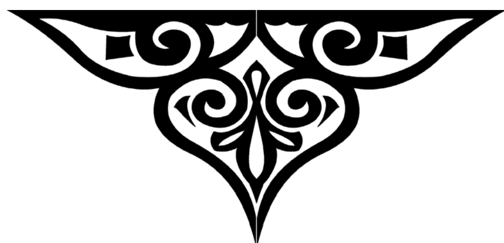

АХТАРОНИ АДАБ

12

**ҲАЙАТҲОИ МУШОВАРА ВА ТАҲРИРИЯИ
50-ҶИЛДАИ ОСОРИ КЛАССИКОН ВА МУОСИРОН
АЗ СИЛСИЛАИ «АХТАРОНИ АДАБ»**

ҲАЙАТИ МУШОВАРА

Саидмурод Фаттоев
Меҳмон Бахтӣ
Мирзошоҳрух Асрорӣ
Абдуҷаббор Раҳмонов
Мамадшо Илолов
Кароматулло Олимов
Сайфиддин Назарзода
Фарҳоди Карим

ҲАЙАТИ ТАҲРИРИЯ

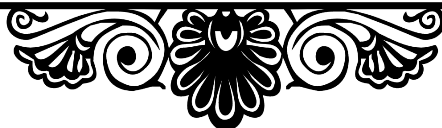
Абдулҳамид Самад
Абдунабӣ Сатторзода
Худоӣ Шарифов
Камол Айнӣ
Зоҳир Аҳрорӣ
Амриёздон Алимардонов
Алии Муҳаммадии Хуросонӣ
Сайидалӣ Маъмур

АБУЛҚОСИМ ФИРДАВСӢ

ШОҲНОМА

ҶИЛДИ X

ДУШАНБЕ,
«АДИБ»
2010

ББК 83,3(0)9+83,3 (2 тоҷик)
А-19

Таҳияи матн ва луғату тавзеҳот аз
КАМОЛ АЙНӢ** ва **ЗОҲИР АҲРОРӢ

Муҳаррир
Мубашшир Акбарзод

А-19 ***Абулқосим Фирдавсӣ.* Шоҳнома**. — Душанбе: «Адиб», 2010. -416 саҳ.

Ба хонандаи азиз чопи севуми "Шоҳнома"-и безаволи Ҳаким Фирдавсӣ, ки бо кӯшиши таҳиягарони матни он омода гаштааст, пешкаш мегардад. Муҳаққиқон дар ин нашр аз нусхаҳои дигари "Шоҳнома" истифода кардаанд, ки ин арзиши корашонро бештар мекунад.

ISBN 978-99947-32-84-5

© Нашриёти "Адиб", 2010.

БАР ТАХТ НИШАСТАНИ БАҲРОМИ ЧӮБИНА

Чу пайдо шуд он чодари қиргун,
Дурахшон шуд ахтар ба чарх-андарун.

Чу овози дорандаи пос хост,
Қалам хост Баҳрому қиртос хост.

Биёмад дабире хирадманду род,
Давоту қалам пеши доно ниҳод.

Бад-ӯ гуфт: «Аҳде зи эрониён
Бибояд набиштан бар ин парниён,

Ки Баҳром шоҳ асту пирӯзбахт,
Сазовори тоҷ асту зебои тахт.

Наҷӯяд ҷуз аз ростӣ дар ҷаҳон,
Чи бар ошкоро, чи андар ниҳон».

Набишта шуду[1] шамъ бардоштанд,
Шаби тира б-андеша бугзоштанд.

Чу пинҳон шуд он чодари ложвард,
Ҷаҳон шуд зи дидори хуршед зард.

Биёмад яке марди пирӯзбахт,
Ниҳод андар айвони Баҳром тахт.[2]

Бари тахти заррин яке зергоҳ,
Ниҳоданду пас баркушоданд роҳ.

Нишаст аз бари гоҳ Баҳромшоҳ,
Ба сар барниҳод он каёнӣ кулоҳ.

---

1. Л – Навишта шуд, он
2. ТПИЛМ– Бируфтанд айвон ба покии* оҷ,
Биёвехтанд аз бари гоҳ тоҷ.

* ИЛ – покӣ чу

Дабираш биёвард аҳди каён,
Набишта бар он пурбаҳо парниён.

Гувоӣ набиштанд яксар меҳон,
Ки Баҳром шуд шаҳрёри ҷаҳон.

Бар он нома чун ном карданд ёд,
Бар ӯ-бар[1] яке мӯҳри заррин ниҳод.

Чунин ҳам бимонод соле ҳазор,
Ки аз тухмаи ман бувад шаҳрёр.

Писар бар писар-бар чунин арҷманд
Бимонод бо тоҷу тахти баланд.

Ба озармаҳ андар буду рӯзи[2] ҳур,
Ки аз шер пардахта шуд пушти гур,[3]

Чунин гуфт аз он пас ба эрониён,
Ки «бархост пархошу кин аз миён.

Касе к-ӯ бад-ин нест ҳамдостон,
Агар кажж бошанд, агар ростон.

Ба Эрон мабошед беш аз се рӯз,
Чаҳорум чу аз чарх гетифурӯз

Барояд, ҳама назди Хусрав шавед,
Бар ин буму бар беш аз ин нағнавед».

На аз дил бар ӯ хонданд офарин,
Ки пардахта аз ту мабодо замин.[4]

Ҳар он кас, ки бо[5] шоҳ пайваста буд,
Бар он подшоҳӣ дилаш хаста буд,

1. Л – Ба сар-бар
2. Л – буд ин рӯз
3. ТПМ – Ситора ба ҷои баланд офтоб
Баромад, в-аз он шуд ҷаҳон чун сароб.
Чу аз сарвбун боғ гардад тиҳӣ,
Бигирад гиё ҷои сарви саҳӣ.
4. ТПМ – Аз он пас ба Эрон чу з-эшон касе
Бимонад, намонад бар ӯ ҷон басе.
5. ИЛ – дар

Бирафтанд аз он бум то марзи Рум,
Пароканда гаштанд аз озодбум.[1]

ГУРЕХТАНИ БИНДӮЙ АЗ БАНДИ БАҲРОМ

Ҳаме буд Биндӯй баста чу юз
Ба зиндони Баҳром ҳафтод рӯз.

Нигаҳбони Биндӯй Баҳром буд,
Ки аз банди ӯ нек[2] ноком буд.

Варо низ Биндӯй бифрефтӣ,
Ба банд-андар аз чора нашкефтӣ,

Ки аз шоҳи Эрон машав ноумед,
Агар тирашаб рӯз гардад сафед,

Агарчи шавад бахти ӯ дерсоз,
Шавад бахти Фирӯз бо Хушнавоз.

Ҷаҳонофарин бар тани Кайқубод
Бибахшуду гетӣ бад-ӯ боздод.

Намонад ба Баҳром ҳам тоҷу тахт,
Чӣ андешад ин мардуми некбахт.

Зи деҳқоннажод эч мардум мабод,
Ки хира диҳад хештанро ба бод.

Ба ангушт бишмар кунун[3] то ду моҳ,
Ки аз Рум бинӣ ба Эрон сипоҳ.

Бад-ин тоҷу тахт оташ андарзананд,
Ҳама зевараш бар сараш бишкананд.

Бад-ӯ гуфт Баҳром: «Агар шаҳрёр
Маро дод хоҳад, ба ҷон зинҳор-

Зи панди ту ороиши ҷон кунам,
Ҳама ҳар чӣ гӯӣ ту, фармон кунам.

1. Л – он марзу бум: И – он ҷою бум.
2. Л – бахти ӯ сахт
3. Л – замон

Яке сахт савганд хоҳам ба моҳ
Ба Озаргушаспу ба тахту кулоҳ,

Ки гар Хусрав ояд ба ин марзу бум,
Сипоҳ орад аз назди қайсар зи Рум.

Ту хоҳӣ маро з-ӯ ба ҷон зинҳор,
Нагирӣ ту ин кори душхор хор,

К-аз ӯ бар тани ман наёяд газанд,
Нагардад ба гуфтор носудманд».

Бигуфт ину пас дафтари Занд хост,
Ба савганд Биндӯйро банд хост.

Чу Биндӯй бигрифт Устову Занд,
Чунин гуфт, к-«аз кирдгори баланд

Мабинод Биндӯй ҷуз дарду[1] ранҷ,
Мабод эмин андар сарои сипанҷ.

Агар на чу Хусрав биёяд зи ҷой,
Бубинам ман ӯро, нишинам зи пой.

Магар к-ӯ ба назди ту ангуштарӣ
Фиристад ҳамон афсари меҳтарӣ».

Чу бишнид Баҳром савганди ӯй,[2]
Бидид он дили поку[3] пайванди ӯй.[4]

Бад-ӯ гуфт, к-«акнун ҳама рози хеш
Бигӯям, барафрозам овози хеш.

Бисозам яке дом Чӯбинаро,
Ба чора фароз оварам кинаро.

Ба захроби шамшер дар базмгоҳ
Ба кӯшиш тавонам-ш кардан табоҳ.

1. И – банду
2. Л –ӯ,
3. Л –пок,
4. Л –ӯ.

Ба дарё зи[1] об-андарун нам намонд,
Ки Чӯбинаро[2] шоҳ боист хонд».

Бад-ӯ гуфт Биндӯй, к-«эй кордон,
Маро зираку ҷалду ҳушёр дон.

Бад-ин зудӣ андар, ҷаҳондор шоҳ
Биёяд, нишинад абар пешгоҳ.

Ту донӣ, ки ман ҳар чӣ гӯям бад-ӯй,
Напечад зи гуфтори ин банда[3] рӯй.

Бихоҳам гуноҳе, ки рафт аз ту пеш,
Бубахшад ба гуфтори ман тоҷи хеш.

Агар худ бар онӣ, ки гӯӣ ҳаме,
Ба дил роҳи кажжӣ наҷӯӣ ҳаме.

Зи банд ин ду пои ман озод кун,
Нахустин ба[4] Хусрав-бар ин[5] ёд кун.

Кушода шавад з-ин сухан рози ту,
Ба гӯш оядаш равшан овози ту».

Чу бишнид Баҳром, шуд тозарӯй,
Ҳам андар замон банд бардошт аз ӯй.

Чу равшан шуд он чодари мушкранг,
Сапеда бад-ӯ андаровехт чанг.

Ба Биндӯй гуфт: «Ар дилам нашканад,
Чу Чӯбина имрӯз чавгон занад,

Сиголидаам дӯш бо панҷ ёр,
Ки аз тораки ӯ барорам димор.

Зиреҳ хосту пӯшид зери қабой,
Зи даргаҳ ба асп андаровард пой.

1. Л – ба
2. Л – Баҳромро
3. Л –ман ҳеҷ
4. Л – зи
5. Л– бад-ин

Зане буд Баҳроми Ялро на пок,
Ки Баҳромро хостӣ зери хок.

Ба дил дӯсти Баҳроми Чӯбина буд,
Ки аз шӯй ҷонаш пур аз кина буд.

Фиристод наздики Баҳром кас,
Ки танро нигаҳ дору фарёд рас,

Ки Баҳром пӯшид пинҳон зиреҳ,
Барафканд банди зиреҳро гиреҳ.

Надонам, ки дар дил чӣ дорад зи бад,
Ту з-ӯ хештан дур дорӣ, сазад».

Чу бишнид Чӯбина гуфтори зан,
Ки бо ӯ ҳаме гуфт чавгон мазан.

Ҳар он кас, ки рафта ба майдони ӯй,
Чу наздик гаштӣ ба чавгоии ӯй,

Задӣ[1] даст бар пушти ӯ нарм-нарм,
Сухан гуфтани хубу овози[2] гарм.

Чунин то ба пури Сиёвуш расид,
Зиреҳ бар бараш ошкоро бидид.

Бад-ӯ гуфт, к-«эй, камтар аз моргаз,[3]
Ба майдон кӣ пӯшад зиреҳ зери хаз?![4]

Бигуфт ину шамшери кин баркашид,
Саропои ӯ пок дарҳам дарид.

Ба шаҳр-андарун огаҳӣ фош гашт,
Ки Баҳром кушта шуду даргузашт.[5]

Чу Биндӯй аз он куштан огоҳ шуд,
Бар ӯ тобиши рӯз кӯтоҳ шуд.

1. Л – Бизад
2. Л – овои
3. Л – гуфт: Эй тез аз хори газ: И – хоки кӯй.
4. И – Кӣ пӯшад зиреҳ рӯзи чавгону гӯй?!
5. ИЛ –б. 959 нест.

Бипӯшид пас ҷавшану барнишаст,
Миёни ялӣ ларз-ларзон бубаст.

Або ҳар кӣ пайванди Баҳром буд,
Касе, к-аш ба Биндӯй ором буд,[1]

Гирифт ӯ аз он шаҳр роҳи гурез
Бад-он, то набинанд аз ӯ растахез.

Ба манзил расиданду бифзуд хел,
Гирифтанд тозон раҳи Ардабил.

Зи майдон чу Баҳром берун кашид,
Ҳаме доман аз хашм дар хун кашид.

Аз он пас бифармуд Маҳрӯйро,
Ки бошад нигаҳдор Биндӯйро.

Ба Баҳром гуфтанд, к-«эй шаҳрёр,
Дилатро ба Биндӯй ранҷа мадор,

Ки ӯ чун аз ин куштан огоҳ шуд,
Ҳамоно, ки бо бод ҳамроҳ шуд.[2]

Пушаймон шуд аз куштани ёри хеш,
К-аз он тира донист бозори хеш.[3]

Чунин гуфт, к-«он кас, ки душман зи дӯст
Надонад, мабодо варо мағзу пӯст.

Яке хуфта бар теғи дандони пил,
Дигар эмин аз мавҷи дарёи Нил.

Дигар он ки бар подшо шуд далер,
Чаҳорум, ки бигрифт бозуи шер.

Бубахшой бар ҷони ин ҳар чаҳор,
К-аз эшон бупечад сари рӯзгор.

1. ИЛ–б. 962 нест.
2. ТПЗ – Бидонист, к-он кори Биндуй буд,
Ки Баҳром шуд кушта з-он чора зуд.
3. ИЛ – ҳар ки

Дигар он ки ҷунбонад ӯ кӯҳро,
Бад-он ёр гар хоҳад анбӯҳро.

Тани хештанро бад-он ранҷа дошт
В-аз он ранҷи тан бод дар панҷа дошт.

Ба киштии вайрон гузаштан бар об
Беҳ ояд, ки дар кор кардан шитоб.

В-агар чашма хоҳӣ, ки бинӣ ба чашм,
Шавӣ хираву[1] бозгардӣ ба хашм.

Касеро куҷо кӯр буд раҳнамун,
Бимонад ба роҳи дароз-андарун.

Ҳар он кас, ки гирад ба даст аждаҳо,
Шуд ӯ куштаву аждаҳо шуд раҳо.

В-агар озмунро касе хӯрд заҳр,
Аз он хӯрданаш дарду марг аст[2] баҳр.

Накуштем Биндӯйро аз нахуст,
Зи дастам раҳо шуд, дари чора ҷуст.

Бар ин кардаи хеш бояд гирист,
Бубинем, то ройи Яздон ба чист.

В-аз он рӯй Биндӯю андак сипоҳ
Чу боди дамон баргирифтанд роҳ.

Ҳаме бурд ҳар кас, ки буд бурданӣ,
Ба роҳе, ки Мӯсил буд Арманӣ.

Биёбони беобу роҳу дада,
Саропардае дид ҷое зада.

Нигаҳ карду Мӯсил, дид Арманӣ,
Ҳам оби равон диду ҳам хӯрданӣ.

1. Л – хира з-ӯ,
2. И – дарди сар гашт

Ҷаҳонҷӯй Биндӯй танҳо[1] бирафт,
Бад-он марғзорон[2] шитобид тафт.

Чу Мӯсилро дид, бурдаш намоз,
Бигуфт ин суханҳо, ки будаш ба роз.

Бад-ӯ гуфт Мӯсил: «Аз эдар марав,
Ки огоҳӣ ояд туро нав ба нав,

Ки дар[3] Руми обод Хусрав чӣ кард,
Ҳаме оштӣ нав кунад, ё набард».

Чу бишнид Биндӯй, аз он ҷо бимонд
В-аз он дашт ёрони худро бихонд.

РАФТАНИ ХУСРАВ СӮИ РУМ БА РОҲИ БИЁБОН ВА ОГОҲӢ ДОДАНИ РОҲИБ АЗ КОРИ ОЯНДА

Ҳаме тохт Хусрав ба пеш-андарун,
На обу гиё буду на раҳнамун.[4]

Инонро бад-он бора карда яла,
Ҳаме ронд ноком то Боҳала.

Пазира шудандаш бузургони шаҳр,
Касеро, ки[5] аз мардумӣ буд баҳр.

Чу Хусрав ба наздики эшон расид,
Бад-он шаҳр лашкар фуруд оварид.

Ҳамон чун фуруд омад, андар замон
Наванде аз Эрон биёмад дамон.

---

1. И – пинҳон
2. И – Сӯи марғзоре: Л – сабза андар
3. Л – бо
4. ТПМ – Зи кирдори Хусрав бигӯям кунун,
Бад-он гаҳ ки бугрехт аз Тайсафун.
Ҳама лашкари ӯ ягону дугон
Гирифтанд ҳар як ба ҷое макон.
Або мардуми хеш шуд сӯи Рум,
Ба роҳи биёбону он хушкбум.
Чу Хусрав ба назди биёбон расид,
Ҳаме тохт рухсора чун шанбалид.
5. Л – Ҳар он кас, к-аш

Зи Баҳроми Чӯбин яке нома дошт,
Ҳам он нома пӯшида дар ҷома дошт.

Набишта сӯи меҳтари Боҳала,
Ки гар лашкар ояд, макуншон яла.

Сипоҳи ман инак пас-андар дамон
Ба шаҳри ту ояд замон то замон.

Чу меҳтар бар он гуна-бар нома дид,
Ҳам андар замон пеши Хусрав давид.

Чу Хусрав нигаҳ карду нома бихонд,
Зи кори ҷаҳон дар шигифтӣ бимонд.

Битарсид, к-ояд паси ӯ сипоҳ,
Бад-он мондагӣ тангдил гашт шоҳ.

Миёни каӣ тохтанро бубаст.
Аз он шаҳр ҳам дарзамон барнишаст,

Ҳаме тохт то пеши оби Фурот,
Надид андар он подшоҳӣ набот.[1]

Шуда гурсуна марди пиру ҷавон,
Яке беша диданду оби равон.[2]

Падид омад андар замон корвон,
Шутур буду пеш-андарун сорвон.

Чу марди ҷавон рӯи Хусрав бидид,
Бар он номдор офарин густорид.

Бад-ӯ гуфт Хусрав, ки «номи ту чист,
Куҷо рафт хоҳиву коми ту чист?»

1. Л – субот.
2. ТПИЛМ – Чу Хусрав бад-он ҷойгаҳ, беша дид,*
Сипаҳро бад-он сабза андаркашид.
Шуда гурсуна мард ноҳору суст,
Камонро ба зеҳ карду нахчир ҷуст.
Надиданд чизе ба ҷое давон,
Дарахту гиё буду оби равон.

* И – Танҳо б. 1 мавҷуд аст.

Бад-ӯ гуфт: «Ман Қайс бин Ҳорисам,
Аз озодагони араб ворисам.

Зи Миср омадам бо яке корвон,
Бар ин корвон-бар манам сорвон.

Бар оби Фурот аст бунгоҳи ман,
В-аз он ҷо бад-ин беша буд роҳи ман».

Бад-ӯ гуфт Хусрав, ки «аз хӯрданӣ
Чӣ дорӣ, ҳам[1] аз чизи густурданӣ,

Ки мо мондагонему ҳам гурсуна,
На тӯшаст бо мо,[2] на бору буна».

Бад-ӯ гуфт тозӣ, ки «эдар биист,
Маро бо ту чизу тану ҷон якест».

Чу бар шоҳ тозӣ бигустурд меҳр,
Биёвард фарбеҳ яке модасеҳр.

Бикуштанду оташ барафрӯхтанд,
Бар ӯ хушк ҳезум ҳаме сӯхтанд.

Бар оташ барафканд тозӣ кабоб
Ба хӯрдан гирифтанд ёрон шитоб.

Бихӯрданд бенон фаровон кабоб,
Биёрост ҳар меҳтаре ҷои хоб.

Замоне бихуфтанду бархостанд,
Яке офарине нав оростанд.

Бар он додгар, к-ӯ ҷаҳон офарид,
Тавоноиву нотавон офарид.

Аз он пас ба ёрон чунин гуфт шоҳ,
Ки «ҳар кас, ки ӯ беш дорад гуноҳ,

Ба назди ман он кас гиромитар аст,
В-аз ин кеҳтарон низ номитар аст.

1. Л – дориву
2. Л – моро,

Дар он кас куҷо беш кард аз бадӣ,
Бигашт аз ману аз раҳи эзадӣ,

Ба мо беш бояд, ки дорад умед,
Саросар ба некӣ диҳедаш навид».

Гирифтанд ёрон бар ӯ офарин,
Ки «эй покдил Хусрави покдин,

Ҳамеша туро бод Яздон паноҳ,
Мабодо тиҳӣ аз ту тахту кулоҳ»![1]

Бипурсид аз ин марди тозӣ, ки «роҳ
Кадом асту ман чун шавам бо сипоҳ?»

Бад-ӯ гуфт: «Ҳафтод фарсанг беш
Шуморо биёбону кӯҳ аст пеш.

Чу дастур бошад маро гӯшту об,
Ба роҳ оварам, гар насозӣ шитоб».

Бад-ӯ гуфт Хусрав: «Ҷуз ин нест рой,
Ки бо тӯша бошему бо раҳнамой».

Ҳаюне барафканд тозӣ ба роҳ,
Бад-он то барад роҳ пеши сипоҳ.

Ҳаме тохт андар биёбону кӯҳ,
Пур аз[2] ранҷу тимор бо он[3] гурӯҳ.

Яке корвон низ дигар ба роҳ
Падид омад аз дур пеши сипоҳ.

Яке марди бозоргон моядор
Биёмад ҳамон гаҳ бари шаҳрёр.

1. ТПЗИ – Туро бод равшан дилу шод бахт,
Диҳад Эзади додгар боз тахт.
Туро дод Эзад чунин фарру чеҳр,
Ки афзун-ст бар ҳар яке доду меҳр.
Туӣ дар ҷаҳон мояи бихрадӣ,
Ки некӣ расонӣ ба ҷои бадӣ.
Чу шуд з-офарин низ он шоҳ шод,
Ба дил омад андешаи роҳ ёд.
2. Л –Бад-он
3. Л –ин

Бад-ӯ гуфт шоҳ: «Аз куҷоӣ, бигӯй:
Куҷо рафт хоҳӣ чунин пӯй-пӯй?»

Бад-ӯ гуфт: «Аз харраи Ардашер,
Яке марди бозоргонам дабир».

Бад-ӯ гуфт: «Номат чи кард, он ки зод?»
Чунин дод посух, ки «Меҳронситод».

Аз ӯ тӯша ҷуст он замон шаҳрёр,
Бад-ӯ гуфт солор, к-«эй номдор,

Хуриш ҳаст чандон, ки андоза нест,
Агар чеҳри бозоргон тоза нест».[1]

Бад-ӯ гуфт Хусрав, ки «меҳмон ба роҳ
Биёбӣ, фузунтар бувад дастгоҳ».

Сари бор букшод бозоргон,
Дирамгон беҳ ояд зи диноргон.

Хуриш бурду биншаст худ бар замин,
Ҳаме хонд бар шаҳрёр офарин.

Чу нон хӯрда шуд, марди меҳмонпараст
Биёмад, гирифт обдастон ба даст.

Чу аз дур Харроди Барзин бидид,
Зи ҷое ки буд, пеши Хусрав давид.

Зи бозоргон бистад он оби гарм,
Бад-он, то надорад ҷаҳонҷӯй шарм.

Пас он марди бозоргон пуршитоб
Май овард бар сони равшан гулоб.

Дигарбора Харроди Барзин зи роҳ
Аз ӯ бистад он ҷому шуд пеши шоҳ.

Парастиш парастандаро дошт суд,
Бар он бартарӣ бартариҳо фузуд.

1. ТПМ – Бад-ӯ гуфт бозоргон он замон:
«Ҳам он ч-ам бувад, пешат орам дамон».

В-аз он пас ба бозоргон гуфт шоҳ,
Ки «акнун сипаҳро кадом аст роҳ?»

Чу бозоргон роҳ бинмудашон,
Бипурсид Хусрав зи ному нишон.[1]

«Нишасти ту дар харраи Ардашер
Куҷо бошад, эй марди меҳмонпазир?»

Бад-ӯ гуфт к-«эй шоҳ, бедор зӣ,
Зи бозоргонон манам Коразӣ.[2]

Бифармуд, то номи барнову деҳ
Нависад нависандаи рӯзбеҳ.

Ба бозоргон гуфт: «Падруд бош,
Хирад тору ту ҷовидон[3] пуд бош!»

ОМАДАНИ ХУСРАВ БА БУМИ РУМ

Чу бугзашт лашкар аз он тозабум,
Ба тундӣ ҳаме ронд то марзи Рум.

Чунин то биёмад бад-он шорсон,
Ки қайсар варо хондӣ корсон.

Чу аз дур тарсо бидид ин сипоҳ,
Бирафтанд пӯён ба бероҳу роҳ.

Бад-он бора-андар кашиданд рахт,
Дари шорсонро бубастанд сахт.

Фурӯ монд аз он шоҳи гетифурӯз,
Ба берун бимонд ӯву лашкар се рӯз.

Фиристод рӯзи чаҳорум касе,
Ки наздики мо нест лашкар басе.[4]

---

1. ИЛ –б. 1050 нест.
2. ТП – Нишонаш якояк ба Хусрав бигуфт,
Ҳама розҳо баркушод аз нуҳуфт.
3. Л – Хирадро ба дил тору ҳам
4. ТПМ - Ба наздики ин шаҳр танг омадем,
Валекин на аз баҳри ҷанг омадем.

Хуришҳо фиристеду ёрӣ кунед,
На бар мо ҳаме комгорӣ кунед.

Ба наздики эшон сухан хор буд,
Сипоҳаш ҳама сусту ноҳор буд.

Ҳамон гаҳ баромад яке тираабр,
Биғуррид бар сони ҷангӣ ҳизабр.

В-аз он абр бар шорсон бод хост,
Зи ҳар барзане бонгу фарёд хост.

Чу ниме зи тирашаб андаркашид,
Зи бора яке баҳра шуд нопадид.

Ҳама шорсон монд андар шигифт,
Ба Яздон[1] суҷуф пӯзиш андаргирифт.

Ба ҳар барзане дар алаф сохтанд,
Се пири[2] сакубо бурун тохтанд.

Зи чизе, ки буд андар он тозабум,
Ҳамон ҷомҳое, ки хезад зи Рум,

Бибурданд боло ба наздики шоҳ,
Ки пайдо шуд, эй шоҳ, бар мо гуноҳ.

Чу Хусрав ҷавон буду бартарманиш,
Бад-эшон накард аз бадӣ сарзаниш.

Бад-он шорсон-дар яке кох буд,
Ки болош бо абр густох буд.

Фаровон бад-ӯ-андарун барда буд,
Ҳам он ҷои қайсар бароварда буд.

Зи дашт андаромад, бад-он ҷо гузашт,
Фаровон дар он шорсон-дар бигашт,

Ҳама румиён офарин хонданд,
Ба пой-андараш гавҳар афшонданд.

1. И – Бидид он
2. И – пури

Чу обод ҷое ба чанг омадаш,
Баросуду чанде диранг омадаш.

Ба қайсар яке нома бинвишт шоҳ
Аз он боду борону абри сиёҳ,

В-аз он шорсон сӯи Монӯй ронд,
Ки онро ҷаҳондида Минӯй хонд.

Зи монувиён ҳар ки бедор буд,
Хирадманду роду ҷаҳондор буд.

Сакубову руҳбон сӯи шаҳрёр
Бирафтанд бо ҳадяву бо нисор.

Ҳамерафт бо шоҳ чанде сухан
Зи борону он шорсони куҳан.

Ҳаме гуфт ҳар кас, ки мо бандаем,
Ба гуфтори Хусрав сар афкандаем.

БОЗГУФТАНИ РОҲИБ БУДАНИРО БА ХУСРАВИ ПАРВИЗ

Бибуд андар он шаҳр Хусрав се рӯз,
Чаҳорум чу бифрӯхт[1] гетифурӯз,

Ба абр андаровард бурранда теғ,
Ҷаҳонҷӯй шуд рӯи[2] роҳи Вареғ,

Ки Авреғ буд номи он шорсон,
Бад-ӯ-дар чалипову беморсон.

Ба бероҳ пайдо яке дайр буд,
Ҷаҳонҷӯй[3] овози роҳиб шунуд.

Ба наздики дайр омад, овоз дод,
Ки «кирдори ту ҷуз парастиш мабод.[4]

1. Л – хуршеди
2. Л – сӯи
3. Л – Ҷаҳондор
4. ТПЗ – Бигуфтанд, к-ин ҷо бувад марди пир,
Зи соли фаровон шуда чун зарир.

Гар аз дайри дерина ой фуруд,
Зи некидиҳиш бод бар ту дуруд!»

Ҳамон гоҳ роҳиб чу ово шунид,
Фуруд омад аз дайру ӯро бидид.

Парастанда чун дид, бурдаш намоз,
Сухан гуфт бо ӯ замоне дароз.

Бад-ӯ гуфт: «Хусрав, туӣ бегумон,
Зи тахти падар гашта ношодмон!

Зи дасти яке бадкуниш бандае,
Палиду манифаш парастандае».

Чу гуфтори роҳиб беандоза гашт,
Дили Хусрав аз меҳри ӯ тоза гашт.

Зи гуфтори ӯ дар шигифтӣ бимонд,
Бар ӯ-бар ҷаҳонофаринро бихонд.

Зи пушти самандаш биёзид даст
Ба пурсидани марди яздонпараст.

Яке озмунро бад-ӯ гуфт шоҳ,
Ки «ман кеҳтареям зи эронсипоҳ.

Паёме ҳаме назди қайсар барам,
Чу посух диҳад, назди меҳтар барам.

Гар ин рафтани ман ҳумоюн бувад,
Нигаҳ кун, ки фарҷоми ман чун бувад».

Бад-ӯ гуфт роҳиб, ки «чунин магӯй,
Ту шоҳӣ, макун хештан шоҳҷӯй.

Чу дидам-т, гуфтам саросар сухун,
Маро ҳар замон озмоиш макун.

Ба кори ситора шиносост мард,
Бар ӯ нест пӯшида аз коркард.
Ҳамон ҳар чӣ гӯяд, бибошад ҳамон,
Чу гуфтори ӯро набошад гумон.
Сӯи дар шуд он гоҳ, овоз дод,
Ки кирдори ту ҷуз парастиш мабод!

Набояд[1] дурӯғ эч дар дини ту,
На кажжӣ бувад роҳу оини ту.

Басе ранҷ бурдиву овехтӣ,
Саранҷом аз он банда бугрехтӣ».

Зи гуфтори ӯ монд Хусрав шигифт,
Чу шарм омадаш, пӯзиш андаргирифт.

Бад-ӯ гуфт роҳиб, ки «пӯзиш макун,
Бипурс[2] аз ман аз буданиҳо сухун.

Бад-ин омадан шоду густох бош,
Ҷаҳонро яке борвар шох бош,

Ки Яздон туро бениёзӣ диҳад,
Баланд ахтару сарфарозӣ диҳад.

Зи қайсар биёбӣ силеҳу сипоҳ,
Яке духтаре аз дари тоҷу гоҳ.

Чу бо бандагон корзорат бувад,
Ҷаҳондори бедор ёрат бувад.

Саранҷом бугрезад он баднажод,
Фаровон кунад рӯзи некиш ёд.

В-аз он размҷое фитад дурдаст,
Бисозад бар он ҷой ҷои нишаст.

Чу дурӣ гузинад зи паймони ту,
Бирезанд хунаш ба фармони ту».

Бад-ӯ гуфт Хусрав: «Ҷуз ин худ мабод,
Ки кардӣ ту, эй пири доната, ёд.

Чӣ гӯӣ, дар ин чанд бошад диранг,
Ки ояд маро подшоҳӣ ба чанг?»

Чунин дод посух, ки «даҳ бо ду моҳ
Бад-ин бугзарад, боз ёбӣ кулоҳ.[3]

1. Л – Наёяд
2. Л – Шунав
3. Л – ту гоҳ.

Дигар[1] бар сар ояд даҳу панҷ рӯз,
Ту гардӣ шаҳаншоҳи гетифурӯз».

Бипурсид Хусрав, к-«аз ин анҷуман
Кӣ кӯшад ба ранҷу ба озори[2] ман?»

Чунин дод посух, ки «Бастом ном
Яке пурманиш бошаду шодком,

Ки хонӣ ту он мардро холи хеш,
Бар ӯ тоза донӣ маҳу соли хеш.

Бипарҳез аз он марди носудманд,
Ки хезад аз ӯ дарду ранҷу газанд».

Барошуфт Хусрав ба Густаҳм гуфт,
Ки «роҳиб сухан баркушод аз нуҳуфт.

Туро модарат ном Бастом кард,
Ту гӯӣ, ки Густаҳм андар набард».

Ба роҳиб чунин гуфт, к-«ин аст ҳол,
Ба хун буд бо модари ман ҳамол».

Бад-ӯ гуфт роҳиб, ки «оре, ҳамин,[3]
Зи Густаҳм бинӣ ҳама ранҷу кин».

Бад-ӯ гуфт Хусрав, ки «эй ройзан,
Аз он пас чӣ гӯӣ, чӣ хоҳад будан?»

Чунин гуфт роҳиб, ки «м-андеш аз ин,
К-аз он пас набинӣ ба ҷуз офарин.

Наёяд ба рӯи ту ҳаргиз бадӣ,
Магар сахт коре бувад эзадӣ.

Барошӯбад ин саркаш ороми ту,
В-аз он пас набошад ба ҷуз[4] коми ту.

1. ИЛ – Агар
2. ИЛ – тимори
3. Л – чунин,
4. Л – ҷуз аз

Агарчанд[1] баргардад ин бадгумон,
Ҳамонаш ба дасти ту бошад[2] замон».

Бад-ӯ гуфт Густаҳм, к-«эй шаҳрёр,
Дилатро бад-ин ҳеҷ ранҷа мадор.

Ба покиза Яздон, ки моҳ офарид,
Ҷаҳонро ба сони ту шоҳ офарид,

Ба Озаргушаспу ба хуршеду моҳ,
Ба ҷону сари номбардор шоҳ,

Ки то ҳаст, Густаҳм ҷуз ростӣ
Наҷӯяд, накӯбад дари костӣ.

В-агар бар ҷуз ин рӯй Густаҳм рой
Бупечад, равонаш мабодо ба ҷой!

Ҷаҳондор то ин ҷаҳон офарид,
Калиди дари рози ӯ кас надид.

Ба гуфтори тарсо чаро[3] бигравӣ,
Сухан гуфтани носазо бишнавӣ?!

Маро эминӣ деҳ зи гуфтори ӯй,
Чу савганд хӯрдам, баҳона маҷӯй».

Чунин гуфт Хусрав, ки «эй тарсгор,[4]
Набояд сухан гуфтани нобакор.

Зи ту низ ҳаргиз надидам бадӣ,
Наёзӣ ба кажживу нобихрадӣ.

Валекин зи кори сипеҳри баланд
Набошад шигифт, ар шавӣ пургазанд.

Чу боиста коре бувад эзадӣ,
Ба як сӯ равад донишу бихрадӣ».

1. Л – В-агар чанд
2. Л – ояд
3. Л – ин соҳир ар
4. Л – аз тарскор,

Ба роҳиб чунин гуфт пас шаҳрёр,
Ки шодобдил бошу беҳрӯзгор.

В-аз он дайр чун барқи рахшон зи меғ
Биёмад сӯи шорсони Вареғ.

Пазира шудандаш бузургони шаҳр,
Касеро, ки аз мардумӣ буд баҳр.

НОМА ФИРИСТОДАНИ ХУСРАВИ ПАРВИЗ БА ҚАЙСАРИ РУМ

Чу омад бад-он шорсон шаҳрёр,
Савор омад аз қайсари номдор.

Ки чизе к-аз ин марз хоҳӣ, бихоҳ,
Мадор орзуро зи[1] шоҳон нигоҳ,

Ки ҳарчанд ин подшоҳӣ марост,
Туро бо тани хеш дорем рост.

Бад-он шорсон эмину шод бош,
Зи ҳар бад, ки андешӣ, озод бош.

Ҳама Рум яксар туро кеҳтаранд,
Агарчанд гарданкашу меҳтаранд.

Туро то насозам силеҳу сипоҳ,
Начӯям хуру хобу оромгоҳ.

Чу бишнид Хусрав, аз он шод гашт,
Равонаш зи андеша озод гашт.

Бифармуд Густаҳму Болуйро,
Ҳамон Андиёни ҷаҳонҷӯйро,

Ба Харроди Барзину Шопури шер,
Чунин гуфт пас шаҳрёри далер,

Ки аспон чу равшан шавад, зин кунед,
Ба болой-бар[2] зини заррин кунед.

1. Л – Бидор арзу оини
2. Л – болош-бар

Бипӯшед зарбафти чиниқабой,
Ҳама якдилонеду покизарой,

Аз ин шорсон назди қайсар шавед,
Бигӯеду гуфтори ӯ бишнавед.

Хирадманд бошеду равшанравон,
Нињошандаву чарбу ширинзабон.

Гар эдун, ки қайсар ба майдон шавад,
Камон хоҳаду гар ба чавгон шавад,

Бикӯшед бо марди қайсарпараст
Бад-ин, то шуморо наёяд шикаст.

Саворӣ бидонад, к-аз Эрон баранд,
Далериву нерӯи шерон баранд.

Ба Харроди Барзин бифармуд шоҳ,
Ки чиниҳарир ору мушки сиёҳ.

Ба қайсар яке нома бояд набишт
Чу хуршеди тобон ба ҳуррамбиҳишт.

Суханҳои кӯтоҳу маънӣ басе,
Ки он ёд гирад дили ҳар касе.

Ки наздики ӯ файласуфон буванд,
Бад-он кӯш, то ёфае нашнаванд.[1]

Ҳаме достонро сухан парваранд,
Набояд, ки бар нома айб оваранд.

Чу нома бихонад, забон баркушой,
Ба гуфтор бо ту надоранд пой.

Ба Болуй гуфт: «Он чи қайсар зи ман
Кушояд забон бар сари анҷуман,

Зи паймону савганду пайванду аҳд
Ту андар сухан посухаш кун[2] чу шаҳд.

1. Л – тофта бишнаванд.
2. Л – деҳ

Бад-он анҷуман ту забони манӣ,
Ба ҳар неку бад тарҷумони манӣ.

Ба чизе ки бар мо наёяд шикаст,
Бикӯшеду[1] бо он бисоед[2] даст.

Ту паймонҳо аз ман андарпазир,
Сухан ҳар чӣ гуфтам, ҳама ёд гир».

Шуниданд гуфтори фаррух ҷавон
Ҷаҳондида гурдони равшанравон.

Ҳаме хонданд офарин сарбасар,
Ки ҷуз ту мабодо касе тоҷвар!

Ба наздики қайсар ниҳоданд рӯй,
Бузургони равшандилу[3] роҳҷуй.

Чу бишнид қайсар, к-аз Эрон меҳон,
Фиристодаи шаҳрёри ҷаҳон-

Расиданд наздики айвон ба роҳ,
Пазира фиристод чанде сипоҳ.

Биёрост кохе ба дебои Рум
Ҳама пайкараш гавҳару зарр[4] бум.

Нишаст аз бари номвар тахти оҷ,
Ба сар барниҳод он фурӯзанда[5] тоҷ.

Бифармуд, то парда бардоштанд,
Зи даҳлезашон тез[6] бугзоштанд.

Гаронмоя Густаҳм буд пешрав,
Паси ӯ чу Болӯю Шопури гав.

Чу Харроди Барзину гурд Андиён,
Ҳама тоҷ бар сар, камар бар миён-

1. Л – Бикӯшему
2. Л – насоем
3. Л – равшандили
4. Л –зар-ш
5. ИЛ – дилафрӯз
6. ИЛ – шод

1180 Расиданд наздики қайсар фароз,
Чу диданд, бурданд пешаш намоз.

Ҳама як забон офарин хонданд,
Бари тахти зар гавҳар афшонданд.

Нахустин бипурсид кайсар зи шоҳ,
Зи Эрону аз лашкару ранҷи роҳ.

Чу бишнид, Харроди Барзин бирафт
Бари тахт бо номаи шоҳ тафт.

Ба фармони он номвар шаҳрёр
Ниҳоданд курсии заррин чаҳор.

1185 Нишаст он се пурмояи некрой,
Ҳаме буд Харроди Барзин ба пой.

Бад-ӯ гуфт қайсар, ки «бар зергоҳ
Нишинад касе, к-ӯ бипаймуд роҳ».

Чунин гуфт Харроди Барзин, ки «шоҳ
Маро дар бузургӣ нadодаст роҳ,

Ки дар пеши қайсар биёрам нишаст
Чунин номаи шоҳи Эрон ба даст.

Магар бандагиро писанд оямат,
Ба пайғоми ӯ судманд оямат».

1190 Бад-ӯ гуфт қайсар, ки «букшой роз,
Чӣ гуфт он хирадманди гарданфароз?»

Чу Харроди Барзин забон баркушод,
Ҳаме дошт қайсар суханҳо ба ёд.

Нахуст офарин бар ҷаҳондор кард,
Ҷаҳонро бад-он офарин хор кард,

Ки «ӯяст бартар зи ҳар бартаре,
Тавонову донанда аз ҳар даре.[1]

---

1. ТПЗЛ – Аз ӯ гашт пайдо шумори сипеҳр,
Ки моро равону хирад доду меҳр.

Ба фармони ӯ гардад ин осмон,
Ки ӯ бартар аст аз макону замон.

Сипехру ситора ҳама кардаанд.[1]
Бар ин чархи гардон баровардаанд.[2]

Чу аз хок ҳар ҷонвар зинда кард,
Нахустин Каюмарсро банда кард.

Чунин то ба шоҳ Офаридун расид,
Аз он сарфарозон варо баргузид.

Падид омад ин тухма андар ҷаҳон,
Бибуд ошкор, ончи будӣ ниҳон.

Ҳаме з-ӯ чунин то сари Кайқубод,
Ки тоҷи бузургӣ ба сар барниҳод.

Наёмад бад-ин дуда ҳаргиз бадӣ,
Нигаҳ доштандӣ раҳи эзадӣ.

Кунун бандае носазовори паст
Биёмад, ба тахти каён барнишаст.

Ҳаме дод хоҳам зи бедодгар,
На афсар, на тахту кулоҳу камар.

Ҳар он кас, ки ӯ барнишинад ба тахт,
Хирад бояду[3] номдориву бахт.

Шиносад, ки ин тахту ин фарраҳӣ
Киро буду дайҳими шоҳаншаҳӣ.

Маро андар ин кор ёрӣ кунед,
Бар ин бевафо комгорӣ кунед,

Ки пӯянда гаштем гирди ҷаҳон,
Ба шарм омадем аз кеҳону меҳон».

Чу қайсар бар он сон суханҳо шунид,
Ба рухсора шуд чун гули шанбалид.

1. Л – бандаанд,
2. Л – Ҳама бандаи офаринандаанд.
3. Л –дораду

Гули шанбалидаш пур аз жола гашт,
Забону равонаш пур аз нола гашт.

Чу он нома бархонд, бифзуд дард,
Шуд он тахт бар чашми ӯ ложвард.

Ба Харроди Барзин ҷаҳондор гуфт,
Ки «ин нест бар марди доно нуҳуфт.

Маро Хусрав аз хешу пайванд беш,
Зи ҷони сухангӯй дорам-ш пеш.

Силеҳ асту ҳам ганҷу ҳам лашкар аст,
Шуморо бубин, то чӣ андарх(в)ар аст.

Агар дида хоҳӣ[1], надорам дареғ,
Ки дида беҳ аз ганҷи динору теғ».

ПОСУХИ НОМАИ ХУСРАВ АЗ ҚАЙСАР

Дабири ҷаҳондидаро пеш хонд,
Бар он пешгоҳи бузургӣ нишонд.

Бифармуд, то нома посух навишт,
Биёрост чун марғзори биҳишт.

Зи бас панду пайванду неку сухан-
Аз он рӯз то рӯзгори куҳан.

Чу гашт аз навиштан нависанда сер,
Нигаҳ кард қайсар саворе далер,

Сухангӯву равшандилу ёдгир,
Хирадманду донову гурду дабир.

Бад-ӯ гуфт: «Рав, пеши Хусрав бигӯй,
Ки, эй шоҳи бинодилу роҳҷӯй![2]

Маро ҳам силеҳ асту ҳам марду ганҷ,
Наёвард бояд касеро ба ранҷ.

1. Л – хоҳад,
2. Л – бинодили тозарӯй!

В-агар нестимон зи ҳар кишваре,
Дирам хостеме зи ҳар меҳтаре.

Бад-он то ту аз Рум бо коми хеш[1]
Ба Эрон хиромӣ[2] ба ороми хеш.[3]

Мабош андар ин бум тираравон,
Ки ин аст кирдори чархи равон,

Ки гоҳе паноҳ асту гоҳе газанд.
Гаҳе нозу нӯш асту гоҳе каманд.[4]

Кунун то силеҳу сипоҳу дирам
Фароз оварам, ту мабошӣ дижам».

Бари Хусрав омад фиристода мард,
Суханҳои қайсар ҳама ёд кард.

НОМАИ ҚАЙСАР БА ХУСРАВ ВА ПАҲЛӮ ТИҲӢ КАРДАН АЗ ЁРИИ Ӯ ВА ПОСУХИ ОН АЗ ХУСРАВ

Зи бегона қайсар бипардохт ҷой,
Пурандеша биншаст бо раҳнамой.

Ба мӯбад чунин гуфт, к-«ин додхоҳ
Зи гетӣ гирифтаст моро паноҳ.

Чӣ созем, то ӯ банерӯ шавад
В-аз он нанги кеҳтар[5] беоҳу шавад?»

Ба қайсар чунин гуфт пас раҳнамой
Ки «аз файласуфони покизарой,

Бибояд тане чанд бедордил,
Ки банданд бо мо дар ин кор дил».

Фиристод кас қайсари номдор,
Бирафтанд аз он файласуфон чаҳор.

1. Л – дил
2. Л – гузаштӣ
3. Л –дил.
4. Л – бо зиёнему гаҳ судманд.
5. Л – тангдастӣ

Ҷавонону пирони руминажод
Суханҳои дерина карданд ёд,

Ки мо то Сикандар бишуд з-ин ҷаҳон,
Аз эрониёнем хаста ниҳон.

Зи бас ғорату ҷангу овехтан,
Ҳам он бегунаҳ хира хун рехтан.

Кунун пок Яздон зи кирдори бад
Ба пеш андаровардшон кори бад.

Яке хомушӣ баргузин з-ин[1] миён,
Чу шуд кундрав бахти Сосониён.

Агар Хусрав он хусравонӣ кулоҳ
Ба даст оварад, сар барорад ба моҳ.

Ҳам андар замон бож хоҳад зи Рум,
Ба пай андарорад ҳама марзу бум.

Кунун гар хӯрад[2] бо хирад, ёд дор,
Суханҳои эрониён бод дор».

Аз эшон чу бишнид қайсар сухун,
Яке дигар андеша афканд бун.

Саворе фиристод наздики шоҳ,
Яке нома бинвишту бинмуд[3] роҳ-

Зи гуфтори бедор[4] донандагон,
Суханҳои дерина хонандагон.

Чу омад ба наздики Хусрав савор,
Бигуфт, ончи бишнид аз он[5] номдор.

1. Л – аз
2. Л – Гар ин дархӯрад
3. И – паймуд
4. Л – ои пири
5. Л – аз

Ҳамон номаи қайсар овард пеш,[1]
Сухан ронд[2] бо ӯ зи андоза беш.[3]

Чу Хусрав бидид он, дилаш танг шуд,
Рухонаш зи андеша беранг шуд.

Чунин дод посух, ки «гар з-ин сухан,
Ки пеш омад аз рӯзгори кухан,

Ҳаме бар дил ин ёд бояд гирифт,
Ҳама ранҷҳо бод бояд гирифт.

Нигаҳ кун кунун, то ниёкони мо,
Гузида ҷаҳондору покони мо

Ба бедод карданд ҷанг, ар ба дод,
Нигар то зи пирон кӣ дорад ба ёд?[4]

Сазад гар бипурсӣ зи донои Рум,
Ки ин бад зи зоғ омадаст, ар зи бум?

На ҳар кас, ки дар Рум шуд сарфароз
Ҳаме з-офаринанда шуд бениёз.[5]

Ниёкони мо[6] номдорон буданд,
Ба гетӣ-дарун комгорон[7] буданд.

Набардоштанд аз касе саркашӣ,
Баландиву тундиву[8] бедонишӣ.

Кунун ин суханҳо наёрад баҳо,
Ки бошад[9] сар андар дами аждаҳо.

Яке сӯи қайсар бар аз ман дуруд,
Бигӯяш, ки гуфтори бетору пуд

---

1. И – ӯро супурд,
2. Л – гуфт
3. И – Суханҳо якояк бад-ӯ баршумурд.
4. ТПИЛМ – Гирифтему гаштем аз ин марз боз,
   Шуморо мабодо ба Эрон ниёз.
5. И –б. 1251, 1252 нест.
6. Л – Ба даҳр-андарун
7. Л –Ниёгони мо тоҷдорон
8. И – зиштиву
9. Л – дорад

Бузургон наёранд пеши хирад,
Ба фарҷом ҳам неку бад бугзарад.

Аз ин пас на ором ҷӯям, на хоб,
Магар баркашам доман аз тира об.

Чу румӣ наёбем фарёдрас,
Ба наздики хоқон фиристем кас.

Сухан ҳарчи гуфтам, ҳама хира буд,
Ки оби равон аз буна тира буд.

Фиристодагонам чу оянд боз,
Бад-он шорсон дарнамонам дароз.

Ба эрониён гуфт: «Фармон кунед,
Дили хешро з-ин сухан машканед,

Ки Яздони пирӯзгар ёри мост,
Ҷавонмардиву мардумӣ кори мост».

Гирифт ин сухан бар дили хеш хор,
Фиристод нома ба дасти Тухор.[1]

Бар ин гуна бар номаи худ навишт,
Наёмад-ш ёд аз дари хубу зишт.

Биёмад зи наздики Хусрав Тухор
Чунин то дари қайсари номдор.

НОМАИ ДИГАР АЗ ҚАЙСАР БА ХУСРАВ ДАР БОРАИ ЁРӢ КАРДАН БО Ӯ

Чу қайсар нигаҳ карду нома бихонд,
Зи ҳар гуна андеша дар дил биронд.

В-аз он пас ба дастури пурмоя гуфт,
Ки «ин розҳо бозҷӯй аз нуҳуфт.

Радонрову кундоваронро бихон,
Зи кори гузашта фаровон бирон.[2]

---

1. И –бари шаҳрёр: Л – савор.
2. б. 1269 нест.

Нигаҳ кун, ки Хусрав бад-ин корзор
Шавад шод, агар печад аз рӯзгор.

Гар эдун, ки гӯед[1] пирӯз нест,
Аз он пас варо[2] низ наврӯз нест.

Бимонем, то сӯи хоқон шавад,
Чу бемор шуд, сӯи[3] дармон шавад.

В-ар эдун, ки пирӯзгар бошад ӯй,
Ба шоҳӣ ба сони падар бошад ӯй.[4]

Ҳамон беҳ, к-«аз эдар шавад бо сипоҳ,
Магар кина дар дил надорад нигоҳ».

Чу бишнид дастури доно сухан,
Бифармуд, то зиҷҳои куҳан

Бибурданд мардони ахтаршинос,
Сухан ронд бо номдорон[5] се пос.

Саранҷом марди ситорашумар
Ба қайсар чунин гуфт, к-«эй тоҷвар!

Нигаҳ кардам ин зиҷҳои куҳун,
К-аз ахтар Фалотун фикандаст бун,

На бас дер шоҳӣ ба Хусрав расад,
Зи шоҳаншаҳӣ[6] гардиши нав расад.

Бар ин гуна - бар солҳо сию ҳашт,
Бар ӯ гарди тира наёрад гузашт».

Чу бишнид қайсар, ба дастур гуфт,
Ки «берун шуд ин рози ӯ аз нуҳуфт.

1. Л –гӯянд
2. Л –маро
3. ИЛ – пеши
4. Л – б. 1273 нест.
5. Л – то монд аз шаб
6. Л – шоҳаншаҳон

Чӣ гӯему инро чӣ посух диҳем,
Яке то бар ин реш[1] марҳам ниҳем?[2]

Чу Хусрав сӯи марзи хоқон шавад,
Варо ёр хоҳад, таносон шавад.

Чу лашкар ба ҷои дигар созад ӯй,
Зи кини ту ҳаргиз напардозад ӯй.

Нигаҳ кун, ки акнун ту донотарӣ,
Бад-ин орзу-бар тавонотарӣ».

Чунин гуфт қайсар, ки «акнун сипоҳ
Фиристем ночор наздики шоҳ.

Сухан чанд санҷӣ, ҳамон беҳ, ки ганҷ
Кунам хор, то дур монам зи ранҷ».

НОМА НАВИШТАНИ ҚАЙСАР БА ХУСРАВИ ПАРВИЗ ДИГАР БОР

Ҳамон гаҳ яке нома бинвишт зуд,
Бар он офарин офарин барфузуд,

Ки бо мӯбади якдилу покрой
Задем аз баду нек мо пок рой.

Зи ҳар гунае достонҳо задем,
Бад-он рой пешина боз омадем.

Кунун рою гуфторҳо шуд ба бун,
Кушодам дари ганҷҳои куҳун.

Ба Қустантания фузун з-ин сипоҳ
Надорам, ки доранд кишвар нигоҳ.

Суханҳо зи ҳар гуна оростем,
Зи ҳар гӯшае[3] лашкаре хостем.

1. ИЛ – гуфта
2. ТПЗМ– Гаронмоя дастур гуфт ин сухун,
Ки дар осмон ахтар афканд бун.
Ба мардиву дониш на бархост кас,
Ҷаҳондор бодо туро ёру бас.
3. Л – кишваре

Якояк чу оянд ҳам дарзамон,
Фиристем назди шумо бегумон.

Ҳама мӯлишу рой чандин задан,
Бад-ин нештар коми шер озадан

Аз он буд, ки кирдорҳои куҳан
Ҳаме ёд кард, он ки донад сухан,

Ки[1] ҳангоми Шопур шоҳ Ардашер
Дили марди барно шуд аз ранҷ пир.

Зи бас ғорату куштану тохтан,
Ба бедод-бар кинаҳо[2] сохтан.

Чу з-ӯ бугзарӣ Ҳурмузу Кайқубод,
Ки аз дод ҳаргиз накарданд ёд.

Аз ин марзи мо сиву нӯҳ шорсон
Аз эрониён шуд ҳама хорсон.

Зи хуни сарон дашт гашт обгир,
Зану кӯдаконшон бибурданд асир.

Агар марди румӣ ба дил кин гирифт,
Набояд, ки ояд туро з-он шигифт.

Худ озурданӣ нест дар дини мо,
Мабодо бадӣ кардан оини мо.

Надидем чизе беҳ аз ростӣ,
Ҳам он дурӣ аз кажживу костӣ.

Ситамдидагонро ҳама хондем
В-аз ин дар фаровон сухан рондем.

Ба афсун дили мардумон пок шуд,
Ҳама заҳри гиранда тарёк шуд.

Бад-он барниҳодам, к-аз ин дар сухан
Нагӯяд кас аз рӯзгори куҳан.

1. Л – Ба
2. И – кори ҷаҳон

Ба чизе, ки гӯӣ ту, фармон кунанд,
Равонҳо ба паймон гаравгон кунанд.

Шуморо забон дод бояд ҳамон,
Ки бар мо набошад касе бадгумон.

Бигӯӣ, ки то ман бувам шаҳрёр,
Нагирам чунин ранҷҳо сусту хор.

Нахоҳам ман аз румиён бож низ,
На бифрӯшам ин ранҷҳоро ба чиз.[1]

Бад-ин орзу низ бешӣ кунед,
Бисозед бо мову хешӣ кунед.

Шуморо ҳар он гаҳ, ки коре бувад,
В-агар носазо корзоре бувад,

Ҳама дӯстдору供бародар шавем,
Бувад низ гаҳ-гаҳ, ки кеҳтар шавем.

Чу гардед аз ин шаҳри мо бениёз,
Ба дилтон ҳамон кина ояд фароз.

Зи Туру зи Салм андарояд сухан
В-аз он беҳуда рӯзгори куҳан.

Яке аҳд хоҳам кунун устувор,
Сазовор мӯҳре бар ӯ ёдгор,

Ки мо з-ин пас аз кини Эраҷ сухан
Наронему з-он ҷангҳои куҳан.

Аз он пас яке бошад Эрону Рум,
Ҷудоӣ наҷӯем аз ин марзу бум.[2]

Паси пардаи мо яке духтар аст,
Ки аз меҳтарон дархури меҳтар[3] аст.

1. ТПИЛ – Дигар ҳар чӣ доред аз ин марзу бум,
Аз Эрон касе наспарад марзи Рум.
2. И –б. 1312–1319 нест.
3. Л –афсар: И–хирад меҳтар

Бихоҳед бар покии дини мо,
Чунон чун бувад роҳу оини мо.

Бидон, то чу фарзанди қайсарнажод
Бувад, кини Эраҷ наёрад ба ёд.

Аз ошӯбу аз ҷанг рӯи замин
Биёсояду роҳ ҷӯяд ба дин.

Кунун гар ба чашми хирад бингарӣ,
Мар инро ҷуз аз ростӣ нашмарӣ.

1325 Бимонад зи пайванд паймони мо,
Зи Яздон чунин аст фармони мо.

Зи ҳангоми Пирӯз то Хушнавоз,
Ҳамоно, ки бугзашт рӯзи дароз,

Ки сарҳо бидоданд ҳар ду ба бод,
Ҷаҳондори паймоншикан кас мабод.

Масеҳи паямбар чунин кард ёд,
Ки печад хирад, чун бупечӣ зи дод.

Басе чора кард андар ин хушнавоз,
Ки Пирӯзро сар наёяд ба гоз.

1330 Чу Пирӯз бо ӯ дуруштӣ намуд,
Надид андар он ҷанг ҷуз тира дуд.

Шуд он лашкару тахти шоҳӣ ба бод,
Чу печида шуд шоҳро сар зи дод.

Ту барноиву низ нодидакор,
Чу хоҳӣ, ки ёбӣ бар аз рӯзгор,

Машав ёвари[1] марди паймоншикан,
Ки паймоншикан кас наярзад кафан.

Бар он шоҳ нафрин кунад тоҷу гоҳ,
Ки паймоншикан бошаду кинахоҳ.

1. ИЛ – Макун ёрии

Кунун номаи ман саросар бихон,
Гар ангуштҳо чарб дорӣ ба хон,

Суханҳо нигаҳ дору посух навис,
Ҳама хубӣ андешу фаррух навис.

Нахоҳам, ки ин роз донад дабир,
Ту бошӣ нависандаву[1] тезвир.[2]

Чу бархонам ин посухи номаро,
Бубинам дили марди худкомаро.

Ҳамон гаҳ силеҳу сипоҳу дирам
Фиристем, то дил надорӣ ба ғам.[3]

Ҳар он кас, ки бар ту гиромитар аст,
В-агар назди ту низ номитар аст.

Або он ки з-ӯ кина дорӣ ба дил,
Ба мардӣ зи дил кинаҳо баргусил!

Гуноҳаш ба Яздони доранда,бахш,
Магар[4] рӯз бар душману дӯст дахш.[5]

Чу хоҳӣ, ки дорад-т пирӯзбахт
Ҷаҳондори болашкару тоҷу тахт,

Зи чизи касон даст кӯтоҳ кун,
Равонро сӯи ростӣ роҳ кун.

Навозандаи мардуми хеш бош,
Нигаҳбони кӯшанда дарвеш бош.

Чу бахшанда бошиву фарёдрас,
Наёзад ба тоҷу ба тахти ту кас.

Зи шоҳон ҳар он кас, ки бедор буд,
Ҷаҳонро зи душман нигаҳдор буд.

1. Л – бош, эй писандидаи
2. И – набисандаву ёдгир.
3. Л– дижам.
4. 3 – Макун
5. 3 – пахш.

Зи душман надиданд ҳаргиз бадӣ,
Бияфзудашон фарраи эзадӣ.

Бузургон хоҳанд пайвандро,
Тани хеш, ё[1] пок фарзандро.

Кунун мо якояк туро хостем,
Равонро ба бандат биёростем.

Чу унвони он нома баргашт хушк,
Бар ӯ барниҳоданд мӯҳре зи мушк.[2]

АҲДНОМА НАВИШТАНИ ХУСРАВИ ПАРВИЗ ВА ФИРИСТОДАН НАЗДИ ҚАЙСАР

Чу он нома наздики Хусрав расид,
Зи пайвастан огоҳии нав расид.

Ба орониён гуфт, к-«имрӯз меҳр
Дигаргуна гардад ҳаме бар сипеҳр.

Зи қайсар яке нома омад баланд,
Сухан гуфтанаш сарбасар судманд.

Ҳаме роҳ ҷӯяд, ки дерина кин
Бибуррад зи Руму зи Эронзамин».

Чунин ёфт посух аз орониён,
Ки ҳар гаҳ ки бархост кин аз миён--

Наҷӯяд кас аз меҳтарон тоҷи шоҳ,
Намонад тиҳидаст чандин сипоҳ.

Гар ин рост гардад ба ҳангоми ту,
Нависанд бар тоҷҳо номи ту.

Чу эшон бад-ин гуна диданд рой,
Бипардахт Хусрав зи бегона ҷой.

Даводу қалам хосту чинӣ ҳарир,
Бифармуд, то пеши ӯ шуд дабир.

1. Л – ҳам
2. ТПИЛМ – Бар он мӯҳр бинҳод қайсар нигин,
Фиристодаро доду кард офарин.

Яке нома бинвишт бар паҳлавӣ,
Бар оини шоҳон, хати хусравӣ,

Ки пазруфт Хусрав зи Яздони пок,
Зи гарданда хуршеду арманда хок,

Ки то ман шавам[1] шоҳ дар пешгоҳ,
Маро бошад Эрону ганҷу сипоҳ,

Нахоҳам зи дорандагон божи Рум,
На лашкар фиристам бад-он марзу бум.

Ҳар он шорсоне, к-аз он марз буд,
Агарчанд бекору беарз буд.

Ба қайсар супорам[2] ҳама якбаяк,
Аз ин пас навишта фиристему чак.

Ҳамон низ духтар, к-аз он модар аст,
Ки пок асту пайвастаи қайсар аст,

Ба ҳамдостони падар хостем,
Бад-ин хостан дил биёростем.

Ҳар он кас, ки бар боргоҳи туанд,
Зи Эрону андар паноҳи туанд,

Чу Густаҳму Шопуру чун Андиён,
Чу Харроди Барзин зи тухми каён.

Чу лашкар фиристӣ, бад-эшон супор
Хирадёфта духтари номдор.

Ба хешӣ чунонам кунун бо ту ман,
Чу аз пеш буд он бузург анҷуман.

Нахустин Каюмарсу пас Ҷаммшед,
К-аз ӯ буд гетӣ ба биму умед.

Дигар он ки ҳастанд фаррухнажод,
Ки аз Отибину Фаридун бизод.

1. ИЛ – бувам
2. Л – супурдам

Аз он тоҷвар меҳтарони куҳан
Ба Ковусу Кайхусрав ояд сухан.

Бад-ин ҳам нишон то Қубоди бузург,
Ки аз доди ӯ хеш шуд мешу гург.

Раворав чунин то ба Лӯҳроспшоҳ,
Зи Лӯҳросп омад ба Гуштоспшоҳ.

Сари саркашон фаррух Исфандёр,
К-аз ӯ тоза шуд Баҳмани номдор.

Бад-ин гуна[1] то Бобакон Ардашер,
К-аз ӯ шуд ҷавон ахтари гашта пир.

Чу Хусрав, ки дорад зи Ҳурмуз нажод,
Або қайсар ӯ якдилу якниҳод.

Куҷо Салм будаш ниёи куҳан,
Нагӯям дурӯғу наҷӯям сухан.

Ҳама кина бардоштем аз миён,
Яке гашт румиву эрониён.

Зи қайсар пазируфтам ин духтараш,
Ки аз духтарон ӯ будӣ афсараш.

Зи айбу ҳунар ҳар чӣ[2] дорад, равост,
Бар ин нома-бар покяздон гувост.

Навишта саросар ба хатти ман аст,
Ки хатти ман андар ҷаҳон равшан аст.

Ниҳодам бар ин нома-бар мӯҳри хеш,
Чунон чун бувад расму оину кеш.

Пас аз ту ҳар он кас, ки қайсар шаванд,[3]
Ҷаҳонгиру ботахту афсар шаванд.[4]

1. Л – Аз ин гуна
2. Л – ончи
3. Л –шавад,
4. Л – шавад.

Навишта бар ин-бар гувои ман аст,
Равону хирад ошнои ман аст.

Аз ин барнагардам, ки гуфтам яке,
Зи кирдор бисёр, ё андаке.

Кунун ҳар чӣ з-ин бо ту гуфтам, равост,
Дилу ахтару покяздон гувост.[1]

Ту[2] чизе ки гуфтӣ, дирангӣ масоз,
Ки будан бад-ин шорсон шуд дароз.

Чу кард ин суханҳо бар ин гуна ёд,
Набишта ба Хуршеди Харрод дод.

Сипаҳбад чу бод андаромад зи ҷой,
Ба аспи саманд андаровард пой.

Ҳаме тохт то пеши қайсар чу бод,
Суханҳои Хусрав бар ӯ кард ёд.

Чу қайсар аз он нома бугсист банд,
Бидид он суханҳои шоҳи баланд.

Бифармуд, то ҳар ки доно буданд,
Ба гуфторҳо-бар тавоно буданд.

Ба наздики қайсар шуданд анҷуман,
Бипурсид аз эшон ҳама тан ба тан,

Ки акнун мар инро чӣ дармон кунем,
Або шоҳи Эрон чӣ паймон кунем?[3]

Бад-ин нома мо бебаҳона шудем,
Ҳама Руму Эрон ягона шудем.

Бузургони фарзона бархостанд,
Забон посухашро биёростанд,

Ки «мо кеҳтаронему қайсар туӣ,
Ҷаҳондори ботахту афсар туӣ.

1. И –б. 1385–1390 нест.
2. ИЛ – Зи
3. И –б. 1397, 1398 нест.

Нигаҳ кун, кунун рою фармон туrост,
Зи мо гар бихоҳӣ тану ҷон, туrост».

Чу бишнид қайсар, гирифт офарин
Бар он номдорони борою дин.

Ҳаме буд, то шамъи гардонсипеҳр,
Дигаргунатар шуд ба оину чеҳр.

ТИЛИСМ СОХТАНИ РУМИЁН ВА ОЗМОИШ КАРДАН ЭРОНИЁНРО

Чу хуршеди гарданда беранг шуд,
Ситора ба бурҷи шабоҳанг шуд.

Бифармуд қайсар ба найрангсоз,
Ки пеш орад андешаҳои дароз.

Бисозед ҷои шигифте тилисм,
Ки кас бознашносад онро зи ҷисм.

Нишаста зане хуб бар тахти ноз,
Пур аз шарм бо ҷомаҳои дароз.

Аз ин сӯ в-аз он сӯ парастандагон,
Паси пушту пеш - андарун бандагон.

Нишаста бар ин тахт бегуфтугӯй,
Ба гирён зане[1] монад он моҳрӯй.

Замон то замон даст бифрохтӣ,[2]
Сиришке зи мижгон бияндохтӣ.[3]

Ҳар он кас, ки дидӣ мар ӯро зи дур,
Зане ёфтӣ бо рухе[4] пур зи нур,

Ки бигристӣ бар Масеҳо ба зор,
Ду рух сурху мижгон чу абри баҳор.

---

1. Л – касе
2. И – барёхтӣ,
3. ТПЗ – Бар он сон ки бишнид найрангсоз,
   Зане сохт бо гесувони дароз.
4. Л – шефта

Тилисми бузург он чу омад ба ҷой,
Бари қайсар омад яке раҳнамой.[1]

Зи доно чу бишнид қайсар, бирафт,
Ба пеши тилисм омад он гоҳ тафт.

Аз он ҷодуӣ дар шигифтӣ бимонд,
Фиристоду Густаҳмро пеш хонд.

Мар он ҷодувонро бубахшид чиз,
Басе бо дирам ҳадяҳо дод низ.

Ба Густаҳм гуфт: «Эй гави номдор,
Яке духтаре доштам чун баҳор!

Биболиду омад-ш ҳангоми шӯй,
Яке хеш буд мар маро номҷӯй.

Ба роҳи Масеҳо бад-ӯ додамаш,
Зи бедонишӣ рӯй букшодамаш.

Фиристодам ӯро ба хони ҷавон,
Сӯи осмон шуд ҷавонро равон.

Кунун ӯ нишастаст бо[2] сӯгу дард,
Шуда рӯзи равшан бад-ӯ ложвард.

На пандам пазирад, на гӯяд сухан,
Ҷаҳони нав аз ранҷи ӯ шуд куҳан.

Яке ранҷ бардору ӯро бубин,
Суханҳои донандагон баргузин.

Ҷавониву аз гавҳари паҳлавон,
Магар бо ту ӯ баркушояд забон.

Бад-ӯ гуфт Густаҳм, к-«эдун кунам,
Магар к-аз дилаш меҳр берун кунам».

Ба назди тилисм омад он номдор,
Кушодадилу бар сухан комгор.

---

1. ТПЗ – Ки «чизе ки фармудаӣ, сохтем,
Бад-сон ки гуфтӣ, бипардохтем».
2. Л – пур: И – нишаста бар он

Чу омад ба наздики тахташ фароз,
Тилисм аз бари тахт бурдаш намоз.

Гаронмоя Густаҳм биншаст хор,
Сухан гуфт бо он зани сӯгвор.

Диловар нахуст андаромад ба панд,
Суханҳо ҳаме рондӣ судманд.

Бад-ӯ гуфт, к-«эй духти қайсарнажод,
Хирадманд нахрӯшад аз кори дод.

Раҳо нест аз марг паррон уқоб,
Чи дар беша шеру чи моҳӣ дар об».

Ҳама бод буд гуфтани паҳлавон,
Ки тан беравон буду сар[1] безабон.

Ба ангушти худ ҳар замоне сиришк
Бияндохтӣ пеш гӯё пизишк.

Чу Густаҳм аз ӯ дар шигифтӣ бимонд,
Фиристод қайсар кас, ӯро бихонд.

«Чӣ дидӣ,–бад-ӯ гуфт,– аз он духтарам,
Ки аз дарду сӯгаш ба ранҷ-андарам?»

Бад-ӯ гуфт: «Бисёр додам-ш панд,
Набуд панди ман назди ӯ судманд».

Дигар рӯз қайсар ба Болӯй гуфт,
Ки «имрӯз бо Андиён бош ҷуфт.

Ҳамон низ Шопури меҳтарнажод
Кунад ҷони моро бад-ин духт шод.

Шавӣ назди он кӯдаке сӯгвор,[2]
Сухан гӯй[3] аз номвар шаҳрёр,

1. Л – равон.
2. Л – Шавад назди ин кӯдаки ширхор.
3. Л – гӯяд

Магар посухе ёбӣ аз духтарам,
К-аз ӯ оташ ояд ҳаме бар сарам.[1]

Сазад гар бад-ин ранҷ бошед ёр,
Бипурсед аз ин духтари номдор.

Магар бишнавад панду андарзатон,
Бидонад сари мояву арзатон.

Бар онам, ки имрӯз посух диҳад,
Чу посух ба овози фаррух диҳад.[2]

Шавам[3] раста аз ранҷи[4] ин сӯгвор,
Ки хуноб резад[5] ҳаме бар канор».

Бирафт он гиромӣ се озодмард,
Сухан гуфт ҳар як зи нангу набард.

Аз эшон касе рӯи посух надид,
Зани безабон[6] хомушӣ баргузид.

Аз он хона наздики қайсар шуданд,
Ба бечорагӣ пеши довар шуданд,

Ки «ҳарчанд гуфтему додем панд,
Нашуд сӯи панд ин дили мустаманд».[7]

Чунин гуфт қайсар, ки «бад рӯзгор,
Ки мо сӯгворем аз ин сӯгвор».

Аз ин номдорон чу чора наёфт,
Сӯи род Харроди Барзин шитофт.

Бад-ӯ гуфт, к-«эй номдори далер,[8]
Гузини[9] сари тухмаи Ардашер,

1. ИЛ – Пас аз б. 1441 ин б. омада:
Ҳама поймардед аз он шаҳрёр,
Ки ҷӯяд ҳаме гоҳи Исфандёр.
2. Л – ниҳад.
3. Л – Шавад
4. Л – дард
5. Л – борад
6. Л – В-аз он ҳар яке
7. Л – ӯ зи роҳи газанд.
8. Л – дабир,
9. Л – Гузину

Яке сӯи он[1] духтар андар[2] шавӣ,
Магар як раҳ овози ӯ бишнавӣ».[3]

Фиристод бо ӯ яке устувор
Аз айвон ба наздики он сӯгвор.[4]

Чу Харроди Барзин баромад[5] бараш,
Нигаҳ кард рӯю сару афсараш.

Ҳаме буд пешаш замоне дароз,
Тилисми фиребанда бурдаш намоз.

Саропои он зан басе бингарид,
Парастандагонро бари ӯ бидид.

Басе гуфту зан ҳеҷ посух надод,
Пурандеша шуд марди меҳтарнажод.

Ҳаме гуфт: «Гар зан зи ғам беҳуш аст,
Парастанда бо вай[6] чаро хомуш аст?

Агар худ сиришк аст бар чашми ӯй,
Сазидӣ, агар кам шудӣ хашми ӯй,

Ба пеши бараш барчаконад ҳаме,
Чапу рост ҷунбиш надорад[7] ҳаме.

Сиришкаш ки андохт, як ҷой рафт,
Ҳаме даст бар рон-ш[8] якпой рафт.

Гар эч андар ин колбад ҷон будӣ,
Ҷуз аз дасту по тан-ш[9] ҷунбон будӣ.

---

1. Л –ин
2. Л –дар
3. ТП– Ки бас сӯгворам ман аз кори ӯй,
Ғамӣ гаштам аз кунд бозори ӯй.
Надонам чӣ бозӣ гирифт ӯ зи бахт,
Фурӯ мондаам ман дар ин кор сахт.
Кушода шавад аз ту корам магар,
Ки озода мардиву боҳушу фар.
4. И –б. 1451–1454 нест.
5. ИЛ – биёмад
6. ИЛ – боре
7. ИЛ – надонад
8. Л – Ҳам он дасту ронаш ба
9. Л – даст ҷояш

Сиришке сӯи дигар андохтӣ,
Дигар даст ҷои дигар ёхтӣ.[1]

Набинам ҳаме ҷунбиши ҷон ба ҷисм,
Набошад магар файласуфӣ тилисм.

Бари қайсар омад, бихандиду гуфт,
Ки «ин моҳрухро хирад нест ҷуфт.

Тилисм аст, к-он румиён сохтанд,
Ки Болӯю Густаҳм нашнохтанд.

Ба эрониён-бар бихандӣ ҳаме,
В-агар чашми моро бубандӣ ҳаме».

Чу ин бишнавад шоҳ, хандон шавад,
Кушодалабу симдандон шавад.

ГУЗОРИШ КАРДАНИ ХАРРОД БАР ДИНИ ҲИНДУВОН

Бад-ӯ гуфт қайсар, ки «ҷовид зӣ,
Ки дастурии хусравонро сазӣ.

Яке хона дорам ба айвон шигифт,
К-аз он бартар андоза натвон гирифт.

Чу бинӣ, надонӣ,[2] ки он банд чист,
Тилисм аст ё кардаи эзадист».

Чу Харроди Барзин шунид ин сухан,
Биёмад бад-он ҷойгоҳи куҳан.

Бидид истода муаллақ савор,
Биёмад бари қайсари номдор.[3]

1. Л – б. 1464 нест.
2. Л – бидонӣ.
3. ТПИМ – Чунин гуфт, к-«эй шоҳи пирӯзбахт,
Яке гавҳар аст ин сазовори тахт.*
Бар онам, к-аз ин хубтар кас надид,
Тилисме на аз кордонон шунид.
Набояд, ки монад зи доно ниҳон,
Ки ҳамтои ин нест андар ҷаҳон».
Бад-ӯ гуфт қайсар: куҷо, к-«ин тилисм
Бар он сон баровард беҷону ҷисм».

* И – танҳо як байт ҳаст.

Чунин гуфт, к-«аз оҳан аст ин савор,
Ҳамон гунбад аз гавҳари номдор,

Ки доно варо миғниётис хонд,
Ки румиш бар аспи оҳан[1] нишонд.

Ҳар он кас, ки аз[2] дафтари ҳиндувон
Бихонад, шавад шоду равшанравон».

Бипурсид қайсар, ки «ҳинду зи роҳ
Ҳаме то куҷо баркашад пойгоҳ?

Зи дину парастидан андар[3] чианд,
Ҳаме бутпарастанд агар, худ кианд?»

Чунин гуфт Харроди Барзин, ки «роҳ
Ба Ҳинд- андарун роҳи гов асту моҳ.

Ба Яздон нагарванду гардонсипеҳр,
Надорад касе бар тани хеш меҳр.

Зи хуршеди гарданда-бар бугзаранд,
Чу моро зи донандагон нашмаранд.

Ҳар он кас, ки оташ ҳаме барфурӯхт,
Шуд андар миён, хештанро бисӯхт.

Яке оташе донад андар ҳаво,
Ба фармони Яздони фармонраво,

Ки донои ҳиндуш хонад асир,
Суханҳои чарб ораду дилпазир.

Бигӯяд, ки оташ ба оташ расид,
Гуноҳаш зи кирдор шуд нопадид.

Аз он ногузир оташ афрӯхтан,
Ҳаме ростӣ донад аз[4] сӯхтан».

1. ИЛ – ҳиндӣ
2. Л – ӯ
3. Л – парастандагон бар
4. Л – он

Бад-ӯ гуфт қайсар, ки «ин нест рост,
Бар ин-бар равони Масеҳо гувост.

Набинӣ, ки Исои Марям чӣ гуфт
Бад-он гаҳ, ки букшод роз аз нуҳуфт?

Ки пироҳанат гар ситонад касе,
Маёвез бо ӯ ба тундӣ басе.

В-агар барзанад каф ба рухсори ту,
Шавад тира з-он[1] захм дидори ту--

Маёвар ту хашму макун рӯй зард,
Бихобон ту чашму магӯ эч сард.[2]

Ба камтар[3] хуриш бас кун аз хӯрданӣ,
Маҷӯй, ар набошад-т густурданӣ.

Бад-ин сар бадиро ба бад машмаред,
Беозор аз ин тирагӣ бугзаред.

Шуморо ҳаво бар хирад шоҳ гашт,
Дил аз доду озарм бероҳ гашт.

Ки айвонҳотон ба кайвон расид,
Шуморӣ, кӣ шуд ганҷатонро[4] калид.

Або ганҷатон низ чанде[5] сипоҳ,
Зиреҳҳои румиву румӣ кулоҳ.

Ба ҳар ҷои бедод лашкар кашед,
Аз осудагӣ теғҳо баркашед.

Ҳама чашма гардад биёбон зи хун,
Масеҳо набуд андар ин раҳнамун.

Яке бенаво марди дарвеш буд,
Ки нонаш зи ранҷи тани хеш буд.

1. Л – аз
2. ИЛ –б. 1492 нест.
3. Л –андак
4. Л –Шутур мекашад ганҷҳоро
5. Л – чандин

Ҷуз аз турбу[1] шираш набудӣ х(в)ариш,
Фузуниш равған будӣ парвариш.

Чу овард марди ҷуҳудаш ба мушт,
Чу беёру бечора дидаш, бикушт.

Ҳамон куштаро низ бар дор кард,
Бар он дор-бар дини ӯ[2] хор кард».

Чу бишнид Харроди Барзин сухун,
Нигар, то ба посух чӣ афканд бун.

Чунин гуфт, к-«ӯ рози мардум сиришт,
Нигаҳбону ҷӯяндаи хубу зишт.

Чу равшанравон гашту донишпазир,
Сухангӯву донандаву ёдгир--

Ба пайғамбарӣ низ ҳангом ёфт,
Ба барноӣ аз зиракӣ ном ёфт.

Ту гӯӣ, ки фарзанди Яздон буд ӯй,
Бар он дор-бар кушта хандон буд ӯй.

Бихандад бар ин-бар хирадманд мард,
Ту гар боҳушӣ, гирди Яздон бигард,

Ки ҳаст ӯ зи фарзанду зан бениёз,
Ба наздики ӯ ошкор аст роз.[3]

Чӣ печӣ зи дини каюмаррасӣ,
Ҳамон роҳу оини таҳмурасӣ,

Ки гӯянд дорои[4] кайҳон якест,
Ҷуз аз бандагӣ карданаш рой[5] нест.

Ҷаҳондида деҳқони яздонпараст,
Чу бар бож[6] барсам бигирад ба даст,

1. Л – тарфу
2. Л – дини варо
3. Л – б. 1510 нест.
4. Л – додори
5. Л – карданат роҳ: И – карданат кор
6. Л – зуннор

Нашояд чашидан-ш як қатра об,
Гар аз ташнагӣ об бинад ба хоб.

1515 Ба Яздон паноҳад ба рӯзи набард,
Нахоҳад ба ҷанг-андарун оби сард.

Ҳамон қиблааш бартарин гавҳар аст,
Ки аз обу хоку ҳаво бартар аст.

Набошанд шоҳони мо динфурӯш,
Ба фармони доранда доранд гӯш.

Ба динору гавҳар набошанд шод,
Наҷӯянд ному нишон ҷуз ба дод.

Ба бахшидани коҳҳои баланд,
Дигар шод кардан дили мустаманд.

1520 Се дигар[1] касе к-ӯ ба рӯзи набард,
Бипӯшад рухи шеди[2] гардон ба гард.

Бару бум дорад зи душман нигоҳ,
Ҷуз инро нахонад хирадманд шоҳ.

Ҷуз аз ростӣ ҳар кӣ ҷӯяд зи дин,
Бар ӯ бод нафрини беофарин».

Чу бишнид қайсар, писанд омадаш,
Суханҳои ӯ судманд омадаш.

Бад-ӯ гуфт: «Он к-ӯ ҷаҳон офарид
Туро номдори меҳон офарид.

1525 Суханҳои пок аз ту бояд шунид,
Ту дорӣ дари розҳоро калид.

Касеро, к-аз ин гуна кеҳтар бувад,
Сараш з-афсари моҳ бартар бувад»,

Дирам хост аз ганҷу динор хост,
Яке афсаре номбардор хост.

1. Л – Чаҳорум
2. Л – Бипӯшид хуршеди

Бад-ӯ доду бисёр кард офарин,
Ки ободбод аз ту Эронзамин.

ФИРИСТОДАНИ ҚАЙСАР ЛАШКАР ВА ДУХТАР НАЗДИ ХУСРАВИ ПАРВИЗ

В-аз он пас чу донист, к-омад сипоҳ,
Ҷаҳон шуд зи гарди саворон сиёҳ.

Гузин кард аз он румиён сад ҳазор,
Ҳама номдорони дар[1] корзор.

Силеҳу дирам хосту аспони ҷанг,
Сар омад бад ӯ рӯзгори диранг.

Яке духтараш буд Марям ба ном,
Хирадманду борою босангу ком.

Бидодаш ба Хусрав ба оину дин,
Ҳаме хост аз кирдгор офарин.

Бипазруфт духтар-ш Густаҳми гурд,
Ба оини шоҳон ба Хусрав супурд.[2]

В-аз он пас биёвард чандон ҷаҳиз,
К-аз он кунд шуд борагиҳои тез.

Зи арринаву гавҳари шоҳвор,
Зи ёқуту аз ҷомаи зарнигор,

Зи густурданиҳову дебои Рум,
Бару пайкари сарву симин-ш[3] бум.

Ҳамон ёраву тавқи бо гӯшвор,
Се тоҷи гаронмоя гавҳарнигор.

Иморӣ биёрост заррин чаҳор,
Ҷулайлаш пур аз гавҳари шоҳвор.

Чиҳил маҳди дигар буд аз обнӯс,
Зи гавҳар дурафшон чу чашми хурӯс.

1. ИЛ –номдор аз дари
2. ИЛ –б. 1533, 1534 нест.
3. Л –Ба зар пайкари ӯ бирешим-ш

В-аз он пас парастандаи моҳрӯй
Чу ду сад бирафтанд бо рангу бӯй.

Хирадманду бедор сесад ғулом
Биёмад ба заррину симинситом.

Зи румӣ ҳамон низ ходим чиҳил,
Паричеҳраву шӯҳраву дилгусил.

В-аз он файласуфони румӣ чаҳор--
Хирадманду бодонишу номдор,

Бад-эшон бигуфт, он чи боист гуфт,
Ҳамон низ бо Марям андар нуҳуфт.

Аз орому аз кому боистагӣ,
Ҳам аз бахшишу хӯрду шоистагӣ.

Чу он хоста кард румӣ шумор,
Фузун буд зи сесад ҳазорон ҳазор.

Фиристода ҳар кас, ки буд бар дараш,
Зи гавҳарнигор афсаре бар сараш,

Варо[1] ҷомаву аспу динор дод,
Зи шоиста ҳар чиз бисёр дод.

Яке нома фармуд пас, то дабир
Нависад ҳар он ч-аш бувад ногузир.

Чунин гуфт, к-«ин зердастони шоҳ
Сазад, гар бароранд гардан ба моҳ.

Зи Густаҳм шоистатар дар ҷаҳон
Нахезад касе аз кеҳону меҳон.

Чу Шопури меҳтар гавонҷӣ бувад,
Ки андар суханҳо миёнҷӣ бувад.

Яке роздор аст Болӯй низ,
Ки нафрӯшад озодагонро ба чиз.

1. Л –Ҳамон

Чу Харроди Барзин набинад касе,
Агарчанд монад ба гетӣ басе.

Бад-он офаридаш Худои ҷаҳон,
Ки то ошкоро шавад з-ӯ ниҳон.

Чу хуршеди тобанда ӯ[1] бебадист,
Ҳама кору[2] кирдори ӯ эзадист.

Ҳама ёд кард ин ба нома -дарун,
Бифармуд, к-ояд бараш[3] раҳнамун

Ситорашумар пеш бо раҳнамой,
Ки то рафтанаш кай беҳ ояд зи ҷой?

Бичунбид қайсар ба Баҳромрӯз,
Ба нек ахтару фоли гетифурӯз.

Се манзил ҳаме рафт қайсар ба роҳ,
Чаҳорум биёмад ба пеши сипоҳ.

Бифармуд, то Марям ояд ба пеш,
Сухан гуфт бо ӯ зи андоза беш.

Бад-ӯ гуфт: «То марзи эрониён
Нигаҳ дору макшой банд аз миён.

Бараҳна набояд, ки Хусрав туро
Бубинад, ки коре расад нав туро».

Бигуфт ину падруд кардаш ба меҳр,
Ки ёри ту бодо ба рафтан сипеҳр.

Ниётуси ҷангӣ бародар-ш буд,
Бад-он ҷанг солори лашкар-ш буд.

Бад-ӯ гуфт «Хусрав кунун[4] хеши туст,
Бар он барниҳодам, ки ҳамкеши туст.

---

1. Л – Дилу мағзи Харрод, к-он
2. Л – рою
3. Л – Ба фармони дорандаи
4. ИЛ – Марям ба хун

Супурдам туро духтару хоста,
Сипоҳе бад-ин гуна ороста».

Ниётус яксар пазируфт аз ӯй,
Ҷаҳондор гирён бупечид рӯй.

Ҳаме рафт лашкар ба роҳи Вареғ,
Ниётус дар пеш бо гурзу теғ.

Чу бишнид Хусрав, ки омад сипоҳ,
Аз он шорсон кард[1] лашкар ба роҳ.

Чу омад падидор гарди сарон,
Дирафши саворони ҷавшанварон.

Ҳаме рафт лашкар ба кирдори абр,
Сипоҳӣ ҳама ғарқа дар хӯду кабр.

Дили Хусрав аз лашкари номдор
Бихандид чун гул ба гоҳи[2] баҳор.

Дили равшани родро тез кард,
Мар он бораро пошнахез кард.

Ниётусро дид, дар бар гирифт,
Бипурсиду озодӣ андаргирифт.

Зи қайсар, ки бардошт з-он гуна ранҷ,
Або ранҷу лашкар тиҳӣ кард ганҷ.

В-аз он рӯй[3] сӯи иморӣ кашид,
Ба парда -дарун рӯи мардум[4] бидид.[5]

Бипурсиду бар дасти ӯ бӯса дод,
Зи дидори он хубрух гашт шод.

Биёвард ӯро ба пардасарой,
Нуҳуфта яке моҳро сохт ҷой.

1. Л – бурд
2. ИЛ – вақти
3. Л–роҳ
4. Л –Марям
5. И –б. 1577, 1578 нест.

Сухан гуфту биншаст бо ӯ се рӯз,
Чаҳорум чу бифрӯхт гетифурӯз,

Гузида сарое[1] биёростанд,
Ниётусро пеши ӯ хостанд.

Або Саргасу Кӯти ҷангӣ ба ҳам,
Сарони сипаҳро ҳама бешу кам.

Бад-эшон чунин гуфт, к-«Акнун сарон
Кадоманду мардони ҷанговарон?»[2]

Ниётус бугзид ҳафтод мард,
Ки овард гиранд рӯзи набард.

Ки дар зери ҳар як[3] бирафтӣ ҳазор.
Гузида саворони ҳанҷаргузор.

Чу Хусрав бидид он гузидасипоҳ,
Саворони гарданкашу размхоҳ,

Ҳаме хонд бар кирдгор офарин,
Ки чарх офариду замону замин.

Ҳамон бар Ниётусу бар лашкараш,
Чи бар номвар қайсару кишвараш,

Бад-он меҳтарон гуфт: «Агар кирдгор
Маро ёр бошад бад-ин рӯзгор,

Тавоноии хеш пайдо кунам,[4]
Заминро зи гавҳар Сурайё кунам.[5]

Бибошед аз ин омадан ромишӣ,
Гузинед гуфтор бар хомушӣ.

---

1. Л –широъе
2. ТПЗ – Касе, к-ӯ гирояд ба гурзу ба теғ,
Ба ҷанг андарун ҷон надорад дареғ.
Агар шер пеш оядаш, гар паланг,
Аз ӯ барнагардад ба ҳангоми ҷанг.
3. Л – зери дирафшаш
4. Л – кунем,
5. Л – ба гавҳар чу дебо кунем.

Набошад ҷуз андешаи дӯстон,
Фалак ёру меҳри радон[1] бӯстон».

ЛАШКАР КАШИДАНИ ХУСРАВ БА СӮИ ОЗАРОБОДАГОН

Ба ҳафтум биёрост хуршед чеҳр,[2]
Сипаҳро ба кирдори гардонсипеҳр.

Зи даргоҳ бархост овои кӯс,
Ҳаво шуд зи гарди сипаҳ обнӯс.

Сипоҳӣ гузин кард аз озодагон,
Биёмад сӯи Озарободагон.

Ду ҳафта баромад ба фармони шоҳ,
Дамодам ба лашкаргаҳ омад сипоҳ.

Саропарда зад шоҳ бар дашти Дук,
Сипоҳе чунин гашну[3] роҳе сулук.

Ниётусро дод лашкар ҳама,
Бад-ӯ гуфт: «Меҳтар туӣ бар рама».

В-аз он ҷойгаҳ бо саворони гурд
Инон бораи тезтакро супурд.

Сӯи роҳи Чийчаст[4] бинҳод руй,
Ҳаме ронд шодондилу роҳҷӯй.

Ба ҷое ки Мӯсил буд арманӣ,
Ки кардӣ миёни бузургон манӣ.

Ба лашкаргаҳаш ёр Биндӯй буд,
Ки Биндӯй холи ҷаҳонҷӯй буд.

Чу аз ҷунбиши Хусрав огоҳ шуд,[5]
Аз он дашт тозон сӯи роҳ шуд.[6]

1. Л – бод бар меҳтарон
2. ИЛ – он хубчеҳр,
3. Л – Чунон лашкаре гашн,
4. Л – Ханҷаст
5. Л – огаҳ шуданд,
6. Л – раҳ шуданд.

1605 Бирафт он ду гурд аз миёни сипоҳ,
Зи лашкар нигаҳ кард Хусрав ба роҳ.[1]

Ба Густаҳм гуфт: «Он диловар ду мард
Чунин аст тозон ба дашти набард.

Бирав сӯи эшон, нигар, то кианд
В-аз ин гуна тозон зи баҳри чианд?»

Чунин гуфт Густаҳм, к-«эй шаҳрёр,
Бар онам, ки он марди аблақсавор,

Бародар-м Биндӯйи ҷанговар аст,
Ҳамон ёраш аз лашкари дигар аст»,

1610 Чунин гуфт Хусрав ба Густаҳми шер,
Ки «ин кӣ бувад, эй савори далер?

Агар зинда хоҳӣ, ба зиндон бувад
В-агар кушта бар дори майдон бувад».

Бад-ӯ гуфт Густаҳм: «Шоҳо, дуруст,
Бад-он сӯ нигаҳ кун, ки он холи туст.

Чу ояд ба наздику бошад ҷуз ӯй,
Зи Густаҳми гӯянда[2] ҷуз ҷон маҷӯй.

Ҳамон гаҳ расиданд наздики шоҳ,
Пиёда шуданд андар он соягоҳ.

1615 Чу рафтанд наздики Хусрав фароз,
Ситуданду бурданд пешаш намоз.

Бипурсид Хусрав, ба Биндӯй гуфт,
Ки «гуфтам туро хок ёбам нуҳуфт».[3]

Ба Хусрав бигуфт ончи бар вай расид,
Ҳамон мардумӣ, к-ӯ зи Баҳром дид.

В-аз он чора ҷустан бад-он рӯзгор
В-аз он пӯшиши ҷомаи шаҳрёр.

1. И –6. 1605 нест.
2. И –ҷӯянда
3. И-6. 1616 нест.

Басе гуфту Хусрав фаровон гирист,
Аз он пас бад-ӯ гуфт, к-«ин мард кист?»

Бад-ӯ гуфт, к-«эй шоҳи хуршедчеҳр,
Ту Мӯсилро чун напурсӣ ба меҳр?

Ки то ту зи Эрон шудастӣ ба Рум,
Нахуфтаст ҳаргиз ба ободбум.

Саропардаву дашт ҷои вай аст,
Зи хиргоҳу хайма сарои вай аст.

Фаровон сипоҳ аст бо ӯ ба ҳам,
Силеҳи бузургиву ганҷи дирам.

Кунун то ту рафтӣ, бад-ин роҳ буд,
Ниёзаш ба баргаштани шоҳ буд».

Ҷаҳондор Хусрав ба Мӯсил гуфт,
Ки «ранҷи ту кай монад андар нуҳуфт?

Бикӯшем, то рӯзи ту беҳ шавад,
Ҳамон номат аз меҳтарон меҳ шавад».

Бад-ӯ гуфт Мӯсил, ки «эй шаҳрёр,
Ба ман-бар яке тоза кун рӯзгор,

Ки оям, бибӯсам рикеби туро,
Ситоиш кунам фарру зеби туро».

Бад-ӯ гуфт Хусрав, ки «бо ранҷи ту,
Дурафшон кунам з-ин сипас ганҷи ту.

Биҷӯям бад-ин орзу коми ту,
Барорам зи гарданкашон номи ту».

Бурун кард як пои хеш[1] аз рикеб.
Шуд он марди бедордил ношикеб.[2]

Бибӯсид пою рикеби варо,
Ҳаме хира гашт аз ниҳеби варо.[3]

1. Л –худ
2. Л –бошикеб.
3. И – б. 1631, 1632 нест.

Чу бекор шуд марди хусравпараст,
Ҷаҳонҷӯй фармуд, то барнишаст.

В-аз он дашти бебар барангехт асп,
Ҳаме тохт то пеши Озаргушасп.

Ба бож андаромад ба оташкада,
Дилаш буд яксар ба дард ожада.

Бишуд ҳирбад Занду Усто ба даст
Ба пеши ҷаҳондори яздонпараст.

Кушод аз миён шоҳ заррин камар,
Бар оташ барафканд чанде гуҳар.

Ниёишкунон пеши оташ бигашт,
Ба нолидан аз ҳирбад баргузашт.

Ҳаме гуфт, к «эй довари доду пок,[1]
Сари душманон андаровар ба хок.

Ту донӣ, ки бар дод нолам ҳаме,
Ҳама роҳи[2] некӣ сиголам ҳаме.

Ту мапсанд бедоди бедодгар».
Бигуфт ину барбаст зарринкамар.

Сӯи дашти Дук андаровард рӯй,
Ҳаме шуд халидадилу ройҷуй.

Чу омад ба лашкаргаҳи хеш боз,
Ҷаҳон тира гашт аз шаби дерёз.

Фиристод бедор корогаҳон,
Ки то бозҷӯянд кори ҷаҳон.

Чу огоҳ шуд лашкари Нимрӯз,
Ки омад зи раҳ шоҳи гетифурӯз,

Ҳама кӯс бастанд бар пушти пил,
Замин шуд ба кирдори дарёи Нил.

1. Л –додпок,
2. Л –ройи

Аз он огаҳӣ сарбасар нав шуданд,
Ба ёрӣ ба наздики Хусрав шуданд.

ОГОҲ ШУДАНИ БАҲРОМИ ЧӮБИНА АЗ БОЗГАШТАНИ ХУСРАВ ВА НОМА НАВИШТАН БА САРДОРОНИ ЭРОН

Чу омад ба Баҳром аз он огаҳӣ,
Ки тоза шуд он фарри шоҳаншаҳӣ.

Ҳамон гаҳ зи лашкар яке номҷӯй
Нигаҳ кард бодонишу обрӯй,

Куҷо номи ӯ буд Доропаноҳ,
Ки Баҳромро ӯ будӣ некхоҳ.

Дабири сарафрозро пеш хонд,
Суханҳои боиста чанде биронд.

Бифармуд, то номаҳои бузург
Нависад[1] бад-он[2] меҳтарони сутург.

Ба Густаҳму Биндӯю Гурдӯи гурд,
Ки аз меҳтарон номи гурдӣ бибурд.

Чу Шопуру чун Андиёни савор,
Ҳар он кас, ки буд аз ялон номдор.

Сари нома гуфт, аз ҷаҳонофарин
Ҳаме хонам андар ниҳон офарин,

Ки бедор гардед яксар зи хоб,
Магиред[3] бар бад бад-ин сон шитоб,

Ки то дар ҷаҳон тухми Сосониён
Падид омад андар миёну карон,

Аз эшон наёмад ба ҷуз баттарӣ,
Ба гирди ҷаҳон ҷустани доварӣ.

---

1. Л –Нависед
2. И –Набисад бар он
3. Л –Нагиранд

Нахуст аз сари Бобакон Ардашер,
Ки андар ҷаҳон тоза шуд доругир.

Замона зи шамшери ӯ тира гашт,
Сари номдорон ҳама хира гашт.

Нахустин сухан гӯям аз Ардавон
В-аз он номдорони равшанравон,

Ки аз номашон гашт гетӣ тиҳӣ,
Пур аз дард шуд ҷойгоҳи меҳӣ.

Шунидӣ ҳамоно, ки бар Суфарой
Чӣ омад зи Пирӯзи нопокрой.

Раҳо кард[1] аз банд пои Қубод
В-аз он меҳтарон дод[2] ӯро ба дод.[3]

Қубоди бадандеш нерӯ гирифт,
Ҳунарҳо бишуст, аз дил оҳу гирифт.

Чунон ёвари некдилро бикушт,
Бар ӯ шуд дили номдорон дурушт.

Касе, к-ӯ нашояд ба пайванди хеш,
Ҳаво баргузинад зи фарзанди хеш.

Ба бегонагон ҳам нашояд ба низ,
Наҷӯяд касе оҷ дар чӯби шиз.

Ба Сосониён то мадоред умед,
Маҷӯед ёқут аз сурхбед.

Чу ин нома оранд назди шумо,
Ки фархунда бод Урмузди шумо!

Ба наздики ман ҷоятон равшан аст,
Бару остин ҳам зи[4] пероҳан аст.

1. Л – кардан
2. Л – додан
3. Л – ба бод: И – ба бод.
4. Л –ҳамчу

Ба як тоятон[1] бошад[2] орому хоб,
Агар тира шаб, гар[3] баланд офтоб.

Чу оед яксар ба наздики ман,
Шавад равшан ин ҷони торики ман.

Наяндешам аз Руму аз шоҳашон,[4]
Ба пой андарорам сару гоҳашон.

Ниҳоданд бар номаҳо мӯҳри ӯй,
Биёмад фиристодае чораҷуй.

Ба кирдори бозоргонон бирафт,
Ба даргоҳи Хусрав гироид тафт.

Яке корвоне зи ҳар гуна чиз
Або номаҳо ҳадяҳо дошт низ.

Бидид он бузургиву чандон сипоҳ,
Ки гуфтӣ магар бар замин нест роҳ.

Чунин гуфт бо хештан марди пир,
Ки «коре ба пеш омадам ногузир.[5]

Бад-ин фарру авранг ин[6] шаҳрёр,
Ки хоҳад зи Баҳроми ял зинҳор.[7]

Яке марди бедушманам порсӣ,
Ҳамон бор дорам шутурвор сӣ.

Чаро хештан кард бояд ҳалок,
Баландӣ падидор гашт аз мағок.

Шавам, номаҳо назди Хусрав барам,
Ба наздики ӯ ҳадяи нав барам».

Пурандеша омад ба даргоҳи шоҳ
Або номаи кеҳтари кинахоҳ.

1. И – якҷоятон
2. Л – як ҷоятон буд
3. Л – буд, ар
4. Л–шоҳаншаҳон?
5. Л –б. 1679 нест.
6. Л –Ба дил гуфт бо инчунин
7. И –б. 1677–1680 нест.

Дирам бурду бо ҳадяҳо нома бурд,
Суханҳо бари шоҳи гетӣ шумурд.

Ҷаҳондор чун номаҳоро бихонд,
Мар ӯро ба курсии заррин нишонд.

Бад-ӯ гуфт, к-«эй марди бисёрдон,
Ту Баҳромро назди мо хор дон.

Кунун з-ончи кардӣ, расидӣ ба ком,
Фузун з-ин маҷӯй андар ин кор ном».

Бифармуд, то пеши ӯ шуд дабир,
Мар он посухи номаҳо ногузир.

Набишт андар он номаҳои дароз,
Ки «эй меҳтари гурду гарданфароз![1]

Ҳама номаҳои ту бархондем,
Фиристодаро пеш биншондем.

Ба гуфтор бекор бо Хусравем,
Ба дил бо ту ҳамчун баҳори навем.

Чу лашкар биёрӣ бад-ин марзу бум,
Кӣ андешад аз Руму мардони Рум?

Ҳама пок шамшерҳо баркашем,
Ба ҷанг- андарун румиёнро кушем.

Чу Хусрав бубинад сипоҳи туро,
Ҳам он мардиву пойгоҳи туро.

Дилаш рӯзи пайкор ларзон шавад,
Зи пешат[2] чу рӯбаҳ гурезон шавад».

Бар он номаҳо мӯҳр бинҳод шоҳ,
Бихонд он писандидаи некхоҳ.

Бад-ӯ гуфт шоҳ: «Эй хирадмандмард,
Барӣ ранҷ, ёбӣ бад-ин[3] коркард».

1. Л – гурди кеҳтарнавоз!
2. Л – беша
3. ИЛ – аз ин

Мар ӯро гуҳар доду динор дод,
Гаронмоя ёқут бисёр дод.

Бад-ӯ гуфт, к-«Ин назди Чӯбина бар,
Тани носазо мард бесар шумар.[1]

Чу равшан бувад бахти гарданфароз,
Туро дорам андар ҷаҳон бениёз».

Бирафт аз дари шоҳ Доропаноҳ,
Ба кирдори бод андаромад зи роҳ.

Ҳама номаҳо пеши Чӯбина бурд,
Суханҳои ширин бар ӯ баршумурд.[2]

СИПОҲ РОНДАНИ БАҲРОМИ ЧӮБИНА БА ҶАНГИ ХУСРАВИ ПАРВИЗ ВА ҲАЗИМАТ КАРДАН РУМИЁНРО

Чу марди ҷаҳонҷӯй нома бихонд,
Ҳаворо бихонду хирадро биронд.

Аз он номаҳо сози рафтан гирифт,
Бимонданд эрониён з-он[3] шигифт.

Бирафтанд пирони наздики ӯй,
Чу диданд он ройи[4] торики ӯй.

Ҳаме гуфт ҳар кас: «аз эдар марав,
Чу рафтӣ, куҳан гардад ин рӯзи нав.

Агар Хусрав ояд ба Эронзамин,
Набинад ба ҷуз[5] гурзу шамшери кин.

Бар ин тахти шоҳӣ махӯр зинҳор,
Ҳаме хира бифребадат рӯзгор».

---

1. ИЛ – Шунида суханҳо бар ӯ баршумар.
2. ИЛ –б. 1701–1703 нест.
3. ИЛ-дар
4. Л – кирдори
5. Л-магар

Наёмад суханҳо бар ӯ коргар,
Бифармуд, то рафт лашкар бадар.

Буна барниҳоду сипаҳ барнишонд,
Бизад кӯсу аз шаҳр[1] лашкар биронд.

Ҳаме тохт то Озарободагон
Сипоҳе диловар аз озодагон.

Сипоҳ андаромад ба танги сипоҳ,
Бубастанд бар мӯру бар пашша роҳ.

Чунин гуфт пас меҳтари[2] кинахоҳ,
Ки «ман кард хоҳам ба лашкар нигоҳ.

Бубинам, ки румисаворон кианд,
Сипоҳӣ кадоманду гурдон кианд?!»

Ҳамон барнишастанд гурдон бар асп,
Ялонсинаву меҳтар Эзадгушасп.

Ба дидори он лашкари кинахоҳ
Гаронмоягон баргирифтанд роҳ.

Чу лашкар бидиданд, боз омаданд,
Ба наздики меҳтар фароз омаданд,

Ки ин бекарона яке лашкар аст,
Аз андешаи мо ҳаме бартар аст.

В-аз он рӯй румисаворони шоҳ
Бирафтанд пӯён бад-он боргоҳ.[3]

Бубастанд бар пеши Хусрав миён,
Ки мо ҷанг ҷӯем аз эрониён.

Бар он кор ҳамдостон гашт шоҳ,
Куҷо[4] орзу хост румисипоҳ.

---

1. Л – кӯс дар шаҳру
2. ИЛ – кеҳтари
3. И – бар он пойгоҳ.
4. Л – к-аз ӯ

РАЗМИ ХУСРАВ БО БАҲРОМИ ЧӮБИНА ВА КУШТА ШУДАНИ КУТИ РУМӢ

Чу хуршед барзад сар аз тиракӯҳ,
Хурӯше баромад зи ҳар ду гурӯҳ,

Ки гуфтӣ замин гашт гардонсипеҳр,
Гар аз теғҳо тира шуд рӯи меҳр.[1]

Биёростанд маймана майсара,
Замин кӯҳ гашт оҳанин[2] яксара.

Аз овози аспону бонги сипоҳ
Биёбон ҳаме ҷуст бар кӯҳ роҳ.

Чу Баҳроми ҷангӣ бад-он бингарид,
Яке ханҷари обгун баркашид.[3]

Ҳаме гашт гирди сипаҳ яктана,
Ки дорад нигаҳ[4] майсара, маймана.

Ялонсинаро гуфт: «Бар қалбгоҳ
Ҳаме бош бар пеши рӯи сипоҳ,

К-аз ин лашкар имрӯз ҷангӣ манам,
Ба гоҳи гурезаш дирангӣ манам».

Нигаҳ кард Хусрав бар он размгоҳ,
Ҷаҳон дид яксар зи лашкар сиёҳ.[5]

Рухи шеди тобон чу коми хизабр
Ҳаме теғ борид гуфтӣ зи абр.

Ниётусу Биндӯю Густаҳму шоҳ
Ба боло гузаштанд аз он размгоҳ.

---

1. И – б. 1724 нест.
2. Л – оҳанинкӯҳ шуд
3. ТПЗЛ – Наёмад ба дил-ш - андарун тарсу бим,
   Дили шери дарранда шуд бар ду ним.
   Ба эрониён гуфт: «Саф баркашед,
   Ҳама кишвари Дук лашкар кашед!».
4. Л – Кӣ дорад сипаҳ
5. И-6. 1731 нест: Л –пур аспу сипоҳ.

Нишастанд бар кӯҳи Дук он сарон,
Ниҳода ду дида ба фармонбарон.

Аз он кӯҳ лашкар ҳаме дид шоҳ
Чапу росту қалбу ҷиноҳи сипоҳ.

Чу бархост овои кӯс аз ду рӯй,
Бирафтанд мардони пархошҷӯй.[1]

Ту гуфтӣ, замин кӯҳи оҳан шудаст,
Сипеҳр аз бари хок душман шудаст.

Чу Хусрав бар он гуна-бар кор дид,
Фалак пуд диду замин тор[2] дид.

Ба Яздон ҳаме гуфт бар паҳлавӣ,
Ки «аз бартарон пок бартар тувӣ.

Кӣ баргардад аз разми имрӯз шод,
Кӣ донад чунин ҷуз ту, эй покзод!

Киро бахт хоҳад шудан кундрав,
Сари найзаи ӯ шавад хору хав?»

Дилу ҷони Хусрав пурандеша буд,
Ҷаҳон пеши чашмаш яке беша буд.

Чу бугсист Кут аз миёни сипоҳ
Аз оҳан ба кирдори кӯҳи сиёҳ.

Биёмад дамон аз миёни гурӯҳ,
Чу наздиктар шуд бад-он бурзи кӯҳ,

Ба Хусрав чунин гуфт, к-«эй сарфароз,
Нигаҳ кун, ки он бандаи девсоз,[3]

Ки бо ӯ ба Эрон баромехтӣ,
Чун ӯ комрон шуд, ту бугрехтӣ.

1. И –б. 1733–1736 нест.
2. Л –тор диду замин қор
3. Л –дерсоз.

Бубин аз чапи лашкару дасти рост,
Ки то[1] аз миёни бузургон куҷост.

Кунун то биёмӯзамаш корзор,
Бубинад[2] дилу зӯри мардони кор».

Чу бишнид Хусрав зи Кут ин сухан,
Дилаш гашт пурдарди разми куҳан,

Ки ӯ гуфт: «Аз банда бугрехтӣ,
Силеҳи саворон фурӯ рехтӣ».

Варо з-он сухан ҳеҷ посух надод,
Дилаш гашт пурхуну лаб пур зи бод.

Чунин гуфт пас Кутро шаҳрёр,
Ки «рав пеши он марди аблақсавор.

Чу бинад туро, пешат ояд ба ҷанг,
Ту магрез, то лаб нахоӣ зи нанг».

Чу бишнид Кут ин сухан, бозгашт,
Чунон шуд, ки бо бод ҳамбоз гашт.

Ҳаме рафт ҷӯшону[3] найза ба даст,
Ба овардгаҳ рафт чун пили маст.

Ялонсина Баҳромро бонг кард,
Ки «бедор бош, эй савори набард!

Ки омад яке дев чун пили маст,
Каманде ба фитроку найза ба даст».

Чу Баҳром бишнид, теғ аз ниём
Бароҳехт чун боду баргуфт ном.

Чу Хусрав чунин дид, бар пой хост,
Аз он кӯҳсар сар баровард рост.

Ниҳода ба Куту ба Баҳром чашм,
Ду дида пур аз обу дил пур зи хашм.

1. И – ӯ
2. И – Бубинӣ
3. И – шодону

Чу румӣ ба найза даромад зи ҷой,
Ҷаҳонҷӯй бар ҷой бифшурд пой.

Чу найза наёмад бар ӯ коргар,
Ба рӯй андаровард ҷангӣ сипар.

Яке теғ зад бар сару гарданаш,
Ки то сина бубрид тира танаш.

Чу овози теғаш ба Хусрав расид,
Бихандид, к-он захми Баҳром дид.

Ниётуси ҷангӣ бихобид чашм,
Аз он хандаи Хусрав омад ба хашм.

Ба Хусрав чунин гуфт, к-«эй номдор,
На некӯ бувад ханда дар корзор.

Туро нест аз разм[1] ҷуз кимиё,
Дилат хуфта бинам ба кини ниё.

Чу Кути ҳазора ба Эрону Рум
Набинанд харгиз ба ободбум.

Бихандӣ ҳаме з-он, ки ӯ кушта шуд,
Чунон дон, ки бахти ту баргашта шуд».

Бад-ӯ гуфт Хусрав: «Ман аз куштанаш
Нахандам ҳаме в-аз бурида танаш.

Чунон дон, ки ҳар кас ки дорад фусӯс,
Ҳам ӯ ёбад аз чархи гарданда кӯс.

Маро гуфт, к-аз банда бугрехтӣ,
Набудат ҳунар, то[2] наёвехтӣ.

Аз он банда бугрехтан нест нанг,
Ки захмаш бад-ин сон бувад рӯзи ҷанг.

В-аз он рӯй Баҳром овоз дод,
Ки «эй номдорони фаррухнажод,

1. ИЛ – Рум
2. Л – ё

Ялонсинаву Рому Эзадгушасп!
Мар ин куштаро баст бояд бар асп.

Фиристед аз эдар ба лашкаргаҳаш,
Бад-он то ба дида[1] бубинад шаҳаш.

Тани Кутро зуд[2] бар пушти зин
Ба тангӣ бубастанд мардони кин.

Давон асп бо марди гарданфароз
Ҳаме шуд ба лашкаргаҳи хеш боз.

Дили Хусрав аз Кут шуд дардманд,
Кушоданд аз он мард[3] банди каманд.

Бад-он хастагиш андар оганд мушк,
Бифармуд пас, то-ш карданд[4] хушк.

Ба карбос дардӯхташ ҳамчунон,
Зиреҳ дар бару танг баста миён.

Ба наздики қайсар фиристод боз,
Ки шамшери ин бандаи девсоз[5]

Бар ин гуна буррад ҳаме рӯзи ҷанг,
Агар з-ӯ ҳазимат шудан[6] нест нанг.

Ҳама румиён дилшикаста шуданд,
Ба дил пок, беҷанг хаста шуданд.

Ҳаме рехт битриқи румӣ сиришк,
Ҳама рух пур аз обу дил пур зи рашк.

Биёмад зи гарданкашон даҳ ҳазор,
Ҳама ҷосалиқони[7] гурду савор.

Яке ҳамла бурданд аз он сон, ки кӯҳ
Бидаррид аз овози румигурӯҳ.

1. Л – буридан
2. Л – низ
3. Л – кушта
4. Л – то бидӯзанд
5. Л–дерсоз
6. Л – шавӣ,
7. ИЛ – ҷосалиқону

Чакочок бархосту бонги сарон,
Ҳамон захми шамшеру гурзи гарон.

Ту гуфтӣ, ки дарё биҷӯшад ҳаме,
Сипеҳри равон бархурӯшад[1] ҳаме.

Зи бас кушта андар миёни сипоҳ
Бимонданд, бар ҷою барбаст роҳ.

Аз он румиён кушта шуд лашкаре,
Ҳар он кас, ки буд з-он далерон саре.

Дили Хусрав аз дарди эшон бихаст,
Тани хастаи зиндагонро бубаст.

Ҳама куштагонро ба ҳам дарфиканд,
Тале гашт бар сони кӯҳи баланд.

Ҳаме хондандиш Баҳромчид,
Бибуррид Хусрав зи румӣ умед.

Ҳаме гуфт, «Агар марди румӣ ду бор
Кунад ҳам бар ин гуна дар корзор.

Ҷаҳонро ту бе лашкари Рум дон,
Ҳамон[2] теғи пӯлодашон мум дон».

Ба Саргис[3] чунин гуфт пас шаҳрёр,
Ки «фардо мабар ҷангиёнро ба кор.

Ту фардо баросой, то ман сипоҳ
Биёрам бар[4] эрониён кинахоҳ».

Ба эрониён гуфт: «Фардо ба ҷанг
Шуморо бибояд шудан бediранг».

Ҳама вижа гуфтанд, к-«эдун кунем
Ки кӯҳу биёбон пур аз хун кунем».

1. Л–хун хурӯшад
2. Л – Ҳама
3. Л – румӣ
4. Л – аз

ҶАНГИ ПАҲЛАВОНОНИ ХУСРАВ БО БАҲРОМИ ЧӮБИНА

Чу барзад зи дарё дирафши сапед,
Ситора шуд аз тирагӣ ноумед.

Табиразанон аз ду пардасарой
Бирафтанд бо пилу бо карраной.

Хурӯш омад аз ною аз говдум,
Ҳам аз кӯҳаи пилу рӯинаҳум.

Ту гуфтӣ, ки ҷунбад ҳама[1] дашту роғ,
Шуда рӯи хуршед чун парри зоғ.

Чу эрониён баркашиданд саф,
Ҳама найзаву теғи ҳиндӣ ба каф.

Замин сарбасар гуфтӣ аз ҷавшан аст,
Ситора зи нӯки синон равшан аст.

Чу Хусрав биёрост он қалбгоҳ,
Ҳама дил гирифтанд яксар сипоҳ.

Варо майманадор Гурдӯй буд,
Чу[2] гурду далеру[3] ҷаҳонҷӯй буд.

Ба дасти чапаш номдор арманӣ
Або ҷавшану теғи оҳарманӣ.

Мубориз чу Шопуру чун Андиён
Бад-он ҷанг-бар танг баста миён.

Ҳаме буд Густаҳм бар дасти[4] шоҳ,
Ки дорад мар ӯро зи душман нигоҳ.

Чу Баҳроми ял румиёнро надид,
Дирангӣ шуду хомушӣ баргузид.

1. Л – бичунбад ҳаме
2. Л – Ки
3. Л – далери
4. И – пеши

Бифармуд, то кӯс бар пушти пил
Бубастанду шуд рӯи[1] гетӣ чу нил.

Нишаст аз бари пушти пили сафед,
Ҳамовардаш аз бахт шуд ноумед.

Ҳаме ронд он пил то маймана,
Ба Шопур гуфт: «Эй бади бадтана!

На паймона-т он[2] буд ба нома- дарун,
Ки пеши ман ой бад-ин дашти[3] хун?[4]

На ин бошад оини озодагон,
Ҳаме тан ба куштан диҳӣ ройгон».

Бад-ӯ гуфт Шопур, к-«эй девфаш,
Сари хеш дар бандагӣ карда каш!

Аз ин нома кай буд ному нишон,
Ки гӯӣ ҳаме пеши гарданкашон?!»

Гаронмоя Хусрав ба Шопур гуфт,
Ки «он нома бо ройи ӯ буд ҷуфт.

Ба нома ту подош ёбӣ зи ман,
Ҳамон номдорони ин анҷуман.

Чу ҳангом бошад, бигӯям туро,
Аз андешаи бад бишӯям туро».

Чу Баҳром овози Хусрав шунид,
Ба андеша он ҷодуиҳо[5] бидид,

Барошуфт аз он кору нанг омадаш,
Чу арғунда шуд, ройи чанг омадаш.

Ҷафопеша бар пил танҳо бирафт,
Сӯи қалби Хусрав хиромид тафт.

1. И – Бибасту шуд аз гард
2. Л – ин
3. Л – оварӣ доварӣ дасти
4. И – б. 1816 нест.
5. Л –ҷодуиро

Чу Хусрав чунон дид бо Андиён,
Чунин гуфт, к-«эй наррашери жиён!

Бар он пил-бар тирборон кунед,
Камонҳо[1] чу абри баҳорон кунед».

Аз эрониён он ки буд рӯзбеҳ,
Камон барниҳоданд як-як[2] ба зеҳ.

Зи пайкон чунон гашт хартуми пил,
Ки гуфтӣ, шуд аз хастагӣ пил[3] нил.

Ҳам он гоҳ Баҳром болой хост,
Яке миғфаре хусраворой хост.

Ҳамон тирборон гирифтанд боз
Бар он аспи Баҳроми гарданфароз.

Пиёда шуд он марди пархошх(в)ар,
Зиреҳ доманашро бизад бар камар.

Сипар бар сар оварду шамшери тез
Баровард аз он ҷангиён растахез.

Пиёда зи Баҳром бугрехтанд,
Камонҳои чочӣ фурӯ рехтанд.

Яке бора бурданд ҳам дарзамон,
Сипаҳбад нишаст аз бари ӯ дамон.

Хурӯшон ҳаме тохт то қалбгоҳ,
Ба ҷое куҷо шоҳ буд бо сипоҳ.

Ҳама қалбгаҳ пок дарҳам[4] дарид,
Дирафши ҷаҳондор шуд нопадид.

В-аз он ҷойгаҳ шуд сӯи маймана,
Паси пушти озодагон буд[5] буна.[6]

1. И – Камонро
2. Л – яксар
3. Л – ҳамчу
4. Л-барҳам: И – Ҳаме қалбгаҳ пок барҳам
5. Л – озодасону
6. ТПЗИ – Чу Хусрав бидид он сӯи майсара,
Ҳаме тохт чун гург бинад бара.

Нигаҳбони он дашт Гурдӯй буд,
Ки марди далеру ҷаҳонҷӯй буд.

Бародар чу рӯи бародар бидид,
Камонро ба зеҳ карду андаркашид.

Ду хунӣ бар он сон баровехтанд,
Ки гуфтӣ ба ҳамшон баромехтанд.

Бар ин сон замоне даромад дароз,
Ҳаме як зи дигар нагаштанд боз.

Бад-ӯ гуфт Баҳром, к-«эй бепадар,
Ба хуни бародар бубандӣ[1] камар?»

Бад-ӯ гуфт Биндӯй, к-«эй бешагург,
Ту нашнидӣ он достони бузург,

Ки ҳар к-ӯ бародар бувад, дӯст беҳ,
Чу душман шавад[2], бепаю пӯст беҳ.

Ту ҳам[3] хуниву бадтану риманӣ,
Ҷаҳонофаринро ба дил душманӣ.

Ба пеши бародар бародар ба ҷанг
Наёяд, агар бошадаш ному нанг».

Чу бишнид Баҳром, аз ӯ бозгашт,
Барошуфту бо ӯ дижам соз гашт.

Ҳаме ронд Гурдӯй то пеши шоҳ
Рамида[4] шуда рӯи ҷангӣ сиёҳ.

Бар ӯ офарин кард Хусрав бамеҳр,
Ки подош бодат зи[5] гардонсипеҳр!

Зи пеши саф омад сӯи қалбгоҳ,
Чу шуд ҷунб-ҷунбон далерони шоҳ.

1. ИЛ – чи бандӣ
2. ИЛ – бувад,
3. Л – чун
4. ИЛ – Аз оҳан
5. И – бо ройи ту бод

Фиристод Хусрав ба Шопур кас,
Ки Мӯсилро бош фарёдрас.

Бикӯшед, бо[1] пушт пушт оваред,
Магар бахти равшан ба мушт оваред.

Ба Густаҳм гуфт он замон шаҳрёр,
Ки «гар ҳеҷ румӣ кунад корзор--

Чу Баҳроми ҷангӣ шикаста шавад,
В-агар низ дар ҷанг хаста шавад,

Ҳама румиён сар ба гардун баранд,
Суханҳо аз[2] андоза берун баранд.

Нахоҳам, ки румӣ шавад сарфароз,
Ба мо - бар кунанд андар ин ҷанг ноз.

Бидидам ҳунарҳои румӣ ҳама,
Ба сони рама рӯзгори дама.

Ҳамон беҳ, ки мо[3] бо сипоҳ андаке
Зи Чӯбина овард хоҳам яке.

Нахоҳам бад-ин кор ёрӣ зи кас,
Паноҳам[4] ба Яздони фарёдрас.

Бад-ӯ гуфт Густаҳм, к-«эй шаҳрёр,
Ба ширинравонат махӯр зинҳор.

Чу роят чунин аст, мардон гузин,
Макун тан ҳалок андар ин дашти кин».

Бад-ӯ гуфт Хусрав, ки «ин аст рӯй,
Ки гуфтӣ, зи лашкар кунун ёр ҷӯй».

Гузин кард Густаҳм аз Эрон савор
Даҳу чор гарданкаши номдор.

1. Л– ҳам
2. Л – зи
3. ИЛ – ман
4. ИЛ – Умедам

Нахустин аз ин ҷангиён доми хеш
Набишта биёварду бинҳод пеш.

Дигар гурд Шопур бо Андиён,
Чу Биндӯю Гардӯйи пушти каён,

Чу Озаргушаспу агар[1] Шердил,
Чу Зангӯйи густох бо шеру пил.

Тухора, ки дар ҷанг ғамхора буд,
Ялонсинаро зишт патёра буд.

Фарухзоду чун Хусрави сарфароз,
Чу Аштоди пирӯзи душмангудоз,

Чу Фархунда Хуршед бо Урмузд,
Ки душман будӣ пеши эшон фурузд.[2]

Чу мардони з-ин сон гузин кард ҳафт,
Зи лашкар ба як сӯ хиромид тафт.

Чунин гуфт Хусрав бад-ин меҳтарон,
Ки «эй сарфарозону фармонбарон!

Ҳама пуштро[3] сӯи Яздон кунед,
Дили хешро шоду хандон кунед.

Ҷуз аз хоси Яздон набошад сухан,
Чунин буд, то буд чархи куҳан.

Ба разм -андарун кушта беҳтар бувад,
Ки бар мо яке банда меҳтар бувад.

Нигаҳдори ман буд бояд ба ҷанг,
Ба ҳангоми ҷунбиш накардан[4] диранг».

Ҳама ҳамзабон офарин хонданд,
Варо шаҳрёри замин хонданд.

---

1. Л – дигар
2. ТПЗ – Ҳамон пешрав буд Густаҳми гурд,
Ки дар ҷанг ӯ буд бо дастбурд.
3. Л – рӯйро
4. Л – нашояд

Бикарданд паймон, ки аз шаҳрёр
Касе барнагардад бад-ин рӯзгор.

Сипаҳдор[1] бишниду ором ёфт,
Хуш омад-ш, к-аз кеҳтарон[2] ком ёфт.

Сипаҳро ба Баҳроми фаррух супурд,
Ҳаме рафт бо чордаҳ марди гурд.

Ҳамон гаҳ хурӯш омад аз дидагоҳ,
Ба Баҳром гуфтанд, к-«омад сипоҳ».

Ҷаҳонҷӯи бедордил барнишаст
Каманде ба фитроку теғе ба даст.

Зи боло чу он моя мардум бидид,
Тане чанд аз он ҷангиён баргузид.

Ялонсинаро гуфт, к-«ин баднажод
Ба ҷанг- андарун доди мардӣ бидод,

Ки ман донам, акнун ҷуз ӯ нест ин,
Ки ёрад чамидан бар ин дашти кин.[3]

Бад-ин моя мардум ба ҷанг омадаст,
Магар пеши коми наҳанг омадаст.

Фузун нест бо ӯ сарафроз бист,
В-аз эшон надонам касеро, ки кист.

Ба Эздгушаспу Ялонсина гуфт,
Ки «мардон надоранд мардӣ нуҳуфт.

Бар он бист аз[4] мо чаҳорон басем,
В-агар боз[5] оем аз ин,[6] нокасем.

Набояд, ки мо беш бошем чор,
Зи Хусрав маро бахт беш аст ёр».

1. Л – Ҷаҳондор
2. Л – в-аз меҳтарон: И – омад-шу аз меҳтарон
3. Л – К-аз эшон касеро надонам чунин.
4. Л – Гар он бистанд,
5. Л – камтар
6. Л – ӯ,

Яке буд, кучо номи ӯ Ҷонфурӯз,
Ки тирашабо[1] баргузидӣ зи рӯз.

Сипаҳро бад-ӯ доду худ пеш рафт,
Ҳаме рафт бо ӯ[2] се бедор тафт.

Чу Баҳромро дид Хусрав зи роҳ,
Ба эрониён[3] гуфт, к-«омад сипоҳ.

Кунун ҳеч дилро мадоред танг,
Ки омад моро рӯзгори диранг.

Ману гурзу Чӯбинаи баднишон,
Шумо разм созед бо саркашон.

Шумо чордаҳ ёру эшон се тан,
Мабодо, ки бинем[4] ҳаргиз шикан.

Ниётус бо лашкари румиён
Бубастанд ночор яксар миён.

Бирафтанд аз он размгаҳ сӯи кӯҳ,
Ки дидор будӣ ба ҳар ду гурӯҳ.

Ҳаме гуфт ҳар кас, ки пурмоя шоҳ,
Чаро ҷон фурӯшад зи баҳри кулоҳ?

Бимонад[5] бар ин дашт чандин савор,
Шавад[6] хира танҳо сӯи корзор.

Ҳама даст бар осмон доштанд,
Ки ӯро ҳаме кушта пиндоштанд.

Чу Бахроми ҷангӣ барангехт асп,
Ялонсинаву гурди Эздгушасп.

1. ИЛ – тирашабон
2. Л – Ҳаме ронд бо ин: И – он
3. Л – Ба ёрон чунин
4. И – бинед
5. Л – Бимонда
6. И– Равад

Буриданд[1] ёрон зи Хусрав ҳама,
Шуд он гургу ин номдорон рама.[2]

Чу Густаҳму Биндӯю Гурдӯй монд,
Гаве тоҷвар номи Яздон бихонд.

Ҷаҳондор ночор баргошт асп,
Пас- андар ҳаме тохт Эзадгушасп.

Ба Густаҳм гуфт он замон шаҳрёр,
Ки танг андаромад маро рӯзгор.

Чӣ боист ин беҳуда растахез,
Чу диданд[3] пушти ман андар гурез?

Бад-ӯ гуфт Густаҳм, к-«омад савор,
Ту танҳо шудан[4] чун[5] кунӣ корзор?»

Нигаҳ кард Хусрав паси пушти хеш,
Аз он чор Баҳромро дид пеш.

Ҳаме дошт танро зи душман нигоҳ,
Бибуррид баргустувони сиёҳ.

Аз ӯ бозмонданд ҳар се савор,
Паси пушти ӯ душмани кинадор.[6]

Ба пеш андаромад яке ғори танг,
Се ҷангӣ пас- андар ба сони паланг.

Буни ғор ҳам баста омад зи кӯҳ,
Бимонд он ҷаҳондор дур аз гурӯҳ.

Фуруд омад аз асп фаррух ҷавон,
Пиёда бар он кӯҳ баршуд давон.

1. Л – Бидиданд
2. ТПЗ – Шуданд он ҳама ёри Хусрав нажанд,
Чу диданд он деви ҷаста зи банд.
3. Л – ки бинанд
4. И – шудӣ,
5. И – Ки бинанд?
6. И – б. 1911 нест.

Пиёда шуду роҳ ҳам[1] баста шуд,
Дили номдор андар[2] он хаста шуд,

На ҷои дирангу на роҳи[3] гурез,
Пас - андар ҳаме рафт Баҳром тез.

Ба Хусрав чунин гуфт, к-«эй пурфиреб,
Ба пеши фарози ту омад нишеб.

Бари ман чаро тохтӣ, ҳуши хеш
Ниҳода бар ин гуна бар дӯши хеш?»

Чу шуд з-ин нишон кор бар[4] шоҳ танг,
Паси пушт шамшеру аз[5] пеш санг.

Ба Яздон чунин гуфт, к-«эй кирдгор,
Туӣ бартар аз гардиши рӯзгор!

Бад-нн ҷои бечорагӣ даст гир,
Ту бошӣ, нанолам ба Кайвону Тир».

Ҳамон гаҳ чу аз кӯҳ баршуд хурӯш,
Падид омад аз роҳ фаррух Сурӯш.

Яке ҷомааш[6] сабзу хинге ба зер,
Зи дидори ӯ гашт Хусрав далер.

Чу наздик шуд, дасти Хусрав гирифт,
Зи Яздони пок ин набошад шигифт.

Чу аз пеши бадхоҳ бардошташ,
Ба осонӣ оварду бугзошташ.

Бад-ӯ гуфт Хусрав, ки «номи ту чист?»
Ҳаме гуфт чандеву чанде гирист.

Фаришта бад-ӯ гуфт: «Номам Сурӯш,
Чу эмин шудӣ, дур бош аз хурӯш.

1. Л – роҳи ӯ
2. Л – номдорон аз: И – номдорон бар
3. Л – ҷои
4. Л – кор з-он сон абар
5. Л – шамшер в-аз
6. ИЛ – Ҳама ҷомаҳо

Ту з-ин пас шавӣ дар ҷаҳон подшо,
Набояд, ки бошӣ ҷуз аз порсо».[1]

Бигуфт ину пас гашт аз ӯ нопадид,
Кас андар ҷаҳон ин шигифтӣ надид.

Чу он дид Баҳром, хира бимонд,
Ҷаҳонофаринро фаровон бихонд.[2]

Ҳаме гуфт, то ҷанги мардум бувад,
Мабодо, ки мардӣ зи ман гум бувад.

Чунон шуд,[3] ки ҷангам кунун бо парист,
Бар ин бахти тира бибояд гирист.[4]

Ниётус аз он рӯй бар кӯҳсор
Ҳаме хост аз додгар зинҳор.

Харошид Марям ду рухсори[5] хеш
Зи тимори ҷуфти ҷаҳондори хеш.

Сипаҳ буд бар дашт[6], ҳомуну роғ,
Дили румиён з-он[7] пур аз дарду доғ.[8]

Ба Марям чунин гуфт, к-«эдар нишин,[9]
Битарсам,[10] ки шуд шоҳи Эронзамин».

Ҳамон гоҳ Хусрав аз он[11] рӯи кӯҳ
Падид омад аз роҳу[12] дур аз гурӯҳ.

1. Л – Пас аз б. 1928 ин б. омада:
Бад-ин зудӣ - андар ба шоҳӣ расӣ,
Бар ӯ солиён бугзарад бисту сӣ.
2. ТПЗ - Барафтод ларза бар андоми ӯй,
Чу дидаш ҳама кор бо коми ӯй.
3. ИЛ –Бад-он буд,
4. ТПМ – В-аз ин рӯй Баҳром шуд пур зи дард,
Пушаймон шуда з-он ҳама коркард.
5. Л – гулнори
6. Л – кӯҳу
7. Л – буд
8. ТПЛМ – Ниётус чун рӯи Хусрав надид,
Имории заррин ба як сӯ кашид.
9. Л – гуфт: «Эдар машин»,
10. Л – Ки тарсам,
11. Л – бад-он
12. Л–роҳ,

Чунон лашкари номвар шод гашт,
Дили Марям аз дардаш озод гашт.[1]

Чу Хусрав ба наздики Марям расид,
Бигуфт он шигифтӣ, к-аш омад падид.[2]

Чунин гуфт, к-«эй моҳи қайсарнажод,
Маро довари додгар дод дод.

На аз коҳилӣ буд, на аз баддилӣ,
Ки дар ҷанг баддил кунад коҳилӣ.

Дар он ғор беёр дармондам,
Ба дард офаринандаро хондам.

Ниҳон дошт доранда кори ҷаҳон,
Бар ин банда гашт ошкоро ннҳон.

Фаридуни фаррух надид ин ба хоб,
На Туру на Салму на Афросиёб,

Ки имрӯз ман дидам, эй саркашон,
Зи пирӯзиву[3] шаҳрёринишон.

Кунун хашмро тохтан нав кунед,
Ба разм - андарун ёди Хусрав кунед».

ҶАНГИ СЕЮМИ ХУСРАВИ ПАРВИЗ БО БАҲРОМИ ЧӮБИНА ВА ШИКАСТА ШУДАНИ БАҲРОМ

Ҳамон гаҳ зи кӯҳ андаромад сипоҳ,
Ҷаҳон шуд зи гарди саворон сиёҳ.[4]

В-аз он рӯй Баҳром лашкар биронд,
Ба рӯз - андарун рӯшноӣ намонд.

Ҳаме гуфт: «Ҳар кас, ки ронад сипоҳ,
Хирад бояду мардиву дастгоҳ.

---

1. И –б. 1938 нест.
2. ИЛ – Чу омад ба Марям бигуфт ончи дид,
В-аз он кӯҳи хоро сар андаркашид.
3. Л – пирӯзии
4. ТПЗИЛ – В-аз он рӯй Баҳром шуд пур зи дард,
Пушаймон шуда з-он ҳама коркард.

Далерон, ки диданд хишти маро,
Ҳам он паҳлавонӣ сиришти маро,

Маро баргузиданд бар хусравон,
Ба хок афканам номи Нӯшинравон».

Зи лашкар бари шоҳ шуд хира-хир,
Камонро ба зеҳ карду як чӯба тир,

Бизад ногаҳон бар камаргоҳи шоҳ,
Ба каж андаровехт пайкон ба роҳ.

Яке банда чун захми пайкон бидид,
Биёмад, зи дебош берун кашид.[1]

Бизад найзае бар камарбанди ӯй,
Зиреҳ буд, нагсист пайванди ӯй.

Синони[2] сари найза шуд бар ду ним,
Дили марди бероҳ шуд пур зи бим.

Чу бишкаст найза, барошуфт шоҳ,
Бизад теғ[3] бар миғфари кинахоҳ.

Саросар ҳама теғ[4] барҳам шикаст,
Бад-он пайкари миғфар андарнишаст.[5]

Ҳаме офарин хонд, ҳар кас ки дид,
Ҳамон кас, ки овози оҳан[6] шунид.[7]

---

1. ТПМ – Сабук шаҳрёр андаромад дамон,
Ба Баҳроми Чӯбинаи бадгумон.
2. ИЛ – Синону
3. Л – гурз
4. Л – тарг
5. Л – Ҳамон фарқу миғфар ба ҳам дарнишаст.
6. И – миғфар
7. ТПЗ – Ҳама лашкари шоҳ нерӯ гирифт,
К-аз ӯ кори Баҳром оҳу гирифт.
Чу Баҳромро тира шуд ҳуру моҳ,
Ба ноком бартофт рухро зи шоҳ.
Бидонист, к-он кор бо ранҷ гашт,
Зи мардиву овезиш андар гузашт.
Чу диданд он шермардӣ зи шоҳ,
Биронданд румиву Эронсипоҳ.
Кашиданд шамшери кин ҳамгурӯҳ,
Яке ҳамла карданд монанди кӯҳ.

Гаронмоягон аз пас андаршуданд,
Чунон лашкареро ба ҳам барзаданд.

Хиромид Биндӯй наздики шоҳ,
Ки «эй тоҷи ту бартар аз чархи моҳ!

Яке лашкар аст ин чу мӯру малах,
Гирифта биёбону ҳам[1] регу шах.

На воло бувад хира хун рехтан,
На аз[2] шоҳ бо банда овехтан.

Ҳар он кас, ки хоҳад зи мо зинҳор,
Беҳ аз кушта, ё хаста дар корзор».

Бад-ӯ гуфт Хусрав, ки «ҳар к-аз гуноҳ
Бупечад, бар ӯ ман наям кинахоҳ.

Ҳама пок дар зинҳори мананд,[3]
Ба тоҷ - андарун гӯшвори мананд.[4]

Баромад ҳамон гаҳ[5] шаб аз тира кӯҳ,
Сипаҳ бозгаштанд ҳар ду гурӯҳ.

Баромад[6] ғави посбону ҷарас,
Зи лашкар набуд хуфта бисёр кас.

Ҷаҳонҷӯй Биндӯй аз он ҷо бирафт,
Миёни ду лашкар хиромид тафт.

Зи лашкар гузин[7] кард кундоваре,
Хушовозу гӯё мунодигаре.

Бифармуд, то борагӣ[8] барнишаст,
Ба овоз додан[9] миёнро бубаст.

1. Л – биёбон, ҳама
2. Л – чун
3. ИЛ – манед.
4. ИЛ – манед.
5. Л – дирафши
6. ИЛ – Чу омад
7. ИЛ – нигаҳ
8. Л – тозие
9. Л – бедор кардан

Чунин то миёни ду лашкар биронд,
К-аз ӯ то ба душман фаровон намонд.

Хурӯше баровард, к-«эй бандагон,
Гунаҳкардаву бахтҷӯяндагон!

Ҳар он к-аз шумо ӯ гунаҳкортар,
Ба ҷанг- андарун номбардортар,

Ба Яздон-ш бахшид шоҳи ҷаҳон,
Гуноҳе, ки кард ошкору ниҳон.

Ба тирашабон чун баромад хурӯш,
Ниҳоданд ҳар кас ба овоз гӯш.

Ҳама номдорони баҳромиён
Ба рафтан бубастанд як-як[1] миён.

Чу барзад сар аз кӯҳ гетифурӯз,
Заминро ба мулҳам биёрост рӯз.

Ҳама дашт бемарду,[2] хиргоҳ буд,
Ки Баҳром з-он шаб на огоҳ буд.

Бад-он хаймаҳо - дар надиданд кас,
Ҷуз аз вижа ёрони Баҳрому бас.

Чу Баҳром аз он лашкар огоҳ гашт,
Биёмад, бар он хаймаҳо баргузашт.

Ба ёрон чунин гуфт, к-«акнун гурез
Беҳ ояд зи ором бо растахез.

Шутур хост аз сорбон се ҳазор
Ҳаюнони кафафкану пойдор.

Зи чизе ки дар ганҷ буд бурданӣ,
Зи пӯшиданиҳову густурданӣ,[3]

Зи заррину симину аз тахти оҷ,
Ҳамон ёраву тавқи заррину тоҷ-

1. Л – яксар
2. ИЛ – бемарди
3. Л – густурданиҳову афкинданӣ,

Ҳама бор кардандy худ барнишаст,
Миён аз пайи бозгаштан бубаст.

ГУРЕХТАНИ БАҲРОМИ ЧӮБИНА АЗ ПЕШИ ХУСРАВ ВА РАСИДАН НАЗДИ ХОҚОНИ ЧИН

Чу хуршеди равшан биёрост гоҳ,
Талоя биёмад зи наздики шоҳ.

Ба пардасарой-андарун кас надид,
Ҳамон хайма бар пою кас нопадид.

Талоя биёмад, бигуфт ин ба шоҳ,
Дили шоҳ шуд танг аз он размхоҳ.[1]

Гузин кард аз он ҷангиён се ҳазор
Зиреҳдору баргустувонвар савор.

Ба Настуҳ фармуд, то барнишаст,
Миёни ялӣ тохтанро бубаст.

Ҳаме ронд Настуҳ дил пур зи дард,
Набуд марди Баҳром рӯзи набард.

Ҳамон низ Баҳром бар[2] лашкараш
Набуд эмин аз доду аз кишвараш.

Ҳаме ронд бероҳу дил пур зи бим,
Ҳаме бурд бо хештан зарру сим.

Ялонсинаву гурд Эзадгушасп
Ба як сӯи лашкар ҳаме ронд асп.

Ба бероҳ лашкар ҳаме ронданд,
Суханҳои шоҳон ҳаме хонданд.

Падид омад аз дур бечора деҳ,
Ки он деҳ набуд аз дари марди меҳ.

Ҳаме ронд Баҳром пеш-андарун,
Пушаймон шуда дил пур аз дарду хун.

1. ИЛ – размгоҳ.
2. Л – бо

Чу аз ташнагӣ хушк шуд-шон[1] даҳан,
Биёмад ба хони яке пирзан.

Забонҳо ба чарбӣ биёростанд,
В-аз он пирзан обу нон хостанд.

Зани пир гуфтори эшон шунид,
Яке кӯҳна ғирбол[2] пеш оварид.

Яке пора-пора бигустурд машк,[3]
Ниҳода ба ғирбол-бар нони кашк.[4]

Ялонсина барсам ба Баҳром дод,
Наёмад ҳаме дар ғам аз бож ёд.[5]

Чу кашкин[6] бихӯрданд, май хостанд,
Забонҳо ба замзам биёростанд.

Зани пир гуфт: «Ар маят орзуст,
Май асту яке низ кӯҳна кадуст.

Буридам кадуро, ки нав буд сараш,
Яке ҷом кардам, ниҳодам бараш».

Бад-ӯ гуфт Баҳром: «Чун май бувад,
Аз ин хубтар ҷом худ[7] кай бувад?!»

Зани пир рафту май оварду ҷом,
Аз он ҷом Баҳром шуд шодком.[8]

Яке ҷоми пур бар кафаш барниҳод,
Бад-он, то шавад пирзан низ шод.

Бад-ӯ гуфт, к-«эй моми бофарраҳӣ,
Зи кори ҷаҳон чистат огаҳӣ?»

---

1. Л – гашташ
2. ИЛ – ғарбел
3. Л – намақсуд машқ.
4. Л – ғарбел-бар нони хушк.
5. ТПЗИЛ – Гирифтанд божу бихӯрданд нон,
   Назора бар он номдорон занон.
6. Л – хушкин
7. Л – ҷомҳо
8. И – б. 2007, 2008 нест.

Бад-ӯ пирзан гуфт: «Чандон сухан
Шунидам, к-аз он гашт мағзам куҳан.

Зи шаҳр омад имрӯз бисёр кас,
Ҳама ҷанги Чӯбина гӯянду бас,

Ки шуд лашкари ӯ ба наздики шоҳ,
Сипаҳбад гурезон бишуд бо сипоҳ».

Бад-ӯ гуфт Баҳром, к-«эй покзан,
Маро андар ин достоне мазан!

Ки ин аз хирад буд Баҳромро,
В-агар баргузид аз хирад комро».

Бад-ӯ пирзан гуфт, к-«эй шӯҳра мард,
Чаро дев чашми туро хира кард?

Надонӣ, ки Баҳром, пури Гушасп
Чу бо пури Ҳурмуз барангехт асп,

Бихандад бар ӯ, ҳар кӣ дорад хирад,
Кас ӯро зи гарданкашон нашмарад».[1]

Бад-ӯ гуфт Баҳром: «Агар орзу
Чунин кард, к-ӯ май хӯрад аз кадӯ,

Бар[2] ин кӯҳна ғирбол-бар[3] нони ҷав
Ҳаме дор дар пеш то ҷавдарав».

Шаб омад, бад-он ҷои тира[4] бихуфт,
Қабоҷомаву ҷавшанаш[5] зер суфт.[6]

На хоб омад ӯро, на ором ёфт,
Ҳаме ком ҷуст ӯву ноком ёфт.[7]

Чу хуршед бар чарх букшод роз,
Сипаҳдори ҷангӣ бизад табл боз.

1. И –б. 2016, 2019 нест.
2. Л – Ту
3. Л – ғирболу ин
4. Л–Бад-он ҳамхӯриш як шаб он ҷо
5. Л – ҷавшане
6. Л – б. 2021 нест.
7. Л –б.2022 нест.

Биёвард чандон ки будаш сипоҳ,
Гаронмоягон баргирифтанд роҳ.

Ба раҳ-бар яке найситон буд нав,
Басе андар ӯ мардуми найдарав.[1]

Чу аз дур диданд Баҳромро,
Яке лашкари гашни худкомро.

Ба Баҳром гуфтанд: «Анӯша бадӣ,
Зи роҳи найистон чаро омадӣ?

Фаровон сипоҳ аст пеш-андарун,
Ҳаме ҷангро даст шуста ба хун».

Чунин гуфт Баҳром, к-«эдар савор
Набошад ҷуз аз лашкари шаҳрёр.

Шунидам, ки чун мо зи пардасарой
Басечидани роҳ кардем рой,

Ҷаҳондор бугзид Настуҳро,
Або ӯ яке лашкар анбӯҳро.[2]

Бад-он то биёяд паси мо дамон,
Чу бинам, сар орам бар ӯ-бар замон».

Ҳама аспро тангҳо баркашид,
Ҳама гирд бар гирди лашкар кашид.

Саворон сабук баркашиданд танг,
Гирифтанд шамшери ҳиндӣ ба чанг.

Ҳама найситон оташ андарзаданд,
Сипаҳро якояк ба ҳам барзаданд.[3]

Найистон саросар шуд афрӯхта,
Яке куштаву дигаре сӯхта.

---

1. И – б. 2024, нест.
2. ТПЗ – Або се ҳазор аз саворони мард,
Куҷо пой доранд рӯзи набард.
3. И – ҳама сар заданд.

Чу Настӯҳро дид Баҳроми гурд,
Инон бораи тезтакро супурд.

Зи зин баргирифташ ба хамми каманд,
Бубастанд бемоя дасташ ба банд.[1]

Ҳаме хост Настӯҳ аз ӯ зинҳор,
Ҳаме гуфт, к-«эй номвар шаҳрёр!

Чаро рехт хоҳӣ ҳаме хуни ман?
Бубахшой бар бахти воруни ман.

Макуш мар маро, то давон пеши ту
Биёям, бувам зор дарвеши ту».

Бад-ӯ гуфт Баҳром: «Ман чун ту мард
Нахоҳам, ки ёбам ба дашти набард.

Набуррам саратро, ки нанг оядам,
Ки чун ту саворе ба ҷанг оядам.

Чу ёбӣ раҳоӣ зи дастам, бипӯй,
Зи ман ҳар чӣ дидӣ, ба Хусрав бигӯй».

Чу бишнид Настӯҳ, рӯи замин
Бибӯсиду бисёр кард офарин.

В-аз он беша Баҳром шуд то ба Рай
Або он далерони фархундапай.

Бибуду баросуду з-он ҷо бирафт,
Ба наздики хоқон хиромид тафт.

НОМАИ ХУСРАВИ ПАРВИЗ БА ҚАЙСАР БА ПИРӮЗӢ ВА ПОСУХНОМАИ ҚАЙСАР

Аз он рӯй Хусрав бад-он размгоҳ
Биёмад, ки Баҳром буд бо сипоҳ.

Ҳама размгоҳаш ба тороҷ дод,
Сипаҳро ҳама бадраву тоҷ дод.

1. И – б. 2037, 2038 нест.

Яке бораи тезрав[1] барнишаст,
Миёнро зи баҳри парастиш бубаст.

Ба пеш андаромад яке хорсон,
Пиёда бибуд андар он корсон.

Биғалтид бар[2] пеши Яздон ба хок,
Ҳаме гуфт, к-«эй довари доду[3] пок.

Ту душман аз ин бум бардоштӣ,
Ҳама кор аз андоза[4] бугзоштӣ.

Парастандаву носазо бандаам,
Ба фармони доранда[5] пӯяндаам.

В-аз он ҷойгаҳ шуд ба пардасарой,
Биёмад ба наздики ӯ раҳнамой.

Бифармуд, то пеши ӯ шуд дабир,
Набиштанд аз ӯ[6] номае бар ҳарир.

Зи чизе, ки рафт андар он размгоҳ,
Ба қайсар набишт андар он нома шоҳ,

Нахуст офарин кард бар додгар,
К-аз ӯ дид мардиву бахту ҳунар.

Дигар гуфт, к-«аз кирдгори ҷаҳон,
Ҳама некуӣ дидам андар ниҳон.

Ба Озаргушасп омадам бо сипоҳ,
Давон пеш бозомадам кинахоҳ.

Бад-он гуна танг андаромад ба ҷанг,
Ки бар ман бибуд ҷои пайкор танг.

Чу Яздони покаш набуд дастгир,
Бимурд он дами оташи[7] доругир.

1. И – тезтак
2. ИЛ – дар
3. Л – додпок.
4. Л – андеша
5. Л – додор
6. Л – Навиштанд пас
7. ИЛ – оташу

Чу бечоратар гашту лашкар намонд,
Гурезон ба шабгир аз эдар биронд.

Ҳама лашкарашро ба ҳам барзадем,
Ба лашкаргаҳаш оташ андарзадем.

Ба фармони Яздони пирӯзгар
Бубандам варо низ роҳи гузар».

Ниҳоданд бар нома-бар мӯҳри шоҳ,
Фиристодагон баргирифтанд роҳ.

Фиристода бо номаи шаҳриёр
Бишуд то дари қайсари номдор.

Чу он нома бархонд қайсар, зи тахт
Фуруд омад он марди бедорбахт.

Ба Яздон чунин гуфт, к-«эй раҳнамой,
Ҳамеша туӣ ҷовидона ба ҷой.

Ту пирӯз кардӣ мар он бандаро,
Кашанда[1] туӣ марди афкандаро.

Фаровон ба дарвеш динор дод,
Ҳамон хӯрданиҳо ба хирвор[2] дод.

Ҳамон номаро низ посух навишт
Ба сони дарахте ба боғи биҳишт.

Сари нома кард аз ҷаҳондор ёд
Худованди пирӯзиву фарру дод.

Худованди моҳу худованди ҳур,
Худованди рӯзу[3] худованди зӯр.

Бузургиву некахтарӣ з-ӯ шинос
В-аз ӯ дор, то зинда бошӣ, сипос.

Ҷуз аз доду хубӣ макун дар ҷаҳон,
Чи дар ошкоро, чи андар ниҳон.

1. Л – Кашида
2. Л – Ҷуз он хӯрданиҳои бисёр
3. ИЛ – фарру

Яке тоҷ, к-аз қайсарон ёдгор
Ҳаме дошт, то худ[1] кай ояд ба кор-

Яке хусравӣ тавқу ду гӯшвор,
Саду шаст ҳам[2] ҷомаи зарнигор.

Дигар сӣ[3] шутурвор динор буд,
Ҳам он дурру ёқут бисёр буд.

Яке сабзхафтон ба зар бофта,
Барӯ шӯшаҳо бар гуҳар тофта.[4]

Салибе фиристод гавҳарнигор,
Яке тахт пургавҳари шоҳвор.

В-аз он файласуфони румӣ чаҳор
Бирафтанд бо ҳадяву бо нисор.[5]

Пазира фиристод Хусрав савор,
Гаронмоягони гиромӣ ҳазор.

Бузургон ба наздики Хусрав шуданд,
Ҳама пок бо ҳадяи нав шуданд.

Чу Хусрав нигаҳ карду нома бихонд,
Аз он хоста дар шигифтӣ бимонд.

Ба дастур гуфт он замон шаҳрёр,
Ки «он ҷомаи руми гавҳарнигор

На оини пурмоя деҳқон бувад,
Ки он ҷомаи ҷосаликон бувад.

Чу бар ҷомаи мо чалипо бувад,
Нишаст андар оини тарсо бувад.

В-агар ман напӯшам, биёзорад ӯй,
Ҳамоно дигар чиз пиндорад ӯй.

1. Л – Ҳаме доштам то
2. Л – Ҳазору сад аз
3. Л – Зи зар сад
4. Л – Сари шӯшаи зарри бартофта: И – б. 2081 нест.
5. ТПМ – Чу омад ба Хусрав аз он огаҳӣ
Аз он файласуфони бофарраҳӣ.

В-агар пӯшам, ин номдорон ҳама
Бигӯянд, к-ин шаҳрёри рама.

Магар к-аз пайи чиз тарсо шудаст,
Ки андар миёни чалипо шудаст».

Ба Хусрав чунин гуфт пас раҳнамой,
Ки «дин нест, шоҳо, ба пӯшиш ба пой.

Ту бар дини Зардушт пайғамбарӣ,
Агарчанд пайвастаи қайсарӣ».

Бипӯшид пас чомаро шаҳрёр,
Биёвехт он тоҷи гавҳарнигор.[1]

Бирафтанд румиву эрониён,
Зи ҳар гунае мардум андар миён.

Касе, к-аш хирад буду он ҷома дид,
Бидонист, к-ӯ ройи қайсар гузид.

Дигар гуфт, к-ин шаҳрёри ҷаҳон,
Ҳамоно, ки тарсо шуд андар ниҳон.

ХАШМ ГИРИФТАНИ НИЁТУС БАР БИНДӮЙ ВА ОШТӢ КАРДАНИ МАРЯМ ДАР МИЁНАШОН

Дигар рӯз Хусрав биёрост гоҳ,
Ба сар барниҳод он каёнӣ кулоҳ.

Ниҳоданд дар гулшани сур хон,
Чунин гуфт пас:[2] «Румиёнро бихон».

Биёмад Ниётус бо румиён,
Нишастанд бо файласуфон ба хон.

Чу Хусрав фуруд омад аз тахти бор
Або ҷомаи руми гавҳарнигор,

Хиромид хандону бар хон нишаст,
Бишуд тез Биндӯй барсам ба даст.

1. ТПЗЛ – Бифармуд, то парда бардоштанд,
Меҳонро зи даргоҳ бугзоштанд.
2. Л – Ба гав гуфт: «Рав»,

Ҷаҳондор бигрифту[1] андар ниҳон
Ба замзам ҳаме рой зад бо радон.[2]

Ниётус чун[3] дид, биндохт нон,
Аз[4] ошуфтагӣ бозпас шуд зи хон.

Ҳаме гуфт: «Божу чалипо ба ҳам
Зи қайсар бувад бар Масеҳо ситам».

Чу Биндӯй дид он, бизад пушти даст
Ба хон-бар ба рӯи чалипопараст.

Ғамӣ гашт аз он кор Хусрав, чу дид,
Ба рухсора[5] шуд чун гули шанбалид.

Ба Густаҳм гуфт: «Ин гави бехирад
Набояд, ки бо доваре май хӯрад.

Варо бо Ниётуси румӣ чӣ кор,
Тани хешро кардӣ имрӯз[6] хор».

Ниётус аз он ҷойгаҳ барнишаст,
Ба лашкаргаҳи хеш шуд ниммаст.

Бипӯшид румизиреҳ размро
Зи баҳри табаҳ кардани базмро.

Саворони румӣ ҳама ҷангҷӯй
Ба даргоҳи Хусрав ниҳоданд рӯй.

Ҳам он гаҳ зи лашкар саворе чу бод
Ба Хусрав фиристод руминажод,

Ки Биндӯйи нокас чаро пушти даст
Занад бар рухи марди яздонпараст?!

Гар ӯро фиристӣ ба наздики ман
В-агарна бубин шӯриши анҷуман.

1. Л – бигрифт
2. Л – меҳон.
3. Л – к-он
4. Л – Зи
5. Л – рухсор
6. Л – кард аз ин ҷанг

Зи ман беш печӣ аз он каҷраҳӣ,[1]
Ки ҷӯяд ҳаме тахти шоҳаншаҳӣ».

Чу бишнид Хусрав барошуфту гуфт,
Ки «кас дини Яздон наёрад нуҳуфт.

Каюмарсу Ҷамшед то Кайқубод
Касе аз Масеҳо накарданд ёд.

Мабодо, ки дини ниёкони хеш,
Гузида ҷаҳондору[2] покони хеш

Гузорам, ба дини Масеҳо шавам,
Нагирам ба хон божу тарсо шавам.

Ту танҳо ҳаме кажж гирӣ шумор,
Ҳунар дидам аз румиён рӯзгор».

Ба Хусрав чунин гуфт Марям, ки «ман
Ба пой оварам ҷанги ин анҷуман.

Ба ман деҳ сарафроз Биндӯйро,
Ки то румиён аз пайи рӯйро

Бибинанду бозорамаш тандуруст,
Касе беҳуда ҷанг ҳаргиз наҷуст».[3]

Фиристод Биндӯйро шаҳрёр
Ба назди Ниётус бо даҳ савор.

Ҳамон низ Марям зани ҳушманд,
Ки будӣ лабонаш ҳамеша ба панд.

Бад-ӯ гуфт: «Рав, бо бародар, падар
Бигӯ, эй бадандеша пархошх(в)ар!

Надидӣ, ки бо шоҳ қайсар чӣ кард
Зи баҳри бузургиву нангу набард![4]

1. Л – к-аз он бадраҳӣ,
2. Л – ҷаҳондор
3. И – б. 2021–2124 нест.
4. И –б. 2128 нест.

Зи пайванду хешиву аз хоста,
Зи мардону аз ганҷи ороста?!

Ту пайванди хешӣ ҳаме барканӣ,
Ҳамон фарри қайсар зи ман бифканӣ.

Зи қайсар шунидӣ, ки Хусрав зи дин
Бигардад, чу ояд ба Эронзамин?

Надонӣ, ки деҳқон зи дини куҳан
Напечад, чаро хом гӯӣ сухан?

Ту Биндӯйро сар ба оғӯш гир,
Магӯй эч гуфтори нодилпазир.

Гар ӯ аз пайи дин шавад зиштгӯй,
Ту аз бехирад ҳушмандӣ маҷӯй.

Мадеҳ ранҷу кирдори қайсар ба бод,
Мабодо, ки панди ман ояд-т ёд».

Ҳам он Хусраваш дод пайғом низ,
Ки Биндӯйро ман надорам ба чиз.[1]

Ба хуни падар ман ҷигархастаам,
Камар бар миён сӯгро бастаам.

Дили ман саросар пур аз кини ӯст,
Забонам пур аз ранҷу нафрини ӯст.

Чу бишнид Марям, биёмад чу бод,
Бар ӯ-бар чунин достон кард ёд.[2]

Зи Марям Ниётус пазруфт панд,
Наёмад-ш гуфтори ӯ нописанд.[3]

Чу Биндӯйро дид, бар пой хост,
Зи ганҷури пурмоя болой хост.

1. И – Пас аз б. 2136 ин б. омада:
Ки дорам аз ӯ дард дар дил басе,
На огоҳ буд з-он сухан ҳар касе.
2. ИЛ –б.2139 нест.
3. ТПЗ – Ҳам аз кори Биндӯй дил кард нарм,
Куҷо дошт аз рӯи Биндӯй шарм.

Бипурсиду хандиду кардаш нисор,
Бирафтанд ҳар ду бари шаҳрёр.

Чу Хусрав Ниётусро дид, гуфт,
Ки «некӣ наҷӯяд дили марди зуфт.

Наҷустаст Биндӯй ҷуз шӯру ҷанг,
Ту гетӣ ба мо-бар макун тору танг.[1]

Ба тезӣ мадеҳ ранҷи қайсар ба бод,
Бимон, то бибошем якчанд шод.

Ниётус гуфт: «Эй ҷаҳондор[2] шоҳ,
Хирадмандӣ аз масти румӣ махоҳ.

Ту бас кун ба дини ниёкони хеш,
Хирадманд мардум нагардад зи кеш».

Бар ин гуна то шуд суханшон дароз,
Ба лашкаргаҳ омад Ниётус боз.

БОЗГАШТАНИ НИЁТУС ВА РУМИЁН АЗ ЭРОН НАЗДИ ҚАЙСАРИ РУМ

Ба Харроди Барзин бифармуд шоҳ,
Ки ҷои араз[3] созу девон бихоҳ.

Ҳама лашкари румиён арз кун,
Ҳар он кас, ки ҳастанд нав ё куҳун.

Ду девон бидеҳ румиёнро зи ганҷ,
Ба додан набояд, ки бинанд ранҷ.[4]

Касе к-ӯ ба хилъат сазовор буд,
Куҷо рӯзи ҷанг аз дари кор буд.

Бифармуд, то хилъат оростанд,
Зи дар аспи пурмоягон хостанд.

1. И – б. 2139–2144 нест.
2. И – хирадманд: Л – сарафроз
3. Л – Куҷо арзгаҳ
4. И – б. 2150, 2151 нест.

Ниётусро дод чандон гуҳар,
Чи аспу парастори[1] зарринкамар.

К-аз андозаи ҳадя бартар гузошт,
Сарашро[2] зи пурмоягон барфарошт.[3]

Ҳар он шаҳр, к-аз Рум бистад Қубод,
Чи Ҳурмуз, чи Кисрои фаррухнажод

Ниётусро доду бинвишт аҳд,
Бар он ҷоми ҳанзал пароканд шаҳд.

Бирафтанд пас румиён сӯи Рум
Аз он марзи ободу ободбум.

Ду манзил бишуд Хусрави сарфароз
Варо кард падруду пас гашт боз.[4]

Дигар ҳафта бардошт бо даҳ савор,
Ки буданд бинодилу номдор.

Зи лашкаргаҳ омад ба Озаргушасп,
Ба гунбад нигаҳ карду бугзошт асп.[5]

Пиёда ҳаме рафт дида пуроб,
Ба зардӣ ду рухсора чун офтоб,

Чу аз дар ба наздики оташ[6] расид.
Шуд аз оби дида рухаш нопадид.

Яке[7] ҳафта мехонд[8] Устову Занд,
Ҳаме гашт бар гирди озар нажанд.

Ба ҳаштум биёмад зи оташкада,
Чу наздик шуд рӯзгори Сада.

1. Л – Ҳам он ҷавшану хӯду
2. Л – Ҳам ӯро
3. И – б. 2154, 2155 нест: Л – баргузошт.
4. ИЛ – б. 2158, 2159 нест.
5. И – б. 2161 нест.
6. И – озар
7. ИЛ – Ду.
8. ИЛ – ҳаме хонд

Зи заррину симини гавҳарнигор,
Зи динору аз гавҳари шоҳвор-

Ба оташ бидод, ончи пазруфта буд,
Сухан ҳар чӣ пеши радон гуфта буд.[1]

Ба дарвеш бахшид ганҷе дирам,
Намонд андар он буму бар кас дижам.

В-аз он ҷойгаҳ шуд ба Андев шаҳр,
Ки бардорад аз рӯзи шодиш баҳр,

Ки аз кишвари Шӯрсон буд марз,
Касе хоки ӯро надонист арз.

Ба айвон, ки Нӯшинравон карда буд,
Басе рӯзгор андар он бурда буд.

Гаронмоя кохе[2] биёростанд,
Ҳамон тахти заррин бипе155ростанд.

Биёмад, ба тахти ниё барнишаст
Ҷаҳондори пирӯзи яздонпараст.

Бифармуд, то пеши ӯ шуд дабир
Ҳамон роҳбар – мӯбади тезвир.[3]

Набиштанд маншури эрониён,
Ба расми бузургону фаррух меҳон.

Бад-он кор Биндӯй буд кадхудой,
Ҷаҳондидаву роду фархундарой.

Хуросон саросар ба Густаҳм дод,
Бифармуд то нав кунад расму дод.

Ба ҳар кор дастур буд Бурзмеҳр,
Дабире ҷаҳондидаву хубчеҳр.

Чу дар коми ӯ дид гарданда чарх,
Бубахшид Доробгирду Ситарх.

1. ИЛ – б. 2167 нест.
2. Л – ҷое
3. ИЛ – дастгир.

Ба маншур-бар мӯҳри заррин ниҳод,
Яке дар кафи Ромбарзин ниҳод.

Бифармуд, то сӯи Шопур бурд,
Парастандаву хилъат ӯро супурд.

Дигар мӯҳр Хусрав сӯи Андиён
Бифармуд бурдан ба расми каён.

Ҳама шаҳри Кирмон мар ӯро супурд,
Ки Хусрав варо аз бузургон шумурд.

Дигар кишвареро ба Гурдӯй дод,
Бар он нома-бар мӯҳри заррин ниҳод.

Ба Болӯй дод он замон шаҳри Чоҷ,
Фиристод маншур бо тахти оҷ.

Калиди дари ганҷҳо баршумурд,
Саросар ба пури Тухора супурд.[1]

Бифармуд, то ҳар кӣ меҳтар буванд,
Ба фармони Харроди Барзин шаванд.[2]

Ба гетӣ раванда шавад коми ӯй,
Ба маншурҳо-бар бувад номи ӯй.

Зи лашкар ҳар он кас, ки ҳангоми кор
Бимонданд бо номвар шаҳрёр,

Ҳаме хилъати хусравӣ додашон,
Ба шоҳӣ ба марзе фиристодашон.

Ҳаме гашт гӯё мунодигаре,
Хушовозу бедордил меҳтаре,

Ки «эй зердастони шоҳи замин,
Махонед кас ҷуз ба дод офарин.

Маҷӯед кину марезед хун,
Мабошед бар кори бад раҳнамун.

1. ТПЗ – Чу ин карда шуд, шаҳрёри ҷаҳон
Нигаҳ кард сӯи кеҳону меҳон.

2. Л – раванд.

Гар аз зердастон бинолад касе,
Ки аз лашкарӣ ранҷ ёбад басе,

Наёбад ситамгора ҷуз дор ҷой
Ҳамон ранҷи оташ ба дигар сарой.

Ҳама подшоҳед бар ганҷи хеш,
Касеро, ки гирд омад аз ранҷи хеш-

Хӯреду диҳед, он ки доред чиз,
Касе к-у надоранд, хоҳанд низ.

Ба ҳар шорсон-дар яке ганҷи мост,
Зи ранҷи ниёкон, гар аз ранҷи мост.

Ба ганҷур гуфтем, то ҳар кӣ чиз
Надорад, диҳад пӯшишу хӯрд низ.

Наёбад[1] хуриш бомдоди[2] пагоҳ,
Се ман меситонад[3] зи ганҷури шоҳ.[4]

Ба паймон, ки хонад бар ӯ офарин,
Бикӯшад, ки обод дорад замин.

Гар эдун, ки з-инсон бувад подшо,
Беҳ аз донишуманди нопорсо».

ЗОРИИ ФИРДАВСӢ АЗ МУРДАНИ ФАРЗАНДИ ХЕШ

Маро сол бугзашт бар шасту панҷ,
На некӯ бувад, гар биёзам[5] ба ганҷ.

Магар баҳра гирам ман[6] аз панди хеш,
Барандешам аз марги фарзанди хеш.

1. Л – Чу ёбад
2. И – бомдодон
3. Л – май биёбад
4. ТПЗ – Ҷаҳон шуд зи додаш биҳишти барин,
Ба Парвиз кардан сазад офарин.
5. Л – бинозам
6. ИЛ – баргирам.

Маро буд навбат, бирафт он ҷавон,
Зи дардаш манам чун тани беравон.

Шитобам ҳаме, то магар ёбамаш,
Чу ёбам, ба беғора биштобамаш.

Ки навбат маро буд, бе коми ман
Чаро рафтиву бурдӣ ороми ман.

Зи бадҳо ту будӣ маро дастгир,
Чаро роҳ ҷустӣ зи ҳамроҳи пир.

Магар ҳамраҳони ҷавон ёфтӣ,
Ки аз пеши ман тез биштофтӣ?

Ҷавонро чу шуд сол бар сиву ҳафт,
На бар орзу рафт[1] гетӣ, бирафт.

Ҳаме буд ҳамвора бо ман дурушт,
Барошуфту якбора бинмуд пушт.

Бирафту ғаму ранҷаш эдар[2] бимонд,
Дилу дидаи ман ба хун дарнишонд.

Кунун ӯ сӯи рӯшноӣ расид,
Падарро ҳаме ҷой хоҳад гузид.

Баромад чунин рӯзгоре дароз,
К-аз он ҳамраҳон кас нагаштанд боз.

Ҳамоно маро чашм дорад ҳаме,
Зи дер омадан хашм дорад ҳаме.

Маро шасту панҷу варо сию[3] ҳафт,
Напурсид аз ин пиру танҳо бирафт.

Вай андар шитобу ман андар диранг,
Зи кирдорҳо то чӣ ояд ба чанг.

Равони ту доранда равшан кунод,
Хирад пеши ҷони ту ҷавшан кунод!

---

1. ИЛ – ёфт
2. Л – дарду ранҷаш
3. Л – Варо сол сӣ буд, маро шасту

Ҳаме хоҳам аз довари кирдгор,
Зи рӯзидеҳи пок парвардгор,

Ки яксар бубахшад гуноҳи туро,[1]
Дурахшон кунад тирагоҳи туро![2]

ДОСТОНИ БАҲРОМИ ЧӮБИНА БО ХОҚОНИ ЧИН

Кунун достонҳои дерина гӯй,
Суханҳои Баҳроми Чӯбина гӯй,

Ки чун ӯ сӯи шаҳри туркон расид,
Ба назди сарону бузургон расид,

Зи гурдони бедордил даҳ ҳазор
Пазира шудандаш гузида савор.

Писар бо бародар-ш пеш-андарун,
Або ҳар яке мӯбаде раҳнамун.

Чу омад бари тахти хоқон фароз,
Бар ӯ офарин карду бурдаш намоз.

Чу хоқон варо дид, бар пой ҷаст,
Бибӯсиду бистурд рӯяш ба даст.

Бипурсид бисёраш аз ранҷи роҳ,
Зи ранҷу[3] зи пайкори шоҳу сипоҳ.

Ҳам Эзадгушаспу Ялонсинаро
Бипурсиду гурдони пуркинаро.[4]

Чу Баҳром бар тахти симин нишаст,
Гирифт ошно дасти хоқон[5] ба даст.

---

1. Л –варо,
2. Л – тирамоҳи варо.
3. Л – ҷангу
4. ИЛ – Бипурсид Харроди Барзинаро.
5. И – хусрав

Бад-ӯ гуфт, к-«эй меҳтари б-офарин,
Сипаҳдору[1] солори туркону[2] Чин!

Ту донӣ, ки аз шаҳрёри ҷаҳон
Набошад касе эмин андар ниҳон.

Биёсояд[3] аз ранҷ, бигзоядаш,
Таносон зияд, ранҷ бифзоядаш.

Гар эдун ки эдар пазирӣ маро,
Ба ҳар неку бад даст гирӣ маро,

Бад-ин марзи боарз[4] ёри туам,
Ба ҳар неку бад дастёри[5] туам.

В-агар ҳеҷ ранҷ оядат, бугзарам,
Заминро саросар ба пай биспарам.

Гар эдун, ки бошӣ ту ҳамдостон,
Аз эдар шавам сӯи Ҳиндустон».

Бад-ӯ гуфт хоқон, ки «эй сарфароз,
Бад-ин рӯз ҳаргиз мабодат ниёз.

Бидорам туро ҳамчу пайванди хеш,
Чи пайванд, бартар зи[6] фарзанди хеш.

Ҳама бум бо ман бад-ин ёваранд,
Агар кеҳтаронанд, агар меҳтаранд.

Туро бар сарон сарфарозӣ диҳам,
Ҳам аз меҳтарон бениёзӣ диҳам».

Бад-ин низ Баҳром савганд хост,
Забон буду бар ҷони ӯ банд хост.

Бад-ӯ гуфт хоқон: «Ба бартар Худой,
Ки ҳаст ӯ марову туро раҳнамой,

1. И – Сипаҳдор
2. Л – туркони.
3. Л –Баросояд
4. ИЛ- беёр
5. ИЛ – ғамгусори
6. Л – бал ҳамчу

Ки то зиндаам, вижа ёри туам,
Ба ҳар неку бад ғамгусори[1] туам».

В-аз он пас ду айвон биёростанд,
Зи ҳар гунае ҷомаҳо хостанд.

Парастандаву пӯшишу хӯрданӣ,
Зи чизе ки боист густурданӣ-

Зи заррину симин, ки ояд ба кор,
Зи динору[2] аз гавҳари шоҳвор.

Фиристод хоқон ба наздики ӯй,
Дурахшанда шуд ҷони торики ӯй.

Ба чавгону маҷлис ба дашти шикор
Нарафтӣ магар, к-ӯ будӣ ғамгусор.

Бар ин гуна мебуд ҳокони Чин,
Ҳамехонд Баҳромро офарин.

Яке номдоре, ки буд ёри уй,
Ба разм андарун дастбардори ӯй.

Аз ӯ меҳ ба гавҳар Маҳотура ном,
Ки хоқон аз ӯ ёфтӣ ному ком.

Ба шабгир наздики хоқон шудӣ,
Ду лабро ба ангушти худ барзадӣ.

Бар он сон ки кеҳтар кунад офарин,
Бар он номбардор солори Чин.

Ҳамон гоҳ динор бурдӣ ҳазор,
Зи ганҷи ҷаҳондидаи номдор.

Ҳаме буд Баҳром якчанд гоҳ,
Ба хоқон ҳаме кард хира нигоҳ.

Бихандид, як рӯз гуфт: «Эй баланд,
Туӣ бар меҳони ҷаҳон арҷманд!

1. Л – Ҳама чокару дӯстдори.
2. М – дебову

Ба ҳар бомдоде, ба ҳангоми бор
Чунин турк динор ёбад[1] ҳазор.

Ба бахшиш гар ин бистгонӣ[2] бувад,
Ҳама баҳри ӯ зарри конӣ бувад».

Бад-ӯ гуфт хоқон, ки «оини ман[3]
Чунин асту ороиши дини ман,[4]

Ки аз мо ҳар он кас, ки ҷангитар аст,
Ба ҳангоми сахтӣ дирангитар аст,

Чу хоҳад фузунӣ, надорем боз,
Ҳаме оз варзад ба роҳи ниёз.

Фузунӣ мар ӯрост бар мо кунун,
Ба динор хонем бар вай фусун.

Чу з-ӯ бозгирам, бичӯшад сипоҳ,
Зи лашкар шавад рӯзи равшан сиёҳ».

Ҷаҳонҷӯй гуфт: «Эй сари анҷуман,
Ту кардӣ варо чира бар хештан.

Чу бошад ҷаҳондор бедору гурд,
Ҷаҳонро ба кеҳтар набояд супурд.

Агар з-ӯ раҳонам туро шоядат
В-агар вижа озарми ӯ боядат?»

Бад-ӯ гуфт хоқон, ки «фармон турост,
Бад-ин орзу рою паймон турост.

Маро гар тавонӣ раҳонид аз ӯй,
Сар оварда бошӣ ҳама гуфтугӯй».

Бад-ӯ гуфт Баҳром, к-«акнун пагоҳ
Чу омад Мақотура динорхоҳ,

1. Л – Чу ин турк динор хоҳад: И – Чунин бадра динор бояд
2. Л–бешгонӣ
3. Л – мо
4. Л--мо.

Маханду бар ӯ ҳеҷ макшой чашм,
Мадеҳ посухаш, гар диҳӣ, ҷуз ба хашм».

Гузашт он шабу бомдоди[1] пагоҳ
Биёмад Мақотура динорхоҳ.

Ҷаҳондор хоқон бад-ӯ нангарид,
На гуфтори он турки ҷангӣ шунид.

Зи хоқон Мақотура омад ба хашм,
Якояк барошуфту букшод чашм.

Ба хоқон чунин гуфт, к-«эй номдор,
Чаро гаштам имрӯз пеши ту хор?

Ҳамоно ки ин меҳтари порсӣ,
Ки омад бад-ин марз бо ёр сӣ,

Бикӯшад ҳаме, то бупечӣ зи дод,
Сипоҳи туро дод хоҳад ба бод».

Бад-ӯ гуфт Баҳром, к-«эй ҷангҷӯй,
Чаро тез[2] гаштӣ бад-ин гуфтугӯй?

Чу хоқон барад роҳи[3] фармони ман,
Хирадро напечад зи паймони ман.

Намонам, ки ой ту ҳар бомдод,
Таносон диҳӣ ганҷи ӯро ба бод.

Бар он не, ки ҳастӣ ту сесад савор,
Ба разм-андарун шер гирӣ шикор.

Наярзад, ки ҳар бомдоди пагоҳ
Ба харвор динор хоҳӣ зи шоҳ».

Мақотура бишнид гуфтори ӯй,
Сараш[4] гашт пуркин зи озори[5] ӯй.[6]

1. И – бомдодон
2. Л – хира
3. Л – рою
4. И – Дилаш
5. И – бозори
6. Л – пурдарду пуроб рӯй.

Ба хашму ба тундӣ биёзид чанг,
Зи таркаш биёвард[1] тири хаданг.

Ба Баҳром гуфт: «Ин нишони ман аст,
Ба разм – андарун тарҷумони ман аст.

Чу фардо биёӣ бад-ин боргоҳ,
Ҳаме дор пайкони моро[2] нигоҳ».

Чу бишнид Баҳром, шуд тезчанг,
Биёмад яке теғи ҳиндӣ ба чанг.

Бад-ӯ доду гуфт: «Ин туро ёдгор,
Бидору бубин, то кай ояд ба кор!»[3]

Мақотура аз пеши хоқон бирафт,
Биёмад сӯи хиргаҳи хеш тафт.

КУШТА ШУДАНИ МАҚОТУРА БА ДАСТИ БАҲРОМИ ЧӮБИНА

Чу шаб домани тира андаркашид,
Сапеда зи кӯҳи сияҳ бардамид.

Мақотура пӯшид хафтони ҷанг,
Биёмад яке теғи турӣ[4] ба чанг.

Чу Баҳром бишнид, болой хост,
Ҳамон ҷавшани хусраворой хост.

Гузиданд ҷое, ки ҳаргиз паланг
Бар он шаххи беоб нанҳод чанг.[5]

Чу хоқон шунид ин сухан, барнишаст,
Бирафтанд туркони хоқонпараст.

Бад-он кор то з-ин ду шери дамон
Киро пештар хоҳад омад замон.

1. ИЛ – баровард
2. Л – ӯро
3. И – б. 2287 нест.
4. И – ҳиндӣ
5. Л – дашту ҳомун нарафтӣ ба ҷанг.

Мақотура чун шуд ба дашти набард,
Зи ҳомун ба абр андаровард гард.

Ба Баҳроми гарданкаш овоз дод,
Ки «акнун зи мардӣ чӣ дорӣ ба ёд?!

Ту хоҳӣ бад-ин ҷанг шуд[1] пешдаст
В-агар шердил турки хоқонпараст».

Бад-ӯ гуфт Баҳром: «Пешӣ ту кун,
Ки ин пай ту афкандӣ андар[2] сухун».

Мақотура кард аз ҷаҳондор ёд,
Ду зоғи камонро ба зеҳ барниҳод.

Зеҳу тир бигрифт шодон ба даст,
Чу шуд ғарқи пайкон-ш, букшод шаст.

Бизад бар камаргоҳи марди савор,
Насуфт оҳан аз оҳани обдор.

Замоне ҳаме буд Баҳром дер,
Ки то шуд Мақотура аз ҷанг сер.

Мақотура пиндошт, к-ӯ шуд табоҳ,
Хурӯшиду баргашт аз он размгоҳ.

Бад-ӯ гуфт Баҳром, к-«эй размҷӯй,[3]
Накуштӣ маро, сӯи хиргаҳ мапӯй.

Ту гуфтӣ сухан, бошу посух шунав,
Агар бишнавӣ, зинда монӣ, бирав!»

Нигаҳ кард ҷавшангузоре ходанг,
Ки оҳан шудӣ пеши ӯ мумранг.[4]

Бизад бар миёни савори далер,
Сипаҳбад шуд аз разму динор[5] сер.

1. Л – будан ҷангро
2. Л – Куҷо пай ту афкандаӣ ин
3. Л – ҷангҷӯй,
4. ИЛ – нарму санг.
5. Л – пайкор

Мақотура чун ҷангро[1] барнишаст,
Бародар ду пояш ба зин-бар[2] бубаст.

Ба рӯй андаромад ду дида пуроб,
Ҳамон зини турӣ шудаш ҷои хоб.[3]

Чу хаста шуд аз тир, бар зин бимонд,
Зада шуд ва ҳам аспи ҷангӣ биронд.

Ба хоқони Чин гуфт, к-«эй комҷӯй,
Ҳаме гӯркан хоҳад ин номҷӯй».

Бад-ӯ гуфт хоқон, ки «беҳтар бубин,
Ки ӯ зинда хуфтаст бар пушти зин».

Бад-ӯ гуфт Баҳром, к-«эй пурманаш,
Ҳам акнун ба хок андарояд танаш.

Тани душмани ту чунин хуфта бод,
Ки ӯ хуфта бар аспи туринажод.

Саворе фиристод хоқон далер
Ба наздики он номдори чу шер.

Варо баставу кушта диданд хор,
Баросуда аз гардиши рӯзгор.

Бихандид хоқон ба худ[4] дар ниҳон,
Шигифт омадаш з-он савори ҷаҳон.

Пурандеша шуд, то ба айвон расид,
Кулоҳаш зи шодӣ[5] ба кайвон расид.

Силеҳу дирам хосту аспу раҳӣ,
Ҳам он тоҷу ҳам[6] тахти шоҳаншаҳӣ.

Зи динору аз гавҳари шоҳвор,
Зи ҳар гунае олати корзор.

1. Л – хингро
2. Л –зин-дар
3. Л –б. 2309 нест.
4. Л – ба дил
5. Л – айвон
6. Л – зевару

Фиристода аз пеши хоқон бибурд,
Ба ганҷури Баҳроми ҷангӣ супурд.

КУШТАНИ ДАД ДУХТАРИ ХОҚОНРО

Чу чанде баромад бар ин рӯзгор,
Шабу рӯз осоиш омӯзгор.[1]

Чунон буд, ки дар кӯҳи Чин он замон
Даду дом будӣ фузун аз гумон.

Даде буд меҳтар зи аспе ба тан,
Ба сар-бар ду гесӯ сияҳ чун расан.

Танаш зарду гӯшу даҳонаш сиёҳ,
Надидӣ кас ӯро магар гармгоҳ.[2]

Ду чангаш ба кирдори чанги ҳизабр,
Хурӯшаш ҳаме баргузаштӣ зи абр.

Варо шери каппӣ ҳаме хонданд,
Зи ранҷаш бару бум дармонданд.

Савору пиёда кашидӣ ба дам,
Шуда рӯз аз ӯ бар далерон дижам.

Яке духтаре дошт хоқон чу моҳ,
Агар[3] моҳ дорад ду зулфи сиёҳ.[4]

Ду лаб[5] сурху бинӣ чу мехи[6] дирам,
Ду беҷода хандон, ду наргис дижам.

Бад-он духт ларзон будӣ момy боб,
Агар тофтӣ бар сараш офтоб.

---

1. ТП – Ҳаме буд Баҳром бо хобу х(в)ард,
Баросуда аз кори нангу набард.
2. Л –гоҳ-гоҳ.
3. Л– Куҷо
4. Л – Пас аз б. 2329 ин б. омада:
Ба дунболи чашмаш яке хол буд,
Ки чашми худаш ҳам ба дунбол буд.
5. Л – рух
6. Л – теғи

Чунон буд, ки рӯзе биёмад ба дашт,
Ҳаме гирди он марғзорон бигашт.[1]

Ҷаҳондор хоқон зи баҳри шикор
Ба даште дигар буд аз он марғзор.

Ҳамон низ хотун ба кох-андарун
Ҳаме рой зад бо яке раҳнамун.

Бишуд духтараш то бад-он марғзор,
Або духтарону маю майгусор.

Чу он шери каппӣ зи кӯҳаш бидид,
Фуруд омад, ӯро ба дам даркашид.

Ба як дам шуд ӯ[2] аз ҷаҳон дар ниҳон,
Сар омад бар он хубчеҳра[3] ҷаҳон.

Чу хоқон шунид ин, сияҳ кард рӯй,
Ҳамон модараш низ барканд мӯй.

Зи дардаш ҳамасола гирён шуданд,[4]
Чу бар оташи тез бирён шуданд.[5]

Ҳаме чора ҷустанд аз он аждаҳо,
Ки то Чин биёбад зи сахтӣ раҳо.

Чу Баҳром ҷанги Мақотура кард
В-аз он марди ҷангӣ баровард гард.

Ҳаме рафт хотун ба дидори ӯ,[6]
Ба ҳар кас ҳаме гуфт кирдори ӯ.[7]

Чунон буд, ки як рӯз дидаш савор,
Зи Эрон ҳамон низ сад номдор.

Пиёда фаровон ба пеш-андарун,
Ҳаме ронд Баҳром бо раҳнамун.

1. Л – гузашт.
2. Л – шуда
3. Л – мар он хубрухро
4. Л – буданд,
5. Л – буданд.
6. Л – ӯй,
7. Л – ӯй.

Бипурсид хоқон,[1] ки «ин мард кист,
Ки бо бурзу бо фарраи эзадист?»

Чунин дод посух варо пешкор,
Ки «ҳаст ин яке номвар шаҳрёр».[2]

Дигар[3] гуфт: «Кеҳтар, ки дурӣ зи ком,
Ки Баҳроми ялро надонӣ ба[4] ном?

Ба Эрон ба якчанд гав[5] шоҳ буд,
Сари тоҷи ӯ бартар аз моҳ буд.

Бузургон-ш хонданд[6] Баҳроми гурд,
Ки аз хусравон номи гурдӣ[7] бибурд.

Кунун то биёмад аз Эрон ба Чин,
Биларзад ҳаме зери аспаш замин.

Худованд хонад ҳаме меҳтараш,
Ҳаме тоҷи шоҳӣ ниҳад бар сараш».

Бад-ӯ[8] гуфт хотун,[9] ки «бо фарри ӯй,
Сазад, гар бинозем дар парри ӯй.

Яке орзу з-ӯ бихоҳам дуруст,
Чу хоқон нагардад дар ин кор суст.

Бихоҳад магар з-аждаҳо кини ман,
Бар ӯ бишнавад[10] дарду нафрини ман».

Бад-ӯ гуфт кеҳтар гар ин[11] достон,
Бихонӣ бар ин[12] меҳтари ростон.

1. Л – хотун
2. Л – б. 2346 нест.
3. Л – Бад-ӯ
4. Л – ту
5. М – якчанд гаҳ.
6. Л – хонанд
7. Л – гӯйи мардӣ
8. Л – Чунин
9. Л – хоқон
10. Л – баршавад
11. Л – Ба посух чунин гуфт, к-ин
12. Л – Агар хонӣ, эй

Ту аз шери каппӣ наёбӣ нишон,
Магар куштаву гург пояш кашон.

Чу хотун шунид ин сухан, шод гашт,
Зи тимори он духтар озод гашт.

Ҳаме тохт, то пеши хоқон расид,
Якояк бигуфт,ончи диду шунид.

Бад-ӯ гуфт хоқон, ки «оре, бувад,
Ба ҷое ки чун ман саворе бувад.

Ҳаме шери каппӣ барад духтарам,
Бигӯем,[1] нангӣ шавад гавҳарам.[2]

Бидонед, к-он аждаҳои дижам,
Ҳаме кӯҳи оҳан рабояд ба дам.

Агар духтари шоҳ номӣ бувад,
Ҳам он шоҳро ҷон гиромӣ бувад».

Бад-ӯ гуфт хотун, ки «ман кини хеш
Бихоҳам зи баҳри ҷаҳонбини хеш.

Агар нанг бошад ва гар номи ман,
Бигӯям, бароянд магар коми ман».

Баромад бар ин низ рӯзи дароз,
Зан он кин зи ҳар кас ҳаме дошт роз.

Чунон буд, ки хоқон яке сур кард,
Ҷаҳонро аз он сур пурнур[3] кард.

Фиристод, Баҳроми ялро бихонд,
Чу омад-ш бар тахти симин нишонд.

Чу хотун паси парда ово шунид,
Бишуд тезу Баҳроми ялро бидид.

Фаровон-ш бистуду кард офарин,
Ки обод бодо ба ту Турку Чин!

1. Л – Бигӯям, ки
2. Л – кишварам.
3. Л – Меҳонро бад-он сур ранҷур

Яке орзу хоҳам аз шаҳрёр,
Ки бошад бад-ин орзу комгор».

Бад-ӯ гуфт Баҳром: «Фармон турост,
Бад-ин орзу кому паймон турост».

Бад-ӯ гуфт хотун, к-«аз эдар на дур,
Яке марғзор аст зебои сур.

Ҷавонони Чин андар он марғзор
Яке ҷашн созанд гоҳи[1] баҳор.

Аз он беша бартар яке тирвор,
Яке кӯҳ бинӣ сияҳтар зи қор.

Бад-он кӯҳи хоро яке аждаҳост,
Ки ин кишвари Чин аз ӯ дар балост.

Яке шери каппиш хонад ҳаме,
Дигар низ номаш надонад ҳаме.

Яке духтарам буд зи хоқони Чин,
Ки хуршед кардӣ бар ӯ офарин.

Зи айвон бишуд сӯи он ҷашнгоҳ,
Чу хоқон ба нахчир шуд бо сипоҳ.

Биёмад зи кӯҳ аждаҳои дижам,
Кашид он ҷаҳонбини моро ба дам.

Кунун ҳар баҳоре бад-он марғзор,
Чунон ҳам биёяд зи баҳри шикор.

Бад-он шаҳрҳо – дар[2] ҷавоне намонд,
Ҳамон номвар паҳлавоне намонд

Шуданд аз бади Шери Каппӣ ҳалок,
Барангехт з-ин буми обод хок.

Саворони ҷангиву мардони кор
Басе тохтанд андар он кӯҳсор.

1. Л – к-ояд
2. Л – Бад-ин шаҳри мо-дар

Чу аз дур бинанд чанголи ӯй,
Бару пушту гӯшу[1] сару ёли ӯй.

Биғуррад, бидаррад дили марди ҷанг,
Мар ӯро чи шеру чи пилу[2] наҳанг.

Кас андарнаёрад шудан пеши ӯ,
Чу гирад шумор аз каму беши ӯ».

Бад-ӯ гуфт Баҳром: «Фардо пагоҳ
Биёям, бубинам ман он ҷашнгоҳ.

Ба нерӯи Яздон, ки ӯ дод зӯр,
Баланд офаринандаи моҳу ҳур

Бипардозам аз аждаҳо ҷашнгоҳ,
Чу шабгир моро намоянд роҳ».

КУШТА ШУДАНИ ШЕРИ КАППӢ БАР ДАСТИ БАҲРОМИ ЧӮБИНА

Чу пайдо шуд аз осмон гарди моҳ,
Шаби тира бифшонд зулфи сиёҳ.

Пароканда гаштанду мастон шуданд,
В-аз он ҷой ҳар кас ба айвон шуданд.

Чу пайдо шуд он фарри хуршеди зард,
Бупечид зулфи шаби ложвард.

Кажоганд пӯшид Баҳроми гурд,
Гиромӣ танашро ба Яздон супурд.

Каманду камон бурду се[3] чӯба тир,
Душоха яке найза нахчиргир.

Чу омад ба наздики он бурзкӯҳ,
Бифармуд, то бозгардад гурӯҳ.

Бад-он Шери Каппӣ чу наздик шуд,
Ту гуфтӣ бар ӯ кӯҳ торик шуд.

1. Л – пушти ӯву
2. Л – бабру
3. Л – сад

Миён андар он кӯҳи хоро бубаст,
Ба хамми каманд аз бари зин нишаст.

Камонро бимолиду бар зеҳ ниҳод,
Зи Яздони некидиҳиш кард ёд.

Шуд он Шери Каппӣ ба чашма дарун,
Биғалтид дар обу омад бурун.

Ки бар аждаҳо чун шудӣ мӯй тар,
Набудӣ бар ӯ тири кас коргар.

Чу дид аждаҳо, к-ин савори далер
Ҳаме ояд аз дур чун наррашер,

Ба кин кард дандону чангол тез,
Шуд аз кинаи ӯ сараш пурситез.[1]

Биғурриду барзад бар он санг даст,
Ҳаме оташ аз кӯҳи хоро бичаст.

Ҳаме омад он аждаҳои дижам,
Ки Баҳромро андарорад ба дам.

Камонро бимолид Баҳроми гурд,
Ба тир аз ҳаво рӯшноӣ бибурд.

Ҳаданге биандохт шери[2] далер,
Тани шери каппӣ шуд аз ҷанг сер.

Дигар тир Баҳром зад бар сараш,
Фурӯ рехт чун об хун аз бараш.

Ҳаме дид нерӯю оҳанги ӯй,
Се дигар бизад тир бар чанги ӯй.

Чаҳорум кушод аз миёнаш каманд,
Бичаст аз бари кӯҳсори баланд.

Бизад найзае бар миёни дада,
Ки шуд санги хоро ба хун ожада.

1. Л –б. 2401, 2402 нест.
2. Л –марди

Аз он пас ба шамшер ёзид мард,[1]
Тани аждаҳо зад, ба ду ним кард.[2]

Сар аз тан-ш бубриду[3] бифканд хор
В-аз он пас фуруд омад аз кӯҳсор.

Ба наздики хоқон хиромид шод,
Суханҳои Каппӣ ҳаме кард ёд.[4]

Дар[5] он беша хоқону хотун бирафт,
Давону дамон то сари[6] кӯҳ тафт.

Гирифташ сипаҳдори Чин дар канор
В-аз он пас варо хондӣ шаҳрёр.[7]

Хурӯше даромад[8] зи гурдони Чин,
К-аз овоз гуфтӣ бидаррад[9] замин.

Ба Баҳром-бар офарин хонданд,
Басе зарру гавҳар барафшонданд.[10]

Чу хоқони чинӣ ба айвон расид,
Фиристодаи меҳрубон баргузид.

Фиристод сад[11] бадра ганҷи[12] дирам,
Ҳамон бардаву ҷомаву[13] бешу кам.[14]

---

1. Л – даст,
2. Л – аждаҳоро бибуррид паст.
3. Л – ҷудо карду
4. Л – б. 2413 нест.
5. Л – Аз
6. Л – бари
7. ТПЛ – Чу хотун бишуд, дасти ӯ бӯс* дод,
   Бирафтанд гурдони хоқоннажод.**
   * Л – бӯса. ** Л – фаррухнажод.
8. Л – баромад
9. Л – биларзад
10. Л – Варо шоҳи Эронзамин хонданд.
11. Л – даҳ
12. Л – ганҷу
13. Л –гавҳару
14. ТПМ– Ки рав пеши Баҳроми ҷангӣ, бигӯй,
    Ки наздики мо ёфтӣ обрӯй.
    Паси пардаи мо яке духтар аст,
    Ки бар тораки бонувон афсар аст.
    Кунун гар бихоҳӣ зи ман духтарам,
    Супорам ба ту лашкару кишварам.,

Бифармуд, то пеши ӯ шуд дабир,
Набиштанд маншури[1] ӯ бар ҳарир.

Ба Баҳром дод он замон[2] духтараш,
Ба фармони ӯ шуд ҳама кишвараш.

Бар оини Чин хилъат оростанд,
Фаровон кулоҳу камар хостанд.

Бад-ӯ гуфт: «Ҳар кас, к-аз Эрон сар аст,
Бубахш ин мар ӯро,[3] киро дарх(в)ар аст.

Ҷуз аз хӯрду доду шикораш набуд,
Ғами гардиши рӯзгораш набуд.

Бузургони чинӣ ба гирдаш фароз,[4]
Ба Баҳроми[5] ял доштандӣ ниёз.

Ҳама Чин ҳаме гуфт, мо бандаем,
Зи баҳри ту андар ҷаҳон зиндаем.

ОГОҲӢ ЁФТАНИ ХУСРАВИ ПАРВИЗ АЗ КОРИ БАҲРОМ ВА НОМА НАВИШТАН БА ХОҚОН

Ҳаме хӯрд Баҳрому бахшид чиз,
Бар ӯ ҳар касе офарин кард низ.

Чунин то хабарҳо ба Эрон расид,
Бари подшоҳи далерон расид

Ки Баҳромро подшоҳиву ганҷ
Аз они ту беш аст нобурда ранҷ,

Пур аз дард шуд шаҳ[6] зи тимори ӯ,[7]
Дилаш гашт печон зи кирдори ӯ.[8]

Бад-ӯ гуфт Бахром: «Боре равост,
Ҷаҳондор бар бандагон подшост».

1. Л – аҳде аз ӯ
2. Л – дигар
3. Л – Бубахшу бубин то
4. Л – чунин гарданфароз,
5. Л – Баҳром – бар
6. Л – дарду ғам шуд
7. Л – ӯй,
8. Л – ӯй.

Ҳаме рой зад бо бузургон ба ҳам,
Басе гуфту андохт бар бешу кам.

Шаби тира фармуд, то шуд дабир
Сари хомаро кард пайкони тир.

Ба ҳоқони чинӣ яке нома кард,
Ту гуфтӣ, ки аз ханҷараш хома кард.

Нахуст офарин кард бар кирдгор,[1]
Тавонову донову парвардгор-[2]

Барорандаи ҳуру кайвону моҳ,
Нишонандаи шоҳ бар пешгоҳ,

Газояндаи ҳар кӣ ҷӯяд бадӣ,
Физояндаи дониши эзадӣ.

Зи нодониву ҳам зи норостӣ,
Зи кажживу каммиву аз костӣ-

Битобӣ чу гӯӣ, ки Яздон якест,
Варо ёру ҳамтову анбоз нест.

Биёбад ҳар он кас, ки некӣ биҷуст,
Мабод он, ки ӯ дасти бадро бишуст.

Ҳар он кас, ки ӯ роҳи Яздон гузид,
Сар аз носипосӣ бибояд кашид.[3]

Яке банда буд шоҳро носипос,
На меҳтаршиносу на яздоншинос.

Яке хурд бемоя, бе боб[4] буд,
Падар баркашидаш, ки бебоб[5] буд.[6]

---

1. Л – як Худой,
2. Л – Ки ӯй аст бар некувӣ раҳнамой.
3. ТПЗ – Дигар гуфт: «Баҳроми Чӯбина ном,
Ки ҳаргиз ба гетӣ мабинод ком».
4. Л – хурди бекому беном
5. Л – ҳангом
6. ТПЗ – Чу шоҳи ҷаҳон мар варо баркашид,
Ҳамон кард, к-аз гавҳари ӯ сазид.

Ниҳон нест кирдори ӯ дар ҷаҳон
Миёни меҳону миёни кеҳон.

Кас ӯро напазруфт, к-аш моя буд
В-агар дар хирад бартарин поя буд.

Ба назди ту омад, бипазруфтияш,
Чу пурмоягон даст бигрифтияш.

Касе ин на баргирад аз ростон,
Наям ман бад-ин кор ҳамдостон.[1]

Набояд, ки бебар кунӣ номи хеш,
Ба Баҳром бифрӯшӣ ороми хеш.

Чу ин нома оранд наздики ту,
Пурандеша кун ройи борики[2] ту.

Гар он бандаро пой карда ба банд,
Фиристӣ сӯи мо, бувӣ[3] судманд.

В-агарна фиристам зи Эрон сипоҳ,
Ба Тӯрон кунам рӯзи равшан сиёҳ.

Чу он нома наздикн хоқон расид,
Бад-он гуна гуфтори Хусрав[4] шунид.

Фиристодаро гуфт: «Фардо пагоҳ
Чу ойӣ ба дар, посухи нома хоҳ».

Фиристода омад диле пуршитоб,
Набуд з-он сипас ҷои орому хоб.

Ҳаме буд то шамъи рахшон бидид,
Ба даргоҳи хоқони чинӣ давид.

Биёвард хоқон ҳамон гаҳ дабир
Або хомаву мушку чиниҳарир.

1. ТПЗ – Фаромӯш кардӣ магар кори ӯй,
Ки озурда гаштӣ зи тимори ӯй.
Ки зад бар сарат тозиёна басе,
Писандида н-омад абар ҳар касе.
2. Л – торики
3. Л – Бари мо фиристӣ, бувад
4. Л – Бар ин гуна гуфторҳошон

Ба посух навишт офарини меҳон,
Зи ман банда-бар кирдгори ҷаҳон.

Дигар гуфт, к-«он нома бархондам,
Фиристодаро пеш биншондам.

Ту бо бандагон гӯй аз ин сон сухан,
Назебад аз он хонадони куҳан.

Ки кеҳро надонанд яксар зи меҳ,
На меҳро нишонанд бар ҷои кеҳ.

Ҳама Чину Тӯрон саросар марост,
Ба Ҳайтол-бар низ афсар марост.[1]

Наям, то будам, марди паймоншикан,
Ту бо ман чунин достонро мазан.

Чу ман дасти Баҳром гирам ба даст,
В-аз он пас ба аҳд андарорам шикаст,

Нахонад маро мардум[2] аз оби пок,
Ҷуз аз пок Яздон маро нест бок.

Туро гар бузургӣ бияфзоядӣ,
Хирад бошадӣ, бештар шоядӣ».

Бар он нома-бар мӯҳр бинҳоду гуфт,
Ки «Бо бод бояд, ки гардӣ ту ҷуфт».

Фиристода омад ба наздики шоҳ,
Ба як моҳ камтар бипаймуд роҳ.

Чу бархонд он номаро шаҳрёр,
Бипечиду тарсон шуд аз рӯзгор.

Фиристоду эрониёнро бихонд,
Суханҳои хоқон саросар биронд.

Ҳамон нома бинмуду бархонданд,
Бузургон ба андеша дармонданд.

1. Л – фармон равост.
2. Л – довар.

Чунин ёфт посух аз эрониён,
Ки «эй фарри авранду тоҷи каён!

Чунин корҳо бар дил осон магир,
Яке рой зан бо хирадманди пир.

Ба нома чунин кор н-ояд ба бун,
Макун тира он шамъи фарри куҳун[1].

Гузин кун аз Эрон яке марди пир,
Хирадманду гӯёву гурду дабир,

К-аз эдар ба наздики хоқон шавад,
Сухан гӯяду ройи ӯ бишнавад.

Бигӯяд, ки Баҳром рӯзи нахуст,
Кӣ буду пас аз паҳлавонӣ чӣ ҷуст?

Ҳаме буд, то кори ӯ гашт рост,
Худовандро з-он сипас банда хост,

Чу некӯ нагардад ба як моҳ кор,
Бимонад[2] ба соле, кашад[3] рӯзгор.

Чу Баҳром домоди хоқон бувад,
Аз ӯ бад сурудан на осон бувад.

Ба чарбӣ сухан гуфт бояд басе,
Ниҳонӣ набояд, ки донад касе.

СИПОҲ ОРОСТАНИ ХОҚОНИ ЧИН

Аз он пас чу бишнид Баҳроми гурд,
К-аз Эрон ба хоқон касе нома бурд.

Биёмад дамон пеши хоқони Чин,
Бад-ӯ гуфт, к-«эй меҳтари б-офарин!

Шунидам, ки онримани бадҳунар,
Ҳаме нома созад як андар дигар.

---

1. Л – ин фарри шамъи
2. Л – Бибошад
3. Л – барад

Сипоҳе диловар зи Чин баргузин,
Бад-он то туро гардад Эронзамин.

Бигирам ба шамшер Эрону Рум,
Туро шоҳ хонам бад-он марзу бум.

Ба номи ту бо посбонон ба шаб
Ба Эронзамин баркушоянд лаб.

Бибуррам сари Хусрави бадҳунар,
Ки на пой бодо аз эшон, на сар.

Чу ман кеҳтариро бубандам миён,
Зи бун барканам тухми Сосониён».

Чу бишнид хоқон, пурандеша гашт,
Варо дар дил андеша чун беша гашт.

Бихонд он касоне ки буданд пир,
Сухангӯву донандаву ёдгир.

Бад-эшон бигуфт он чи Баҳром гуфт,
Ҳама розҳо баркушод аз нуҳуфт.

Чунин ёфт посух зи фарзонагон,
Зи хешони наздику бегонагон:

Ки корест ин хору душвор низ,
Ки бар тухми Сосон пур омад қафиз.

Валекин чу Баҳром ронад сипоҳ,
Намояд ба марди хирадманд роҳ.

Ба Эрон басе дӯстдораш бувад,
Чу хоқон яке хешу[1] ёраш бувад.

Барояд ба бахти ту ин кор зуд,
Суханҳои[2] Баҳром бояд шунуд.

Чу бишнид хоқон, дил тоза[3] гашт,
Бихандиду бар дигар андоза гашт.

1. Л – пушту
2. Л – Суханҳо зи
3. Л – дилаш тоза

Бар он барниҳоданд яксар гавон,
Ки бугзид бояд ду марди ҷавон.

Ки зебад бар он ҳар ду тан меҳтарӣ,
Ҳам он ранҷкаш бошаду лашкарӣ.

Ба Чин - андарун буд Ҳаснӯй ном,
Дигар саркаше буд, Зангӯй ном.

Фиристод хоқон, ялонро бихонд,
Ба девони динор додан нишонд.

Чунин гуфт меҳтар бад-ин ҳар ду мард,
Ки «ҳушёр бошед рӯзи набард.

Ҳамеша ба Баҳром доред чашм,
Чи ҳангоми шодӣ, чи ҳангоми хашм.

Гузарҳои Ҷайҳун бигиред пок,
Зи Ҷайҳун ба гардун барордед хок».

Сипоҳе диловар бад-эшон супурд,
Ҳама номдорону шерони[1] гурд.

Баромад зи даргоҳи Баҳром кӯс,
Рухи шед аз гард шуд обнӯс.

Зи Чин рӯй яксар ба Эрон ниҳод,
Ба рӯзи сипандормуз, бомдод.

ФИРИСТОДАНИ ХУСРАВ ХАРРОДИ БАРЗИНРО БА НАЗДИ ХОҚОН ВА ЧОРА КАРДАНИ Ӯ АЗ КУШТАН БАҲРОМИ ЧӮБИНАРО

Чу огоҳӣ омад ба шоҳи бузург,
Ки аз беша берун хиромид гург.

Сипоҳе биёвард Баҳроми гурд,
Ки аз осмон рӯшноӣ бибурд.

1. Л – мардони

Ба Харроди Барзин чунин гуфт шоҳ,
Ки «бугзин дар ин кор бар хона роҳ.[1]

Ба Эрону Нерон[2] ту донотарӣ,
Ҳамон бар забон ту тавонотарӣ».

Дари ганҷ букшоду чандин гуҳар.
Биёварду шамшеру заррин камар,

Ки Харроди Барзин дар ин хира монд,
Ҳаме дар ниҳон номи Яздон бихонд.

Чу бо ҳадяҳо роҳи Чин баргирифт,
Ба Ҷайҳун яке роҳи дигар гирифт.

Чу наздики даргоҳи хоқон расид,
Нигаҳ карду гӯяндае баргузид.

Бад-он то бигӯяд, ки аз назди шоҳ
Фиристода омад бад-ин боргоҳ.

Чу бишнид хоқон, биёрост гоҳ,
Бифармуд, то баркушоданд роҳ.

Фиристода чун шуд ба тангӣ фароз,
Забон кард гӯёву бурдаш намоз.

Бад-ӯ гуфт: «Ҳар гаҳ ки фармон диҳӣ,
Ба гуфтан забон баркушояд раҳӣ»[3].

Бад-ӯ гуфт хоқон: «Ба ширин забон
Дили мардуми пир гардад ҷавон.

Бигӯ ин суханҳо, ки суд андар ӯст,
Сухан гуфта мағз асту ногуфта пӯст».

Чу Харроди Барзин шунид ин сухан,
Ба ёд омадаш гуфтаҳои куҳан.

---

1. ТП – Яке сӯи хоқони бемоя пӯй,
Сухан ҳар чӣ донӣ, бибояд бигӯй.
2. Л –Тӯрон
3. Л – б. 2518 нест.

Нахуст офарин кард бар кирдгор,
Тавонову дорандаи рӯзгор,[1]

Ки чарху замину замон офарид,
Тавоноиву нотавон офарид.[2]

Тавоноӣ ӯрост, мо бандаем,
Ҳама ростиҳош гӯяндаем.[3]

Якеро диҳад тоҷу тахти баланд,
Якеро кунад бандаву мустаманд.

На бо он-ш меҳру на бо ин-ш кин,
Надонад кас ин ҷуз ҷаҳонофарин.

Кеҳу меҳ, ҳама хокро зодаем,
Ба бечора тан маргро[4] додаем.

Нахуст андароям зи Ҷамми барин,
Ҷаҳондор Таҳмураси б-офарин.

Чунин ҳам бирав, то сари Кайқубод,
Ҳам он номдорон, ки дорем ёд.

Чу Кайхусраву Рустами номдор,
Бар ин ҳамнишон то ба Исфандиёр.

Зи гетӣ яке дахма-шон буд баҳр,
Чашиданд бар ҷои тарёк заҳр.

Кунун шоҳи Эрон ба тан хеши туст,
Ҳамон шоду ғамгин ба кам - беши туст.

---

1. Л – донову парвардигор.
2. ТПЛМ – Яке чархи гардандаи* бесутун,
Чаро на ба фармонаш андар,** на чун.
Бар он офарин, к-ӯ чунин офарид,
Баланд осмону замин офарид.
Тавонову донову доранда ӯст,
Сипеҳру заминро нигоранда ӯст.
Ба чарх- андарун офтоб офарид,
Шабу рӯзу ороми хоб офарид.
* Л – гарданда шуд. ** Л – фармони ӯ - дар
3. Л – ҷӯяндаем
4. Л – бечорагӣ дил бад-ӯ

Ба ҳангоми шоҳони боофарин
Падар, модараш буд хоқони Чин.

Бад-ин рӯз пайванди мо тоза гашт,
Ҳама кор бар дигар андоза гашт.

Зи пирӯзгар офарини ту бод,
Сари тоҷдорон замини ту бод!

Ҳаме гуфту хоқон бад-ӯ дода гӯш,
Чунин гуфт, к-«эй марди донишфурӯш!

Ба Эрон агар низ чун ту кас аст,
Ситояндаи осмон ӯ бас аст».

Дар он гоҳ[1] ҷое бипардохташ,
Ба наздикии хеш биншохташ.

Ба фармони ӯ ҳадяҳо пеш бурд,
Якояк ба ганҷури ӯ баршумурд.

Бад-ӯ гуфт хоқон, ки «бе хоста
Мабодӣ ту андар ҷаҳон коста.

Гар аз ман пазируфт хоҳӣ ту чиз,
Бигӯ, то пазирам ман ин чиз низ.

В-агарна ту аз ҳадя равшантарӣ,
Ба донандагон бар ҷаҳон[2] афсарӣ.

Яке ҷои хуррам[3] бипардохтанд,
Зи ҳар гунае ҷомаҳо сохтанд.

Ба хону шикору ба базму ба май
Ба наздики хоқон будӣ некпай.

Ҳаме ҷусту рӯзеш холӣ биёфт,
Ба мардӣ ба гуфтор андаршитофт.

Бад-ӯ гуфт: «Баҳром бадгавҳар аст,
Аз Оҳармани бадкуниш бадтар аст.

1. Л – Ҳамонгоҳ
2. Л – донандагӣ бар сарон
3. Л – хуррам айвон.

Фурӯшад ҷаҳондидагонро ба чиз,
Ки он чиз гуфтан наярзад ба низ.

Варо Ҳурмузи тоҷвар баркашид,
Ба арҷаш зи хуршед бартар кашид.

Надонист кас дар ҷаҳон номи ӯй,
Ба гетӣ баромад ҳама коми ӯй.[1]

Агар бо ту бисёр хубӣ кунад,
Ба фарҷом паймони ту бишканад.

Чунон ҳам, ки бо шоҳи Эрон шикаст,
На хусравпарасту на яздонпараст.

Гар ӯро фиристӣ ба наздики шоҳ,
Сари шоҳи Эрон барорӣ ба моҳ.

Аз он пас ҳама Чину Эрон турост,
Нишастан ту он ҷо кунӣ, к-ат ҳавост».

Чу хоқон шунид ин сухан, хира гашт,
Ду чашмаш зи дидори ӯ тира гашт.

Бад-ӯ гуфт: «Аз ин сон суханҳо магӯй,
Ки тира кунӣ назди мо обрӯй.

Наям ман бадандешу паймоншикан,
Ки паймоншикан хок ёбад кафан».

Чу бишнид Харроди Барзин сухан,
Бидонист, к-он тозагӣ шуд куҳан,[2]

---

1. ТПМ – Чу фармонраво шуд зи фармони ӯй,
Бурун омад аз аҳду паймони ӯй.
Ба шоҳаншаҳӣ сар баровард рост,
Ки Эрону Нерон саросар марост.

2. ТПЗ – Ба хоқон чунин гуфт, к-«эй шаҳнажод,
Бад-ин сон суханҳо чӣ орӣ ба ёд.
Туро шоҳ беҳтар зи Чӯбина аст,
Ки шоҳат яке хеши дерина аст».
Ба Харрод хоқон дигар бор гуфт,
Ки «ин роз берун кунам аз нуҳуфт.
Агар қайсари Рум паймон шикаст,
Або Хусрав он гаҳ, ки паймон бубаст.
Маро низ шояд, ки чунон кунам,
Або гурд Баҳром дастон кунам.

Ки Баҳром додаш ба Эрон умед,
Сухан гуфтани вай шавад боду бед.

Чу уммеди хоқон бад-ӯ тира гашт,
Ба бечорагӣ сӯи хотун гузашт.

Ҳаме ҷуст, то кист наздики ӯ,
Ки равшан кунад ҷони торики ӯ.

Яке кадхудое ба даст омадаш,
Ҳаме низ бо ӯ нишаст омадаш.

Суханҳои Хусрав бар ӯ ёд кард,
Дили марди бедин бад-он шод кард,

Ки наздики хотун маро даст гир,
Бад-он, то шавам бар дараш-бар дабир.

Чунин гуфт бо чорагар кадхудой,
К-«аз ӯ орзуҳо наёяд ба ҷой,

Ки Баҳроми Чӯбина домоди ӯст
В-аз ӯяст Баҳромро мағзу пӯст.

Ту марди дабирӣ, яке чора соз,
В-аз ин кор бар бод макшой роз».

Чу Харроди Барзин шунид ин сухун
На сар дид тимори ӯро, на бун.

Яке турк буд пир, номаш Қулун,
Ки туркон варо доштандӣ забун.

Маро ҳамчу Хусрав ҳазорон раҳист,
Ҳамам гавҳар аз мояи фарраҳист.
Ниёзурд шоҳи туро шоҳи Рум,
Супурдаш варо лашкару ганҷу бум.
Чу Баҳроми ҷангӣ, ки аз ҷанги ӯй
Ба дафтар нависанд фарҳанги ӯй.
Маро ҳаст домоду оразмҷӯй,
Чӣ гуна кашам сар зи паймони ӯй!»
Дигарбора Харрод дилтанг шуд,
Ба чора - дарун сӯи найранг шуд.
Ба андеша бо хештан гуфт мард,
Ки хоқон нахоҳад замон ёд кард».

Ҳама пӯстин буд пӯшиданаш,
Зи кашку зи арзан будӣ хӯрданаш.

Мақотура чун гашт кушта ба зор
Абар дасти Баҳром он рӯзгор.

Қулунро дил аз дард ҷӯшон будӣ,
Шабу рӯз аз ғам хурӯшон будӣ.

Ба тан низ хеши Мақотура буд,
Дилаш буд зи Баҳром пурдарду дуд.

Ҳамеша ба дил доштӣ кини ӯй,
Забонро набастӣ зи нафрини ӯй.[1]

Фиристод Харроду[2] ӯро бихонд,
Бад-он номвар ҷойгоҳаш нишонд.

Мар ӯро дирам доду динор дод,
Ҳамон пӯшишу хӯрди бисёр дод.

Чу бар хон нишастӣ, варо хондӣ,
Бари номдорон-ш биншондӣ.

Пурандеша буд марди бисёрдон,
Шикебодилу зираку кордон.

Ҳам он пеши хоқон ба рӯзу ба шаб
Чу рафтӣ, ҳаме доштӣ баста лаб.

В-аз он рӯй бо кадхудои сарой
Зи хотуни чинӣ ҳаме ҷуст рой.

Чунин гуфт бо меҳтарон марди пир,
Ки «Чун ту сарафроз марде дабир!

Агар дар пизишкит баҳра будӣ
В-агар номат аз дур шӯҳра будӣ,

Яке тоҷ будӣ аз он бар сараш,
Бавижа, ки бемор шуд духтараш.

1. Л –б. 2573 нест.
2. Д–Касеро фиристоду

Бад-ӯ гуфт, к-«ин донишам низ ҳаст,
Чу гӯӣ, бисоям бар ин кор даст».

Бишуд пеши хотун давон кадхудой,
Ки «доно пизишке нав омад ба ҷой».

Бад-ӯ гуфт: «Шодон зию нӯш х(в)ар,
Биёвар,[1] махор андар ин кор сар».[2]

Биёмад, ба Харроди Барзин бигуфт,
Ки «ин роз бояд, ки дорӣ нуҳуфт.

Бирав пеши ӯ, номи худро магӯй,
Пизишке кун аз хештан тозарӯй».

Ба наздики хотун шуд он чорагар,
Табаҳ дид бемори ӯро ҷигар.

Бифармуд, то оби нор оваранд,
Ҳам он тарраи ҷӯйбор оваранд.

Куҷо тарра, к-аш кошнӣ хонадаш,
Тапиш[3] хост, к-аз мағз биншонадаш.

Ба фармони Яздон чу шуд ҳафт рӯз,
Шуд он духт чун моҳи гетифурӯз.

Биёвард динор хотун зи ганҷ,
Яке бадраву ҷома зарбафт панҷ.

Бад-ӯ гуфт, к-«ин носазовор чиз,
Бигиру бихоҳ ончи бояд-т низ».

Чунин дод посух, ки «инро бидор,
Бихоҳам ҳар он гаҳ, ки бояд ба кор.[4]

1. Л – Биёраш,
2. И –б. 2325–2585 нест.
3. Л –Табаш
4. И-б. 2591–2594 нест.

ФИРИСТОДАНИ ХАРРОДИ БАРЗИН ҚУЛУНРО БА НАЗДИ БАҲРОМИ ЧӮБИНА

В-аз он рӯй Баҳром шуд то ба Марв,
Биёрост лашкар чу парри тазарв.

Кас омад ба хоқон, ки аз Турку Чин
Мамон, то кас ояд[1] ба Эронзамин,

Ки огоҳии мо ба Хусрав равад[2]
Варо з-он сухан ҳадяи нав бувад.[3]

Мунодигарӣ кард[4] хоқони Чин,
Ки бе мӯҳри мо кас ба Эронзамин[5]-

Шавад, ман[6] миёнаш кунам бар ду ним,
Ба Яздон, ки нафрӯшам инро ба сим.

Ҳаме буд Харроди Барзин се моҳ,
Ҳаме дошт ин розҳоро нигоҳ.

Ба тангӣ дил - андар Қулунро бихонд,
Бад-он номвар ҷойгоҳаш[7] нишонд.

Бад-ӯ гуфт: «Донӣ, ки кас дар ҷаҳон
Надорад дили беғам андар ниҳон?

Ту нони ҷаву арзану пӯстин
Фаровон биҷустӣ зи ҳар кас ба Чин.

Кунун хӯрданиҳот нону бара,
Ҳамон пӯшишат ҷомаҳои сара.

Чунон буд якчанду акнун чунин,
Чи нафрин шунидиву чи[8] офарин.

1. Л –шавад кас
2. Л – барад,
3. Л – барад.
4. Л – Мунодӣ бифармуд
5. И – б. 2598 нест.
6. Л – з-он
7. Л – боргоҳаш
8. ИЛ – чанд

Кунун рӯзгори ту бар сар гузашт,
Басе рӯзу шаб дидиву кӯҳу дашт.[1]

Яке кор дорам туро бимнок,
Агар тахт ёбӣ, агар тирахок.

Ситонам яке мӯҳри хоқони Чин,
Чунон рав, ки андарнавардӣ замин.

Ба наздики Баҳром бояд шудан,
Ба Марват фаровон бибояд будан.

Бипӯшӣ ҳамон пӯстини сиёҳ,
Яке корд бистон ту бо худ ба роҳ.

Нигаҳ дор он моҳи Баҳромрӯз,
Бирав то дари марди гетифурӯз.

Вай он рӯзро шум дорад ба фол,
Нигаҳ доштастем бисёр сол.

Нахоҳад, ки анбӯҳ бошад бараш,
Ба дебои чинӣ бипӯшад бараш.

Чунин гӯй, к-«аз духти хотун паём
Расонам бад-ин меҳтари шодком».

Ҳамин корд дар остин барҳана
Ҳаме дор, то хонадат яктана.

Чу наздики Чӯбина оӣ фароз,
Чунин гӯй, к-он духтари сарфароз-

Маро гуфт: «чун роз гӯӣ ба гӯш,
Суханҳо зи бегонамардум бипӯш».

Чу гӯяд: чӣ роз аст, бо ман бигӯй,
Ту биштобу наздики Баҳром пӯй.

Бизан корду нофаш саросар бидар,
В-аз он пас бичаҳ, гар биёбӣ гузар.

1. Л – Ҳамоно, ки соли ту ҳаштод гашт.

Ҳар он кас, ки овози ӯ бишнавад,
Зи пеши сипаҳбад ба охур давад.

Яке сӯи фаршу яке сӯи ганҷ,
Наёяд зи куштан ба рӯи ту ранҷ.

В-агар худ кушандат, ҷаҳондидаӣ,
Ҳама неку бадҳо писандидаӣ.[1]

Ҳамоно ба ту кас напардозаде,
Ки бо ту бад-он гаҳ бадӣ созаде.

Гар эдун, ки ёбӣ зи куштан раҳо,
Ҷаҳонро харидиву додӣ баҳо.

Туро шоҳи пирӯз шаҳре диҳад,
Ҳамон аз ҷаҳон низ баҳре диҳад».

Чунин гуфт бо марди доно Қулун,
Ки «акнун набояд маро раҳнамун.

Ҳамоно маро сол бар сад расид,
Ба бечорагӣ чанд хоҳам кашид.

Фидои ту бодо тану ҷони ман!
Ба бечорагӣ бар ту буд хони ман».

Чу бишнид Харроди Барзин, давид,
Аз он хона то пеши хотун расид.

Бад-ӯ гуфт, к-«омад гаҳи орзу,
Бигӯям туро, эй зани некхӯ.

Ба бананд з-он сӯй[2] касҳои ман,
Сазад, гар кушода кунӣ пои ман.

Яке мӯҳр бистон зи хоқон маро,
Чунон дон, ки бахшидаӣ ҷон маро».

Бад-ӯ гуфт хотун, ки «хуфтаст маст,
Магар гил ниҳам бар нигинаш ба даст?»

---

1. ТПЗ – Ва дигар, ки бардоштӣ кини хеш,
Ба ҷо оваридӣ, ту оини хеш.
2. Л – банд андар астанд

Зи Харроди Барзин гили мӯҳр хост,
Ба болини маст омад аз ҳуҷра рост.

Гил андар замон бар нигинаш ниҳод,
Биёмад, бад-он марди гӯянда[1] дод.

Бар ӯ офарин кард марди дабир,
Биёмад, супурд он бад-он марди пир.

КУШТА ШУДАНИ БАҲРОМИ ЧӮБИНА БА ДАСТИ ҚУЛУН

Кулун бистад он мӯҳру ҳамчун тазарв
Биёмад зи шаҳри Кашон то ба Марв.

Ҳаме буд, то рӯзи Баҳром буд,
Ки Баҳромро он на падром буд.

Ба хона - дарун буд бо як раҳӣ,
Ниҳода бараш нору себу биҳӣ.

Қулун рафт танҳо ба даргоҳи ӯй,
Ба дарбон чунин гуфт, к-«эй номҷӯй!

Ман аз духти хоқон фиристодаам,
На ҷангӣ касеям, на озодаам.

Яке роз гуфт ин зани порсо,
Бад-он, то бигӯям бад-ин подшо.

Зи баҳри варо аз дари бастан аст,
Ҳамон низ бемору обастан аст.

Гар огаҳ кунӣ, то расонам паём,
Бад-он тоҷвар меҳтари некном».

Бишуд пардадори гиромӣ давон
Чунин то дари хонаи паҳлавон.

Чунин гуфт, к-«омад яке баднишон
Фиристодаву пӯстине кашон.

1. Л –ҷӯянда

Ҳаме гӯяд «аз духти хоқон паём,
Расонам бад-ин меҳтари шодком».

Чунин гуфт Баҳром, к-«ӯро бигӯй,
Ки ҳам з-он дари хона бинмой рӯй».

Биёмад Қулун то ба наздики дар,
Ба кофи дари хона бинмуд сар.

Чу дидаш, яке пир буд сусту зор,
Бад-ӯ гуфт: «Агар нома дорӣ, биёр».

Қулун гуфт: «Шоҳо, паём асту бас,
Нахоҳам, ки гӯям сухан пеши кас».

Бад-ӯ гуфт: «Зуд андар ою бигӯй
Ба гӯшам ниҳонат,[1] баҳона маҷӯй».

Қулун рафт бо корд дар остӣ,
Падидор шуд кажживу костӣ.

Ҳаме рафт, то роз гӯяд ба гӯш,
Бизад дашна в-аз хона баршуд хурӯш.

Чу Баҳром гуфт: «Оҳ! Мурдам». Зи роҳ.
Бирафтанд пӯён ба наздики шоҳ.

Чунин гуфт, к-«ӯро[2] бигиред зуд,
Бипурсед з-ӯ,[3] то кӣ роҳаш намуд?»

Бирафтанд ҳар кас, ки буд дар сарой,
Мар он пирсарро кашиданд пой.

Ҳама кеҳтарон з-ӯ барошуфтанд,
Ба силию мушташ ҳаме кӯфтанд.

Ҳама хӯрд силию накшод лаб
Аз он нимаи рӯз то ними шаб.

Чунин то шикаста шудаш дасту пой,
Фикандандаш андар миёни сарой.

1. ИЛ – ниҳонӣ,
2. Л – к-инро
3. ИЛ – аз ӯ,

Ба наздики Баҳром бозомаданд,
Ҷигархаставу пургудоз омаданд.

Ҳаме рафт хун аз тани хастамард,
Лабон пур зи боду рухон ложвард.

Биёмад ҳам андар замон хоҳараш,
Ҳама пок барканд мӯи сараш.

Ниҳод он сари хастаро бар канор,
Ҳаме кард бо хештан корзор.

Ҳаме гуфт зор: «Эй савори далер!
К-аз ӯ беша бугзоштӣ наррашер,

Кӣ бурд ин сутуни ҷаҳонро зи ҷой?!
Ба андешаи бад кӣ шуд[1] раҳнамой?!

Ало, эй савори сипаҳбадтано!
Ҷаҳонгири нобоку шеравжано![2]

На хусравпарастӣ, на яздонпараст,
Тани пилвори сипаҳбад кӣ хаст?!

Ало, эй саroварда кӯҳи баланд!
Зи дарёи хушшоб бехат кӣ канд?!

Кӣ канд инчунин сабз сарви саҳӣ!?
Кӣ афканд хор ин кулоҳи меҳӣ?!

Кӣ оганд ин жарфдарё ба хок?!
Кӣ афканд кӯҳи равон дар мағок?!

Ғарибему танҳову бедӯсту ёр,[3]
Ба шаҳри касон-дар бимондем хор!

Ҳаме гуфтам, эй меҳтари анҷуман,
Ки шохи вафодорӣ аз бун макан!

Ки аз тухми Сосон агар духтаре
Бимонад, ба сар барниҳад афсаре.

1. Л – Бар он бад кӣ бадпешаро
2. Л – 2667 нест.
3. Л – бедӯстдор,

Ҳама рӯи кишвар шавад бандааш,
Ба гардун расад тоҷи фархундааш.[1]

Сипаҳдор нашнид панди маро,
Сухан гуфтани судманди маро.

Бар ин кардаҳо-бар пушаймонтарӣ,
Гунаҳкор ҷон пеши Яздон барӣ.

Бад омад бад-ин хонадони бузург,
Ҳаме меш гаштему душман чу гург».

Чу он хаста бишнид гуфтори ӯй,
Бидид он дилу ройи ҳушёри ӯй.

Ба нохун рухон хаставу канда мӯй,
Пур аз хун дилу дида, пурхок рӯй.[2]

Ба зориву сустӣ забон баркушод,
Чунин гуфт, к-«эй хоҳари покзод,

Зи пандат набуд ҳеҷ монид чиз,
Валекин маро худ пур омад қафиз.

Ҳаме панд бар ман набуд коргар,
Зи ҳар гуна чун девбуд роҳбар.

Набуд хусраве бартар аз Ҷаммшед,
К-аз ӯ буд гетӣ ба биму умед.

Бигашт ӯ ба гуфтори девон зи роҳ,
Ҷаҳон кард бар хештан-бар сиёҳ.

Ҳамон низ бедор Ковуси кай--
Ҷаҳондору некахтару некпай.

Табаҳ шуд ба гуфтори деви палид,
Шунидӣ бадиҳо, ки ӯро расид.

1. ИЛ –б. 2676 нест:
ТП – Ҳама шаҳри Эрон-ш фармон баранд,
Аз он тухма ҳаргиз ба дил нагзаранд.
2. Л –б. 2681 нест.

Ҳаме б-осон шуд, ки гардонсипеҳр
Бубинад парокандани моҳу меҳр.[1]

Маро низ ҳам дев бероҳ кард,
Зи хубӣ ҳаме даст кӯтоҳ кард.[2]

Пушаймонам аз ҳар чӣ кардам зи бад,
Кунун гар бубахшад, зи Яздон сазад.

Набишта бад-ин гуна[3] буд бар сарам,
Ғами кардаҳои куҳан чун х(в)арам!

Зи торак кунун об бартар гузашт,
Ғаму шодмонӣ ҳама бод гашт.

Набишта[4] чунин буду[5] буд, ончи буд,
Набишта на коҳад, на ҳаргиз[6] фузуд.

Ҳамон панди ту ёдгори ман аст,
Суханҳои ту гӯшвори ман аст.

Сар омад кунун кори бедод дод,
Суханҳот бар ман макун ҳеҷ ёд.[7]

Шумо[8] рӯйҳо сӯи Яздон кунед,
Ҳама пушт бар бахти хандон кунед.

Зи бадҳо ҷаҳондоратон ёр бас,
Магӯед аз[9] андӯҳу шодӣ ба кас.

Набудам ба гетӣ ҷуз ин низ баҳр,
Сар омад, кунун рафтаниям зи даҳр».[10]

---

1. ТПЗ – Бияфтод ӯ аз ҳаво сарнагун
Аз он сӯи сорӣ ба об - андарун.
2. Л – б. 2694–2689 нест:
ТПЗ – Маро гуфт: «Дайҳими шоҳӣ турост,
Зи бурҷи бара то ба моҳӣ туростъ».
3. Л – Навишта чунин гуна
4. Л – навишта.
5. Л – буд.
6. Л – Зи будҳо накоҳад, нахоҳад
7. Л – Умедам ба Яздони парвардгор,
Ки бар ман бубахшад ба рӯзи шумор.
8. Л – Ҳама
9. Л – Магӯед
10. Л-б. 2698 нест.

Ялонсинаро гуфт: «Яксар сипоҳ
Супурдам туро, бахти бедор хоҳ.[1]

Нигаҳ кун бад-ин хоҳари некзан,
Зи гетӣ бас ӯ мар туро ройзан.

Мабошед як тан зи дигар ҷудо,
Ҷудоӣ мабодо миёни шумо.

Бар ин буми душман мамонед дер,
Ки ман рафтаму[2] гаштам аз гоҳ[3] сер.

Ҳама яксара пеши Хусрав шавед,
Бигӯеду гуфтори ӯ бишнавед.[4]

Гар омурзиш ояд шуморо зи шоҳ,
Ҷуз ӯро махонед хуршеду моҳ.

Ба Гурдӯй аз ман фаровон дуруд,
Расонеду гӯед з-ин сон, ки буд.[5]

Маро дахма дар шаҳри Эрон кунед,
Ба Рай кохи Баҳром вайрон кунед.

Басе ранҷ дидам зи хоқони Чин,
Надидам, ки як рӯз кард офарин.

На ин буд аз он ранҷ подоши ман,
Ки деве фиристад ба пархоши ман.

Валекин ҳамоно, ки ӯ з-ин сухун
Агар бишнавад, сар надонад зи бун.

Набуд ин ба ҷуз кори эрониён,
Ҳамон дев буд раҳнамун дар миён».

---

1. Л-тоҷу тахту кулоҳ.
2. Л – мондаму
3. Л - кор
4. ТПЗ – Ки хушнуд шуд аз ту Баҳроми гав,
Чу хушнуд шуд аз ту, хушнуд шав.
5. Л –б. 2706 нест:
ТПЗ – Шунидам, ки Харрод аз Эронзамин
Биёмад ба пайғамбарӣ сӯи Чин.
Ба Гурдӯй гӯед, хунам аз ӯй
Бихоҳу магардон аз ин кор рӯй.

Бифармуд пас, то биёмад дабир,
Нависад яке номае ногузир.[1]

Бигӯяд ба хоқон, ки Баҳром рафт,
Ба зориву хориву беком рафт.

Ту ин мондагони маро шод дор,
Зи ранҷу бади душман озод дор,

Ки ман бо ту ҳаргиз накардам бадӣ,
Ҳаме ростӣ ҷустаму бихрадӣ.

Басе пандҳо хонд бар хоҳараш,
Ба бар даргирифт он гиромӣ сараш.

Даҳон бар баногӯши хоҳар ниҳод,
Ду чашмаш пур аз хун шуду ҷон бидод.

Бар ӯ ҳар касе зор бигристанд,
Ба дарди дил - андар ҳаме зистанд.

Ҳаме бархурӯшид[2] хоҳар зи дард,
Суханҳош як-як ҳаме[3] ёд кард.

Зи тимори ӯ шуд дилаш бар ду ним,
Яке тангтобут кардаш зи сим.

Ба дебо биёрост ҷангӣ танаш,
Қасаб кард дар зери пероҳанаш.

Ҳаме рехт кофур гирд - андараш,
Бад-ин гуна-бар, то ниҳон шуд сараш.[4]

Чунин аст кори сарои сипанҷ,
Чу донӣ, ки андар[*5] намонӣ, маранҷ.[6]

---

1. И – бар ҳарир.
2. ИЛ – хун хурӯшид
3. Л – Суханҳои ӯ як ба як
4. Л – ин гуна то шуд ниҳон пайкараш.
5. ТП – Кеҳу меҳтарон хокро зодаем,
   Ба бечора тан маргро додаем.
6. М – эдар

Махӯр андуҳу бода хӯр рӯзу шаб,
Дилат пур зи ромиш, пур аз ханда лаб.[1]

ОГОҲӢ ЁФТАНИ ХОҚОН АЗ МАРГИ БАҲРОМ ВА ТАБОҲ КАРДАНИ ХОНУМОНИ ҚУЛУН ВА НАВОХТАНИ ХУСРАВИ ПАРВИЗ ХАРРОДРО

Чу бишнид хоқон, ки Баҳромро
Чӣ омад, парешида дид[2] номро.

Ҳам он нома наздики хоқон расид,
Фиристода гуфту сипаҳбад шунид.

Аз он огаҳӣ шуд дилаш пур зи дард,
Ду дида пур аз хуну лаб[3] ложвард.

Аз он кори ӯ дар шигифтӣ бимонд,
Ҷаҳондидагонро ҳама пеш хонд.

Бигуфт ончи Баҳроми ялро расид,
Шуд аз дард гирён, касе к-он шунид.

Ҳама Чин бар ӯ зор гирён шуданд,
Абе оташ аз бим[4] бирён шуданд.

Якояк ҳама кори ӯ бозҷуст,
Бад-он, то гунаҳ бар кӣ гардад дуруст.

Қулунро ба Тӯрон ду фарзанд буд,
Зи ҳар гунае хешу пайванд буд.

Чу дониста шуд, оташе барфурӯхт,
Сарою ҳама барзани ӯ бисӯхт.

Ду фарзанди ӯро бар оташ ниҳод,
Ҳама чизи эшон ба тороҷ дод.

Бидонист, к-он кори Харрод буд,
Ки кораш ҳама банду бедод буд.

1. ИЛ – б. 2723 нест.
2. Л- бар ӯй аз пайи.
3. И – рух
4. Л – Абе оташи тез

Фиристод ҳар сӯ ҳаюнони маст,
Наёмад-ш Харроди Барзин ба даст.

Ҳаме гуфт, к-он саг, чӣ гуна гурехт,
К-аз ин гуна оташ ба мо-бар бубехт.[1]

В-аз он пас чу навбат ба хотун расид,
Зи парда ба гесӯш берун кашид.

Ба айвон кашид он ҳама ганҷи ӯй,
Накард эҷ ёд аз буна ранҷи ӯй.

Ҳама ҳар ки дар Чин варо банда буд,
Бипӯшидашон ҷомаҳои кабуд.

Ба якчанд бо сӯги Баҳром буд,
Ки хоқон аз он кор бадном буд.

ОГОҲӢ ЁФТАНИ ХУСРАВ АЗ КУШТА ШУДАНИ БАҲРОМИ ЧӮБИНА ВА НАВОХТАНИ Ӯ ХАРРОДИ БАРЗИНРО

Чу Харроди Барзин ба Хусрав расид,
Бигуфт, он куҷо карду гуфту[2] шунид.

Дили шоҳ Парвиз аз он шод гашт,
К-аз он бадгуҳар[3] душман озод гашт.

Ба дарвеш бахшид чанде дирам,
Зи пӯшиданиҳову аз бешу кам.

Ба ҳар подшоҳеву худкомае
Набиштанд бар паҳлавӣ номае,

Ки додори доранда-Яздон чӣ кард,
Зи душман чӣ гуна баровард гард.

Ба қайсар яке нома бинвишт шоҳ,
Чунон чун бувад дархури пешгоҳ.

1. ИЛ – б. 2736 нест.
2. ИЛ – диду
3. Л – пурҳунар

Ба як ҳафта маҷлис биёростанд,
Ба ҳар барзане руду май хостанд.

Ба оташкада ҳам фиристод чиз,
Бад-он мӯбадон хилъат афканд низ.

Ба Харроди Барзин чунин гуфт шоҳ,
Ки «зебад туро, гар диҳам тоҷу гоҳ!»[1]

Даҳонаш пур аз гавҳари шоҳвор
Бароганду динор чун сад ҳазор.

Ҳаме рехт ганҷур дар пои ӯй,
Бар ин гуна, то танг шуд ҷои ӯй.

Бад-ӯ гуфт: «Ҳар кас, ки печад зи роҳ[2],
Шавад рӯзи равшан бар ӯ-бар сиёҳ,

Чу Баҳром бошад ба дашти набард,
К-аз ӯ пиртурке баровард гард».

Ҳама мӯбадон хонданд офарин,
Ки бе ту мабинод кеҳтар замин!

Чу Баҳром бошад, ки бо меҳри ту,
Нахоҳад, ки рахшон шавад чеҳри ту.

НОМА НАВИШТАНИ ХОҚОН БА ГУРДИЯ, ХОҲАРИ БАҲРОМ ВА ПОСУХИ ОН

В-аз он пас чу хоқон бипардохт дил,
Зи хун шуд ҳама кишвари Чин чу гил.

Чунин гуфт як рӯз, к-«аз марди суст
Наёяд магар кори нотандуруст.

Бад-он номдорӣ, ки Баҳром буд,
Маро з-ӯ ҳама ромишу ком буд.

Кунун ман зи касҳои он номдор
Чаро бозмондам чунин сусту хор?

1. Л – сохтан тоҷу гоҳ: И – дод тахту кулоҳ.
2. Л – шоҳ,

Накӯҳиш кунад, ҳар кӣ ин бишнавад,
Аз он пас ба савганди ман награвад.

Нахӯрдам ғами хурд фарзанди ӯй,
На андеша аз хуну[1] пайванди ӯй.

Чу бо мо ба фарзанд пайваста буд,
Ба меҳру хирад ҷони ӯ баста буд».[2]

Бифармуд, то шуд бародар-ш пеш,
Сухан гуфт бо ӯ зи андоза беш[3]

Ки касҳои Баҳроми ялро бубин,
Фаровон бар эшон бихон офарин.[4]

Бигӯ он ки «ман худ ҷигархастаам,
Бад-ин сӯг то зиндаам, бастаам.

Ба хун рӯи кишвар бишустам ба кин,
Ҳама шаҳр нафрин буду офарин.

Бад-ин дард ҳарчанд кин оварам,
В-агар осмон бар замин оварам.[5]

Зи фармони Яздон касе нагзарад,
Чунин донад он кас, ки дорад хирад,

Ки ӯро замона бар он гуна буд,
Ҳама тунбали деви вожуна буд.

Бар он зинҳорам, ки гуфтам сухан
Бар он аҳду паймонҳои куҳан».

Сӯи Гурдия номае буд ҷудо,
Ки «эй покдоман, зани порсо!

---

1. Л – хешу
2. Л – б. 2762 нест.
3. ТПЗЛ – Бад-ӯ гуфт: «Аз эдар бирав то ба Марв,
Бад-он сон ки дар боғ паррад тазарв.
4. ТПЗ – Бигӯшон ба Яздону тахти меҳӣ,
Ки моро аз ин бад набуд огаҳӣ.
5. ТПЗ – Ба хуни чун он гурди ҷӯёи ном
Зи сад як набошад ба кин ронда ком.

Ҳамат[1] ростиву ҳамат[2] мардумӣ,
Сириштат фузуниву дур аз камӣ.

Зи кори ту андеша кардам дароз,
Нишаста хирад бо дили ман ба роз.

Беҳ аз худ надидам туро кадхудой,
Биёрой ин хонаи ман ба рой.[3]

Бидорам туро ҳамчу ҷону танам,
Бикӯшам, ки паймони ту нашканам.

Аз он пас бад-он шаҳр фармон турост,
Гаравгон кунам дил бад-он, ч-ат ҳавост.

Кунун ҳар чӣ дорӣ, ҳама гирд кун,
Ба пеши хирадманд гӯй ин сухун.

В-аз он пас бубин, то чӣ ояд-т рой,
Ба равшан равонат хирад баргирой.

Хирадро бар он рой-бар шоҳ кун,
Маро з-он сиголида огоҳ кун».

Ҳаме гуфту бар сони қумрӣ зи сарв
Биёмад, баромад-ш тозон ба Марв.

Ҷаҳонҷӯй бо номвар ром шуд,
Ба наздики касҳои Баҳром шуд.

Бигуфт, ончи хоқон бад-ӯ гуфта буд,
Ки аз хуни[4] он кушта ошуфта буд.

Аз он пас чунин гуфт, к-«эй бихрадон,
Писандидаву кордида радон!

Яке ногаҳон марг буд ин, на хурд,
Ки кас дар ҷаҳон, ин гумоне набурд.

1. Л – ҳама
2. Л – Ҳама
3. Л – пардаи мо ба пой.
4. ИЛ – кини

Шуморо аз ӯ мужди[1] бисёр бод,
Варо довари додгар ёр[2] бод!»

Пас он нома пинҳон ба хоҳар-ш дод,
Суханҳои хоқон ҳама кард ёд.

Зи пайванду аз панду некӯ сухан,
Чи аз нав, чи аз рӯзгори куҳан.

Зи покиву аз порсоии зан,
Ки ҳам ғамгусор асту ҳам ройзан

Ҷавон гуфту он покдоман шунид,
Зи гуфтори ӯ хомушӣ баргузид.

Аз он пас чу бархонд он номаро,
Суханҳои хоқони худкомаро.

Хирадро чу бо doниш анбоз кард,
Ба дил посухи номаро соз[3] кард.

Бад-ӯ гуфт, к-«ин нома бархондам,
Хирадро бари хеш биншондам.

Чунон кард хоқон, ки шоҳон кунанд,
Ҷаҳондидаву пешгоҳон кунанд.

Бад-ӯ бод равшан ҷаҳонбини мо,
Ки чун ин биҷӯяд ҳаме кини мо!

Мамонод гетӣ зи хоқон тиҳӣ,
Бад-ӯ шод бодо кулоҳи меҳӣ!

Дили вай зи тимор хаста мабод,
Умеди ҷаҳон з-ӯ гусиста мабод!

Кунун чун нишинем бо якдигар,
Бихонем нома ҳама сарбасар.

Ҳар он, к-ӯ бузург асту дорад хирад,
Якояк бад-ин орзу бингарад.

1. Л – музди
2. Л – бо ҷаҳондор кирдор
3. Л – нома оғоз

Кунун дударо сарбасар шеван аст,
На ҳангомаи ин сухан гуфтан аст.[1]

Маро худ ба Эрон шудан рӯй нест,
Зани покро беҳтар аз шӯй нест.

Агар ман бад-ин зудӣ оям ба роҳ,
Чӣ гӯяд маро он хирадманд шоҳ?

Ба сӯг- андар оҳанги шодӣ кунам,
На аз порсоиву родӣ кунам.

Хирадманд бешарм хонад маро
Ва хоқон беозарм донад маро.

Ҳама бишнавам, ҳар чӣ бояд шунид,
Зи гӯяндагон то чӣ ояд падид.

Бар ин сӯг чун бугзарад чор моҳ,
Саворе фиристам ба наздики шоҳ.

Бигӯям якояк ба нома- дарун,
Чу ояд ба наздики ӯ раҳнамун.

Ту акнун аз эдар ба шодӣ хиром,
Ба хоқон бигӯ, ончи додам паём».

Фаровон фиристодаро ҳадя дод,
Ҷаҳондида аз Марв баргашт шод.

РОЙ ЗАДАНИ ГУРДИЯ БО ПАҲЛАВОНОНИ ХЕШ ВА ГУРЕХТАН АЗ МАРВ

В-аз он пас ҷавону хирадманд зан
Ба ором биншаст бо ройзан.

Чунин гуфт, к-«омад яке нав сухан,
Ки ҷовид бар дил нагардад куҳан.

Ҷаҳондор хоқон маро хостаст,
Суханҳо зи ҳар гуна оростаст.

1. ТПЛЗ – Чу сӯги чунон меҳтар ояд ба сар,
Зи фармони ҳоқон набошад гузар.

Аз ин нест оҳу бузург асту шоҳ,
Далеру худованди тӯронсипоҳ.

Маро бепадар дошт Баҳроми гурд,
Ду даҳ сол з-он гаҳ, ки бобам бимурд.

Чу аз вай касе хостӣ мар маро,
Бичӯшидӣ аз кина мағзи саро.

Наёраст, то зинда буд шери ман
Касе ёди ман кард аз анҷуман.

Кунун шоҳ, хоқон на мардест хурд,
Ҳамаш дастгоҳ асту ҳам дастбурд.[1]

Валекин чу бо турку эрониён
Бикӯшад, ки хешӣ бувад дар миён.

Зи пайванду аз банди он рӯзгор,
Ғаму ранҷ бинад ба фарҷоми кор.

Нигар, то Сиёвуш аз Афросиёб
Чӣ бар хӯрд ҷуз тобиши офтоб.

Сари хеш дод аз нахустин ба бод,
Ҷавоне ки чун ӯ зи модар назод.

Ҳамон низ пури сипаҳбад чӣ кард,
Аз Эрону Тӯрон баровард гард.

Бисозед, то мо зи туркон ниҳон
Ба Эрон барем ин сухан ногаҳон.

Ба Гурдӯй ман номае кардаам,
Ҳам аз пеш тимори ин х(в) ардаам.

Ки бар шоҳ пайдо кунад кори мо,
Бигӯяд бад-ӯ[2] ранҷу тимори мо.

Ба нерӯи Яздон чу он бишнавад,
Бад-ин чарб гуфтори ман бигравад».

1. ИЛ –б. 2813–2816 нест.
2. И –Бичӯяд ғаму

Бад-ӯ гуфт ҳар кас, ки «бону туӣ,
Ба Эрону Чин пушту бозу туӣ.

Наҷунбонадат кӯҳи оҳан зи ҷой,
Ялонро ба мардӣ туӣ раҳнамой.

Зи марди хирадманд бедортар,
Зи дастури донанда ҳушёртар,

Ҳама кеҳтаронему фармон турост,
Бад-ин орзу рою паймон турост».

Чу бишнид аз эшон, Аразро бихонд,
Дирам доду ӯро ба девон нишонд.

Биёмад, сипаҳ сарбасар бингарид,
Ҳазору саду шаст ял баргузид.

К-аз он ҳар саворе ба ҳангоми кор
На баргоштандӣ сар аз даҳ савор.[1]

Дирам доду омад сӯи хона боз,
Чунин гуфт бо лашкари размсоз,

Ки «ҳар кас, ки дид ӯ дуволи рикеб,
Напечад дил андар фарозу нишеб.

Натарсад аз анбӯҳи лашкаркашон,
Гар аз абр бошад бар ӯ сарфишон.[2]

Бибояд, ки то сӯи Эрон шавем,
Ба наздики шоҳи далерон шавем.

Ба Тӯрон ғарибему бепушту ёр,
Миёни бузургони Чин сусту хор.

Ҳаме рафт хоҳам чу тира шавад,
Сари душман аз хоб хира шавад.

Шумо дил ба рафтан мадоред танг,
Гар аз чиниён лашкар ояд ба ҷанг,

1. И – корзор.
2. ТПЗ – Напечад аз ин рафтан аз ман инон,
Натарсад, агар душман ояд дамон.

Ки ман бегумонам, ки аз пас сарон
Биёянд бо гурзҳои гарон.

Ҳама ҷон якояк ба ҳам барниҳед,
Агар лашкар ояд, хареду диҳед.

В-агар бар чунин рӯятон нест рой,
Аз эдар маҷунбед як тан зи ҷой».

Ба овоз гуфтанд: «Мо кеҳтарем,
Зи рою зи фармони ту нагзарем».

Бад-ин барниҳоданду бархостанд,
Ҳама ҷанги Чинро биёростанд.

Ялонсинаву меҳтар Эзадгушасп
Нишастанд бо номдорон бар асп.

Ҳаме гуфт ҳар кас, ки мурдан ба ном
Беҳ аз зинда, душман бар ӯ шодком.

Ҳамон гаҳ сӯи корвон шуд ба дашт,
Шутур хост, то пеши ӯ баргузашт.

Гузин кард аз он уштурон се ҳазор,
Бад-он то буна барниҳоданд бор.

Чу шаб тира шуд, Гурдия барнишаст,
Чу гурде сарафроз гурзе ба даст.

Барафканд пурмоя баргустувон
Або ҷавшану тарку теғи гавон.

Ҳаме ронд чун бод лашкар ба роҳ,
Ба рахшанда рӯзу шабони сиёҳ.

ФИРИСТОДАНИ ХОҚОН ТУВУРГРО АЗ ПАСИ ГУРДИЯ ВА КУШТАНИ ГУРДИЯ ӮРО

Зи лашкар басе зинҳорӣ шуданд,
Ба наздики хоқон ба ёрӣ шуданд.

Бародар биёмад ба наздики ӯй,
Ки «эй номвар меҳтари ҷангҷӯй!

Сипоҳӣ диловар ба Эрон кашид,
Басе зинҳорӣ бари ман расид.

Аз ин нанг то ҷовидон бар дарат
Бихандад ҳаме лашкару кишварат».

Сипаҳдори Чин, к-он суханҳо шунид,
Шуд аз хашм ранги рухаш нопадид.

Бад-ӯ гуфт: «Биштобу баркаш сипоҳ,
Нигаҳ кун, ки лашкар куҷо шуд зи роҳ?

Бад-эшон расӣ, ҳеҷ тундӣ макун,
Нахустин фароз ор ширин сухун.

Аз эшон надонад касе роҳи мо,
Магар бишканӣ пушти бадхоҳи мо.

Ба хубӣ сухан гӯю бинвозашон,
Ба мардонагӣ сар барафрозашон.

В-агар ҳеҷ созад касе бо ту ҷанг,
Ту мардӣ куну дур бош аз диранг.

Аз эшон яке гӯрсон кун ба Марв,
Ки гардад замин ҳамчу парри тазарв».

Биёмад сипаҳдор бо шаш ҳазор
Гузида зи туркони чангисавор.

Ба рӯзи чаҳорум бад-эшон расид,
Зани шердил чун сипаҳро бидид,

Аз эшон ба дил-бар накард эҷ ёд,
Зи лашкар сӯи сорбон шуд чу бод.

Якояк буна дар паси пушт кард,
Биёмад, нигаҳ кард ҷои набард.

Силеҳи бародар бипӯшид зан,
Нишаст аз бари бораи гомзан.

Ду лашкар баробар кашиданд саф,
Ҳамон ҷони худ барниҳода ба каф.

Ба пеши сипоҳ андаромад Тувург,
Ки хоқон варо хондӣ пиргург.

Ба эрониён гуфт, к-«он покзан
Магар нест бо ин бузург анҷуман?»

Чу буд Гурдия бо сипоҳи гарон,
Миён баста бар сони ҷанговарон.

Диловар Тувургаш надонист боз,
Бизад пошна, рафт пешаш фароз.

Дигар гуфт, к-«он хоҳари кушта шоҳ
Куҷо ҷӯямаш дар[1] миёни сипоҳ?

Ки бо ӯ маро ҳаст чандин сухан,
Чи аз нав, чи аз рӯзгори куҳан».

Бад-ӯ Гурдия гуфт, к-«инак манам,
Ки бар шери дарранда асп афканам».

Чу бишнид овози ӯро Тувург,
Бар он аспи ҷангӣ чу шери сутург--

Шигифт омадаш, гуфт: «Хоқони Чин
Туро кард аз ин подшоҳӣ гузин,

Бад-он то ту бошӣ варо ёдгор,
Зи Баҳроми шер он гузидасавор».

Ҳаме гуфт: «Подоши ин некувӣ--
Ба ҷой оварам, чун сухан бишнавӣ.

Маро гуфт, биштобу ӯро бигӯй,
Ки гар з-он чи гуфтам, надидӣ ту рӯй.

Чунон дон, ки он худ нагуфтам зи бун,
Ки ман низ боз омадам з-ин сухун.

Аз ин марз рафтан туро рӯй нест,
Макун, гар туро орзу шӯй нест.

1. Л – ҷӯям андар

Суханро бад-ингуна пайванд кун,
В-агар панд напзирадат, банд[1] кун».

Ҳар он гаҳ[2], ки ӯро бар он[3] доштаст,
Суханҳо[4] аз андоза бугзоштаст.

Бад-ӯ Гурдия гуфт, к-«аз размгоҳ
Ба як сӯ шавем аз миёни сипоҳ.

Сухан ҳар чӣ гуфтӣ ту, посух диҳам,
Туро андар ин ройи фаррух ниҳам».

Зи пеши сипоҳ андаромад Тувург,
Биёмад бари номдори сутург.

Чу танҳо бидидаш зани чораҷӯй,
Аз он миғфари тира букшод рӯй.[5]

Бад-ӯ гуфт: «Баҳромро дидаӣ,
Савориву размаш писандидаӣ.

Маро буд ҳаммодару ҳампадар,
Кунун рӯзгори вай омад ба сар.

Кунун ман туро озмоиш кунам,
Яке сӯи размат гироиш[6] кунам.

Гарам[7] аз дари шӯй ёбӣ, бигӯй,
Ҳамоно маро худ писандӣ ту шӯй».

Бигуфт ину з-он пас барангехт асп,
Паси ӯ ҳаме тохт Эзадгушасп.[8]

---

1. Л – Ҳама гӯш сӯи хирадманд
2. Л – Ҳамонро
3. Л – бар ин
4. Л –Суханҳош
5. И –б. 2888 нест.
6. И – ниёиш: Л – намоиш
7. Агар аз
8. ТП – Сипаҳдори чинӣ ҳамон ҳамла кард,
Баромехтанд он ду шери набард.
Ҳамон хоҳари паҳлави номдор
Ба найза даромад ба назди савор.

Яке найза зад бар камарбанди ӯй,
Ки бугзошт[1] хафтону пайванди ӯй.

Чу аз пушти бора даромад нагун,
Ҳама рег шуд зери ӯ ҷӯи хун.[2]

Ялонсина бо он гузидасипоҳ[3]
Барангехт асп андар он размгоҳ.[4]

Ҳама лашкари Чин ҳаме[5] баршикаст,
Басе кушта[6] афканду чанде бихаст.

Ду фарсанг лашкар ҳаме шуд зи пас,
Бар аспон намонданд бисёр кас.

Саросар ҳама дашт шуд рӯди хун,
Яке бесару дигаре сарнагун.

НОМАИ ГУРДИЯ БА ГУРДӮЙ

Чу пирӯз шуд, сӯи Эрон кашид,
Бари шаҳрёри далерон кашид.[7]

Ба Омӯй биншасту якчанд буд,
Ба дил-ш - андар андешаҳо барфузуд.[8]

Яке нома сӯи бародар бадард
Навишту зи ҳар кор огоҳ кард.

Чунин гуфт, к-«он гаҳ, ки Баҳроми гурд
Ба тимору дарди бародар бимурд,

Турову маро мужда бисёр дод,
Равони вай аз мо беозор бод!»

1. Л – бугсист
2. Л – б. 2896 нест.
3. Л – он гузидасавор.
4. Л – аз пайи корзор.
5. Л – ба ҳам
6. Л – кушту
7. ТПМ– Ба рӯзи чаҳорум ба Омӯй шуд,
Надидӣ зане, к-ӯ ҷаҳонҷуй шуд.
8. Л – б. 2901 нест.

Дигар гуфт: «Бо шаҳрёри баланд
Бигӯ он чи аз ман шунидӣ зи панд.

Паси мо биёмад сипоҳе гарон,
Ҳама номдорону ҷанговарон.

Бад-он гуна бардоштамшон ба[1] разм,
Ки на разм бинанд аз ин пас[2], на базм.

Басе номвар меҳтарон бо мананд,
Набояд, ки ояд бар эшон газанд.

Нишастам ба Омӯй,[3] то посухам
Биёрад магар ахтари фаррухам.

КУШТАНИ ХУСРАВ БИНДӮЙРО БА ХУНИ ПАДАРАШ ҲУРМУЗД

В-аз он пас ба ором биншаст шоҳ,
Чу бархост Баҳроми ҷангӣ зи роҳ.

Надид аз бузургон касе киначӯй,
Ки бо ӯ ба рӯй андароранд рӯй.

Ба дастури покиза як рӯз гуфт,
Ки «андеша то кай бувад дар нуҳуфт?

Кушанда падар ҳар замон пеши ман
Ҳаме бугзарад, ӯ бувад хеши ман.

Чу равшанравонам пур аз хун бувад,
Ҳаме подшоҳӣ кунам, чун бувад?!»

Ниҳоданд хону мае чанд х(в)ард,
Ҳамон рӯз Биндӯйро банд кард.

В-аз он пас чунин гуфт бо раҳнамой,
Ки «ӯро ҳам акнун зи тан дасту пой

1. ИЛ – баргоштамшон зи
2. ИЛ – ҳаргиз
3. Л – раҳ-бар

Бибурред[1], то ӯ ба хуни каён,
Чу бедаст бошад, набандад миён».

Буриданду ҳам дар замон ӯ бимурд,
Пур аз хун равонаш ба Яздон супурд.[2]

САР ПЕЧИДАНИ ГУСТАҲМ АЗ ХУСРАВИ ПАРВИЗ ВА ХОСТАНИ Ӯ ГУРДИЯРО

В-аз он пас ба сӯи Хуросон касе
Фиристоду андарз кардаш басе.

Бад-ӯ гуфт: «Бо кас маҷунбон забон,
Аз эдар бирав то дари марзбон.

Ба Густаҳм гӯй, эч гуна мапой,
Чу ин номаи мо бихонӣ, биёй».

Фиристода чун дар Хуросон расид,
Ба даргоҳи марди таносон расид.

Бигуфт, он ки фармони Парвиз буд,
Ки шоҳи ҷавон буду хунрез буд.

Чу Густаҳм бишнид, лашкар биронд,
Пароканда лашкар ҳама бозхонд.

Чунин то ба шаҳри бузургон расид,
Зи Сориву Омул ба Гургон расид.

Шунид он, ки шуд шоҳи Эрон durушт,
Бародар-шро шаб ба мастӣ бикушт.

Чу бишнид, гушти ялонӣ биканд,
Фуруд омад аз пушти аспи саманд.

Ҳама ҷомаи паҳлавӣ кард чок,
Хурӯшон ба сар - бар ҳаме рехт хок.

Бидонист, к-ӯро ҷаҳондор шоҳ
Ба кини падар кард хоҳад табоҳ.

1. Л –Бубурранд
2. И –б. 2918 нест.

Хурӯшон аз он ҷойгаҳ бозгашт,
Ту гуфтӣ, ки бо бод ҳамбоз гашт.

Сипоҳи пароканда кард анҷуман,
Ҳаме тохт то бешаи Норван.

Чу наздикии кӯҳи Омул расид,
Сипаҳро бад-он беша андаркашид.

Ҳаме бурд бар ҳар сӯе тохтан,
Бад-он тохтан буд кин охтан.[1]

Ба ҳар сӯ, ки бекор мардум буданд,
Ба нон-бар[1] ҳама бандаи ӯ шуданд.

Ба ҷое куҷо лашкари шоҳ буд,
Ки Густаҳм аз он лашкар огоҳ буд.

Ҳаме бар сароншон фуруд омадӣ,
Сипаҳро якояк ба ҳам барзадӣ.

В-аз он пас чу Гурдӯй шуд назди шоҳ,
Бигуфт он куҷо хоҳараш бо сипоҳ.

Бад-он марзбонони хоқон чӣ кард,
Ки дар Марв аз эшон баровард гард.

В-аз ин рӯй Густаҳм бишнид низ,
Ки Баҳроми ялро пур омад қафиз.

Ҳамон Гурдия бо сипоҳе бузург
Бирафт аз бари номдори сутург.

Паси ӯ биёмад сипоҳе ба кин,
Чи кард ӯ бад-он номдорони Чин.

Пазира шуданро сипаҳ барнишонд
В-аз он беша чун бод лашкар биронд.

Чу огоҳ шуд Гурдия, рафт пеш
Аз Омӯй бо номдорони хеш.

1. И – бохтан. ИЛ – ноне.

Чу Густаҳм дид он сипаҳро ба роҳ,
Барангехт асп аз миёни сипоҳ.

Биёмад бари Гурдия пур зи дард,
Фаровон зи Баҳром тимор х(в)ард.

Ҳам он дарди Биндӯй бо вай[1] бигуфт,
Ҳаме б-остин хун зи мижгон бируфт.

Ялонсинаро диду Эзадгушасп,
Фуруд омад аз дур гирён зи асп.

Бигуфт он ки Биндӯйро шаҳрёр
Табаҳ карду бад шуд маро рӯзгор.

Ту гуфтӣ на аз хоҳараш зода буд,
На аз баҳри ӯ тан ба хун дода буд.

Ба торак-бар ӯро раво доштӣ,
Равон пеши хокаш фидо доштӣ.

Ба мастӣ зи тан дасту пояш бурид,
Бад-он сон ки аз гавҳари ӯ сазид.

Шуморо бад-ӯ чист акнун умед,
Ки ӯ камтар аз тирмаҳ, бори[2] бед.

Або ҳамгинонтон батар з-он кунад,
Ба шаҳр[3] - андарун гӯшт арзон кунад.

Чу аз дур бинад Ялонсинаро,
Барошӯбаду нав кунад кинаро,

Ки солор будӣ ту Баҳромро,
Аз ӯ ёфтӣ дар ҷаҳон комро.

Аз ӯ ҳар кӣ донад-ш, парҳез беҳ,
Гулӯи варо дашнаи тез беҳ.

Гар эдар бибошед бо мо ба ҳам,
Занем андар ин рой бар бешу кам.

1. ИЛ – ӯ
2. Л – барги
3. Л – Марв

Пазируфт аз ӯ ҳар ки бишнид панд,
Ҳаме част ҳар кас[1] зи роҳи газанд.

Забон тез бо Гурдия баркушод,
Ҳаме кард кирдори[2] Баҳром ёд.

Зи гуфтори ӯ гашт Гурдия суст,
Шуд андешаҳо бар дилаш нодуруст.[3]

Бибуданд яксар ба наздики ӯй,
Дурахшон шуд он ройи торики ӯй.

Ялонсинаро гуфт: «Ин зан ба шӯй
Чӣ гӯяд, чӣ ҷӯяд бад-ин обрӯй?»

Чунин дод посух, ки «то гӯямаш,
Ба гуфтори бисёр дил шӯямаш».[4]

Ялонсина бо Гурдия гуфт: «Зан
Ба гетӣ туро дидаам ройзан.

Зи хоқон карона[5] гузидӣ, сазид,
Ки ройи ту озодагонро гузид.

Чӣ гӯӣ зи Густаҳми ял ҳоли шоҳ,
Тавонгар, сипаҳбад, саре бо сипоҳ?»

Бад-ӯ гуфт: «Шӯе, к-аз Эрон бувад,
Аз ӯ тухмаи мо на вайрон бувад».

Ялонсина ӯро ба Густаҳм дод,
Диловар гаве буду хусравнажод.[6]

Ҳаме дошташ чун яке тоза себ,
Ки андар баландӣ надидӣ нишеб.

Сипоҳе ки аз назди Хусрав шудӣ,
Бар ӯ рӯзгори куҳан нав шудӣ.

---

1. Л – ҳар як
2. Л – гуфтори
3. ТП – Чу якчанд гоҳе баромад бар ин,
   Гаҳе буд шодон, гаҳ андӯҳгин.
4. И –б. 2961–2963 нест. Л –ҷӯямаш.
5. И –киро беҳ
6. Л – буд фаррухнажод.

Ҳар он гаҳ, ки диди шикасти сипоҳ,
Гавонро ҳаме дошти дар паноҳ.

КУШТА ШУДАНИ ГУСТАҲМ БА ДАСТИ ГУРДИЯ БА ЧОРАИ ХУСРАВИ ПАРВИЗ ВА ГУРДӮЙ

Чунин то баромад бар ин чанд гоҳ,
Зи Густаҳм пурдард шуд ҷони шоҳ.

Барошуфт рӯзе, ба Гурдӯй гуфт,
Ки «Густаҳм бо Гурдия гашт ҷуфт.

Сӯи ӯ шуданд он бузург анҷуман,
Бар онам, ки ӯ будашон ройзан.

Зи Омул кас омад зи корогаҳон,
Ҳама фош кард, он ки буди ниҳон.

Ҳаме гуфт аз ин гуна, то тира гашт,
Зи дидор[1] чашми ялон хира гашт.

Чу созандагон шамъу май сохтанд,[2]
Зи бегона айвон бипардохтанд.[3]

Ҳамон низ Гурдӯю Хусрав ба ҳам,
Ҳаме гуфт ҳар гуна аз бешу кам.

Бад-ӯ гуфт: «Аз эдар фаровон сипоҳ
Ба Омул фиристодаам кинахоҳ.

Ҳама баставу ҳаста боз омаданд,
Пур аз нолаву богудоз омаданд.

Кунун андар ин рой моро якест,
Гар он рой бо тоҷу тахт андакест.

Чу Баҳроми Чӯбина гум кард роҳ,
Ҳамеша буди Гурдия некхоҳ.

---

1. Л – гуфтор
2. И – хостанд,
3. И – Ҳама кохи ӯро биёростанд:
   ТПИМ – Зи бегонамардум бипардохт ҷой,
   Нишаст аз бари тахт бо раҳнамой.

Кунун чорае ҳаст наздики ман,
Магӯй ин сухан бар сари анҷуман.

Сӯи Гурдия нома бояд навишт,
Чу ҷӯе пур аз май ба боғи биҳишт,

Ки то ту ҳаме дӯстдорӣ кунӣ,
Ба ҳар кору ҳар ҷой ёрӣ кунӣ.

Баромад бар ин рӯзгори дароз,
Забон аз дилам ҳеҷ накшод роз.

Кунун рӯзгори сухан гуфтан аст,
Ки Гурдӯй моро ба ҷои тан аст.

Нигар, то чӣ гуна кунӣ чорае,
К-аз он гум шавад зишт патёрае,

Ки Густаҳмро зери санг оварӣ,
Дилу хонаи мо ба чанг оварӣ.

Чу ин карда бошӣ, сипоҳи туро,
Ҳамон дар ҷаҳон некхоҳи туро

Ба наздики маншон бувад зинҳор,
Ба ҳар ҷой ҳаргиз набошанд хор.

Касеро, ки хоҳӣ, диҳам кишваре,
Ки гардад бад-он кишвар - андар саре.

Ту ой ба мушкӯи заррини мо,
Сар оварда бошӣ ҳама кини мо.

Бар ин бархӯрам чанд савганд низ,
Физоям бар ин бандҳо банд низ».[1]

Бад-ӯ гуфт Гурдӯй: «Анӯша бадӣ,
Чу Ноҳид дар бурҷи Хӯша бадӣ!

Ту донӣ, ки ман ҷону фарзанди хеш,
Бару буми ободу пайванди хеш--

1. ТПИЛ – Агар печам, ин дил зи савганди ман,
Мабодо, зи ман шод пайванди ман...

Ба ҷои сари ту надорам ба чиз,
Гар ин чизҳо арҷманд аст низ.

Бад-ин кас фиристам ба наздики ӯй,
Дурахшон кунам ҷони торики ӯй.

Яке нома хоҳам бар ӯ мӯҳри шоҳ,
Ҳам он хатти ӯ чун дурахшанда моҳ.

Ба хоҳар фиристам зани хешро,
Кунам дур аз ин дар бадандешро.

Ки чун ин сухан нест ҷуз кори зан,
Бавижа зане, к-ӯ бувад ройзан.

Бар ин низ ҳар чун ҳаме бингарам,
Паёми ту бояд бари хоҳарам.

Барояд ба коми ту ин кор зуд,
Бар[1] ин бешу камтар[2] набояд фузуд».

Чу бишнид Хусрав, бад-он шод гашт,
Ҳама ранҷҳо бар дилаш бод гашт.

Ҳамон гаҳ зи ганҷур қиртос хост,
Зи мушки сияҳ суда анқос хост.

Яке нома бинвишт чун бӯстон,
Гули бӯстон чун рухи дӯстон.

Пур аз аҳду паймону савгандҳо,
Зи ҳар гунае лобаву пандҳо.

Чу баргашт унвони он нома хушк,
Ниҳоданд мӯҳре бар ӯ – бар зи мушк[3]

Яке нома бинвишт Гурдӯй низ,
Бигуфт андар ӯ панду бисёр чиз.

1. Л–Аз
2. Л –кам бар
3. ТПИЛ – Нигине бар ӯ номи Парвизшоҳ,
Ниҳоданд бар мӯҳр мушки сиёҳ.

* И – санги

Сари нома гуфт, ончи Баҳром кард,
Ҳама дудаву бум бадном кард,

Ки бахшоиш ород Яздон бар ӯй,
Мабодо[1] пушаймон аз он гуфтугӯй.

Ҳар он кас, ки ҷонаш надорад хирад,
Каму бешии корҳо нангарад.

Гар ӯ рафт, мо аз паси ӯ равем,
Ба доди Худои ҷаҳон биграем.

Чу ҷуфти ман ояд ба наздики ту,
Дурахшон кунад ройи торики ту.

Зи гуфтори ӯ ҳеҷ гуна магард,
Чу гардӣ, шавад бахти мо[2] рӯйзард.

Ниҳод он хати Хусрав андар миён,
Бупечид бар нома-бар парниён.

Зани чорагар бистад он номаро,
Шунид он суханҳои худкомаро.

Ҳаме тохт то бешаи Норван,
Фиристода зан буд наздики зан.

Аз ӯ Гурдия шуд чу хуррамбаҳор,
Ҳама рух пур аз бӯю рангу нигор.

Зи Баҳром чандин сухан ронданд,
Ҳаме оби мижгон барафшонданд.

Пас он номаи шӯй бо хатти шоҳ
Ниҳонӣ бад-ӯ доду бинмуд роҳ.

Чу он шерзан номаи шоҳ дид,
Ту гуфтӣ, ба рӯи замин моҳ дид.

Бихандиду гуфт:«Ин суханро ба ранҷ
Надорад касе, к-аш бувад ёр панҷ.

1. И – Мабодаш
2. Л – В-агарна шавад бахтро

Бихонд он хати шоҳ бар панҷ тан,
Ниҳон дошт аз номдор анҷуман.

Чу букшод лаб, зуд паймон бубаст,
Гирифт он замон дасти эшон ба даст.

Ҳам он панҷ танро бари хеш хонд,
Ба наздикии хобгаҳ барнишонд.

Чу шаб тира шуд, рӯшноӣ бикушт,
Лаби шӯй бигрифт ногаҳ ба мушт.

Аз он мардумон низ ёр омаданд,
Ба болини он номдор омаданд.

Бикӯшид бисёр бо марди маст,
Саранҷом гӯё забонаш бубаст.

Сипаҳбад ба торикӣ - андар бимурд,
Шабу рӯзи равшан ба ҷӯё супурд.

Ба шаҳр - андарун бонгу фарёд хост,
Ба ҳар барзане оташу бод хост.

Чу овоз бишнид нобокзан,[1]
Ба хафтони румӣ бипӯшид тан.

Шаби тира эрониёнро бихонд,
Суханҳои он кушта чанде биронд.

Пас он номаи шоҳ бинмудашон,
Далериву тундӣ бияфзудашон.

Ҳама саркашон офарин хонданд,
Бар он нома - бар гавҳар афшонданд.

НОМА НАВИШТАНИ ГУРДИЯ БА ХУСРАВ ВА ХОСТАНИ ХУСРАВИ ПАРВИЗ ӮРО

Давоту қалам хост нобокзан,
Ба ором биншаст бо ройзан.

1. ИЛ – нопокзан,

Яке нома бинвишт[1] наздики шоҳ,
Зи бад хонду аз[2] мардуми некхоҳ.

Сари нома кард офарин аз нахуст
Бар он кас, ки ӯ кина аз дил бишуст.

Дигар гуфт: «Коре, ки фармуд шоҳ,
Баромад ба коми дили некхоҳ.

Пароканда гашт он сипоҳи сутург
Ба бахти ҷаҳондор, шоҳи бузург.

Нишастам кунун, то чи фармон диҳӣ,
Чӣ овезӣ аз гӯшвори раҳӣ?»

Чу он нома наздики Хусрав расид,
Аз он зан варо шодии нав расид.

Фиристодае хост ширинзабон,
Баландахтару поку равшанравон.

Яке нома бар сони аржанги Чин
Набиштанду карданд чанд офарин.

Гаронмоязанро ба даргоҳ хонд,
Ба нома варо афсари моҳ хонд.

Фиристода омад бари зан чу гард,
Суханҳои Хусрав ҳама ёд кард.

Зани шер аз он номаи шаҳрёр
Чу рахшандагул шуд ба вақти баҳор.

Сипаҳро ба дар хонду рӯзӣ бидод,
Чу шуд рӯз равшан, буна барниҳод.

Чу омад ба наздикии шаҳри шоҳ,
Сипоҳе пазира шудандаш ба роҳ.[3]

1. Л – номае кард
2. Л – бадхоҳ в-аз
3. Л – Чу омад ба наздикии шаҳрёр,
Пазира шудандаш сарони савор.

Зи раҳ чун ба даргоҳ шуд, бор ёфт,
Дили тоҷвар пур зи тимор[1] ёфт.

Биёвард аз он пас нисоре гарон,
Ҳам он[2] кас, ки буданд бо ӯ сарон.

Ҳама ганҷу он хоста пеш бурд,
Якояк ба ганҷури шаҳ[3] баршумурд.

Зи динору аз гавҳари шоҳвор
Кас онро надонист кардан шумор.

Зи дебои зарбафту тоҷу камар,
Ҳамон тахти заррину заррин сипар.

Нигаҳ кард Хусрав бад-он зодсарв,
Ба рух чун баҳору ба рафтан тазарв.

Ба рухсора рӯзу ба гесӯ чу шаб,
Ҳаме дурр борад, ту гуфтӣ, зи лаб.

Варо дар шабистон фиристод шоҳ,
Зи ҳар кас фузун шуд варо пойгоҳ.

Фиристод назди бародар-ш кас,
Ҳамон назди дастури фарёдрас.

Ба оини ин дин мар ӯро бихост,
Пазируфту[4] бо ҷон ҳаме дошт рост.

Ба ёрон-ш-бар хилъат афканд низ,
Дирам доду динору ҳар гуна чиз.

ҲУНАР НАМУДАНИ ГУРДИЯ НАЗДИ ХУСРАВ

Ду ҳафта баромад, бад-ӯ гуфт шоҳ:
«Ба хуршеду моҳу ба тахту кулоҳ,

Ки баргӯй аз он ҷанги хоқониён
Бубандӣ чунон ҳам камар бар миён».

---

1. Л – з-ӯ беозор
2. Л – Ҳар он
3. ИЛ – ӯ
4. Л – Бипазруфту

Бад-ӯ гуфт:«Шоҳо, анӯша бадӣ,
Равонро ба дидор тӯша бадӣ.

Бифармой, то аспу зин оваранд,
Камону каманду камин оваранд.

Ҳамон найзаву хӯду хафтони ҷанг,
Яке таркаш оганда тири ханданг».

Парастандаеро бифармуд шоҳ,
Ки дар боғи Гулшан биёрой гоҳ.

Бирафтанд бедордил бандагон,
Зи турку зи румӣ парастандагон.

Зи хубони Хусрав ҳазору дувист,
Ту гуфтӣ, ба боғ - андарун роҳ нест.

Чу хуршед Ширин ба пеш - андарун
Хиромон ба болои симинсутун.

Пиёда хиромон зи ҷои нишаст,
Камар бар миён баста, найза ба даст

Бишуд Гурдия то ба наздики шоҳ,
Зиреҳ хост аз турку румӣ[1] кулоҳ.

Ба шоҳи ҷаҳон гуфт: «Дастур бош,
Яке чашм букшо, зи бад дур бош».

Бад-он пурҳунар зан бифармуд шоҳ,
Ки ояд ба наздики аспи сиёҳ.

Буни найзаро бар замин барниҳод,
Ба болои[2] зин андаромад чу бод.

Ба боғ - андар овардгоҳе гирифт,
Чапу рост бегона роҳе гирифт.

Ҳаме ҳар замон асп баргоштӣ
В-аз абри сияҳ наъра бугзоштӣ.

1. Л – турк одӣ
2. Л – Зи боло ба

Бад-ӯ гуфт: «Ҳангоми разми Тувург
Бар ин гуна будам чу арғундагург».

Чунин гуфт Ширин, ки «эй шаҳрёр,
Ба душман диҳӣ олати корзор,

Ки хуни бародар ба ёд оварад,
Битарсам, ки корат ба бод оварад.

Ту бо ҷомаи пок бар тахти зар
Варо ҳар замон бо ту бошад гузар».

Ба ханда ба Ширин чунин гуфт шоҳ,
К-«аз ин зан ҷуз аз дӯстдорӣ махоҳ».

Ҳаме тохт гирд - андарун Гурдияҳ[1]
Ба овардгаҳ, гуфт: Хусрав, ки – «Зеҳ!»[2]

Ҳаме гуфт боре бадандеш шоҳ,
Ба пеши ман астӣ ба овардгоҳ!

Ҳам акнун зи зинат ба сони Тувург
Ҷудо кардаме пеши шоҳи бузург.

Бад-ӯ монда буд Хусрав андар шигифт,
Бад-он бурзу болову бозуву[3] кифт.

Чунин гуфт бо Гурдия шаҳрёр,
Ки «эй беғам[4] аз гардиши рӯзгор!

Кунун то бубинам, ки бо ҷоми май
Ҳаме суст бошӣ, агар[5] сахтпай.

Яке ҷом пур бодаи хусравон
Ба каф барниҳод он зани паҳлавон,

Ки гаштӣ гурезон аз он аҳриман,
Ниҳода бар ӯ дидаҳо анҷуман.

1. Л – Гурдия
2. Л – овардгоҳи куҳан яктана.
3. Л – он ёлу
4. ИЛ – беайби
5. Л –В-агар

Ба ёди сипаҳбад ба як дам бих(в)ард,
Баровард аз он чашмаи зард гард.

Сипаҳбад шигифтӣ бимонд андар ӯ,
Бад-ӯ гуфт, к-«эй моҳи пайкорҷӯ![1]

Ба гирди ҷаҳон чор солори ман,
Ки ҳастанд бар ҷон нигаҳдори ман.

Або ҳар яке з-он даҳу ду ҳазор
Аз эрониёнанд ҷангисавор.

Чунин ҳам ба мушкӯи заррини ман,
Чи дар хонаи гавҳарогини ман,

Парастор бошад даҳу ду ҳазор,
Ҳама[2] пок бо тавқу бо гӯшвор.

Аз ин пас нигаҳбони эшон туӣ,
Ки бо ранҷу тимори хешон туӣ.

Нахоҳам, ки гӯянд аз эшон сухан,
Касе ҷуз ту, гар нав бувад, гар[3] куҳан».

Шунид он сухан Гурдия, шод гашт,
Зи беғораи душман озод гашт.

Ҳаме рӯфт рӯи заминро ба рӯй,
Ҳаме офарин хонд бар фарри ӯй.

ДАР САБАБИ ХАРОБ ШУДАНИ ШАҲРИ РАЙ

Баромад бар ин низ рӯзе дароз,
Нагашт ахтари номвар ҷуз ба ноз.

Шабе май ҳаме хӯрд бо мӯбадон,
Бузургони корозмуда радон

Бад-он маҷлис - андар яке ҷом буд,
Набишта бар ӯ номи Баҳром буд.

1. И –б. 3088, 3091 нест.
2. Л –Ҳамон
3. Л –ар нав буванд, ар

Бифармуд, то ҷом биндохтанд,
Бар он ҳар касе дил бипардохтанд.

Гирифтанд нафрини Баҳром - бар
Бар он ҷому созандаи ҷом - бар.

Чунин гуфт, к-«акнун бару буми Рай
Бикӯбанд пилони ҷангӣ ба пай.

Ҳама мардум аз шаҳр берун кунанд,
Ҳаме Рай ба пай дашти ҳомун кунанд.

Гаронмоя дастур бо шаҳрёр,
Чунин гуфт, к–«эй аз каён ёдгор!

Нигаҳ кун, ки шаҳре бузург аст Рай,
Нашояд, ки кӯбанд пилон ба пай,

Ки Яздон бад-ин кор ҳамдостон
Набошад, на ҳам бар замин ростон».

Ба дастур гуфт он замон шаҳрёр,
Ки «бадгавҳаре боядам бетабор,[1]

Ки якчанд бошад ба Рай марзбон
Яке марди бедониши бадзабон».

Бад-ӯ гуфт дастур: «Гар шаҳрёр
Бигӯяд нишони чунин нобакор,

Биҷӯям ва[2] инро ба ҷой оварам,[3]
Нашояд, ки бераҳнамой оварам».[4]

Чунин гуфт Хусрав, ки «бисёргӯй
Нажандахтаре боядам сурхмӯй.

Танаш зишту бинӣ кажу рӯй зард,
Бадандешу кӯтоҳу дил пур зи дард.

1. ИЛ – нобакор.
2. ИЛ – Биҷӯему
3. ИЛ – оварем,
4. Л – Ба назди касе раҳнамой оварем: И – оварем.

Ҳам он баддилу сифлаву бефурӯғ,
Сараш пур зи кину забон пурдурӯғ,

Ду чашмаш ҳамон сурху[1] дандон бузург,
Ба роҳ - андарун каж равад ҳамчу гург».

Ҳама мӯбадон монда з-ӯ дар шигифт,
Ки то ёди Хусрав чунин чун гирифт?

Ҳаме ҷуст ҳар кас ба гирди ҷаҳон,
Зи шаҳри касон аз кеҳону меҳон.

Чунон буд, ки рӯзе касе назди шоҳ
Биёмад, к-аз ин гуна марде ба роҳ,

Бидидам, биёрам ба фармони Кай,
Бад-он то фиристад-ш мӯбад ба Рай.

Бифармуд, то пеши ӯй оваранд
В-аз он гуна бозе зи кӯй оваранд.

Бибурданд аз ин гуна марде бараш,
Бихандид аз ӯ кишвару лашкараш.

Бад-ӯ гуфт Хусрав: «Зи кирдори бад
Чӣ дорӣ ба ёд, эй бади бехирад?»[2]

Чунин дод посух, ки «аз кори бад
Наёсояму нест бо мо хирад.

Сухан ҳар чӣ гӯям, дигаргун кунам,
Тану ҷони пурсанда пурхун кунам.

Сари мояи ман дурӯғ асту бас,
Сӯи ростӣ нестам дастрас.

Або ҳар кӣ паймон кунам, бишканам,
Паю бехи родӣ ба хок афканам».[3]

Бад-ӯ гуфт Хусрав: «Зи шум ахтарат
Навишта мабодо ҷуз ин бар сарат!»

1. Л – каҷу сабзу
2. Л – ор гуфтори бад.
3. ИЛ –б. 3128 нест.

Ба девон навиштанд маншури Рай,
Зи зиштӣ бузурге шуд он некпай.[1]

Сипоҳе пароканда ӯро супурд,
Бирафт аз дару номи зиштӣ бибурд.

Чу омад ба Рай марди нотандуруст,
Дилу дида аз шарми Яздон бишуст.

Бифармуд, то новдонҳои бом
Биканданду ӯ шуд бад-он шодком.

В-аз он пас ҳама гурбагонро бикушт,
Дили кадхудоён бад-он шуд дурушт.

Ба ҳар сӯ ҳаме рафт бо раҳнамой,
Мунодигаре пеши ӯ-бар ба пой.

Ҳаме гуфт: «Агар новдоне ба ҷой
Бубинам в-агар гурбае дар сарой,

Бад-он буму бар оташ андарзанам,
Зи баршон ҳама санг бар сар занам».

Ҳаме ҷуст, ҳар ҷо[2] ки буд як дирам,
Худованди ӯро фикандӣ ба ғам.

Ҳама хона аз бим[3] бугзоштанд,
Дил аз буми обод бардоштанд.

Чу борон будӣ, новдоне набуд,
Ба шаҳр - андарун посбоне набуд.

Аз он зишти бадкомаи шумпай,
Ки омад зи даргоҳи Хусрав ба Рай,

Шуд он шаҳри обод яксар хароб,
Ба сар-бар ҳаме тофтшон[4] офтоб.

---
1. ИЛ – ин шумпай.
2. Л –Ҳаме тохт ҷое,
3. ИЛ– муш
4. ИЛ – ҳаме тофтӣ

Ҳама шаҳр яксар пур аз доғу дард,.
Кас андар ҷаҳон ёди эшон накард.

БОЗӢ СОХТАНИ ГУРДИЯ ПЕШИ ХУСРАВ ВА БАХШИДАНИ ХУСРАВ РАЙРО БА Ӯ

Чунин, то биёмад маҳи Фарвадин,
Биёрост гулбарг рӯи замин.

Сиришки сари абр чун жола гашт,
Ҳама кӯҳу ҳомун пур аз лола гашт.

Ҳама роғҳо шуд чу пушти паланг,
Замин ҳамчу дебои румӣ ба ранг.

Бузургон ба бозӣ ба боғ омаданд,
Ҳамон мешу оҳу ба роғ омаданд.

Чу Хусрав кушода дари боғ дид,
Ҳама чашмаи боғ пурмоғ дид.

Бифармуд, то бардамиданд буқ
Биёвард пас таштҳои халуқ.

Нишастанду бар сабза май хостанд,
Ба шодӣ забонро биёростанд.[1]

Биёвард пас Гурдия гурбаке,
Ки пайдо набуд гурба аз кӯдаке.

Бар аспе нишонда ситоме ба зар,
Ба зар-андарун чанд гуна гуҳар.

Фурӯ ҳишта аз гӯши ӯ гӯшвор,
Ба нохун-бар аз лола кард[а] нигор.

1. ТПЗ – Кас омад ба Гурдӯй аз шаҳри Рай,
Бараш достоне бияфканд пай.
Аз он дард Гурдӯй ғамхора гашт,
В-аз андешаи дил сӯи чора гашт.
Якояк бародар ба хоҳар бигуфт,
Ки ин гуфт бар шаҳ надорӣ нуҳуфт.
Нигар, то тавонӣ яке чора кард,
Ки гардад дили шоҳ аз ин кор сард.

Ба дида чу қору ба рух чун баҳор,
Чу майхӯрдае чашми ӯ пурхумор.

Ҳаме тохт чун кӯдаке гирди боғ,
Фурӯ ҳишта аз аспи заррин ҷуноғ.

Лаби шоҳи Эрон пур аз ханда гашт,
Ҳама меҳтар он хандаро банда гашт.

Або Гурдия гуфт, к-«аз орзуй
Чӣ хоҳӣ, бигӯй, эй зани некхӯй?»

Зани чорагар бурд пешаш намоз,
Чунин гуфт, к-«эй шоҳи гарданфароз,

Ба ман бахш Райро, хирад ёд кун,
Дили ғамгинон аз ғам озод кун.

Зи Рай мардаки шумро бозхон,
Варо марди бадкеши бадсоз хон.

Ҳаме гурба аз хон[1] берун кунад,
Якояк ҳама новадон[2] барканад».

Бихандид Хусрав зи гуфтори зан,
Бад-ӯ гуфт к-«эй шӯхи лашкаршикан!

Ба ту додам он шаҳру он русто,
Ту бифрист акнун яке порсо».

Зи Рай бозхонд он бадандешро,
Чу оҳарман он зишти бадкешро.

Ҳаме ҳар замонаш фузун буд бахт
Аз он тоҷвар хусравонӣ дарахт.

1. ИЛ –хона
2. Л –Ҳама новадон як ба як

БАХШ КАРДАНИ ХУСРАВ ПОДШОҲИИ ХУД ВА ЛАШКАР ФИРИСТОДАН БА МАРЗҲОИ ЭРОН

В-аз он пас чу густурда шуд дасти шоҳ,
Саросар ҷаҳон шуд варо некхоҳ.[1]

Ҳама тоҷдорон-ш кеҳтар шуданд,
Ҳама кеҳтарон з-ӯ тавонгар шуданд.[2]

Гузин кард аз Эрон чилу ҳашт ҳазор
Ҷаҳондидаву гурду ҷангӣ савор.

Дари ганҷҳои куҳан баркушод,
Ки бинҳод Пирӯзу фаррух Қубод.

Ҷаҳонро бубахшид бар чор баҳр,
Якояк ҳама номзад кард шаҳр.

Аз он номдорон даҳу ду ҳазор,
Саворони ҳушёру ханҷаргузор,

Фиристод Хусрав сӯи марзи Рум,
Нигаҳбони он фаррух ободбум.

Бад-он то зи Рум андар Эрон сипоҳ
Наёяд, ки кишвар шавад з-ӯ табоҳ.

Магар ҳар касе бар кунад марзи хеш,
Бидонад сари мояву арзи хеш.

Ҳам аз номдорон даҳу ду ҳазор
Ҳама ҷангҷӯй аз дари корзор.

Бад-он то сӯи Зобулистон шаванд,
Ба буми сияҳ аз гулистон шаванд.

Бад-эшон чунин гуфт, к-«он к-ӯ зи роҳ
Бигардад, надорад забонро нигоҳ.

Ба чарбӣ мар ӯро ба роҳ оваред,
К-аз ин бугзарад, банду чоҳ оваред.

---

1. Л-б. 3166-нест.
2. И – б. 3167 нест.

Ба ҳар сӯ фиристед корогаҳон,
Бад-он то намонад сухан дар ниҳон.

Талоя бибояд ба рӯзу шабон,
Махуспед дар хайма бепосбон.

Зи лашкар даҳу ду ҳазори дигар
Диловар бузургони пархошх(в)ар

Бихонду басе пандҳо додашон,
Ба роҳи Алонон фиристодашон.

Бад-эшон супурд он[1] дари Бохтар,
Бад-он то набошад зи душман гузар.

Бад-он саркашон гуфт: «Бедор бед,
Ҳама дар паноҳи ҷаҳондор бед.

Даҳу ду ҳазори дигар баргузид
Зи мардони ҷангӣ, чунон чун сазид.

Ба сӯи Хуросон фиристодашон,
Басе панду андарзҳо додашон,

Ки аз марзи Ҳайтол то марзи Чин
Набояд, ки кас пай ниҳад бар замин.

Магар б-огаҳиву ба фармони мо
Равон баста дорад ба паймони мо.

Ба ҳар кишваре ганҷи оганда ҳаст,
Ки касро набояд шудан дурдаст.

Чу бояд бихоҳеду хуррам шавед,[2]
Хирадманд бошеду беғам шавед.[3]

Дари ганҷ букшоду[4] чандон дирам,
Ки будӣ бар ӯ-бар зи Ҳурмуз[5] рақам,

1. Л – аз
2. Л –зиед,
3. Л –зиед.
4. Л –букшод,
5. Л –дидӣ зи Ҳурмуз бар ӯ – бар

Биёварду гирён ба дарвеш дод,
Чу дарвеш пӯшида буд, беш дод.

Аз он кас, ки ӯ ёри Биндӯй буд,
Ба наздики Густаҳму Зангӯй[1] буд,

Ки буданд ёзон ба хуни падар,
Зи танҳои эшон ҷудо кард сар.

Чу аз кину нафрин бипардохт шоҳ,
Ба дониш яке дигар овард роҳ.

Аз он пас шабу рӯз гарданда даҳр
Нишасту бубахшид бар чор баҳр.

Аз он чор як баҳр мӯбад ниҳод,
Ки дорад суханҳои некӯ ба ёд.

Зи кори сипоҳу зи кори ҷаҳон
Бигуфтӣ ба шоҳ ошкору ниҳон.

Чу дар подшоҳӣ бидидӣ шикаст,
Зи лашкар гар аз мардуми зердаст--

Сабук домани дод бартофтӣ,
Гузашта биҷустиву дарёфтӣ.

Дигар ҷуз ба шодиву ромишгарон
Нишастан ба ором бо меҳтарон.

Надидӣ,[2] на андеша кардӣ зи бад,
Чунон к-аз раҳи номдорон сазад.

Севум баҳра гоҳи ниёиш будӣ,
Ҷаҳонофаринро ситоиш будӣ.

Чаҳорум шумори сипеҳри баланд
Ҳаме баргирифтӣ чиву чуну чанд.

1. Л – Густаҳм баргӯй
2. Л – нагуфтӣ,

Ситорашумар пеши ӯ-бар ба пой,
Чу[1] будӣ ба дониш[2] варо раҳнамой.

В-аз он баҳра ниме шаби дерёз
Нишастӣ ба май бо бутони Тароз.

Ҳамон низ як моҳ бар чор баҳр,
Бубахшид, то шод бошад зи даҳр.

Яке баҳри майдону чавгону тир,
Яке номвар пеши ӯ ёдгир.

Дигар баҳра з-ӯ дашту кӯҳу шикор,
К-аз он тоза гаштӣ варо рӯзгор.

Ҳар он гаҳ, ки гаштӣ зи нахчир боз,
Ба рахшанда рӯзу шаби дерёз

Ҳар он кас, ки будӣ варо дастгоҳ,
Бубастӣ ба шаҳр - андар озин ба роҳ.

Дигар баҳр шатранҷ будиву нард,
Сухан гуфтан аз рӯзгори набард.

Се дигар ҳар он кас, ки донанда буд,
Нависандаву чизхонанда буд,

Ба навбат варо пеш биншондӣ,
Суханҳои дерина бархондӣ.

Чаҳорум фиристодагонро зи роҳ
Ҳаме хондандӣ ба наздики шоҳ.

Набиштӣ ҳаме посухи нома боз,
Бидодӣ бад-он марди гарданфароз.

Фиристода бо хилъату коми хеш,
Зи дар бозгаштӣ ба ороми хеш.

1. ИЛ – Ки
2. И – бар оташ

Ҳам он рӯз маншури ҳар кишваре
Набиштӣ, супурдӣ ба ҳар меҳтаре.

Чу будӣ сари соли нав фарвадин,
Ки рахшон шудӣ дар дил аз хур[1] дин,

3220 Ниҳодӣ яке ганҷ Хусрав ниҳон,
Ки нашнохтӣ кеҳтарӣ дар ҷаҳон.

ЗОДАНИ ШИРӮЯ - ПИСАРИ ХУСРАВ БА ФОЛИ БАД

Чу бар подшоҳиш шуд панҷ сол,
Ба гетӣ саросар набудаш ҳамол.

Шашум сол аз ин духти қайсар чу моҳ
Яке кӯдак омад ҳамонанди шоҳ.

Набуд он замон расм бонги намоз
Ба гӯши чунон парварида ба ноз.

Яке ном гуфтӣ мар ӯро[2] падар,
Ниҳонӣ дигар, ошкоро дигар.

3225 Ниҳонӣ бигуфтӣ ба гӯш - андарун,
Ҳаме хондӣ ошкор аз бурун.

Ба гӯш - андараш ном гуфто Қубод,
Ҳаме хонд Ширӯи фаррухнажод.

Чу шаб кӯдак омад, гузашта се пос,
Биёмад бари кӯдак[3] ахтаршинос[4].

Аз ахтаршиносон бипурсид шоҳ,
Ки «ҳар кас, ки кард андар ахтар нигоҳ,

1. ИЛ – дили хур
2. ИЛ – Ба гӯши яке ном гуфтӣ
3. Л-Хусрав
4. Л-Пас аз б. 3227 ин б. омада:
Бар ӯ офарин кард ахтарпажӯҳ,
Бараш истоданд яксар гурӯҳ.

Чӣ диданду фарҷоми ин кор чист?
Зи зич ахтари ин ҷаҳондор чист?

Чунин дод посух ситорашумар,
Ки «бар чархи гардон наёбӣ гузар.

Аз ин кӯдак ошӯб гирад замин,
Нахонад сипоҳаш бар ӯ офарин.

Ҳам аз роҳи Яздон бигардад ба низ,
Аз ин бештар чун сароем чиз».

Дили шоҳ ғамгин шуд аз корашон
В-аз он носазовор гуфторашон.

Ниҳода бар он баста бар мӯҳри шоҳ,
Ки «беҳ з-ин кунед ин суханро нигоҳ.

Нигар, то нагардад забонтон бар ин
Ба пеши бузургони Эронзамин.

Ҳаме дошт он ахтари бад нигоҳ,
Ниҳода бар он, баста бар мӯҳри шоҳ.

Пурандеша шуд з-ин сухан шаҳрёр,
Бад-он[1] ҳафта касро надоданд бор.

Зи нахчиру аз май ба як сӯ кашид,
Бад-он чанд гаҳ рӯи ӯ кас надид.

Ҳама меҳтарон пеши мӯбад шуданд,
Зи ҳар гунае достонҳо заданд.

Бад-он то чӣ шуд[2] номвар шоҳро,
Ки барбаст бар кеҳтарон роҳро.

Чу бишнид мӯбад, бишуд назди шоҳ,
Бад-ӯ дод яксар паёми сипоҳ.

1. Л – Дар он
2. Л – буд

Чунин дод посух варо шаҳрёр,
Ки «ман тангдил гаштам аз рӯзгор.

Зи гуфтори ин марди ахтаршинос
Зи гардуни гардон шудам носипос»[1].

Ба ганҷур фармуд, к-он парниён
Биёвар, яке руқъа андар миён.

Биёвард ганҷуру мӯбад бидид,
Дилаш танг шуд, хомушӣ баргузид.

В-аз он пас бад-ӯ гуфт: «Яздон бас аст,
Ки ӯ беҳтар аз дониши ҳар кас аст.

Аз эдун, ки ночор гардон сипеҳр
Дигаргун намояд, биҷӯянд чеҳр.

Ба тимор кай бозгардад зи бад,
Чунин гуфтан аз донишӣ кай сазад?

Зи гуфтори эшон макун ҳеч ёд,
Ҷуз аз шодмонит ҳаргиз мабод.

Ҷаҳонофарин пушту ёри ту бод!
Сари ахтар андар канори ту бод!»[2]

Зи мӯбад чу бишнид Хусрав сухун,
Бихандиду коре нав афканд бун.

Дабири писандидаро хонд пеш,
Сухан гуфт бо ӯ зи андоза беш.

---

1. И – бо ҳарос.
2. ТПЗ – Чунон чун бикорад фалак, бидравем,
Бад-ӯ кому ноком мо биграем.
Бибояд будан чун бидорад сипеҳр,
Гаҳе кину пархошу гаҳ доду меҳр.
Аз ӯ колбадрост суду зиён,
Чу доно бувад, з-ӯ натарсад равон.

НОМА НАБИШТАНИ ХУСРАВ БА ҚАЙСАР ВА ПОСУХИ ҚАЙСАР ВА ХОСТАНИ Ӯ ДОРИ МАСЕҲ

Ба қайсар яке нома фармуд шоҳ,
Ки барнеҳ сазовори шоҳӣ кулоҳ,

Ки Марям писар зод маҳваш яке,
Ки ҳар кас[1] надидӣ чун ӯ кӯдаке.

Нашояд магар донишу бахтро
В-агар дар ҳунар бахшишу тахтро.

Чу ман шодмонам, ту шодон бизӣ,
Ки шодиву гарданкаширо сазӣ.

Чу он нома наздики қайсар расид,
Нигаҳ карду тавқеи Парвиз дид.

Бифармуд, то говдум бар дараш
Заданду пур аз бонг шуд кишвараш.

Бубастанд озин ба бероҳу роҳ
Бар овози Ширӯи Пирӯзшоҳ.

Баромад ҳам овози ромишгарон,
Ҳама шаҳри Рум аз карон то карон.

Ба даргоҳ бурданд чанде салиб,
Насими гулон[2] омаду бӯи тиб.

Ба як ҳафта з-ин гуна бо руду май
Бибуданд шодон зи Ширӯи кай.

Ба ҳаштум бифармуд, то корвон
Биёмад ба даргоҳ бо сорвон.

Сад уштур ба ганҷи дирам бор кард,
Чу панҷаҳ дигар бор динор кард.

1. ИЛ – ҳаргиз
2. ИЛ – гулоб

Зи дебои зарбафти румӣ дувист,
Ки гуфтӣ зи зар ҷомаро тор нест.

Чиҳил хони заррини поя бусад,
Чунон к-аз дари шаҳрёрӣ сазад.

Ҳамон чанд заррину симин дада,
Ба гавҳар бару чашмашон озада.

Ба Марям фиристод чанде гуҳар,
Яке парра[1] товус карда ба зар.

Чи аз ҷомаи нарму румӣ ҳарир,
Зи дурру забарҷад яке обгир

Ҳамон божи кишвар, ки буд чор бор,
Зи динори румӣ ҳазорон ҳазор

Фиристод бо марди румӣ чиҳил,
Куҷо ҳар чиҳил буд бедордил.

Гаве пешрав, номи ӯ Хонагӣ,
Ки ҳамто набудаш ба фарзонагӣ.

Ҳаме шуд бар ин гуна бо сорвон,
Шутурвор динор даҳ корвон.

Чу огоҳӣ омад ба Пирӯзшоҳ,
Ки пайғамбари шоҳ омад зи роҳ,

Ба Фаррух бифармуд, то барнишаст,
Яке марзбон буд хусравпараст,

Ки солор ӯ буд бар Нимрӯз,
Гаронмояе гурди лашкарфурӯз.

Бирафтанд бо ӯ саворони шоҳ,
Ба сар барниҳоданд заррин кулоҳ.

Чу аз дур дид он сипаҳ Хонагӣ,
Ба пеш андаромад ба бегонагӣ.

1. Л – парри

Чунин то ба наздики шоҳ омаданд,
Бад-он номвар боргоҳ омаданд.

Чу диданд зебо рухи шоҳро,
Бар он гуна ороста гоҳро.

Ниҳоданд ҳамвора сар бар замин,
Бар ӯ-бар ҳаме хонданд офарин.

Бимолид пас Хонагӣ рух ба хок,
Ҳаме гуфт, к«эй довари доду пок!

Зи пирӯзгар офарин бар ту бод,
Мабодӣ ҳамеша магар[1] шоҳу шод!»

Бузургонаш аз ҷой бархостанд,
Ба наздики шаҳ ҷояш оростанд.

Чунин гуфт пас шоҳро Хонагӣ,
Ки «чун ту кӣ бошад ба фарзонагӣ?

Зи хуршед бар чарх тобандатар,
Зи ҷони сухангӯй пояндатар.

Мабодо ҷаҳон бе чунин шаҳрёр,
Барӯманд бодо варо рӯзгор!

Мабинод кас рӯз бекоми ту,
Набишта ба хуршед-бар номи ту.

Ҷаҳон бесару афсари ту мабод,
Бару бум бе лашкари ту мабод!

Зи қайсар дуруду зи мо офарин
Бар ин номвар шаҳрёри замин.

Касе к-ӯ бар ин сояи[2] шоҳ шод
Набошад, варо рӯшноӣ[3] мабод!

1. ИЛ –ба ҷуз
2. ИЛ – ба пайвастани
3. ИЛ – зиндагонӣ

Або ҳадяву божи Рум омадем,
Бад-ин номбардор бум омадем.

Бирафтем бо файласуфон ба ҳам,
Бад-он то набошад кас аз мо дижам.

Зи қайсар пазирад магар божу[1] чиз,
Ки бо божу чиз[2] офарин аст низ».

Бихандид аз он пурҳунар мард шоҳ,
Ниҳоданд зераш яке зергоҳ.

Фиристод пас чизҳо сӯи ганҷ,
Бад-ӯ гуфт: «Чандин набоист ранҷ».[3]

Ба Харроди Барзин чунин гуфт шоҳ,
Ки «он нома бархон ба пеши сипоҳ».

Ба унвон нигаҳ кард марди дабир,
Ки гӯянда буд ӯву[4] ҳам ёдгир.

Чунин гуфт, к-«ин нома назди меҳ аст,
Сарафроз Парвизи яздонпараст.

Ҷаҳондори бедор, падроми шаҳр,
Ки Яздон-ш тоҷу хирад дод баҳр.

Ҷаҳондор фарзанди Ҳурмуздшоҳ,
Ки зебои тоҷ асту зебои[5] гоҳ.

Зи қайсар падармодари Шер ном,
Ки поянда бодо бар ӯ ному ком!

Або фарру бо барру[6] фирӯз бод,
Ҳама рӯзгорон-ш Наврӯз бод!

---

1. Л – шох
2. Л – ҳадяҳо
3. Л –Пас аз б. 3296 ин б. омада:
   Ҳам аз баҳри Марям нисоре ки буд,
   Сӯи ӯ фиристод он гоҳ зуд.
4. Л – ӯ буду
5. Л – арванду
6. Л – бурзу

Ба Эрону Нерон-бараш[1] дастрас,
Ба шоҳӣ мабодош анбоз кас.

Ҳамеша ба дил шоду равшан равон,
Ҳамеша хирад пиру давлат ҷавон.

Гаронмоя шоҳи Каюмаррасӣ-
Ҳамон пури Ҳушанги Таҳмурасӣ.

Падар бар падар-бар, писар бар писар,
Мабодо, ки ин гавҳар ояд ба сар.

Бар ин покяздон кунад[2] офарин,
Бузургони мулку бузургони дин.

На чун ту савору на чун ту баҳор,
На чун ту ба айвони чини[3] нигор!

Ҳама мардумиву ҳама ростӣ,
Мабинод ҷонат дари костӣ!

Ба Эрону Нерону Ҳиндустон,
Ҳамон Турк, то Руму Ҷодустон-

Туро дод Яздон ба покӣ нажод,
Касе чун ту аз покмодар назод.

Фаридун чу Эрон ба Эраҷ супурд,
Зи Руму зи Чин номи шоҳӣ[4] бибурд.

Бар ӯ офарин кард рӯзи нахуст,
Дилашро зи кажживу торӣ бишуст.

Ҳама бениёзиву некахтарӣ,
Бузургиву мардиву афсунгарӣ-

Ту гӯӣ, ки Яздон шуморо супурд
В-аз ин дигарон номи мардӣ бибурд.

1. Л – Тӯрон-ш-бар: И–Тӯрон бадаш
2. Л- Бад-ин покрозон кунанд
3. ИЛ – Чин бар
4. Л – мардӣ

Ҳунарпарвару роду бахшандаганҷ,
Аз ин тухма ҳаргиз набуд кас ба ранҷ.

Ниҳоданд бар душманон божу сов,
Бадандешашон боркаш ҳамчу гов.

Ба[1] ҳангоми Кисрои Нӯшинравон,
Ки бодо ҳамеша равонаш ҷавон,

Ки чун ӯ яке шоҳ андар ҷаҳон
Набуду набошад зи тухми меҳон,[2]

Ки аз жарфдарё баровард пай,
Бар он гуна девор бедоркай.

Зи туркон ҳама бешаи Норван
Бирастанду беранҷ гашт анҷуман.

Зи душман бирастанд чандон[3] ҷаҳон,
Бар ӯ офарин аз кеҳону меҳон.

Зи тозиву ҳиндиву эрониён
Бубастанд пешаш камар бар миён.

Зи дарёи Чин то ба шаҳри Хазар,
Аз Армения то дари Бохтар,

Зи Ҳайтолу Турку Самарқанду Чоҷ
Бузургони бофарру аврангу тоҷ-

Ҳама кеҳтарони шумо будаанд,
Бар он бандагӣ-бар гуво будаанд,

Ки шоҳон зи тухми Фаридун буданд,
Дигар яксар аз дод берун буданд.

Бад-ин хешӣ акнун, ки ман кардаам,
Бузургӣ ба мониш баровардаам.

---

1. Л – Зи
2. Л – б. 3320 нест.
3. Л – ҷумла

Бад-он гуна шодам, ки ташна ба об
Ва ё сабзаи тира аз офтоб-

Ҷаҳондори бедор фаррух кунод,
Маро андар ин зуд посух кунод.

Яке орзу хоҳам аз шаҳрёр,
Ки он орзу назди ӯ ҳаст хор,

Ки дори Масеҳо ба ганҷи шумост,
Чу бинед, донед гуфтори рост.

Баромад бар он солиёни дароз,
Сазад гар фиристад ба мо шоҳ боз.

Бад-ин орзу шаҳрёри ҷаҳон
Бубахшояд аз мо, кеҳону меҳон.

Ба гетӣ бар ӯ[1]-бар кунанд офарин,
Ки бе ӯ мабодо замону замин!

Бад ин ман зи Хусрав пазирам сипос,
Ниёиш кунам рӯзу ҳар шаб се пос.

Ҳама ҳадяву сову боже, ки ман
Фиристам ба наздики он анҷуман,

Пазирад, пазирам сипосе бад-он,
Мабинод чашми ту рӯи бадон.

Шавад фаррух он ҷашну оини мо,
Дурахшон шавад дар ҷаҳон дини мо.

Ҳамин рӯзаи пок якшанбадӣ,
Зи ҳар дар парастидани эзадӣ.

Бар он сӯгворон бимоланд рӯй,
Бар ӯ-бар фаровон бисӯзанд бӯй.[2]

1. Л – Ҳама Рум бар вай
2. И – бисӯзанд мӯй.

Шавад он замон бар дили мо дуруст,
Ки аз кина дилҳо бихоҳед шуст,

Ки буд аз гаҳи Офаридун фароз,
Або Салму Тур андаромад ба роз.

Шавад кишвар осуда аз тохтан,
Ба ҳар гунае кинаҳо сохтан.

Зану кӯдаки румиён бурдаанд,
Дили мо зи ҳар гуна озурдаанд.

Бад-ин хешии мо ҷаҳон ром гашт,
Ҳама кори беҳуда падром гашт.

Дуруди ҷаҳонофарин бар ту бод!
Ҳама офарини замин бар ту бод!

Чу он номаи қайсар омад ба бун,
Ҷаҳондор бишнид чандин сухун.

Аз он нома шуд шоҳ хуррамниҳон,
Бар ӯ тоза шуд рӯзгори меҳон.

Басе офарин хонд бар Хонагӣ,
Бад-ӯ гуфт: «Бас кун зи бегонагӣ»

Гаронмояро ҷойгаҳ сохтанд,
Ду айвони хуррам бипардохтанд.

Бибурданд, чизе ки боист бурд,
Ба наздики он марди бедору гурд.

Биёмад, бидид он гузин ҷойгоҳ
В-аз он пас ҳаме буд наздики шоҳ.

Ба хону набиду шикору нишаст
Ҳаме буд бо шоҳи яздонпараст.

Бад-ин гуна як моҳ наздики шоҳ
Бибуданд шодондилу некхоҳ.

ПОСУХИ НОМАИ ҚАЙСАР АЗ ХУСРАВИ ПАРВИЗ

Чу як моҳ шуд, нома посух навишт,
Суханҳои бомағзу фаррух навишт.

Сари нома гуфт офарини меҳон,
Бар он бод, к-ӯ пок дорад ниҳон.

Баду нек бинад зи Яздони пок
В-аз ӯ дорад андар ҷаҳон тарсу бок.

Кунад офарин бар худованди меҳр,
К-аз ин гуна бар пой дорад сипеҳр.

Нахуст он ки кардӣ ситоиш маро,
Ба нома намудӣ ниёиш маро.

Бидонистаму шод гаштам бар он
Сухан гуфтани тоҷвар[1] бихрадон.

Пазируфтам ин номвар ганҷи ту,
Нахоҳам, ки чандон бувад ранҷи ту.

Азеро ҷаҳондори Яздони пок
Бароварда[2] буми туро аз[3] симок.

Зи Ҳинду зи Сақлобу Чину Хазар
Чунин арҷманд омад он буму бар.

Чи мардӣ, чи дониш, чи парҳезу дин
Зи Яздон шуморо расид офарин.

Чу кор омадам, пеш ёр омадӣ,
Ба ҳар донише ғамгусор омадӣ.

Чунин шод будам зи[4] пайванди ту,
Бад-ин пурҳунар покфарзанди ту,

---

1. Л –номвар
2. Л – баровард
3. Л –бар
4. Л –Чунон шодам акнун ба

Ки меҳтар набошад зи фарзанди хеш,
Зи буму бару пок пайванди хеш.

Ҳама меҳтарон рӯй баргоштанд,
Маро дар ҷаҳон хор бугзоштанд.

Ту танҳо ба ҷои падар будиям,
Ҳамон аз падар бештар будиям.

Ҳамон ҳамчунон дорам акнун, ки шоҳ
Падар бинад озодаву некхоҳ.[1]

Дигар ҳар чӣ гуфтӣ зи покиза дин,
Зи якшанбадӣ рӯзаву офарин-

Ҳама хонд бар мо якояк дабир
Суханҳои шоиставу дилпазир.

Ба мо-бар зи дини куҳан нанг нест,
Ба гетӣ беҳ аз дини Ҳушанг нест.

Ҳама доду некиву шарм асту меҳр,
Нигаҳ кардан андар шумори сипеҳр.

Ба ҳастии Яздон нию шотарам,
Ҳамеша сӯи дод кӯшотарам.

Надонемаш анбозу пайванду чуфт,
Нагардад ниҳону нахоҳад нуҳуфт.

Дар андешаи дил нагунҷад Худой[2],
Ба ҳастӣ ҳаме[3] бошадат раҳнамой.[4]

Дигар к-ат зи дори Масеҳо сухан
Ба ёд омад аз рӯзгори куҳан.

---

1. ТПЛМ – Агар ҳар чӣ гуфтӣ зи Ширӯи ман,
Аз он поктан пушту нерӯи ман.
Бидонистаму офарин хондам,
Бар он дин туро покдин хондам.
2. Л –нагардад ҷудо,
3. Л–ҳам ӯ
4. Л –раҳнамо.

Ҳар он дин, ки бошад ба хубӣ ба пой,
Бар он дин бошад хирад раҳнамой.[1]

Касеро, ки бошад[2] ҳаме сӯгвор,
Ки карданд пайғамбарашро ба дор,

Ки гӯяд, ки фарзанди Яздон буд ӯй,
Бар он дор баргашта[3] хандон шуд ӯй.

Чу фарзанд буд, рафт сӯи падар,
Ту андӯҳи он чӯби пуда[4] мах(в)ар.

Зи қайсар чу беҳуда ояд сухан,
Бихандад бар он кор марди куҳан.

Ҳамон дори Исо наярзад ба ранҷ,
Ки шоҳон ниҳоданд онро ба ганҷ.

Аз Эрон чу чӯбе фиристам ба Рум,
Бихандад бари мо ҳама марзу бум.

Ба мӯбад намояд, ки тарсо шудам,
Ки аз баҳри Марям сакубо шудам.

Дигар орзу ҳар чӣ ояд, бихоҳ,
Шуморо сӯи мо кушода-ст роҳ.

Писандидам он ҳадяҳои ту низ,
Куҷо ранҷ бурдӣ зи ҳар гуна чиз.

Ба Ширӯй бахшидам ин бурдаранҷ,
Пай афкандам ӯро яке тоза ганҷ.

Зи Руму зи Эрон пурандешаам,
Шаби тира андеша шуд пешаам.

Битарсам, ки Ширӯй гардад баланд,
Расонад ба Руму ба Эрон газанд.

---

1. И –б. 3379 нест.
2. ИЛ – хонӣ
3. Л – кушта
4. Л – дуда

Нахуст андаромад зи Салми бузург,
Зи Искандари кинавар, пиргург.

Зи кини навоину кини куҳан
Магар дар ҷаҳон тоза гардад сухан.

Суханҳо, ки бишнидӣ аз духтарат,
Чунон дон, ки ӯ тоза кард афсарат.

Ба дини Масеҳо бикӯшад ҳаме,
Суханҳои мо кам ниюшад ҳаме.

Ба ором шод асту пирӯзбахт,
Бад-ин хусравоин навоин дарахт.

Ҳамеша чаҳондор ёри ту бод,
Сари ахтар андар канори ту бод!

Ниҳоданд бар нома-бар мӯҳри шоҳ,
Ҳаме дошт Харроди Барзин нигоҳ.

Кушоданд аз ин пас дари ганҷ боз,
Куҷо гирд кард ӯ ба рӯзи дароз.

Нахустин саду шаст бандовасӣ,
Ки пайдовасӣ хонадаш порсӣ.

Ба гавҳар биёганд ҳар як чу санг,
Ниҳоданд бар ҳар яке мӯҳр танг.

Мар он ҳар якеро баҳо сад ҳазор
Дирам буд бар дафтари шаҳрёр.

Зи дебои чинӣ саду ду[1] ҳазор-
Аз ӯ чанд зарбафти гавҳарнигор.

Дигар понсад[2] дурри хушшоб буд,
Ки ҳар донае[3] қатраи об буд.

1. ИЛ – чил
2. Л –чорсад
3. Л –дона чун

Саду шаст ёқути чун нордон,
Писандидаи мардуми кордон

Зи ҳиндиву чиниву аз барбарӣ,
Зи мисриву аз ҷомаи шустарӣ,

Зи чизе ки хезад зи ҳар кишваре
Ки чун ӯ набуд дар ҷаҳон дигаре,

Фиристод сесад шутурвор бор
Аз Эрон бари қайсари номдор.

Яке хилъат афканд бар Хонагӣ,
Фузунтар зи хешиву бегонагӣ.

Ҳамон аспу ҷома ва тахту[1] ситом
Зи пӯшиданиҳо, ки бурданд ном.

Чунин ҳам шутурворҳо бор кард,
Аз он як шутурвор динор кард.

Бубахшид бар файласуфон дирам
Зи динору ҳар гунае бешу кам.[2]

Ҳама меҳтарон хонданд офарин,
Бар он пурҳунар шаҳрёри замин.

Кунун достони куҳан нав кунам,
Суханҳои Ширину Хусрав кунам.

---

1. Л – ҷомаи тахту аспу
2. ТПЗЛ – Бирафтанд шодон аз ин марзу бум
Ба наздики қайсар зи Эрон ба* Рум.
* л – Бубахшид бар файласуфони

ДОСТОНИ ХУСРАВИ ПАРВИЗ ВА ШИРИН

Огози достон

Куҳан гашта ин номаи бостон
Зи гуфтору кирдори он ростон.

Ҳаме номаи нав кунам з-ин нишон,
Куҷо ёдгор аст аз он саркашон.

Бувад бист шаш бор бевар ҳазор
Суханҳои шоиставу ғамгусор.

Набинад касе номаи порсӣ,
Навишта ба абёт сад бор сӣ.

Агар бозҷӯӣ аз ӯ байти бад,
Ҳамоно ки кам бошад аз понсад.

Чунин шаҳрёреву бахшандае,
Ба гетӣ зи шоҳон дурахшандае

Накард андар ин достонҳо нигоҳ,
Зи бадгӯву бахти бад омад гуноҳ.

Ҳасад бурд бадгӯй дар кори ман,
Табаҳ шуд бари шоҳ бозори ман.[1]

Чу солори шоҳ ин суханҳои нағз
Бихонад, бубинад ба покиза мағз.

Зи ганҷаш ман эдар шавам шодмон,
К-аз ӯ дур бодо бади бадгумон!

В-аз он пас кунад ёд бар шаҳрёр,
Магар тухми ранҷи ман ояд ба бор.

Ки ҷовид бод афсару тахти ӯ,
Зи хуршед тобандатар бахти ӯ.

1. Л – б. 3424 нест.

Чунин гуфт донанда деҳқони пир,
Ки дониш бувад мардро дастгир.

Ғаму шодмонӣ бибояд кашид,
Зи ҳар талху шӯре[1] бибояд чашид.

Ҷавонони дорандаву богуҳар
Нагиранд беозмоиш ҳунар.[2]

Чу Парвиз нопок буду ҷавон,
Падар зиндаву пур чун паҳлавон,

Варо бар замин дӯст Ширин будӣ,
Бар ӯ-бар чу равшан ҷаҳонбин будӣ.

Писандаш набудӣ ҷуз ӯ дар ҷаҳон
Зи хубону аз духтарони меҳон.

Бад-он гаҳ, ки шуд бар ҷаҳон шаҳрёр,
Зи Ширин ҷудо буд як рӯзгор.

Ба гирди ҷаҳон-бар беором буд,
Ки кораш ҳама разми Баҳром буд.

Чу Хусрав бипардохт чанде ба меҳр,
Шабу рӯз гирён будӣ хубчеҳр.

РАФТАНИ ХУСРАВ БА ШИКОР ВА ДИДАНИ ШИРИН ВА ФИРИСТОДАНАШ БА МУШКӮИ ХУД

Чунон шуд, ки як рӯз Парвизшоҳ
Ҳаме орзу кард нахчиргоҳ.

Биёрост бар сони шоҳаншаҳон,
Ки буданд аз ӯ пештар дар ҷаҳон.

Чу болой сесад ба зарринситом
Бибурданд бо Хусрави некном.

1. Л – Зи ҳар шӯр лахте
2. ТП – Ҳунар з-озмоиш падид оядо,
Ҳама корҳоро калид оядо.

Ҳазору саду шаст хусравпараст
Пиёда ҳаме рафт жӯпин ба даст.

Ҳазору чиҳил чӯбу шамшер дошт,
Ки дебо зи барру зиреҳ зер дошт.

Пас-андар давон[1] ҳафтсад боздор
Або вошаву[2] чарғу шоҳини кор.

В-аз он пас бирафтанд сесад савор
Пас аз боздорон ҳама юздор.

Ба занҷир ҳафтод шеру паланг
Ба дебои Чин-андарун баста танг.

Палангону шерони омӯхта
Ба занҷири заррин даҳон дӯхта.

Қалода ба зар ҳафтсад буд саг,
Ки дар дашт оҳу гирифтӣ ба таг.

Пас-андар зи ромишгарон ду ҳазор
Ҳама сохта руд рӯзи шикор.

Ба зер-андарун ҳар яке уштуре,
Ба сар барниҳода зи зар афсаре.

Зи курсиву хиргоҳу пардасарой,
Ҳамон хаймаву охури чорпой.

Шутур буд пеш-андарун понсад,
Ҳама карда он расмро номзад.

Дусад барда то миҷмар афрӯхтанд,
Бар ӯ уду анбар ҳаме сӯхтанд.

Дусад марди барно зи фармонбарон,
Ҳама бо[3] гулу наргису заъфарон.

1. Л – ҳафтсад
2. Л – Чи бо бошаву
3. Л – Баромад

Ҳаме[1] пеш бурданд, то бод бӯй
Чу ояд зи ҳар сӯ, расонад бад-ӯй.

Ҳам аз пеши он кас, ки бо бӯи х(в)аш
Ҳаме рафт бо машк сад обкаш.

Ҳама раҳ ҳаме обро барзаданд,
Ту гуфтӣ, гулобе ба анбар заданд,

Ки то н-оварад ногаҳон гард бод,
Нишонад бар он шоҳи фаррухнажод.

Зи шоҳони барно чу сесад савор
Ҳаме ронд бо номвар шаҳрёр.

Ҳама ҷомаҳо зарду сурху бунафш,
Шаҳаншоҳ бо ковиёнӣ дирафш

Ҳаме ронд бо тоҷу бо гӯшвор,
Ба зар бофта ҷомаи шаҳрёр.

Або ёраву тавқу заррин камар,
Ба ҳар мӯҳрае-дар нишонда гуҳар.

Чу бишнид Ширин, ки омад сипоҳ
Ба пеши сипоҳ он ҷаҳондор шоҳ,

Яке зард пероҳани мушкбӯй
Бипӯшиду гулноргун кард рӯй.

Яке аз бараш сурх дебои Рум,
Ҳама пайкараш гавҳару зар-ш бум.

Ба сар барниҳод афсари хусравӣ,
Нигораш ҳама гавҳари паҳлавӣ.

Зи айвони хуррам биёмад ба бом,
Ба рӯзи ҷавонӣ набуд шодком.

Ҳаме буд, то Хусрав он ҷо расид,
Сиришкаш зи мижгон ба рух барчакид.

1. Л – Бибуд

Чу рӯи варо дид, бар пой хост,
Ба Парвиз бинмуд болои рост.

Забон кард гӯё ба ширин сухан,
Ҳаме гуфт аз он рӯзгори куҳан.

Ба наргис гули арғувонро бишуст,
Ки бемор буд наргису гул дуруст.

Бад-он обдориву он некувӣ
Забон тез букшод бар паҳлавӣ,

Ки «шоҳо, ҳизабро, сипаҳбадтано[1],
Хуҷаста каё[2], гурди шеравжано!

Куҷо он ҳама меҳру хунин сиришк,
Ки дидори Ширин буд онро пизишк?

Куҷо он ҳама рӯз кардан зи шаб,
Дилу дида гирёну хандон ду лаб?

Куҷо он ҳама банду пайванди мо,
Куҷо он ҳама аҳду савганди мо?»

Ҳаме гуфту аз дида хуноби зард
Ҳаме рехт бар чеҳраи[3] ложвард.[4]

Ба чашм андаровард аз ӯ Хусрав об,
Ба зардӣ рухаш гашт чун офтоб.

Фиристод болои зарринситом,
Зи румӣ чиҳил ходими некном,

Ки ӯро ба мушкуи заррин баранд,
Сӯи хонаи гавҳарогин баранд.

В-аз он ҷойгаҳ шуд ба дашти шикор
Або бодаву руду бо майгусор.

---

1. Л – сипаҳбад шаҳо!
2. Л – гаво,
3. Л – ҷомаи
4. ТПЗМ – Чу овоз дар гӯши Хусрав расид,
   Нигаҳ карду рухсори Ширин бидид.

Чу аз кӯҳу аз дашт бардошт баҳр,
Ҳаме рафт шодикунон сӯи шаҳр.

Бубастанд озин ба шаҳру ба роҳ,
Ки шоҳ омад аз дашти нахчиргоҳ.

Зи нолидани бӯқу бонги суруд
Ҳаво гашт аз овоз бетору пуд.

Чу он хусравӣ бурзу шохи баланд
Зи шаҳр андаромад ба кохи баланд.

Зи мушкӯй Ширин биёмад бараш,
Бибӯсида пою замину бараш.

Ба мӯбад чунин гуфт шоҳи замон,
Ки «бар мо мабар ҷуз ба некӣ гумон.

Мар ин хубрухро ба Хусрав диҳед,
Ҷаҳонро бад-ин муждаи нав диҳед».

Мар ӯро ба оини пешин бихост,
Ки ин расму оин буд он гоҳ рост.

ПАНД ДОДАНИ БУЗУРГОН ХУСРАВРО

Чу огоҳӣ омад зи Хусрав ба роҳ
Ба назди бузургону назди сипоҳ,

Ки Ширин ба мушкуи Хусрав шудаст,
Куҳанбуда коре чунин[1] нав шудаст!

Ҳама шаҳр аз он кор ғамгин щуданд,
Пурандешаву дарду нафрин шуданд.

Бирафтанд наздики Хусрав се рӯз,
Чаҳорум чу бифрӯхт гетифурӯз-

Фиристод Хусрав, меҳонро бихонд,
Ба гоҳи гаронмоягон барнишонд.

1. Л – Куҳан гашта кори ҷаҳон

Бад-эшон чунин гуфт, к-«ин рӯз чанд
Надидам шуморо, шудам мустаманд».[1]

Ҳаме гуфту посух надод эҷ кас,
Зи гуфтан забонҳо бубастанду бас.

Ҳар он кас, к-аз ӯ дошт озору хашм,
Якояк ба мӯбад намуданд чашм.

Чу мӯбад чунон дид, бар пой хост,
Ба Хусрав чунин гуфт, к-«эй роду рост!

Ба рӯзи ҷавонӣ будӣ[2] шаҳрёр,
Басе неку бад дидӣ аз рӯзгор.

Шунидӣ басе неку бад дар ҷаҳон,
Зи кори бузургону кори меҳон.

Кунун тухмаи меҳтар олуда гашт,
Бузургӣ аз он тухма полуда гашт.[3]

Падар поку модар бувад бадҳунар,
Чунон дон, ки покӣ наёбад писар.

Зи кажжӣ наҷӯяд касе ростӣ,
Ки аз ростӣ барканад остӣ.

Дили мо ғамӣ шуд зи деви сутург,
Ки шуд ёр бо шаҳрёри бузург.

---

1. ИЛ – Пас аз б. 3494 ин б. омада:
Биёзурдам аз бими озоратон,
Пурандеша гаштам зи бозоратон.
2. ИЛ – шудӣ: ЗИ – б. 3499 нест.
3. ТПЗЛ – Чунон дон, ки ҳаргиз гиромӣ писар
Набудаст ёзон ба хуни падар!
Магар модараш тухмаро тира кард,
Писарро ба олудагӣ хира кард.
Чу Заҳҳоки тозӣ кушанда падар,
Ки Ҷамшедро з-ӯ бад омад ба сар.
Сикандар, ки ӯ хуни Доро бирехт,
Чунон оташи кин ба модар бирехт.
Ки Доро бародар падар хондӣ,
Ҳаме Файлақусаш писар хондӣ.

Ба Эрон агар зан набудӣ ҷуз ин,
Ки Хусрав ба ӯ хондӣ офарин.

Чу Ширин набудӣ ба мушкуи ӯй,
Ба ҳар ҷой равшан будӣ рӯи ӯй.

Ниёконат он донишӣ ростон
Накарданд ёд аз чунин достон».

Чу гашт он суханҳои мӯбад дароз,
Шаҳаншоҳ посух надод эч боз.

Чунин гуфт мӯбад, ки «фардо пагоҳ
Биёем яксар бад-ин боргоҳ.

Магар посухи шоҳ ёбем боз,
Ки имрӯзамон шуд суханҳо дароз».

Дигар рӯз шабгир бархостанд,
Ҳама бандагиро биёростанд.

Яке гуфт мӯбад: «Надонист гуфт»,
Дигар гуфт, к-«он бо хирад буд ҷуфт».

Севум гуфт, к-«имрӯз посух диҳад,
Сазад з-ӯ, ки овоз фаррух диҳад».

Ҳама мӯбадон баргирифтанд роҳ,
Хиромон бирафтанд наздики шоҳ.

Бузургон гузиданд ҷои нишаст,
Биёмад яке мард таште ба даст.

Чу хуршеди рахшанда молида ташт,
Якояк бар он меҳтарон баргузашт.

Ба ташт-андарун рехта хуни гарм,
Чу наздик шуд, ташт бинҳод нарм.

Аз он ташт ҳар кас бупечид рӯй,
Ҳама анҷуман гашт пургуфтугӯй.

Ҳаме кард Хусрав ба ҳар кас нигоҳ,
Ҳама анҷуман хира аз бими шоҳ.

Ба эрониён гуфт, к-«ин хуни кист,
Ниҳода ба пеши ман аз баҳри чист?».

Бад-ӯ гуфт мӯбад, ки «хуни палид,
К-аз ӯ бадманиш гашт ҳар кас, ки дид».

Чу мӯбад чунин гуфт, бардоштанд,
Ҳама даст бар даст бугзоштанд.

Зи хун ташти пурмоя карданд пок,
Бишустанд заррин[1] ба обу ба хок.

Чу равшан шуду пок ташти палид,
Бикард, он ки шуста будаш пурнабид.

Ба май-бар пароканд мушку гулоб,
Шуд он ташти бежанг[2] чун офтоб.

Ба мӯбад чунин гуфт Хусрав, ки «ташт
Ҳамоно буд ин, ё[3] дигаргуна гашт?»

Ҳаме гуфт мӯбад, к-«анӯша бадӣ
Падидор шуд некувӣ з-ин бадӣ».

Ба фармон зи дӯзах ту кардӣ биҳишт,
Ҳамон хуб пайдо зи кирдори зишт.

Чунин гуфт Хусрав, ки «Ширин ба шаҳр
Чунон буд, ки он беманиш[4] ташти заҳр.

Кунун ташти май[5] шуд ба мушкуи ман,[6]
Бар ин гуна бӯё шуд[7] аз бӯи ман.[8]

1. Л – покаш
2. ИЛ – беранг
3. Л – ба дидан
4. Л – пурманиш
5. Л – ташт нав
6. ИЛ – мо,
7. ИЛ – нав бошад
8. ИЛ – мо.

Зи ман гашт бадном Ширин нахуст,
Зи пурмоягон дӯстдорӣ наҷуст».

Ҳама меҳтарон хонданд офарин,
Ки бетоҷу тахтат мабодо замин.

Беҳӣ з-он физояд, ки ту беҳ кунӣ,
Меҳ он шуд ба гетӣ, ки ту меҳ кунӣ,

Ки ҳам шоҳу ҳам мӯбаду ҳам радӣ,
Магар бар замин сояи Эзадӣ?

КУШТАНИ ШИРИН МАРЯМРО ВА БАНД КАРДАНИ ХУСРАВ ШИРӮЙРО

Аз ин пас фузун шуд бузургии шоҳ,
Чу хуршед гашт он,[1] куҷо буд моҳ.

Ҳама рӯз бо духти Қайсар будӣ,
Ҳамон дар шабистон-ш меҳтар будӣ.

Зи Марям ҳаме буд Ширин бадард,
Ҳамеша зи рашкаш ду рухсора зард.

Ба фарҷом Ширин варо заҳр дод,
Шуд он духтари хуби қайсарнажод.

Аз он кор огаҳ набуд ҳеҷ кас,
Ки ӯ дошт он роз танҳову бас.

Чу соле баромад, ки Марям бимурд,
Шабистони заррин ба Ширин супурд.

Чу Ширӯйро сол шуд бар ду ҳашт,
Ба боло зи сисолагон баргузашт.

Биёвард фарзонагонро падар,
Бад-он то шавад номвар бо ҳунар.

Ҳаме дошт мӯбад мар ӯро нигоҳ
Шабу рӯз шодон ба фармони шоҳ.

1. Л – шуд, аз

Чунон буд, ки як рӯз мӯбад зи тахт
Биёмад ба наздики он некбахт.

Чу омад ба наздики Ширӯй боз,
Ҳамеша ба бозиш диди ниёз.

Яке дафтаре дид пеш-андараш,
Набишта Калила бар он дафтараш.

Ба дасти чапи он ҷавони сутург
Бурида яке хушк чанголи гург[1].

Суруи сари говмеше ба рост,
Ҳаме ин бар он барзадӣ, чунки хост.

Ғамӣ шуд дили мӯбад аз кори ӯй,
Зи бозиву беҳуда кирдори ӯй.

Ба фолаш бад омад ҳаме чанги гург,
Шахи гову ройи ҷавони сутург.

Зи кори замона ғамӣ гашт сахт,
Аз ин бадманиш кӯдаки шӯрбахт,

Ки ӯ толеи зоданаш дида буд,
Зи дастуру ганҷур пурсида буд.

Сӯи мӯбадонмӯбад омад, бигуфт,
Ки «бозист бо он гаронмоя ҷуфт».

Бишуд зуд мӯбад, бигуфт он ба шоҳ,
Ҳаме дошт Хусрав мар онро[2] нигоҳ.

Зи фарзанд ранги рухаш зард шуд,
Зи кори замона пур аз дард шуд.

Зи гуфтори марди ситорашумар
Дилаш буд пурдарду печон ҷигар.

1. ИЛ – б. 3538 нест.
2. Л – забонро

Ҳаме гуфт: «То кирдгори сипеҳр
Чӣ гуна намояд бад-ин кор чеҳр?

Чу аз подшоҳиш бисту се сол
Гузар кард, Ширӯй бифрохт[1] ёл.

Биёзурд аз ӯ шаҳрёри бузург,
Ки кӯдак ҷавон буду гашта сутург.

Пур аз дард шуд ҷони хандони ӯ
В-аз айвони ӯ кард зиндони ӯ.

Або он ки ҳамшира будӣ варо,
Куҷо об аз ӯ тира будӣ варо.

Ҳам онро, ки пайвастаи ӯ буданд,
Гаҳи рой ҷустан бари ӯ шуданд.[2]

Ҳаме баргирифтанд аз эшон шумор,
Кеҳу меҳ фузун омад аз се ҳазор.

Ҳама коххоро як андар дигар
Бурид, он ки буд шоҳро коргар.[3]

Зи пӯшиданиҳову аз хӯрданӣ,
Зи бахшиданӣ, ҳам зи густурданӣ

Ба айвонҳошон биёростанд,
Парастандаву бандагон хостанд.

Ҳамон май фиристоду ромишгарон,
Ҳама кох динор буд бекарон.

Ба ҳангомашон ромишу х(в)ард буд,
Нигаҳбон бар эшон чиҳил мард буд.

1. Л – Ширӯ барандохт
2. ИЛ –3561 нест.
3. Л – чорагар.

ДОСТОНИ СОХТАНИ ХУСРАВ ТОҚИ ВИСРО

Кунун достонгӯй дар достон
Аз он якдилу якзабон ростон-

Зи тахте, ки хонӣ варо тоқи Вис,
Ки бинҳод Парвиз дар Испарис,

Сари мояи он зи Заҳҳок буд,
Ки нопорсо буду нопок буд.

Ба гоҳе ки рафт Офаридуни гурд
В-аз он тозиён номи мардӣ бибурд.

Яке мард буд дар Дамовандкӯҳ,
Ки шоҳаш ҷудо доштӣ аз гурӯҳ.

Куҷо Ҷаҳ Барзин будӣ номи ӯ,
Расида ба ҳар кишваре коми ӯ.

Яке номвар шоҳро тахт сохт,
Гуҳар гирд бар гирди ӯ барнишохт,

Ки шоҳ Офаридун бад-ӯ шод шуд,
Чу он тахти пурмоя обод шуд.

Дирам дод мар Ҷаҳнро сӣ ҳазор,
Яке тоҷи[1] заррину ду гӯшвор.

Ҳамаш аҳди Сориву Омул набишт,
Ки буд марзи манշури ӯ чун биҳишт.

Бад-он гаҳ, ки Эрон ба Эраҷ супурд,
К-аз он номдорон[2] ӯ буд хурд.

Ҷаҳондор[3]-шоҳ Офаридун се чиз
Бар он подшоҳӣ барафзуд низ.

---

1. Л – тахти
2. ИЛ – номдорон-ш
3. Л – Бад-ӯ дод

Яке тахту он гурзаи говсор,
Ки монд он сухан дар ҷаҳон ёдгор.

Се дигар куҷо Ҳафтчашма гуҳар,
Ҳаме хондӣ номи ӯ додгар.

Чу Эраҷ бишуд, з-ӯ бимонд он се чиз,
Ҳамон шод буд з-он Манучеҳр низ.

Ҳар он кас, ки ӯ тоҷи шоҳӣ бисуд,
Бар он тахт чизе ҳаме барфузуд.

Чу омад ба Кайхусрави некбахт,
Фаровон бияфзуд болои тахт.

Бар ин ҳамнишон то ба Лӯҳросп шуд
В-аз ӯ ҳамчунин то ба Гуштосп шуд.

Чу Гуштосп он тахтро дид, гуфт,
Ки «кори бузургон нашояд нуҳуфт».

Ба Ҷомосп гуфт он[1] гаронмоя мард:
«Фузунӣ чӣ дорӣ бад-ин коркард?

Якояк бубин, то чӣ хоҳӣ фузуд,
Пас аз марг моро кӣ хоҳад сутуд?»

Чу Ҷомосп он тахтро бингарид,
Бидид аз дари ганҷи дониш[2] калид.

Бар ӯ бар шумори сипеҳри баланд,
Ҳаме кард пайдо чиву чуну чанд.

Зи кайвон ҳама нақшаҳо то ба моҳ
Бад-он тахт кард ӯ ба фармони шоҳ.

Чунин то ба гоҳи Сикандар расид,
Зи шоҳон ҳар он кас, ки он гоҳ дид,

1. ИЛ – Эй
2. Л – дониш онро

Ҳаме барфузудӣ бар он чанд чиз
Зи зарру зи симу зи оҷу зи шиз.

Мар онро Сикандар ҳама пора кард,
Зи бедонишӣ кор якбора кард.

Басе з-он бузургон ниҳон доштанд,
Ҳаме даст бар даст бугзоштанд.

Бад-ин гуна буд, то сари Ардашер,
Куҷо гашта буд номи он Тахти Пир.

Аз он тахт ҷое нишоне биёфт,
Бад-он орзу сӯи дигар шитофт.[1]

Бимурд ӯву он тахт аз ӯ бозмонд,
Аз он пас, ки коми бузургӣ биронд.[2]

Бад-ин гуна буд то ба Парвиз шоҳ,
Расид он гиромӣ сазовори гоҳ.

Зи ҳар кишваре меҳтаронро бихонд,
В-аз он тахт чанде суханҳо биронд.

Аз эшон фаровон шикаста биёфт,
Ба шодӣ сӯи гирд кардан шитофт.

Биёвард пас тахти шоҳ Ардашер
В-аз Эрон ҳар он кас, ки буд тезвир,

1. ТПЗ – Бикарду наёмад чунон чун сазид
В-аз ӯ низ ӯ шодмонӣ надид.
2. ТПЗ – Чу бар тахт биншаст Пирӯзшоҳ,
Ҳама меҳтарон шуд варо некхоҳ.
Аз он тахти шоҳӣ сухан ронданд,
Гузашта суханҳо ҳаме хонданд.
Чунин гуфт Парвиз, к-«эй меҳтарон,
Ҳаме орзу хоҳам аз кеҳтарон,
Ки он номвар тахтро нав кунам,
Ҳама дар ҷаҳон ёди Хусрав кунам.
Навишта бибояд ҳаме он сухун,
Ки Ҷомоспи некахтар афканд бун.
Ки онро бино шоҳ Гуштосп кард,
Ба рою ба тадбири Ҷомосп кард».
Навишта биёвард мӯбад фароз,
Аз он шод шуд Хусрави сарфароз.

Ба ҳам дар заданд он сазовор тахт
Ба ҳангоми он шоҳи пирӯзбахт.

Варо дургар[1] омад зи Руму зи Чин,
Зи Мукрону Бағдоду Эронзамин.

Ҳазору саду бист устод буд,
Ки кирдори ин тахташон ёд буд.

Або ҳар яке мард шогирд сӣ,
Зи румиву бағдодиву порсӣ-

Нафармуд, то як замон дам заданд,
Ба ду сол то кор барҳам заданд.

Чу бар пой карданд тахти баланд,
Дурахшанда шуд рӯи бахти баланд.

Бараш буд болои сад шоҳраш,
Чу ҳафтод раш барниҳӣ[2] аз бараш.

Саду бист раш боз паҳнош буд,
Ки паҳнош камтар зи болош буд.[3]

Ба сӣ рӯз дар моҳ ҳар бомдод
Яке фарш будӣ ба дигар ниҳод.[4]

Ба рӯяш зи заррин саду чил ҳазор
Зи пирӯза бар зарр карда нигор.

Ҳама нуқраи хом буд меху баш,
Яке з-он ба мисқол буд шасту шаш.

Чу андар бара хур ниҳодӣ чароғ,
Пасаш дашт будиву дар пеш боғ.

---

1. Л – заргар
2. Л – барниҳем
3. ТПИЛ – Ҳамон шоҳраш ҳар яке панҷ* раш,
Чунон буд, ки бар абр судӣ сараш.**
* Л – се. ** Л –К-аз он сар надидӣ сари кишвараш.
4. ТПЗ – Ҳамон тахти Парвиз даҳ лахт буд,
Ҷаҳон рӯзаш аз фарри он тахт буд.

Чу хуршед дар шер гаштӣ дурушт,
Мар он тахтро сӯи ӯ буд пушт.

Чу ҳангомаи тирмоҳ омадӣ,
Гаҳи меваву ҷашнгоҳ омадӣ.

Сӯи меваву боғ будиш рӯй,
Бад-он то биёбад зи ҳар мева бӯй.

Зимистон, ки будӣ гаҳи боду нам,
Бар он тахт-бар кас набудӣ дижам.

Ҳама тоқҳо буд баста изор
Зи хаззу самур аз дари шаҳрёр.

Ҳамон гӯйи симину заррин ҳазор,
Бар оташ ҳаме тофтӣ ҷомадор.

Ба мисқол аз он ҳар яке понсад,[1]
К-аз оташ шудӣ ранг,[2] ҳамчун бусад.

Яке нима з-ӯ андар оташ будӣ,
Дигар пеши гурдони саркаш будӣ.

Шумори ситора даҳу дую ҳафт,
Ҳамон моҳи тобон, зи бурҷе ки рафт.

Чи з-ӯ истода, чи монда ба пой,
Бидидӣ ба чашми сар ахтаргирой.

Зи шаб низ дидӣ, ки чанде гузашт,
Сипеҳр аз бари хок бар чанд гашт.[3]

Аз он бурҷҳо чанд заррин будӣ,
Чи моя аз он гавҳарогин будӣ.

Шумораш надонист кардан касе,
Агарчанд будиш дониш басе.

1. Л – панҷсад,
2. Л – Зи оташ шуда сурх
3. Л – чанде бигашт.

Ҳар он гавҳаре к-аш баҳо хор буд,
Камобеш ҳафтод динор буд.

Басе низ бугзашт бар ҳафтсад,
Ҳаме гир аз ин гуна аз неку бад.

Басе сурх гавҳар будӣ, кас[1] баҳо
Надонист, к-аш монд бемунтаҳо.

Ки равшан шудӣ з-ӯ шаби тирачеҳр,
Чу Ноҳид рахшон будӣ бар сипеҳр.

Се тахт аз бари тахт бар поя буд,
Зи гавҳар саропой пурмоя буд.

Аз ин то бад-он поя будӣ чаҳор,
Ҳама поя заррину гавҳарнигор.

Кеҳинтахтро ном буд Мешсор,
Сари меш будӣ бар ӯ-бар нигор.

Меҳинтахтро хондӣ Ложвард,
Ки ҳаргиз набудӣ бар ӯ боду гард.

Се дигар саросар зи пирӯза буд,
Бар ӯ ҳар кӣ дидиш, дилсӯза буд,.

Ҳар он кас, ки деҳқон буду зердаст,
Варо Мешсар буд ҷои нишаст.

Саворони бебок рӯзи набард
Шудандӣ бар он гунбади Ложвард.

Ба Пирӯза-бар ҷои дастур буд,
Ки аз кадхудоиш ранҷур буд.

Чу бар тахти Пирӯза будӣ нишаст,
Хирадманд будиву меҳтарпараст.[2]

1. Л – гӯгирд буд, к-аш
2. ТПИЛМ – Чу рафтӣ ба дастурии раҳнамой,
Магар ёфтӣ назди* Парвиз ҷой.

* ИЛ–пеши

Яке ҷома афканда буд заррбафт,
Бараш буду болош панҷоҳу ҳафт.

Ба гавҳар ҳама решаҳо[1] бофта,
Зи бар шӯшаи зар бар ӯ тофта.

Бар ӯ карда пайдо нишони сипеҳр
Зи Баҳрому Кайвону Ҳурмузду Меҳр.

Зи Ноҳиду Тиру зи гарданда[2] Моҳ
Падидор карда бад-ӯ некшоҳ.[3]

Ҳам аз[4] ҳафт кишвар бар ӯ-бар нишон
Зи деҳқону аз Рум гарданкашон.

Бар ӯ – бар нишони чилу ҳашт шоҳ
Падидор карда сару[5] тоҷу гоҳ.

Ба зар[6] бофта тоҷи[7] шоҳаншаҳон,
Чунон ҷома ҳаргиз набуд дар ҷаҳон.

Ба Чин – дар яке мард буд беҳамол,
Ҳаме бофт он ҷомаро ҳафт сол.

Сари соли нав ҳурмузи Фарвадин
Биёмад бари шоҳи Эронзамин[8].

Бибурд он каӣ фарш наздики шоҳ,
Гаронмоягон баркушоданд[9] роҳ.

Бигустурд рӯзи нав он ҷомаро,
Зи шодӣ ҷудо кард худкомаро.[10]

---

1. Л – шӯшаҳо
2. Л – кайвону аз тезпӯянда
3. Л – ба ҳар дастгоҳ.
4. Л – Ҳамон
5. Л – сари
6. Л – Бар ӯ
7. Л – номи
8. ИЛ – ба даргоҳи солори Чин.
9. Л – баргирифтанд
10. Л – бадкомаро.

Бар он ҷома-бар маҷлис оростанд,
Навозандаи руду май хостанд.[1]

Ҳаме офарин хонд Саркаш ба руд,
Шаҳаншоҳро дод чанде дуруд.

Бузургон гавҳар барафшонданд,
Ки фарри бузургаш[2] ҳаме хонданд.

ДОСТОНИ БОРБАДИ РОМИШГАР

3655 Ҳаме ҳар замон шоҳ бартар гузашт,
Чу шуд соли шоҳиш бар бисту ҳашт.

Касеро набуд бар дараш кори бад,
Зи даргоҳаш огоҳ шуд Борбад.

Бад-ӯ гуфт ҳар кас, ки «шоҳи ҷаҳон
Гузидаст ромишгарон аз меҳон,

Ки гар бо ту ӯро баробар кунанд,
Туро бар сари Саркаш афсар кунанд».

Чу бишнид мард он, биҷӯшид оз,
Агарчи набудаш ба чизе ниёз.

3660 Зи кишвар бишуд то ба даргоҳи шоҳ,
Ҳаме кард ромишгаронро нигоҳ.

Чу бишнид Саркаш, дилаш тира гашт,
Ба захми суруд-андарун хира гашт.

Биёмад ба наздики солори бор,
Дирам карду динор чанде нисор.

Бад-ӯ гуфт: «Ромишгаре бар дар аст,
Ки аз ман ба солу ҳунар[3] бартар аст.

1. ТПЗ – Яке мутрибе буд, Саркаш ба ном,
Ба ромишгарӣ-дар шуда шодком.
2. ИЛ – фарри бузургаш
3. Л – хирад

Набояд, ки дар пеши Хусрав шавад,
Ки мо кӯҳна гаштему ӯ нав шавад».

Зи Саркаш чу бишнид дарбони шоҳ,
Зи ромишгари сода[1] барбаст роҳ.

Чу рафтӣ ба наздики ӯ Борбад,
Ҳамаш кор бад буд, ҳамаш бор бад.[2]

Чу навмед баргашт аз он боргоҳ,
Або барбат омад сӯи боғи шоҳ.

Куҷо[3] боғбон буд Мардӯй ном,
Шуд аз диданаш Борбад шодком.

Бад-он боғ рафтӣ ба Наврӯз шоҳ,
Ду ҳафта бибудӣ бад-он ҷашнгоҳ.

Сабук Борбад назди Мардӯй шуд,
Ҳамон рӯз бо мард ҳамбӯй шуд.

Чунин гуфт бо боғбон Борбад,
Ки «гӯё ту ҷониву ман колбад.

Кунун орзу хоҳам аз ту яке,
Ки он ҳаст назди ту сахт[4] андаке:

Чу ояд бад-ин боғ шоҳи ҷаҳон,
Маро роҳ деҳ, то бубинам ниҳон,

Ки то чун бувад шоҳро ҷашнгоҳ,
Бубинам нуҳуфтӣ[5] яке рӯи шоҳ».

Бад-ӯ гуфт Мардӯй: «Эдун кунам,
Зи меҳри ту андеша берун кунам».

---

1. Л – Ба ромишгарон шод: И – Ба фармони ӯ танг
2. ТПЗИЛ – Надодӣ варо бор солори бор,
   На низаш будӣ мардуме хостор.
3. И – Яке
4. Л – наздики ту
5. ИЛ – нухуфта

Чу Хусрав ҳаме хост, к-ояд ба боғ,[1]
Дили мизбон шуд чу равшанчароғ.

Бари[2] Борбад шуд, бигуфт он ки «шоҳ
Ҳаме рафт хоҳад бад-ин ҷашнгоҳ».[3]

Ҳама ҷомаҳо Борбад сабз кард,
Ҳам он барбату руди нангу набард.

Бишуд, то ба ҷое ки Хусрав шудӣ,[4]
Баҳорон нишастангаҳаш нав шудӣ.

Яке сарв буд сабзу баргаш гашан,
Бару шох чун размгоҳи Пашан.

Бар он сарв шуд барбат андар канор,
Ниҳонӣ[5] ҳаме буд, то шаҳрёр

Аз айвон баромад бад-он ҷашнгоҳ,
Биёрост полизбон[6] ҷои шоҳ,

Биёмад паричеҳрае майгусор,
Яке ҷом бар каф бари шаҳрёр.[7]

Ҷаҳондор бистад зи кӯдак набид,
Булӯр аз майи сурх буд[8] нопадид.

Бад-он гаҳ, ки хуршед баргашт зард,
Ҳаме буд, то гашт шаб ложвард.

Зананда бад-он сарв бардошт руд,
Ҳам он сохта паҳлавонӣ дуруд.[9]

Яке нағз дастон бизад бар дарахт,
К-аз он хира шуд марди бедорбахт.

1. Л – сӯи
2. И – б. 3677 нест.
3. Л – будӣ
4. Л – будӣ,
5. Л – Замоне
6. Л – полизгар
7. И – б. 1382, 1383 нест.
8. Л – шуд
9. ИЛ – суруд.

Суруде ба овози хуш баркашид,
Ки акнун ту хониш Додофарид.

Бимонданд як маҷлис андар шигифт,
Ҳаме ҳар касе ройи дигар гирифт.

3690 Аз он захма Саркаш чу беҳуш гашт,
Бидонист, к-он кист, хомӯш гашт,

Ки чун Борбад кас чунон захми руд
Надонад, на он паҳлавонӣ суруд.[1]

Бад-он номдорон бифармуд шоҳ,
Ки «ҷӯед сартосар ин ҷашнгоҳ».

Фаровон биҷустанду боз омаданд,
Ба наздики Хусрав фароз омаданд.

Ҷаҳондида Саркаш сухан баргирифт,
Ки аз бахти шоҳ ин набошад шигифт,

3695 Ки гардад гулу сарв ромишгараш,
Ки ҷовид бодо сару афсараш!

Биёвард ҷоме дигар майгусор,
Чу аз хубрух бистад ин шаҳриёр.

Зананда дигаргун биёрост руд,
Баровард ногоҳ дигар суруд.

Ки Пайкоргурдаш ҳаме хонданд,
Ҳаме[2] ном аз овози ӯ ронданд.

Чунин ромишӣ гуфту Хусрав шунид,
Ба овози ӯ ҷоми май даркашид.

3700 Бифармуд, к-инро ба ҷой оваред,
Ҳама боғ яксар ба пой оваред.

---

1. И – б. 3691 нест.
2. Л – Чунин

Биҷустанд бисёр ҳар сӯи[1] боғ,
Бибурданд зери дарахтон чароғ.

Надиданд чизе ҷуз аз беду сарв,
Хиромон ба зери гул-андар тазарв.

Шаҳаншо пас ҷоми дигар бихост,
Бар овози он сар баровард рост.

Баромад дигарбора овози руд,
Дигаргунатар сохт бонги суруд.

Ҳамон Сабздарсабз хонӣ кунун,
Бар ин гуна созанд макру[2] фусун.

Чу бишнид Парвиз, бар пой хост,
Яке ҷоми май гулшанорой хост,

Ки буд андар ин ҷом як ман набид,
Ба як дам майи равшан андаркашид.

Чунин гуфт, к-«ин гар фаришта будӣ,
Зи мушку зи анбар сиришта будӣ.

В-агар дев будӣ, нагуфтӣ суруд,
Ҳамон низ нашнохтӣ захми руд.

Биҷӯед дар боғ, то ин куҷост,
Ҳама боғу гулшан чапу дасти рост.

Даҳону бараш пур зи гавҳар кунам,
Бар ин рудсозон-ш меҳтар кунам».

Чу бишнид ромишгар овози ӯй,
Ҳамон хуб гуфтори дамсози ӯй,

Фуруд омад аз шохи сарви саҳӣ,
Ҳаме рафт бо ромишу фарраҳӣ.

1. Л – сӯ ба
2. Л – мардон

Биёмад, бимолид бар хок рӯй,
Бад-ӯ гуфт Хусрав: «Чӣ мардӣ, бигӯй».

Чунин гуфт: «Шоҳо, яке бандаам,
Ба овози ту дар ҷаҳон зиндаам».

Саросар бигуфт, он чи рафт аз буна,
Ки буд андар он якдилу яктана.

Ба дидори ӯ шод шуд шаҳрёр
Ба сони гулистон ба моҳи[1] баҳор.

Ба Саркаш чунин гуфт, к-«эй бадҳунар![2]
Ту чун ҳанзалӣ, Борбад чун шакар!

Чаро дур кардӣ ту ӯро зи ман?
Дареғ омадат руд аз ин[3] анҷуман?!

Бар овози ӯ шод май баркашид,
Ҳамон ҷоми ёқут бар сар кашид.

Бад-ин гуна то сар сӯи хоб кард,
Даҳонаш пур аз дурри хушшоб кард.

Бишуд Борбад шоҳи ромишгарон,
Яке номдоре шуд аз меҳтарон.

Сар омад кунун қиссаи[4] Борбад,
Мабодо, ки бошад туро кор[5] бад.[6]

Басе меҳтару кеҳтар аз ман гузашт,
Нахоҳам ман аз хоб бедор гашт.

Ҳар он гаҳ, ки шуд сол бар шасту шаш,
На некӯ бувад мардуми пир каш.

1. И – гоҳи: И – вақти
2. Л – бадгуҳар: И – пурҳунар,
3. ИЛ – руди ӯ з-анҷуман?!
4. Л– гуфтани: И – рӯз бар
5. ИЛ – ёр
6. ТПЗИЛМ – Ҷаҳон бар меҳону кеҳон бугзарад,
Хирадманд мардум чаро ғам хӯрад.

Чу ин номвар нома ояд ба бун,
Зи ман рӯи кишвар шавад пурсухун.

Аз он пас намирам, ки ман зиндаам,
Ки тухми сухан ман парокандаам.

Ҳар он кас, ки дорад ҳушу рою дин,
Пас аз марг бар ман кунад офарин.

Кунун аз Мадоин сухан нав кунам,[1]
Суханҳо зи айвони Хусрав кунам.[2*3]

СОХТАНИ ХУСРАВ АЙВОНИ МАДОИНРО

Чунин гуфт равшандиле порсӣ,
Ки бугзошт бо коми дил чор сӣ,

Ки Хусрав фиристод касҳо ба Рум,
Ба Ҳинду ба Чину ба ободбум.

Бирафтанд коригарон се ҳазор,
Зи ҳар кишваре ҳар кӣ буд номдор.

В-аз эшон ҳар он кас, ки устод буд,
Зи хишту зи гаҷ дар дилаш ёд буд.

Чу сад мард берун шуданд аз миён,
Зи Аҳвозу Эрону аз румиён.

В-аз эшон диловар гузиданд сӣ,
Аз он сӣ ду румӣ, дигар[4] порсӣ.

Гаронмоя румӣ, ки буд ҳандасӣ,
Ба гуфтор бугзашт аз порсӣ.[5]

Бари Хусрав омад ҷаҳондида мард,
Бар ӯ кору захми бино ёд кард.

1. ИЛ – кунем,
2. ИЛ – кунем.
3. Л – Ки рӯзи кеҳону меҳон?
4. ИЛ –яке
5. ТПЗ – В-аз он се гузиданд румӣ яке,
Ки чун ӯ набуд дар ҷаҳон андаке.

Бад-ӯ гуфт шоҳ: «Ин зи ман дарпазир,
Сухан ҳар чӣ гӯям, зи ман ёд гир.

Яке ҷой хоҳам, ки фарзанди ман
Ҳамон то дусад сол пайванди ман

Нишинад бад-ӯ-дар нагардад хароб,
Зи борону аз барқу[1] аз офтоб.

Муҳандис бипазруфт айвони шоҳ,
Бад-ӯ гуфт: «Ман дорам ин дастгоҳ».[2]

Фурӯ бурд бунёд даҳ шоҳраш,
Ҳамон шоҳраш панҷ карда бараш.

Зи сангу зи гаҷ буд бунёди кор,
Чунин хоҳад он, к-ӯ диҳад доди кор.

Чу девори айвонаш омад ба ҷой,
Биёмад ба пеши ҷаҳонкадхудой,

Ки гар шоҳ донад яке кордон,
Гузашта бар ӯ солу бисёрдон.

Фиристад тане чанд бар ҷойгоҳ,
Писандида бо мӯбади некхоҳ.

Бад-ӯ дод аз он гуна мардум, ки хост,
Бирафтанду диданд девор рост.

Бирешим биёвард, то анҷуман
Битобанд бориктобе расан.

Зи болои девори айвони шоҳ
Бипаймуд то хоки девони гоҳ.[3]

Чу болои он тобдода расан
Бипаймуд дар пеши он анҷуман.

1. Л – барфу
2. ТПМ – Аз он гуна мебояд андоза кард,
Ки касро набояд мар он тоза кард.
3. И – б. 3742–3749 нест.

Расан сӯи ганҷи шаҳаншоҳ бурд,
Або мӯҳр ганҷури ӯро супурд.

В-аз он пас биёмад ба айвони шоҳ,
Ки девони айвон баромад ба моҳ.

Чиҳил рӯз то кор биншинадам,
Зи коригарон шоҳ бугзинадам.

Чу фармон диҳад Хусрави зудёб,
Нагирам бад-ин кор кардан шитоб.

Чу ҳангомаи захми девон бувад,
Баландии айвон чу[1] Кайвон бувад.

Бад-он кор хашмат набояд намуд,
Маро низ ранҷе набояд фузуд.

Бад-ӯ гуфт Хусрав, ки «чандин замон
Чаро хоҳӣ аз ман ту, эй бадгумон?

Набояд, ки дорӣ ту з-ин даст боз,
Ба озарм нӯзат наёмад ниёз».

Бифармуд, то сӣ ҳазораш дирам
Бидоданд, то ӯ набошад дижам.

Бидонист коригари ростгӯй,
Ки айб оварад марди доно ба рӯй,

Ки гирад бад-он захми айвон шитоб,
Агар бишканад, кам кунад нону об.

Шаб омад, шуд он коргар нопадид,
Чунон шуд, к-аз он пас кас ӯро надид.

Чу бишнид Хусрав, ки Фаръон гурехт,
Ба гӯянда-бар хашми Фаръон бирехт.

Чунин гуфт, к-«онро, ки дониш набуд,
Чаро пеши мо-дар фузунӣ намуд?»

1. Л – ба

Бифармуд, то кори ӯ бингаранд,
Ҳама румиёнро ба зиндон баранд.

Дигар гуфт: «Коригарон оваред,[1]
Гачу хишту санги гарон оваред.[2]

Бичустанд ҳар кас, ки девор дид,
Зи буму бари шоҳ шуд нопадид.

Ба бечорагӣ даст аз он боздошт,
Ҳама гӯшу дил сӯи Аҳвоз[3] дошт,

К-аз он шаҳр коригар ояд касе,
Намонад чунон кор бесар басе.

Ҳаме чуст устод он то се сол,
Надиданд коригаре беҳамол.[4]

Басе ёд карданд аз он корҷӯй,
Ба соли чаҳорум падид омад ӯй.

Яке марди бедор бо фаррахӣ
Ба Хусрав расонид аз ӯ огаҳӣ.

Ҳамон гоҳ румӣ биёмад чу гард,
Бад-ӯ шоҳ гуфт: «Эй гунаҳкор мард!

Бигӯ, то чӣ буд андар ин пӯзишат,
Чӣ гуфтӣ, ки пеш ояд[5] омӯзишат?»

Чунин гуфт румӣ, ки «гар шаҳрёр
Фиристад маро бо яке устувор,

Бигӯям бад-он кордон пӯзишам,
Ба пӯзиш ба ҷой орам омӯзишам».

Фиристоду рафтанд аз айвони шоҳ,
Гаронмоя устод бо некхоҳ.

1. ИЛ – оваранд
2. ИЛ – оваранд.
3. Л – овоз
4. Л – коригаронро ҳамол.
5. Л – Ба гуфтори бад омад

Ҳаме бурд донои румӣ расан,
Ҳам он мардро тез бо хештан.

Бипаймуд болои кору[1] бараш,
Кам овард кор аз расан ҳафт[2] раш.

Расан боз бурданд наздики шоҳ,
Бигуфт он ки бо ӯ биёмад ба роҳ,

Чунин гуфт румӣ, ки «гар захми кор
Баровардаме бар сар, эй шаҳрёр!

На девор мондӣ, на тоқу на кор.
На ман мондаме бар дари шаҳрёр».

Бидонист Хусрав, ки ӯ рост гуфт,
Касе ростиро наёрад нуҳуфт.

Раҳо кард ҳар к-ӯ ба зиндон буданд,
Бадандеш, агар бегазандон буданд.

Мар ӯро яке бадра динор дод,
Ба зиндониён чизи бисёр дод.

Дар он кор шуд рӯзгоре дароз,
Ба кирдори он шоҳро буд ниёз.

Чу шуд ҳафт сол, омад айвон ба ҷой,
Писандидаи мардуми покрой.[3]

Мар ӯро басе об доду замин,
Дирам доду динору кард офарин.

Ҳаме кард ҳар кас ба айвон нигоҳ,
Ба Наврӯз рафтӣ бад-он ҷой шоҳ.

Кас андар ҷаҳон захм чун он надид,
На аз номвар кордорон шунид.

1. Л – кор аз
2. Л – ҳашт
3. Л –Хусрави раҳнамой: И – некрой.

Яке ҳалқае буд зи зар рехта,
Аз он кори чарх[1] андаровехта.

Фурӯ ҳишта з-ӯ сурх занҷири зар,
Ба ҳар мӯҳрае дарнишонда гуҳар.

Чу рафтӣ шаҳаншоҳ бар тахти оҷ,
Биёвехтандӣ зи занҷир тоҷ.

Ба Наврӯз чун барнишастӣ ба тахт,
Ба наздики ӯ мӯбаде некбахт.

Фурӯтар зи мӯбад меҳонро будӣ,
Бузургону рӯзидиҳонро будӣ.

Ба зери меҳон ҷои бозориён
Биёростандӣ ҳама кориён.

Фурӯмоятар ҷои дарвеш буд,
Кучо хӯрдаш аз кӯшиши хеш буд.

Фурӯтар бурида басе дасту пой,
Басе кушта афканда бар дар сарой.

Зи айвон аз он пас хурӯш омадӣ,
К-аз овозҳо дил ба ҷӯш омадӣ,

Ки эй зердастони шоҳи ҷаҳон,
Мабошед тирадилу бадниҳон.

Ҳар он кас, ки ӯ сӯи боло нигоҳ
Кунад, гардад андешаи ӯ табоҳ.

Зи тахти каён дуртар бингаред,
Ҳар он кас, ки кеҳтар бувад, бишмаред.[2]

В-аз он пас гунаҳкору гар бегуноҳ
Намондӣ касе низ дар банди шоҳ.

---

1. И – чархкор
2. ТП – В-аз он пас тани куштагонро ба роҳ,
К-аз он бугзарӣ, кард бояд нигоҳ.

Ба зиндониён ҷомаҳо дод низ,
Саропою динору ҳар гуна чиз.

Ҳар он кас, ки дарвеш буди̅ ба шаҳр,
Ки ӯро набуди̅ зи Наврӯз баҳр-

Ба даргоҳи айвон-ш биншонди̅,
Дирамҳои ганҷи̅ барафшонди̅.

Пур аз бим буди̅ гунаҳгор аз ӯ,
Шуда мардуми хуфта бедор аз ӯ.

Мунодигаре дигар андар сарой
Бирафти̅ гаҳи бозгаштан ба ҷой,

Ки эй номвар пурҳунар саркашон,
Зи беши̅ чи̅ ҷӯед чандин нишон.

Бубинед, то аз шумо зер кист,
Ки бар ҷони бадбахт бояд гирист.

Ба кор андар андеша бояд нахуст
Бад-он то шавед эмину тандуруст.

Сиголед ҳар кору аз пас кунед,
Дили мардуми камхирад машканед.

Бияндохт бояд пас он гаҳ бурид,
Суханҳои донанда бояд шунид.

Ҳар он кас, ки ӯ роҳ дорад нигоҳ,
Бихуспад бари гоҳ эмин зи шоҳ.

Дигар ҳар ки̅ ёзад ба чизи касон,
Бувад хашми мо сӯи он кас расон.[1]

Кунун аз бузургии Хусрав сухан
Бигӯям, кунам тоза рӯзи куҳан.

Бар он сон бузурги̅ кас андар ҷаҳон
Надорад ба ёд аз кеҳону меҳон.

1. И – б. 3810–3315 нест.

ГУФТОР АНДАР БУЗУРГИИ ХУСРАВИ ПАРВИЗ

Ҳар он кас, ки ӯ дафтари шоҳ хонд,
Зи гетиш доман бибояд фишонд.

Сазад, гар бигӯям яке достон,
Ки бошад хирадманд ҳамдостон.

Мабодо, ки густох бошӣ ба даҳр,
Ки аз пойзаҳраш фузун аст заҳр.[1]

Сарои сипанҷ аст бар роҳрав,
Ту гардӣ куҳан, дигар оянд нав.

Яке андар ояд, дигар бугзарад,
Замоне ба манзил чамад, гар чарад.

Чу бархезад овози табли раҳил,
Ба хок андарояд сари мӯру[2] пил.

Зи Парвиз чун достоне шигифт,
Зи ман бишнавӣ, ёд бояд гирифт,

Ки чунон сазовориву дастгоҳ,
Бузургиву аврангу[3] фарру сипоҳ,

К-аз он бештар нашнавӣ дар ҷаҳон,
Агарчанд пурсӣ зи дономеҳон.

Зи Тӯрону аз Чину аз Ҳинду Рум,
Зи ҳар кишваре, к-он буд ободбум.

Ҳаме бож бурданд наздики шоҳ,
Ба рахшандарӯзу шабони сиёҳ.

Ғулому парастанда аз ҳар даре,
Зи дурру зи ёқуту ҳар гавҳаре.

---

1. ТПЛ – Масов эч бо озу бо кина даст,
Ба манзил макун ҷойгоҳи нишаст.
2. Л – орад сари шеру
3. Л – авранду

Зи динору ганҷаш карона набуд,
Чун ӯ хусрав андар замона набуд.

Зи шоҳину аз бозу паррон уқоб,
Зи шеру палангу наҳанг андар об-

Ҳама баргузиданд паймони[1] ӯй,
Чу хуршед равшан шудӣ ҷони ӯй.

Нахустин, ки бинҳод ганҷи Арӯс,
Зи Чину зи Бартосу аз Ҳинду[2] Рус.

Дигар ганҷ Бодовараш хонданд,
Шумораш бикарданду дармонданд.

Дигар он ки номаш ҳаме бишнавӣ,
Ту хонӣ варо Дебаи хусравӣ.

Дигар номвар ганҷи Афросиёб,
Ки касро набуд он ба хушкиву об.

Дигар ганҷ, к-аш хондӣ Сӯхта,
К-аз он ганҷ буд кишвар афрӯхта.

Дигар ганҷ, к-аз дурри[3] хушшоб буд,
Ки болош як тирпартоб буд,

Ки Хазро ниҳоданд номаш радон,
Ҳамон номвар кордон,[4] бихрадон.[5]

Дигар он ки буд Шодварди бузург,
Ки гӯянд ромишгарони сутург.[6]

Зи ромишгарон Саркашу Борбад,
Ки ҳаргиз нагаштиш бозор бад.

---

1. Л – фармони
2. ИЛ – Руму
3. Л – пурдурри
4. Л – тозиён, номвар
5. ТПЗ – Дигар ганҷ к-аш Бор будиш ном,
   Чунон кас надидаст аз хосу ом.
6. ТПИЛ – Ба зар сурхгавҳар бад-ӯ бофта,
   Ба зар-андарун риштаҳо тофта.

Ба мушкуи заррин даҳу ду ҳазор,
Канизон[1] ба кирдори хуррам баҳор.

Дигар пил буд ду ҳазору дувист,
Ки гуфтӣ аз он дар замин ҷой нест.

Дигар аспи ҷангӣ даҳу ду ҳазор,
Дусад борагӣ, к-ӯ набуд дар шумор.[2]

Даҳу ду ҳазор уштури боркаш,
Иморикашон шашсаду[3] шасту шаш,

Ки ҳаргиз кас андар ҷаҳон он надид,
На аз пирсар кордонон шунид.[4]

Чун ӯе[5] ба дасти яке пешкор
Табаҳ шуд, ту тимори гетӣ[6] мадор.

Ту беранҷӣ аз корҳо баргузин,
Чу хоҳӣ, ки ёбӣ ба дод офарин,

Ки неку бад андар ҷаҳон бугзарад,
Замона дами мо ҳаме бишмарад.

Агар тахт ёбӣ, агар тоҷу ганҷ
В-агар чанд пӯянда бошӣ ба ранҷ,

Саранҷом ҷои ту хок асту хишт,
Ба ҷуз[7] тухми некӣ набояд-т кишт.[8]

---

1. ИЛ – Канизак
2. ТПЗ – Дигар даҳ ҳазор уштури сурхмӯй,
   Ки касро набуд он замон як чун ӯй.
3. Л – Иморикашу гомзан
4. ТПЗ – Саворони ҷангӣ ҳазорон ҳазор
   Зи туркону румиву чинисавор.
   Дигар аспи шабдиз, к-аз тохтан
   Намондӣ ба ҳангоми кин охтан.
   Чу Ширин буд андар шабистони ӯй,
   Ки равшан будӣ з-ӯ гулистони ӯй.
5. Л – Чунин кас
6. Л – бошӣ
7. Л – Ҷуз аз
8. ТПЗИ – Зи Парвизат андоза бояд гирифт,
   Чу дафтар бихонӣ, бимонӣ шигифт.

ДАР БЕДОДӢ КАРДАНИ ХУСРАВ ВА НОСИПОСИИ СИПОҲИ Ӯ

Бад-он номвар тахту ҷои[1] меҳӣ,
Бузургиву дайҳими шоҳаншаҳӣ-

Ҷаҳондор ҳамдостонӣ накард,
Зи Эрону Тӯрон баровард гард.

Чунон додгар шоҳ бедод гашт,
Зи[2] бедодии кеҳтарон шод гашт.

Биёмад фарухзоди Озармакон,
Дижамруй бо зердастон жакон.[3]*[4]

Биёрост бар хештан ранҷи нав,
Накард орзу ҷуз ҳама ганҷи нав.

Зи ҳар кас ҳаме хоста бистадӣ,
Ҳаме он бар ин, ин бар он барзадӣ.

Ба нафрин шуд он офаринҳои пеш,
Ки чун гурги бедодгар гашт меш.

Чу бенону беобу бетан шуданд,
Аз Эрон сӯи шаҳри душман шуданд.

Ҳар он кас, ки аз баттарӣ ёфт баҳр,
Ҳаме дуду нафрин баромад зи шаҳр.

Яке беҳунар буд номаш Гуроз,
К-аз ӯ ёфтӣ кому орому ноз,

Ки будӣ ҳамеша нигаҳбони Рум,
Яке девсар буд бедоду шум.

Чу шуд шоҳи бодод бедодгар,
Аз Эрон нахуст ӯ бупечид сар.

1. Л – тоҷи
2. ИЛ – Ба.
3. Л –радон.
4. М – жакон.

Дигар Зодфаррух, ки номӣ будӣ,
Ба наздики Хусрав гиромӣ будӣ.

Наёраст кас рафт наздики шоҳ,
Магар Зодфаррух будӣ борхоҳ.

Шаҳаншоҳро чун пур омад қафиз,
Дили Зодфаррух табаҳ гашт низ.

Яке гашт бо солхӯрда Гуроз,
Зи кишвар ба кишвар бипайваст роз.

Гурози сипаҳбад яке нома кард,
Ба қайсар варо низ бадкома кард.

Бад-ӯ гуфт: «Бархезу Эрон бигир,
Нахустин ман оям туро дастгир».

Чу он нома бархонд қайсар, сипоҳ
Фароз оварид аз пайи размгоҳ.

Биёвард лашкар ҳамон гаҳ зи Рум,
Биёмад сӯи марзи ободбум.[1]

БАРГАШТАНИ ЛАШКАРИ ЭРОН АЗ ХУСРАВ ВА РАҲО КАРДАНИ ШИРӮЯ АЗ БАНД

Чу огоҳ шуд з-он сухан шаҳрёр,
Ҳаме дошт ин кори душвор хор.

Бидонист, к-он ҳаст кори Гуроз,
Ки гуфтаст бо қайсари размсоз.

Бад-он к-аш ҳаме ҳонду[2] ӯ чора ҷуст,
Ҳаме дошт он номаи шоҳ суст.

Зи Парвиз тарсон бад-он буд нишон,
Зи даргоҳи ӯ ҳам зи гарданкашон.

1. ИЛ – б. 3871 нест.
2. И – Бад-он кас басе ҳонду

Шаҳаншоҳ биншаст бо меҳтарон,
Ҳар он кас, ки буданд аз Эрон сарон.

Аз андешаи пок дилро бишуст,
Фаровон зи ҳар гунае чора ҷуст.

Чу андешаи равшан омад фароз,
Яке нома бинвишт сӯи Гуроз,

Ки аз ту писандидам ин коркард,
Сутудам туро сӯи[1] мардони мард.

Зи кирдорҳо барфузудӣ фиреб,
Сари қайсар овардӣ андар нишеб.

Чу ин нома оранд наздики ту,
Пурандеша кун ройи борики ту.

Ҳаме бош, то ман биҷунбам зи ҷой,
Ту бо лашкари хеш бугзор пой.

Чу з-ин рӯю з-он рӯй бошад сипоҳ,
Шавад дар миён ройи қайсар тобоҳ.

Ба Эрон варо дастгир оварем,
Ҳама румиёнро асир оварем.

Зи даргаҳ яке чорагар баргузид,
Сухангӯю доно чунон чун сазид.

Бад-ӯ гуфт, к-«ин нома андар ниҳон
Ҳаме бар ба кирдори корогаҳон.

Чунон рав, ки бинад-т румӣ касе,
Ба раҳ-бар сухан пурсад аз ту басе.

Бигирад туро, назди қайсар барад
В-агар назди солори лашкар барад.

Бипурсад туро, аз куҷоӣ, бигӯй,
Бигӯяш, ки ман кеҳтаре чораҷӯй.

1. ИЛ – пеши

Бипаймудам ин ранҷи роҳи дароз,
Яке нома дорам ба сӯи Гуроз.

Ту ин нома барбанд[1] бар дасти рост,
Гар эдун, ки бистонад аз ту, равост.

Бурун омад аз пеши Хусрав наванд,
Ба бозу-бар он номаро карда банд.

Биёмад, чу наздики қайсар расид,
Яке марди битриқ ӯро бидид.

Сӯи қайсараш бурд сар пур зи гард,
Ду рух зарду лабҳо пур аз[2] ложвард.

Бад-ӯ гуфт қайсар, ки «Хусрав куҷост?
Бибояд-т гуфтан ба ман роҳи рост».

Аз ӯ хира шуд кеҳтари чораҷӯй,
Зи бимаш ба посух дижам кард рӯй.

«Биҷӯед,– гуфт,– ин балоҷӯйиро,
Бадандеш, бадкоми бадгӯйиро».[3]

Биҷустанду он нома аз дасти ӯй
Кушод, он ки доно буду роҳҷӯй.

В-аз он гоҳ доносареро биҷуст,
Ки он паҳлавонӣ бихонад дуруст.

Чу он нома бархонд марди дабир,
Рухи номвар шуд ба кирдори қир.

Ба дил гуфт, к-ин аст кини Гуроз,
Далер омадастам ба дониш фароз.

Шаҳаншоҳ бо мард сесад ҳазор,
Кас аз пили ҷангаш надонад шумор.[4]

1. Л – номаро дор
2. ИЛ – шуда
3. Л – б. 3897 нест.
4. Л –Ҳамон гоҳ аз он ҷой барбаст бор.

Маро хост афканд дар доми ӯй,
Ки торик бодо саранҷоми ӯй!

В-аз он ҷойгаҳ лашкар андаркашид,
Шуд он орзу аз дилаш нопадид.

Чу огоҳӣ омад ба сӯи Гуроз,
Ки он номвар шуд сӯи Рум боз--

Дилаш гашт пурдарду рухсора зард,
Саворе гузид аз далерони мард.

Яке нома бинвишт бо боду дам,
Ки «бар ман чаро гашт қайсар дижам?

Аз Эрон чаро бозгаштӣ, бигӯй,
Маро кардӣ андар ҷаҳон чораҷӯй.

Шаҳаншоҳ донад, ки ман кардам ин,
Дилаш гардад аз ман пур аз дарду кин».

Чу қайсар нигаҳ карду ин нома дид,
Зи лашкар гаронмояе баргузид.

Фиристод қайсар ба назди Гуроз,
К-аз он Эзидаш карда буд бениёз,

Ки «вайрон кунӣ тоҷу гоҳи маро,
Ба оташ бисӯзӣ сипоҳи маро,

К-аз он нома чуз ганҷ додан ба бод
Наёмад маро аз ту, эй баднажод.

Маро хостӣ, то ба Хусрав диҳӣ,
Ки ҳаргиз мабодат меҳиву беҳӣ!

Бибоист донист, к-эрониён
Чу бинанд шоҳ аз нажоди каён--

Ба Эрон нахоҳанд бегонае,
На қайсарнажоде, на фарзонае».

Ба қайсар басе кард пӯзиш Гуроз,
Ба кӯшиш наёмад зи домаш фароз.

Гузин кард пас Хусрав озодае,
Сухангӯю доно фиристодае.

Яке нома бинвишт сӯи Гуроз,
Ки «эй бебаҳо римани девсоз!

Туро чанд хонам бад-ин боргоҳ,
Ҳаме дур монӣ аз оину роҳ.

Кунун ин сипоҳе, ки назди туанд,
Ба ҳар солу маҳ[1] урмузди туанд.

Ба рою ба дил вижаи қайсаранд,
Ниҳонӣ бар андешаи дигаранд.

Бари мо фирист, он ки печидаанд,
Ҳаме саркаширо басечидаанд».

Чу ин нома омад ба сӯи Гуроз,
Пурандеша шуд меҳтари дерсоз.

Гузин кард аз он номдорон савор,
Аз Эрону Нерон даҳу ду ҳазор.

Бад-эшон чунин гуфт: «Якдил шавед,
Сухан гуфтани ҳар касе машнавед.

Бибошед якчанд аз ин рӯи об,
Магиред яксар зи рафтан шитоб.[2]

Чу ҳампушт бошед бо ҳам равон,
Яке кӯҳ кандан зи бун бартавон».

Сипаҳ рафт то харраи Ардашер,
Ҳам он кас, ки буданд барнову пир.

---

1. Л – Асирони рӯз
2. ТПМ – Аз ин ҷо сӯи марзи Эрон равед,
Ба наздики шоҳи далерон равед.

Кашиданд лашкар бад-он рӯдбор,
Бад-он то чӣ фармон диҳад шаҳрёр.

Чу огоҳ шуд Хусрав аз корашон,
Набуд орзуманди дидорашон.

Бифармуд, то Зодфаррух бирафт,
Ба наздики он лашкари шоҳ тафт.

Чунин бурд пайғом назди сипоҳ,
Ки аз пеш будӣ маро некхоҳ.

Чаро роҳ додӣ, ки қайсар зи Рум
Биёвард лашкар бад-ин марзу бум?

Кӣ буд он, ки аз роҳи Яздон бигашт,
Зи рою зи фармони[1] мо баргузашт?[2]

Чу пайғоми Хусрав шунид он сипоҳ,
Шуд аз бим рухсори эшон сиёҳ.[3]

Кас он роз пайдо наёраст кард,
Бимонданд бо дарду рухсор зард.

Паямбар яке буд дил бо Гуроз,
Ҳаме дошт аз боду аз хок[4] роз.

Биёмад ниҳонӣ ба наздикашон,
Барафрӯхт ҷонҳои торикашон.

«Матарсед,– гуфт,– эй бузургон, ки шоҳ –
Надид аз шумо ошкоро гуноҳ.

Мабошед ҷуз якдилу якзабон,
Магӯед, к-аз мо кӣ шуд бадгумон.

В-агар шуд ҳама зери як чодарем,
Ба мардӣ ҳама ёри якдигарем».

1. Л – паймони
2. Л – даргузашт.
3. Л – рухсорагоншон чу коҳ.
4. Л – об в-аз бод

Ҳамон чун шуниданд овози ӯй,
Бидонист ҳар меҳтаре рози ӯй.

Меҳон яксар аз ҷой бархостанд,
Бар он ҳамнишон посух оростанд.

Бари шоҳ шуд Зодфаррух чу гард,
Суханҳои эшон ҳама ёд кард.

Бад-ӯ гуфт: «Рав пеши эшон, бигӯй,
Ки андар шумо кист озорҷӯй?

Ки бифрефташ қайсари шумбахт,[1]
Ба ганчу силоҳу[2] ба тоҷу ба тахт,

Ки наздики мо ӯ гунаҳгор шуд
В-аз ин тоҷу авранг безор шуд.

Фиристед яксар бад-ин боргоҳ,
Касеро, ки будаст з-ин сар гуноҳ.

В-агарна ҳама дор бинеду чоҳ,
Зи лашкар ҳар он кас, ки гум кард роҳ».

Бишуд Зодфаррух, бигуфт ин сухан,
Рухи лашкари нав зи ғам шуд куҳан.

Наёраст лабро кушод эч кас,
Пур аз дард хомуш бимонданд бас.

Сабук Зодфаррух забон баркушод,
Ҳаме кард гуфтори нохуб ёд,

К-«аз ин сон сипоҳе далеру ҷавон
Набинам кас андар миён нотавон.

Шуморо чаро тарс бояд зи шоҳ,
Ба гетӣ пароканда аз дар сипоҳ.

1. Л – шӯрбахт.
2. ИЛ – салеху

Бузурге набинам ба даргоҳи ӯй,
Ки равшан кунад ахтару моҳи ӯй.[1]

Шумо хор доред гуфтори ман,
Матарсед яксар зи озори ман.

Ба дашном лабҳо кушоед боз,
Чи бар ман, чи бар шоҳи гарданфароз».

Ҳар он кас, ки бишнид аз ӯ ин сухан,
Бидонист, к-он бахти нав шуд куҳан.

Ҳама яксар аз ҷой бархостанд,
Ба дашном лабҳо биёростанд.

Бишуд Зодфаррух, ба Хусрав бигуфт,
Ки «лашкар ҳама ёр гаштанду ҷуфт.

Маро бими ҷон аст, агар низ шоҳ
Фиристад ба пайғом назди сипоҳ».

Бидонист Хусрав, ки он кажжгӯй
Ҳамон обу хун андарорад ба ҷӯй.

Зи бими бародар-ш чизе нагуфт,
Ҳаме дошт ин ростӣ дар нуҳуфт,

Ки печида буд Рустам аз шаҳрёр
Ба ҷое худу теғзан даҳ ҳазор.

Дили Зодфаррух нигаҳ дошт низ,
Сипаҳро ҳаме рӯй баргошт низ.

РАҲО КАРДАНИ САРОН ШИРӮЯРО ЗИ БАНД

Бидонист ҳам Зодфаррух, ки шоҳ
Зи лашкар ҳама з-ӯ шиносад гуноҳ.

1. Л –Пас б. 3956 ин б. омада:
Бародар-м Рустам зи фармони ӯ
Бигаштаст, ҳам дил зи паймони ӯ.

Чу омад бурун ин бадандеши шоҳ,
Наёраст шуд низ дар пешгоҳ.[1]

Ба дар-бар ҳаме буду бо ҳар касе
Ҳаме кард аз он озмоиш басе.

Ҳаме сохт ҳамвора, то он сипоҳ
Бупечид як-як зи фармони шоҳ.

Ҳаме ронд бо ҳар касе достон,
Шуданд андар он кор ҳамдостон,

Ки шоҳе дигар барнишонад ба тахт,
К-аз ин дур шуд фарру оину бахт.

Бари Зодфаррух яке пир буд,
Ки дар корҳо кардан[2] ожир буд.

Чунин гуфт бо Зодфаррух, ки «шоҳ
Ҳаме аз ту бинад гуноҳи сипоҳ.

Кунун то яке шаҳрёре падид
Наёрӣ, фузун з-ин набояд ҷаҳид,

Ки ин буми обод вайрон шавад,
Аз ошӯб Эрон чу Нерон шавад.

Нигаҳ кард бояд ба фарзанди ӯй,
Кадом аст бошарму бегуфтугӯй.

Варо шод бар тахт бояд нишонд,
Бар он тоҷ динор бояд фишонд.[3]

Чу Ширӯи бедор меҳтарписар
Ба зиндон бувад, кас набояд дигар».

Ҳаме рой зад з-ин нишон ҳар касе,
Бар ин рӯзу шаб барнаёмад басе,

1. И – б. 3967, 3968 нест.
2. Л – сахт
3. ТПЗ – Аз он пас ба коре дигар дархазем,
Ки талхӣ мазидем, ширин мазем.

Ки бархост гарди сипоҳи Тухор,
Ҳама корҳоро гирифтанд хор.

Пазира шудаш Зодфаррух ба роҳ,
Фаровон бирафтанд бо ӯ сипоҳ.

Расиданд пас як ба дигар фароз,
Сухан рафт чанд ошкорову роз.

Ҳамон Зодфаррух забон баркушод,
Бадиҳои Хусрав ҳаме кард ёд.

Ҳаме гуфт: «Лашкар ба мардиву рой,
Ҳаме кард хоҳанд шоҳе ба пой».

Сипаҳбад чунин дод посух бад-ӯй,
Ки ман нестам ҷомаи гуфтугӯй.

Агар бо ялон андароям ба ҷанг,
Кунам бар ялони ҷаҳон ҷой танг.

Гиромӣ буд ин шаҳрёри ҷавон
Ба назди кунорангу ҳам паҳлавон.

Чу рӯзи чунон[1] мард гардад сиёҳ,
Мабодо, ки бинад касе тоҷу гоҳ.

Нажанд он замон шуд, ки бедод шуд,
Зи[2] бедодгар бандагон шод шуд.[3]

Суханҳош чун Зодфаррух шунид,
Мар ӯро зи эрониён баргузид.

Бад-ӯ гуфт: «Акнун ба зиндон шавем,
Ба наздики он мустамандон шавем.

Биёрем бебок Шируйро,
Ҷавону далеру ҷаҳонҷӯйро».

1. Л –чун ӯ
2. И –Ба
3. Л –б. 3990 нест.

Сипаҳбад нигаҳбони зиндони ӯст,
К-аз ӯ доштӣ бештар мағзу пӯст.

Або шаш ҳазор озмуда савор
Ҳаме дорад он бастагонро ба зор.

Чунин гуфт бо Зодфаррух Тухор,
Ки «кори сипаҳбад гирифтем хор.

Гар ин бахти Парвиз гардад ҷавон,
Намонад ба Эрон яке паҳлавон.

Агар дор доранд, агар чоҳу банд,
Намонад ба Эрон яке бегазанд,»[1]

Бигуфт ину аз ҷой бар кард асп,
Ҳаме тохт бар сони Озаргушасп

Сипоҳ андаровард яксар ба ҷанг,
Сипаҳбад пазира шудаш бедиранг.

Сари лашкари номвар гашта шуд,
Сипаҳбад ба ҷанг- андарун кушта шуд.

Пароканда шуд лашкари шаҳрёр,
Сияҳ гашт рӯзу табаҳ гашт кор.

Ба зиндони танг андаромад Тухор
Бад-он чора бо ҷомаи корзор.

Ба Ширӯи гарданкаш овоз дод,
Сабук посухаш номвар боз дод.

Бидонист Ширӯй, к-он сарфароз
Бад-он гаҳ ба зиндон чаро шуд фароз.

Чу рӯи Тухори фурӯзон бидид,
Аз андӯҳ ҷону дилаш бардамид.[2]

1. ИЛ – б. 3998 нест.
2. Л – хандон лабашро газид.

Бад-ӯ гуфт гирён, ки «Хусрав куҷост?
Раҳо кардани мо чӣ кори шумост?»

Чунин гуфт бо шоҳзода Тухор,
Ки «гар мардумӣ, коми шерон махор.

Агар ту бад-ин кор ҳамдостон
Набошӣ, ту кам гир аз ин достон.

Яке кам бувад шояд аз шонздаҳ,
Бимонад бародар туро понздаҳ,

Ки шоянд ҳар як ба шоҳаншаҳӣ,
Бад-эшон бувад шод тахти меҳӣ».

Фурӯ монд Ширӯй гирён ба ҷой,
Аз он хонаи танг бугзорд пой.

ОГАҲ ШУДАНИ ХУСРАВ АЗ КОРИ СИПОҲ

Ҳамон Зодфаррух ба даргоҳ-бар
Ҳаме буду касро надодӣ гузар,

Ки огаҳ шудӣ з-он сухан шаҳрёр,
Ба даргоҳ- бар буд як пардадор.

Чу пажмурда шуд чодари офтоб,
Ҳаме сохт ҳар меҳтаре ҷои хоб.

Бифармуд, то посбонони шаҳр
Ҳар он кас, ки аз меҳтарӣ дошт баҳр--

Бирафтанд яксар сӯи боргоҳ,
Бад-он ҷои шодиву ороми шоҳ.

Бад-эшон чунин гуфт, к-«имшаб хурӯш
Дигаргунатар кард бояд, ки дӯш.

Ҳама посбонон ба номи Қубод
Ҳаме кард бояд ба ҳар пос ёд».

Чунин дод посух, ки «эдун кунам,
Зи сар номи Парвиз берун кунам».

Чу шаб чодари қиргун кард нав,
Зи шаҳру зи бозор бархост ғав.[1]

К-анӯша зиёд аз бузургон Қубод
Ба ҳар кишваре номи ӯ бод ёд.

Шаби тира шоҳи ҷаҳон хуфта буд,
Ки Ширин ба болинаш ошуфта буд.

Чу овози он посбонон шунид,
Ғамӣ гашту шодон дилаш бардамид.

Бад-ӯ гуфт: «Шоҳо, чӣ шояд будан?
Бад-ин достоне бибояд задан?»

Аз овози ӯ шоҳ бедор шуд,
Дилаш з-он сухан пур зи озор[2] шуд.

Ба Ширин чунин гуфт, к-«эй моҳрӯй,
Чӣ дорӣ ба хоб -андарун гуфтугӯй?»

Чунин гуфт Ширин, ки «букшой гӯш,
Хурӯшидани посбонон ниюш».

Чу Хусрав бар он гуна ово шунид,
Ба рухсора шуд чун гули шанбалид.

Чунин гуфт, к-«аз шаб гузашта се пос,
Биёбед гуфтори ахтаршинос,

Ки ин бадкуниш чун зи модар бизод,
Ниҳонӣ варо ном кардам Қубод.

Ба овоз Ширӯй гуфтам ҳаме,
Дигар номаш андарнуҳуфтам ҳаме.

Варо ном Ширӯй буд ошкор,
Қубодаш ҳаме хонд ин нобакор.

---

1. ТПЗ – Ҳама посбонон ба номи Қубод
Чу овоз доданд, карданд ёд.

2. Л – тимор

Шаби тира бояд шудан сӯи Чин
В-агар сӯи Мочину Мукронзамин.

Бар эшон ба афсун бигирем роҳ,
Зи Фағфури чинӣ бихоҳам сипоҳ».

Аз он к-ахтараш б-осмон тира буд,
Суханҳои ӯ бар замин хира буд.

Шаби тира афсун наёмад ба кор,
Ҳаме омадаш кори душхор хор.

Бад-ӯ гуфт Ширин, ки «омад замон,
Бар афсуни мо чира шуд бадгумон.[1]

Ба дониш кунун чораи хеш соз,
Мабодо, ки[2] ояд ба душман ниёз.

Чу равшан шавад, душмани чораҷӯй,
Ниҳад бегумон сӯи ин кох[3] рӯй».

Ҳамон гаҳ зиреҳ хост аз ганҷ шоҳ
Ду шамшери ҳиндиву румӣ кулоҳ.

Ҳамон таркашу тиру зарринсипар,
Яке бандае гурду пархошх(в)ар.

Шаби тирагун андаромад ба боғ,
Бад-он гаҳ, ки бархезад аз хоб зоғ.[4]

Биёвехт аз шох заррин сипар,
Ба ҷое к-аз ӯ дур будӣ гузар.

Нишаст аз бари наргису заъфарон,
Яке теғ дар зери зону гарон.

---

1. ТПЗЛ – Бад-ӯ гуфт Ширин: «Анӯша бадӣ,
Ҳамеша зи ту дур чашми бадӣ!
2. Л – к-ат
3. Л – даргоҳ
4. ТП – Ба боғи бузург- андар аз бас дарахт
Набуд шоҳро бар чаман ҷои тахт.

Чу хуршед барзад синон аз фароз,
Сӯи кох шуд душмани девсоз--

Якояк бигаштанд гирди сарой,
Тиҳӣ буд зи шоҳ ин сазовор ҷой.

Ба тороҷ доданд ганҷи варо,
Накард эч кас ёд ранҷи варо.

Ҳамон бозгаштанд, дида пуроб
Гирифта зи кори замона шитоб.

Чӣ ҷӯем аз ин гунбади тезгард,
Ки ҳаргиз наёсояд аз коркард.

Якеро ҳаме тоҷи шоҳӣ диҳад,
Якеро ба дарё ба моҳӣ диҳад.

Якеро бараҳна сару пою суфт,
На ором хӯрду на ҷои нуҳуфт.

Якеро диҳад нӯш аз шаҳду шир,
Бипӯшад ба дебову хаззу ҳарир.

Саранҷом ҳар ду ба хок андаранд,
Ба торикҷои мағок[1] андаранд.

Агар худ назодӣ хирадманд мард,
Набудиш андӯҳи нангу набард.

Надидӣ ҷаҳон аз буна, беҳ будӣ,
Агар кеҳ будӣ мард, агар меҳ будӣ.

Кунун ранҷ дар кори Хусрав барем,
Ба хонанда огоҳии нав барем.[2]

1. Л – торикдоми ҳалок
2. И–б. 4049–4057 нест.

ГИРИФТОР ШУДАНИ ХУСРАВИ ПАРВИЗ БА ДАСТИ ПИСАРАШ ШИРӮЯ

Ҳаме буд Хусрав бар он марғзор,
Дарахти баландаш бар ӯ соядор.

Чу бугзашт ниме зи рӯзи дароз,
Ба нон омад он подшоро ниёз.

Ба боғ- андарун буд як пойкор,
Ки нашнохтӣ чеҳраи шаҳриёр.

Парастандаро гуфт хуршедфар,
Ки «шохе бибур з-ин гиромӣ камар».

Бад-он шох буд мӯҳраи зарр панҷ,
Ба мӯҳра зи гавҳар басе дида ранҷ.

Чунин гуфт бо боғбон шаҳрёр,
Ки «ин мӯҳра имрӯз ояд[1] ба кор.

Ба бозор бар, порае[2] гӯшт хар,
Дигар нону бероҳ ҷое гузар».

Мар он гавҳаронро баҳо сӣ ҳазор
Дирам буд касеро, ки будӣ ба кор.

Сӯи нонво шуд сабук боғбон,
Бад-он шохи заррин аз ӯ хост нон.

Бад-ӯ нонво гуфт, к-«инро баҳо
Надонам, наёрам-ш кардан раҳо».

Бибурданд ҳар ду ба гавҳарфурӯш,
Ки инро баҳо кун, ба дониш бикӯш.

Чу он гавҳарон Зодфаррух бидид,
Бад-ӯ гуфт, к-«инро кӣ ёрад харид?

1. Л- мӯҳраҳо гир, к-ояд
2. Л –шав, баҳрае

Чунин шох дар ганҷи Хусрав будӣ,
Бад-ин гуна ҳарсола сад нав будӣ.

Ту ин гавҳарон аз кӣ дуздидаӣ,
Гар аз бандаи хуфта бибридаӣ?!»

Сӯи Зодфаррух шуданд он се мард,
Або гавҳару зарру бо коркард.

Чу он гавҳарон Зодфаррух бидид,
Сӯи шаҳрёри нав андардавид.

Ба Ширӯй бинмуд чандон[1] гуҳар,
Бурида яке шохи зарринкамар.

Чунин гуфт Ширӯй бо боғбон,
Ки «гар з-ин худованди гавҳар нишон

Нагӯӣ, ҳам акнун бибуррам сарат,
Ҳам онро, ки бошад зи бад[2] гавҳарат!»

Бад-ӯ гуфт: «Шоҳо, ба боғ андар аст
Зиреҳпӯш марде камоне ба даст.

Ба боло чу сарву ба рух чун баҳор,
Ба ҳар чиз монандаи шаҳрёр.

Саросар ҳама боғ аз ӯ равшан аст,
Чу хуршеди тобанда дар ҷавшан аст.

Фурӯ ҳишта аз шох зарринсипар
Яке банда дар пеши ӯ бо камар.

Бурид инчунин шохи гавҳар аз ӯй,
Маро доду гуфто аз эдар бипӯй.

Зи бозор нон овару нонхӯриш,
Ҳам акнун бирафтам чу бод аз бараш».

1. Л – гуфт ин-т фаррух
2. Л – ӯ бошад аз

Бидонист Ширӯй, к-он Хусрав аст,
Ки дидори ӯ дар замона нав аст.

Зи даргаҳ фиристод сесад савор
Чу боди дамон то лаби ҷӯйбор.

Чу Хусрав зи дур он сипаҳро бидид,
Бипажмурду шамшери кин баркашид.

Чу рӯи шаҳаншоҳ дид он сипоҳ,
Ҳама бозгаштанд яксар[1] зи роҳ.

Якояк бари Зодфаррух шуданд,
Басе ҳар касе достонҳо заданд,

Ки «мо бандагонему ӯ хусрав аст,
Бад-он шоҳ рӯзи бад акнун нав аст.

Наёрад задан кас бар ӯ боди сард,
Чи дар боғ бошад, чи андар набард».

Бишуд Зодфаррух ба наздики шоҳ,
Зи даргоҳи ӯ бурд чандин сипоҳ.

Чу наздики ӯ рафт, танҳо бибуд,
Фаровон сухан гуфту Хусрав[2] шунуд.

Бад-ӯ гуфт: «Агар шоҳ борам диҳад,
Бад-ин кардаҳо зинҳорам диҳад,

Биёям, бигӯям сухан ҳар чӣ ҳаст
В-агарна бипӯям ба сӯи нишаст».

Бад-ӯ гуфт Хусрав: «Чӣ гуфтӣ, бигӯй,
На андуҳгусорӣ, на пайкорҷӯй!»

Чунин гуфт пас марди гӯё ба шоҳ,
Ки «дар кор ҳушёртар кун нигоҳ.

1. Л – гирён
2. Л – чанде

Бар он не, ки куштӣ ту ҷангӣ ҳазор,
Саранҷом сер оӣ аз корзор.

Ҳама шаҳри Эрон туро душмананд,
Ба пайкори ту якдилу яктананд.

Биё, то бихоҳад намудан сипеҳр,
Магар кинаҳо бозгардад ба меҳр».

Бад-ӯ гуфт Хусрав, ки «оре, равост,
Ҳама бимам аз мардуми носазост,

Ки пеши ман оянду хорӣ кунанд,
Ба ман-бар ба бад[1] комгорӣ кунанд».

Чу бишнид аз Зодфаррух сухан,
Дилаш бад шуд аз рӯзгори куҳан,

Ки ӯро ситорашумар гуфта буд,
Зи гуфтори эшон[2] барошуфта буд,

Ки марги ту бошад миёни ду кӯҳ
Ба дасти яке банда дур аз гурӯҳ.

Яке кӯҳи заррин, яке кӯҳи сим,
Нишаста ту андар миён, дил ду ним,

Зи бар осмони ту заррин бувад,
Замин оҳанин, бахт пуркин бувад.

Кунун ин зиреҳ чун замини ман аст,
Сипар осмони барини ман аст.

Ду кӯҳ, ин ду ганҷи ниҳода ба боғ,
К-аз ин ганҷҳо шуд дилам чун чароғ.

Ҳамоно сар омад кунун рӯзи ман,
Куҷо[3] ахтари гетиафрӯзи ман?

1. Л – ҳаме
2. Л – сипеҳрӣ.
3. Л – Ҳамон

Куҷо он ҳама кому ороми ман,
Ки бар тоҷҳо-бар буди номи ман?

Бибурданд пиле ба наздики ӯй,
Пур аз дард шуд[1] ҷони торики ӯй.

Бар он кӯҳаи пил биншаст шоҳ,
Зи боғаш биёвард лашкар ба роҳ.

Сухан гуфт аз он пил бар паҳлавӣ,
Ки «эй ганҷ, агар душмани Хусравӣ,

Макун дӯстӣ низ бо душманам,
Ки имрӯз дар дасти оҳарманам!

Ба сахтӣ набудим фарёдрас,
Ниҳон бошу манмой рӯят ба кас».

Ба дастур фармуд аз он пас Қубод,
К-«аз ӯ ҳеҷ бар бад макун низ ёд.

Бигӯ, то сӯи Тайсафунаш баранд,
Бад-он хонаи раҳнамунаш баранд.

Бибошад ба ороми Морусипанд,
Набояд, ки оранд бар вай газанд.[2]

Бар ӯ-бар мувакил кунанд устувор
Галинӯшро бо саворе ҳазор.

Чу гарданда гардун ба сар баргузашт,
Шуд аз шоҳияш сол бар сиву ҳашт.

Куҷо моҳи озар буду рӯзи дай,
Гаҳи оташу мурғи бирёну май.[3]

1. ИЛ – буд
2. Л – Набошад ба айвони мо–дар писанд,
Набояд, ки дорад кас ӯро нажанд:
И – Набошам ба озори ӯ судманд,
Набояд, ки дорад кас ӯро нажанд:
3. ТПЗ – Зи Хусрав бишуд фарри шоҳаншаҳӣ,
Абе тоҷ монд ӯ ба сони раҳӣ.

Қубод омаду тоҷ бар сар ниҳод,
Ба ором бар тахт биншаст шод.

Аз Эрон бар ӯ кард байъат сипоҳ,
Дирам дод аз ганҷи яксола шоҳ.

Набуд зиндагониш ҷуз ҳафт моҳ,
Ту хоҳӣ-ш ночиз хон, хоҳ шоҳ.

Чунин аст расми сарои ҷафо,
Набояд к-аз ӯ чашм дорӣ вафо.

Ҳар он кас, ки расми ҷаҳон донад ӯй,
Ҷаҳонро ҳаме кинавар хонад ӯй.[1]

1. ИЛ –б. 4125 нест:
ТП – Ҷавонмардӣ, аз корҳо пеша кун,
Ҳама некувӣ андар андеша кун.
Чу гӯӣ, к-аз ӯ ман расидам ба ком,
Нигаҳ кун,ки он ком банд асту дом.
Зи бад, то тавонӣ, сиголиш макун,
Аз ин марди донанда бишнав сухун.
Чу гуфтору кирдор некӯ кунӣ,
Ба гетӣ равонро беоху кунӣ.

ПОДШОҲИИ ҚУБОДИ ПАРВИЗ

Ҳафт моҳ буд

ОҒОЗИ ДОСТОН

БАР ТАХТ НИШАСТАНИ ШИРӮЯ ВА АНДАРЗ КАРДАН ВА ФИРИСТОДАНИ САРОН НАЗДИ ПАДАР БА ПАНД ВА ПӮЗИШ

Чу Ширӯй биншаст бар тахт шод,[1]
Ба сар барниҳод он кайӣ тоҷи дод.[2]

Бирафтанд гурдони[3] эрониён,
Бар ӯ хонданд офарини каён.

Чунин гуфт ҳар як ба бонги баланд,
Ки «эй пурҳунар, хусрави арҷманд![4]

Чунон ҳам, ки Яздон туро дод тоҷ,
Нишастӣ ба ором бар тахти оҷ.

Бимонод гетӣ ба фарзанди ту,
Чунин ҳам ба хешу ба пайванди ту».

Чунин дод посух бад-эшон Қубод,
Ки «ҳамвора пирӯз бошеду шод.

Набошем то ҷовидон бадкуниш,
Чу некӯ бувад дод бо[5] хушманиш.

Ҷаҳонро бидорем бо эманӣ,
Бибуррем кирдори оҳарманӣ.

Зи боиста оини пешини мо,
Ки афзун кунад фарраи дини мо,

---

1. Л – тахти ноз: И – оҷ,
2. Л – оз: И – зарр тоҷ.
3. ИЛ – гӯянда
4. ИЛ – б. 3 нест.
5. Л – шоҳро

Паёме фиристам ба назди падар,
Бигӯям бад-ӯ ин сухан дар ба дар.

Зи нохуб коре, ки ӯ рондааст,
Ба бад номи ӯ дар ҷаҳон мондааст,

Ба Яздон кунад пӯзиш ӯ аз гунаҳ,
Гироянда гардад ба оину роҳ.

Чу ӯ ром гардад ба гуфтори ман,
Беозор гардад дилозори ман.[1]

Бипардозам огаҳ ба кори ҷаҳон,
Бикӯшам ба дод ошкору ниҳон.

Ба ҷои накӯкор некӣ кунам,
Дили марди дарвешро нашканам.

Ду тан боядам роду некӯсухан,
Куҷо ёд доранд кори куҳан».

Бад-он анҷуман гуфт, к-«ин кори кист,
Зи эронсарон[2] поку бедор[3] кист?»

Намуданд гурдон саросар ба чашм,
Ду устодро гар нагиранд хашм.

Бидонист Ширӯй, к-эрониён
Киро баргузиданд пок аз миён.

Чу Аштоду Харроди Барзини пир,
Ду донои гӯяндаву ёдгир.

Бад-эшон чунин гуфт, к-«эй бихрадон,
Ҷаҳондидаву коркарда радон!

Мадоред кори ҷаҳонро ба ранҷ,
Ки аз ранҷ ёбад сарафроз ганҷ».[4]

---

1. ИЛ – б. 3 нест.
2. Л – эрониён
3. И – эрониён поку диндор
4. ТПЗ – Шуморо бибояд шудан назди шоҳ,
Магар к-аз шумо шоҳ ояд ба роҳ

Ду донанда беком бархостанд,
Пур аз об[1] мижгон биёростанд.[2]

Чу Харроди Барзину Аштогушасп
Ба фармон нишастанд ҳар ду бар асп.

Бад-эшон чунин гуфт, к-«аз дил кунун
Бибояд гирифтан раҳи Тайсафун.

Паёме барӣ назди фаррух падар,
Сухан ёд гирӣ ҳама дар ба дар.

Бигӯӣ, ки моро набуд ин гуноҳ,
На эрониёнро буд ин дастгоҳ,

Ки бодафраи эзадӣ ёфтӣ,
Чу аз некуӣ рӯй бартофтӣ.

Яке он ки нопок хуни падар
Бирезад зи тан[3] покзода писар,

Набошад бар ин низ ҳамдостон,
Ки пеши касе гӯяд ин достон.

Дигар он ки гетӣ пур аз ганҷи туст,
Расида ба ҳар кишваре ранҷи туст.[4]

Се дигар, ки чанде далеру савор,
Ки буд андар Эрон ҳама номдор-

Набуданд шодон зи фарзанди хеш,
Зи буму бару пок пайванди хеш.

Яке сӯи Чин шуд, яке сӯи Рум,
Пароканда гашта ба ҳар марзу бум.

Бигӯед пешаш, чу бояд сухан,
Чи аз нав, чи аз достони куҳан.

1. Л – Рух аз оби
2. ТПЗИ– Ба Харрод гуфто: «Нигар, нағнавӣ,
Бавижа, ки дастури Хусрав бувӣ.
3. Л – ҳаме
4. ТПМ – Пур аз дард кардӣ дили ростон,
Набудӣ ҳамон низ ҳамдостон.

Дигар он ки қайсар ба ҷои ту кард,
Зи ҳар гуна аз ту чӣ[1] тимор х(в)ард.

Сипаҳ доду духтар туро дод низ,
Ҳамон ганҷу бо ганҷ бисёр чиз.

Ҳаме хост дори Масеҳо ба Рум,
Бад-он то шавад тоза он марзу бум.

Ба ганҷи ту ин дори Исо чӣ суд,
Ки қайсар ба хубӣ зи ту[2] шод буд.

Надодиву ин моя роят набуд,
Сӯи мардумӣ раҳнамоят набуд.

Дигар оз бар ту чунон чира гашт,
Ки чашми хирад мар туро хира гашт.[3]

Зи бечорагон хоста бистадӣ,
Зи нафрин ба рӯи ту омад бадӣ.[4]

Дигар он ки фарзанд будат ду ҳашт,
Шабу рӯзи эшон ба зиндон гузашт.

Бад-ин саркашӣ аз ту эмин нахуфт,
Зи бими ту бугзоштандӣ нуҳуфт.

Зи Яздон шинос он, ки омад-т пеш,
Барандеш аз он зишт кирдори хеш.

Бад он бад, к-аз ин бад баҳона манам,
Суханро нахуст остона манам.

Ба Яздон, ки аз ман набуд ин гуноҳ,
Наҷустам, ки вайрон шавад гоҳи шоҳ.

Кунун пӯзиши ин ҳама бозҷӯй,
Бад-ин номдорони Эрон бигӯй.

---

1. Л –ҳар гунае аз ту
2. Л – чӯбе ҳаме
3. ИЛ – б. 39 нест.
4. ТПЗИМ – Бикуштӣ ду холи накӯхоҳро,
К-аз эшон барафрӯхтӣ гоҳро.

Зи бадҳо, ки кардӣ, ба Яздон гирой,
Ки ӯяст бар некувӣ раҳнамой.

Магар мар туро ӯ бувад дастгир
Бад-он ранҷҳое, ки будат гузир».

Чу бишнид пайғоми ӯ ин ду[1] мард,
Бирафтанд дилҳо пур аз доғу дард.

Бад-ин гуна то кишвари Тайсафун
Ҳама дида пур-обу дил пур зи хун.

В-аз он шаҳр то хони Морӯспанд,
Ки буд андар он шаҳрёри баланд.

Нишаста ба дар-бар Галинӯш буд,
Ки гуфтӣ, замин з-ӯ пур аз ҷӯш буд.

Ҳама лашкараш яксар ороста,
Кашида ҳама теғу пероста.

Або ҷавшану хӯд баста миён,
Ҳама тозиаспон ба баргустувон.

Ба ҷанг- андарун гурзи пӯлод дошт,
Ҳама дил пур аз оташу бод дошт.[2]

Чу Харроди Барзину Аштогушасп
Фуруд омаданд он ду доно зи асп.

Галинӯш бар пой ҷаст ин замон,
Зи дидори эшон бишуд шодмон.

Ба ҷое ки шоист,[3] биншондашон,
Ҳама меҳтари номвар хондашон.

Сухангӯй Харроди Барзин нахуст
Забонро ба оби далерӣ бишуст.

1. Л –пайғом ин ҳар ду: И –пайғом аз ӯ ин ду
2. Л – б. 56 нест.
3. ИЛ –боист,

Галинӯшро гуфт фаррух Қубод,
Ба ором тоҷи каён[1] барниҳод.

Ба Эрону Нерону Рум огаҳист,
Ки Ширӯй бар тахти шоҳаншаҳист.

Ту ин ҷавшану хӯду гурзу камон
Чӣ дорӣ, ҳаме кистат бадгумон?

Галинӯш гуфт: «Эй ҷаҳондида мард,
Ба коми ту бодо ҳама коркард,

Ки тимор бурдӣ зи нозук танам,
Куҷо оҳанин буд пероҳанам.

Бар ин меҳр-бар офарин хонамат,
Сазоӣ, ки гавҳар барафшонамат.[2]

Набошад[3] ба ҷуз хуб гуфтори ту,
Ки хуршед бод аз ҷаҳон ёри ту!

Ба коре куҷо омадастӣ, бигӯй,
Пас он гаҳ суханҳои ман бозҷӯй».

Чунин дод посух, ки «фаррух Қубод,
Ба Хусрав маро чанд пайғом дод.

Агар бозхоҳӣ, бигӯям ҳама,
Паёми ҷаҳондор, шоҳи рама».

Галинӯш гуфт: «Эй гаронмоя мард,
Кӣ донад суханҳо чунин ёд кард?

Валекин маро шоҳи Эрон-Қубод
Басе андар ин панду андарз дод,

Ки ҳамдостонӣ макун рӯзу шаб,
Ки дар пеши Хусрав кушоянд[4] лаб.

1. Л – кайӣ
2. Л – б. 65, 66 нест.
3. Л – Мабодо
4. ИЛ – кас пеши Хусрав кушояд

Магар он ки гуфтори ӯ бишнавӣ,
Агар порсӣ гӯяд, ар паҳлавӣ».

Чунин гуфт Аштод, к-«эй шодком,
Ман андар ниҳонӣ надорам паём.

Паёмест, к-он теғ бор оварад,
Сари саркашон дар канор оварад.

Ту акнун зи Хусрав бад-ин бор хоҳ
Бад-он то бигӯям паёмаш зи[1] шоҳ».

Галинӯш бишнид, бар пой ҷаст,
Ҳама бандҳоро ба тан-бар бубаст.

Бари шоҳ буд,[2] даст карда ба каш,
Чунон чун бибояд парасторфаш.

Бад-ӯ гуфт: «Шоҳо, анӯша бадӣ,
Мабодо дили ту нажанд аз бадӣ!

Чу Аштоду Харроди Барзин зи шоҳ
Паём овариданд аз он боргоҳ».

Бихандид Хусрав, ба овоз гуфт,
Ки «гуфтори ту бо хирад нест[3] ҷуфт.

Гар ӯ шаҳрёр аст, пас ман киям,
Бад-ин танг зиндон зи баҳри чиям?

Ки аз ман ҳаме бор бояд-т[4] хост,
Агар кажж гӯянд, агар роҳи рост».

Биёмад Галинӯш назди гавон,
Бигуфт ин сухан гуфтани хусравон.[5]

Кунун даст карда ба каш баршавед,
Бигӯеду гуфтори ӯ бишнавед.

1. ИЛ – бигӯем пайғоми
2. ИЛ – шуд
3. Л – бод
4. Л – боядат бор
5. Л – паҳлавон.

Ду марди хирадманди покизагӯй
Ба дастори чинӣ бубастанд рӯй.

Чу диданд, бурданд пешаш намоз,
Бибуданд ҳар ду замоне дароз.

Ҷаҳондор бар шодварди бузург
Нишаста ҳама пайкараш мешу гург.

Ҳамон зарру гавҳар бар он бофта,
Саросар як андар дигар тофта.

Ниҳолиш дар зери дебои зард,
Паси пушти ӯ маснаде ложвард.

Биҳии тановар гирифта ба даст,
Дижам хуфта бар ҷойгоҳи нишаст.

Чу дид он ду марди гаронсояро,
Ба доноӣ - андар сари мояро--

Аз он хуфтагӣ хештан кард рост,
Ҷаҳонофаринро ниҳон ёр хост.

Ба болин ниҳод он гиромӣ биҳӣ,
Бад-он то бипурсад зи ҳар ду раҳӣ.

Биҳӣ з-он ду болиш ба нармӣ бигашт,[1]
Беозор гардон зи сундус[2] гузашт.

Бад-ин гуна аз шодварди меҳӣ,
Ҳаме гашт, то шуд ба рӯи замӣ.

Бипӯид[3] Аштоду он баргирифт,
Бимолида-ш аз хоку бар сар гирифт,

Ҷаҳондор аз Аштод баргошт рӯй,
Бад-он то надид аз биҳӣ рангу бӯй.

---

1. Л – ба бар мебигашт,
2. Л – ба марқад
3. Л – Бибӯид

Биҳиро ниҳоданд бар шодвард,
Ҳаме буд бар пой пеш ин ду мард.

Пурандеша шуд номдор аз биҳӣ,
Надид андар ӯ ҳеҷ фоли беҳӣ.

Ҳамон гаҳ сӯи осмон кард рӯй,
Чунин гуфт, к-«эй довари ростгӯй!

Кӣ баргирад инро, ки ту бифканӣ,
Кӣ пайвандад онро, ки ту бишканӣ?!

Чу аз дудае бахти равшан бигашт,
Ғам овард чун рӯзи шодӣ гузашт».[1]

Ба Аштод гуфт: «Ончи дорӣ паём
Аз он беманиш кӯдаки зиштном.

Ҳамон з-он палиди[2] гунаҳкардагон,
Бадандешаву тирадил, бадгумон--[3]

Ҳама бадсиголанду бедонишанд,
Зи бедонишӣ вижа беромишанд.

Бихоҳад шудан бахт аз ин дудмон,
Намонад бад-ин тухма кас шодмон.

Сӯи носазоён шавад тоҷу тахт,
Табаҳ гардад ин хусравонӣ дарахт.

Намонад бузургӣ ба фарзанди мо,
На бар дудаву[4] хешу пайванди мо.

Ҳама дӯстон вижа душман шаванд,
Бар ин дуда бадгӯву бадтан шаванд.

---

1. Л – б. 104 нест.
2. Л – Ҳам аз рози мӯъҷаб
3. Л – Пурандешаву тирадил бардагон.
4. ТПЗИЛ – Сарафроз гардад, касе, к-ӯ кеҳ аст,
Пур аз ғам шавад ҷони он, к-ӯ меҳ аст.
Л – дар тухмаву: И – Абар тухмаи

Ниҳон ошкоро бикард ин биҳӣ,
Ки бебар шавад тахти шоҳаншаҳӣ.

Сухан ҳар чӣ бишнидӣ, акнун[1] бигӯй,
Паёмаш маро камтар аз оби ҷӯй.

Кушоданд гӯё забон ин ду мард,
Сухан ҳар чӣ фарзанди ӯ ёд кард.[2]

Ҷаҳондор бишнид гуфтори мард,
Баровард печон яке боди сард.

Бад-он номвар гуфт: «Посух шунав,
Якояк бубар сӯи солори нав.

Бигӯяш, ки айби касонро маҷӯй,
Ҷуз он гаҳ, ки бартобӣ аз айб рӯй.

Сухан ҳар чӣ гуфтӣ, на гуфтори туст,
Мамонод гӯёи ин тандуруст.

Бигӯ он ки бадхоҳ чун[3] бишнавад,
Зи[4] гуфтори беҳуда шодон шавад.

Бидонад, ки чандон надорӣ хирад,
Ки мағзат ба дониш сухан[5] парварад.

Ба гуфтори бебар чу неру кунӣ,
Равону хирадро пуроҳу кунӣ.

Касе к-ӯ гунаҳкор хонад[6] туро
В-аз он пас ҷаҳондор хонад[7] туро.

Набояд, ки ёбад бари ту нишаст,
Нагирад[8] каму беш коре ба даст.

---

1. Л –он ҷо
2. ТПЗ – Якояк бигуфтанд бо ӯ ҳама,
   Намонданд пӯшида як замзама.
3. ИЛ – Магӯй он ки бадхоҳи ту
4. Л – Ба
5. Л – хирад
6. Л – хоҳад
7. Л –хоҳад
8. Л – Бигирад

Маяндеш аз ин пас бад-ин сон паём,
Ки душман шавад бар ту-бар шодком.

Ба Яздон маро кор паростаст,
Ниҳода бад-он гетиям хостаст.

Бад-ин гуфтани[1] айбҳои дурӯғ,
Ба пеши бузургон нагирӣ[2] фурӯғ».

ПОСУХ ФИРИСТОДАНИ ХУСРАВИ ПАРВИЗ ҚУБОДРО

Биёрам кунун посухи ин ҳама,
Бад-он то бигӯед пеши рама.

Пас аз марги ман ёдгорӣ бувад,
Сухан гуфтани рост ёрӣ бувад.[3]

Чу пайдо кунам бар ту анбӯҳи ранҷ,
Бидонӣ, ки аз ранҷи мо хост ганҷ.

Нахустин, ки гуфтӣ зи Ҳурмуз сухан,
Аз он хашму он орзуи куҳан

Зи гуфтори бадгӯй бар мо падар
Биёшуфту шуд кор зеру забар.

Аз андешаи ӯ чу огаҳ шудем,
Аз Эрон шаби тира бераҳ шудем.[4]

Ҳаме роҳ ҷустему бугрехтем,
Ба доми бало-бар наёвехтем.[5]

Шунидам, ки бар шоҳи ман бад расид,
Зи Бардаъ бирафтам, чу гӯш он шунид.

---

1. Л – гуфтаанд
2. Л – назди бузургон нагирад
3. И –б. 127, 128 нест.
4. ТПЗ – Маро худ ҳаме хост куштан ба заҳр,
Надидам ҷуз аз рафтанам пойзаҳр.
5. ТПИЛМ – Аз андешаи ӯ гуноҳам набуд,
Ҷуз аз ҷастан аз шоҳ, роҳам* набуд.

* Л –ҷустани шоҳроҳам: И – ҷустани раҳ паноҳам

Гунаҳкор Баҳром буд бо сипоҳ,
Биёрост бар пеши мо размгоҳ.

Аз ӯ низ бугрехтам рӯзи ҷанг,
Бад-он то наёям ман ӯро ба чанг.

В-аз он пас дигарбора бозомадам,
Диловар ба ҷангаш фароз омадам.[1]

На пархоши Баҳром якбора буд,
Ҷаҳоне бар он ҷанг наззора буд.

Ба фармони Яздони некифизой,
Ки ӯяст бар неку бад раҳнамой.

Чу Эрону Нерон ба мо ром гашт,
Ҳама коми Баҳром ноком гашт.

Чу аз ҷанги Чӯбина пардохтам,
Нахустин ба кини падар тохтам.

Чу Биндӯю Густаҳм холон буданд,
Ба ҳар кишваре беҳамолон буданд.

Фидо карда ҷонро ҳаме пеши ман,
Ба дил меҳрубону ба тан хеши ман.

Чу хуни падар буду дарди ҷигар,
Накардем сустӣ ба хуни падар.

Буридем Биндӯйро дасту пой,
Ки ӯ кард бар шоҳ торик ҷой.

Чу Густаҳм шуд дар ҷаҳон нопадид,
Зи гетӣ яке гӯшае баргузид.

Ба фармони мо ногаҳон кушта шуд,
Сари бахти[2] хунхорагон гашта шуд.

---

1. ТПЗ – Чу ошуфтаахтар зи мо даргузашт,
Ҳама рафта давлат ба мо бозгашт.

2. Л – Сару ройи

Дигар он ки гуфтӣ ту аз кори хеш,
Аз он тангзиндону бозори хеш.

Бад-он то зи фарзанди ман кори бад
Наёяд, к-аз он бар сараш бад расад.

Ба зиндон набуд бар шумо танг банд,
Ҳамон низ хориву бими газанд.

Бад-он рӯзатон хор нагзоштам,
Ҳама ганҷ пеши шумо доштам.

Бар оини шоҳони пешин будем,
На бекору бар дигар оин будем.

Зи нахчиру аз базми[1] ромишгарон,
Зи коре, ки андархури[2] меҳтарон,

Шуморо ба чизе набудӣ ниёз,
Зи динору аз гавҳару юзу боз.

Яке кох буд, карда зиндон-ш ном,
Ҳаме зистӣ андар ӯ шодком.

Ҳамон низ гуфтори ахтаршинос,
Ки моро ҳаме аз ту додӣ ҳарос,[3]

Ки аз ту бад ояд бад-ин сон, ки ҳаст,
Наяндохтам ахтаратро зи даст.

В-аз он пас ниҳодем мӯҳре бар ӯй,
Ба Ширин супурдем аз ин гуфтугӯй.

Чу шуд соли шоҳим бар сию шаш,
Миёни чунон рӯзгорони х(в)аш,

Ту додӣ ба бод ин сухан бегумон,
Агарчанд бугзашт бар мо замон.

1. Л – гӯю
2. Л – буд дархури
3. ТПЗЙ – Ҳаме аз пайи он буд ин тангбанд,
Ки то аз ту н-ояд ба мо-бар газанд.

Туро нома омад зи Ҳиндустон,
Будам ман бад-он низ ҳамдостон.

Зи Ройи барин назди мо нома буд,
Гуҳар буду ҳар гунае ҷома буд.

Яке теғи ҳиндиву пили сафед,
Ҷуз ин ҳар чӣ будам ба гетӣ умед.

Або теғ дебои зарбафт буд,
Зи ҳар гунае[1] гавҳари нобисуд.

Сӯи ту яке нома буд бар паринд,
Набишта чу ман дидам ин хатти Ҳинд.

Бихондам яке марди ҳиндӣ-дабир,
Сухангӯву гӯяндаву[2] ёдгир.

Чу он номаро марди ҳиндӣ бихонд,
Ба рух оби дида ҳаме барфишонд.

Бад-он нома баршуд, ки шодон бизӣ,
Ки бо тоҷи зар хусравиро сазӣ,

Ки чун моҳи озар бувад рӯзи дай,
Ҷаҳонро ту бошӣ ҷаҳондор кай.

Шуда подшоҳи падар сиву ҳашт,
Ситора бад-ин гуна хоҳад гузашт.

Дурахшон бувад[3] рӯзгори беҳӣ,
Ту тоҷи бузургӣ ба сар барниҳӣ.

Маро он сухан ин замон шуд дуруст,
Зи дил меҳрубонӣ нашоист шуст.

Ман огоҳ будам, ки аз бахти ту,
Зи гоҳу[4] дурахшидани тахти ту

1. Л – Ҳамон ҷомаву
2. ИЛ – донандаву
3. Л – шавад
4. Л- кори

Набошад маро баҳра ҷуз ранҷу дард,
Шавад[1] рӯзи равшан чунон[2] ложвард.

Зи бахшоишу дину пайванду меҳр
Накардам дижам ҳеҷ аз он нома чеҳр.

Ба Ширин супурдам, чу бархондам,
Зи ҳар гуна андешаҳо рондам.

Бари ӯст бо ахтари ту ба ҳам,
Надонад касе з-он сухан бешу кам.

Гар эдун ки хоҳӣ, ки бинӣ, бихоҳ,
Магар худ кунӣ бешу камро нигоҳ.

Бар онам, ки бинӣ, пушаймон шавӣ
В-аз ин дардҳо сӯи дармон шавӣ.

Дигар он ки гуфтӣ зи зиндону банд,
Ки омад зи мо бар касе-бар газанд.

Чунин буд, то буд кори ҷаҳон,
Бузургону шоҳони роду меҳон.

Агар ту надонӣ, ба мӯбад бигӯй,
Кунад з-ин сухан мар туро тозарӯй.[3]

Ҳар он кас, ки ӯ душмани Эзад аст,
Варо дар ҷаҳон зинда монӣ, бад аст.

Ба зиндони мо вижа девон буданд,
Ки некон аз эшон ғиревон буданд.

Чу моро набуд пеша хун рехтан,
Бад-он кор танг андаровехтан,

Бадонро ба зиндон ҳаме доштам,
Газанди касон хор нагзоштам.

1. Л – Шуда
2. Л – чунин
3. Л – Диҳад з-ин сухан мар туро обрӯй.

Кунун ман шунидам, ки кардӣ раҳо
Мар онро, ки буд бадтар аз аждаҳо.

Аз ин бад гунаҳкори Эзад шудӣ,
Ба кирдору гуфторҳо бад шудӣ.

Чу меҳтар шудӣ, кор ҳушёр кун,
Надонӣ ту, донандаро ёр кун.

Мабахшой бар ҳар кӣ ранҷат аз ӯст
В-агарчанд уммеди ганҷат аз ӯст.

Ҳар он кас, к-аз ӯ дар ҷаҳон ҷуз газанд
Набинӣ, мар ӯро чӣ беҳтар зи банд?

Дигар он ки аз хоста гуфтаӣ,
Хирадмандиву рой бинҳуфтаӣ.

Зи кас мо наҷустем чуз божу сов,
Ҳар он кас, ки ӯ дошт бо бож тов.

Басе гуфт ҳар кас, ки он душмананд,[1]
Бадонанду аз тухми Оҳармананд.[2]

Чу андешаи эзадӣ доштем,
Суханҳо ҳама[3] хор бугзоштем.

Зи Яздон пазируфтам ин тоҷу тахт,
Фаровон кашидам аз он ранҷ сахт.

Ҷаҳонофарин-довари додрост,
Ҳаме рӯзгоре дигаргуна хост.

Наям дижманиш низ дар хости ӯй,
Фузунӣ наҷӯем дар кости ӯй.

Бичустем хушнудии додгар,
Зи бахшиш ба кӯшиш надидам[4] гузар.

1. Л – ки ӯ душман аст,
2. Л – Зи тухми бадон асту Аҳриман аст.
3. Л – Мар инро ҳамон
4. Л – набошад

Чу пурсад зи ман кирдгори чаҳон,
Бигӯям бад-ӯ ошкору ниҳон.

Бипурсад, ки ӯ аз ту донотар аст,
Ба ҳар неку бад-бар тавонотар аст.

Ҳама пургуноҳон, ки пеши туанд,
На тимордору на хеши туанд.

Зи ман ҳар чӣ гӯянд, аз он пас ҳамон
Шаванд ин гурӯҳ бар ту-бар бадгумон.

Ҳама бандаи симу зарранду бас,
Касеро наёбӣ ту фарёдрас.

Аз эшон туро дил пуролоиш аст,
Гуноҳи маро ҷои полоиш аст.

Нагунҷад туро ин сухан дар хирад,
На з-ин ҷони он бадтанон бар х(в)арад.

Валекин ман аз баҳри бадкомаро,
Ки бархонад ин паҳлавӣ номаро[1],

Ҳам он дар чаҳон ёдгоре бувад,
Хирадмандро ғамгусоре бувад.

Пас аз мо ҳар он кас, ки гуфтори мо
Бихонанд, донанд[2] бозори мо.

Зи Бартосу аз Чин сипаҳ рондем,
Сипаҳбад ба ҳар ҷой биншондем.

Бибурдем бар душманон тохтан,
Наёраст кас гардан афрохтан.

Чу душман зи гетӣ пароканда шуд,
Ҳама ганҷи мо яксар оганда шуд.

---

1. ТПЗ – Бидонад, ки гуфторҳои дурӯғ
Набояд, ки гирад зи шоҳон фурӯғ.
2. Л – Бихонад, бидонад зи: И – Бихонад, биронад зи

Ҳама бум шуд пеши мо коргар,
Зи дарё кашиданд чандон гуҳар,

Ки маллоҳ гашт аз кашидан сутӯҳ,
Маро буд ҳомуну дарёву кӯҳ.

Чу ганҷи дирамҳо пароканда шуд,
Зи динори нав бадра оганда шуд-[1]

Зи ёқуту аз гавҳари шоҳвор,
Ҳамон ҷомаву олати корзор,

Чу дайҳими мо бисту шашсола гашт,
Зи ҳар гавҳаре ганҷҳо мола гашт.[2]

Ба ҳар бадра-дар буд даҳу ду ҳазор,
Пароканда динор буд шоҳвор.

Пароканда, афканда, пайдовасӣ-
Ҳама чарми пайдовасӣ порсӣ.

Бад-он сол чун бож ҷустам шумор,
Чу сад[3] бор динор буд[4] сад ҳазор.

Дирамро яке мехи нав сохтем,
Сӯи шодиву фаррухӣ тохтем-

Чи аз божу аз сови Ҳиндустон,
Чи аз кишвари Руму ҷодуситон,

Чи аз ҳадяву божи ҳар кишваре,
Зи ҳар номдореву ҳар меҳтаре.

Чи аз расму оини Наврӯзу Меҳр,
Зи аспону аз бандаи хубчеҳр.

Чи аз ҷавшану хӯду кӯполу теғ,
Зи мо ин набудӣ касеро дареғ.

1. Л – б. 213 нест.
2. Л – ганҷи мо баргузашт.
3. Л – Дусад
4. И – бар

Чи аз мушку кофуру хаззу самур,
Сиёҳу сапеду зи кимоли бӯр-

Ҳар он кас, ки моро будӣ зердаст,
Чунин борҳо бар ҳаюнон бубаст.

Ҳаме тохтандӣ ба даргоҳи мо,
Напечид кас гардан аз роҳи мо.

Зи ҳар дар фаровон кашидем ранҷ,
Бад-он то биёганд аз ин гуна ранҷ.

Фаровон зи номаш сухан рондем,
Саранҷом[1] Бодовараш хондем.

Дигар ганҷи Хазрову ганҷи Арӯс
Куҷо доштем аз пайи рӯзи бӯс.

Чунин бисту шашсола то сию ҳашт,
Ба ҷуз б-орзу чарх бар мо нагашт.

Ҳама меҳтарон з-он таносон буданд,[2]
Бадандеш яксар ҳаросон буданд.[3]

Кунун[4] чун шунидам, зи фармони ту
Ҷаҳонро бад омад зи паймони ту.

Намонад кас андар ҷаҳон ромишӣ,
Набояд[5] гузидан ҷуз[6] аз хомушӣ.

Ҳаме кард хоҳӣ ҷаҳон пургазанд,
Пур аз дард кореву носудманд.

Ҳаме пургазандон, ки назди туанд,
Ки тирашабон урмузди туанд.

1. Л – Ба фарҷом
2. Л – шуданд,
3. Л – шуданд.
4. ИЛ – Чунон
5. Л – Наёрад
6. Л – кас

Ҳаме дод хоҳанд тахтат ба бод,
Бад-он то набошӣ ба гетӣ ту шод.

Чу будӣ хирадманд наздики ту,
Ки равшан шудӣ ҷони торики ту,

Ба додан набудӣ касеро зиён,
Ки ганҷе расидӣ ба арзониён.

Аё пури камрӯзи андакхирад,
Равонат зи андеша ромиш барад.

Чунон дон, ки ин ганҷи мо пушти туст,
Замона кунун пок дар мушти туст.

Ҳам ороиши подшоҳӣ бувад,
Ҷаҳон бедирам дар табоҳӣ бувад.

Шавад бедирам шоҳ бедодгар,
Тиҳидастро нест ҳушу ҳунар.

Ба бахшиш набошад варо дастгоҳ,
Фусусӣ бихонад бузургаш,[1] на шоҳ.

В-ар эдун, ки аз ту ба душман расад,
Ҳама бут ба дасти бараҳман расад.

Зи Яздон парастанда безор гашт,
Аз ӯ ному овози ту хор гашт.

Чу беганҷ бошӣ, наёбӣ сипоҳ,
Туро зердастон нахонанд шоҳ.

Саг он беҳ, ки хоҳандаи нон бувад,
Чу сераш кунӣ, душмани ҷон бувад.

Дигар он ки гуфтӣ зи кори сипоҳ,
Ки дар бумҳо барнишондам ба роҳ,

1. Л – Фусусиш хонанд мардум,

Зи бедонишит он[1] наёмад писанд,
Надонӣ ҳаме роҳи суд аз[2] газанд.

Чунин аст посух, ки аз ранҷи ман
Фароз омад ин номвар ганҷи ман.

Зи бегонагон шаҳрҳо бистадем,
Ҳама душманонро ба ҳам барзадем.

Бад-он, то ба ором бар тахти ноз
Нишинем беранҷу гурму гудоз.

Саворон пароканда кардам ба марз,
Падид омад акнун зи ноарз арз.

Чу аз ҳар сӯе бозхонӣ сипоҳ,
Кушода бубинад бадандеш роҳ,

Ки Эрон чу боғест хуррамбаҳор,
Шукуфта ҳамеша гули комгор.

Пур аз наргису нору себу биҳӣ,
Чу полиз гардад зи мардум тиҳӣ--

Якояк сипарғам[3] зи бун барканад,
Ҳамон[4] шохи нору биҳӣ бишканад.

Сипоҳу силеҳ аст девори ӯ,
Ба парчин-ш-бар найзаҳо хори ӯ.

Агар бифканӣ хира девори боғ,
Чи боғу чи дашту чи дарё, чи роғ.

Нигар, то ту девори ӯ[5] нафканӣ,
Дилу пушти эрониён нашканӣ,

К-аз он пас бувад ғорату тохтан,
Хурӯши саворону кин охтан.

1. Л – ин-т
2. Л – суду
3. Л – Самумаш якояк
4. Л – Ҳама
5. Л – деворҳо

Зану кӯдаку буми эрониён
Ба андешаи бад манеҳ дар миён.

Чу соле чунин бар ту-бар бугзарад,
Хирадманд хонад туро бехирад.

Ман эдун шунидам, ки ҷои меҳӣ
Ҳаме мардуми носазоро диҳӣ.

Чунин дон, ки Нӯшинравону Қубод
Ба андарзнома дар ин[1] кард ёд,

Ки ҳар, к-ӯ силеҳаш ба душман диҳад,
Ҳаме хештанро ба куштан диҳад,

Ки чун боз хоҳад, к-аш ояд ба кор,
Бадандеша бо ӯ кунад корзор.

Дигар он ки додӣ зи қайсар паём,
Маро хондӣ дудилу хешком.

Суханҳо на аз ёдгори ту буд,
Ки гуфтори омӯзгори ту буд.

Вафо кардани ӯву аз мо[2] ҷафо,
Ту худ кай шиносӣ ҷафо аз вафо!

Бад-он посух ин ояд, эй камхирад!
Нагӯям чуз ин низ к-андархурад.

Ту даъво кунӣ ҳам, ту бошӣ гуво,
Чунин марди бихрад надорад раво.

Чу қайсар зи гарди бало рух бишуст,
Ба мардӣ чу Парвиз домод ҷуст.

Ҳар он кас, ки гетӣ ба бад наспарад
Ба мағз - андараш ҳеч бошад хирад.

1. Л – чунин
2. ИЛ – кардан аз мову аз вай

Бидонад, ки Баҳром баста миён,
Або ӯ яке гашта эрониён.

Ба Румӣ сипоҳаш[1] нашояд шикаст,
Наёбад равон рег бар кӯҳ даст.[2]

Бад-он разм Яздон маро ёр буд,
Сипоҳи ҷаҳон пеши ман[3] хор буд.

Шуниданд эрониён, он чи буд,
Туро низ аз эшон бибояд шунуд.

Маро низ чизе, ки боист кард,
Ба ҷои Ниётус рӯзи набард,

Зи хубиву аз мардумӣ кардаам.
Ба подоши он рӯз бишмурдаам.

Бигӯяд туро Зодфаррух ҳамин,
Ҷаҳонро ба чашми ҷавонӣ мабин.

Гашасп он, ки буд низ ганҷури мо,
Ҳам он мӯбади покдастури мо,

Ки аз ганҷи мо бадра буд се ҳазор,
Ки додам бад-он румиён ёдгор.

Ниётусро мӯҳра додам ҳазор
Зи ёқути[4] сурх, аз дари[5] гӯшвор.

Куҷо санги ҳар мӯҳрае буд ҳазор,
Зи мисқоли ганҷӣ чу кардам шумор.[6]

1. Л – сипоҳе
2. Л – ҷанги полуда баст.
3. Л – мо
4. И – Ҳамон зарри
5. Л – Ҳамон зарри сурху ҳамон
6. ТПИМ – Ҳамон ҷома дебои чинӣ ҳазор,
Аз ӯ панҷ зарбафти гавҳарнигор.
Мар он ҳар якеро дирам сад ҳазор
Бидодӣ баҳо марди парҳезгор.

Ҳамон дурри хуш-об бугзида[1] сад,
К-аз[2] ӯ марди доно надид эч бад.

Ки ҳар гавҳареро дирам сӣ[3] ҳазор
Бидодӣ баҳо[4] марди гавҳаршумор.

Сад аспи гаронмоя, панҷаҳ ба зин
Ҳама карда аз охури мо гузин.

Дигар[5] вижа бо ҷулли дебаҳ буданд,
Ки дар дашт бо бод ҳамраҳ шуданд.[6]

Ба наздики қайсар фиристодам ин,
Пас аз хоста хондам офарин.

Зи дори Масеҳо, ки гуфтӣ сухан,
Ба ганҷ - андар афканда чӯбе куҳан.

Набуд з-он маро ҳеҷ суду зиён,
Зи тарсо шунидӣ ту овози он.

Шигифт омадам з-он, ки чун қайсарӣ,
Сарафроз мардиву кундоварӣ.

Ҳамон гирд бар гирди он бихрадон,
Ҳама файласуфону ҳам[7] мӯбадон,

Ки Яздон чаро хонад он куштаро,
Гар ин хушк чӯби табаҳгаштаро.

Гар он дори бекор Яздон будӣ,
Сари моҳро урмузд он будӣ.

Бирафтӣ худ аз ганҷи мо ногаҳон,
Масеҳо шуд ӯ нестӣ дар ҷаҳон.

1. Л – бад-ин гуна пурдурри хуш-об
2. Л – дар
3. Л – Ҳуққесро чу панҷоҳ.
4. Л – дирам
5. Л – Ҳама
6. буданд.
7. ИЛ – файласуфу раду

Дигар он ки гуфтӣ, ки пӯзиш бигӯй,
Кунун тавба кун, роҳи Яздон биҷӯй.

Варо посух ин буд, ки резанда бод
Забону лабу дасту пои Қубод!

Маро тоҷ Яздон ба сар барниҳод,
Пазируфтаму будам аз тоҷ[1] шод.

Ба Яздон супурдам, чу ӯ боз хост,[2]
Надонам, забон дар даҳонат чарост![3]

Ба Яздон бигӯям, на бо кӯдаке
Ки нашносад ӯ бад зи нек[4] андаке.

Ҳама кори Яздон писандидаам,
Ҳамон шӯру талхе басе дидаам.

Маро буд шоҳӣ сию ҳашт сол,
Кас аз шаҳрёрон набудам ҳамол.

Касе к-ин ҷаҳон дод, дигар диҳад,
На бар ман[5] сипосе ҳаме барниҳад.

Бад-ин подшоҳӣ кунам офарин,
Ки обод бодо ба доно[6] замин!

Чу Яздон бувад ёру фарёдрас,
Наёзад ба нафрини мо ҳеҷ кас.[7]

Бад-он кӯдаки тезу нодон бигӯй,
Ки моро кунун тира гашт обрӯй,

Ки падруд бодӣ ту то ҷовидон,
Сару кори мо бод бо бихрадон!

---

1. Л – дод
2. Л – супурдем, чун боз хост,
3. Л – чӣ хост.
4. Л – неку бад
5. Л – кас
6. Л – дорад ба дониш
7. ТПЗ – Ба Харрод гуфт он замон шаҳрёр,
Ки «эй аз радони ҷаҳон ёдгор».

Шумо, эй гиромӣ фиристодагон,
Сухангӯю пурмоя озодагон!

Зи ман ҳар ду падруд бошед низ,
Сухан ҷуз шунида магӯед чиз.

Кунам офарин бар ҷаҳон сарбасар,
Ки ӯро надидам ба ҷуз бар гузар.

Бимирад касе, к-ӯ зи модар бизод,
Зи Хусрав, ки ёд оварӣ, ёд бод.

Чу Ҳушангу Таҳмурасу Ҷаммшед,
К-аз эшон ҷаҳон шуд ба биму умед,

Ки деву даду дом фармон-ш бурд,
Чу рӯзи дарозаш саромад, бимурд.

Фаридуни фаррух, ки ӯ аз ҷаҳон
Бадӣ дур кард ошкору ниҳон.

Зи бад дасти Заҳҳоки тозӣ бубаст,
Ба мардӣ зи чанги замона нараст.

Чу Ораш, ки бурдӣ ба фарсанг тир,
Чу Пирӯз, Қоран-яли шергир.

Қубод он ки омад зи Албурзкӯҳ,
Ба мардӣ ҷаҳондор шуд бо гурӯҳ,

Ки аз обгина ҳаме хона кард,
В-аз он хона гетӣ пурафсона кард.[1]

Ҳама дурри хушшоб буд пайкараш,
Зи ёқути рахшанда будӣ дараш.

Сиёваш ҳамон номдори ҳизабр,
Ки куштаст рӯзи ҷавонӣ ду бабр.

---

1. ТПЗ – Ҳамон низ Ковуси зӯрозмой,
Ки бигрифт гетӣ ба тадбиру рой.
Ҳамон шуд сӯи ин баланд осмон,
Ки огаҳ набуд ӯ зи гашти замон.

Куҷо Гангдиж кард ҷое ба ранҷ
В-аз он ранҷи дида[1] надид эҷ ганҷ.[2]

Куҷо Рустаму Золу Исфандёр,
К-аз эшон сухан мондамон ёдгор.[3]

Чу Гударзу ҳафтод пури гузин,
Саворони майдону шерони кин.

Чу Гуштосп шоҳе, ки дини беҳӣ
Пазируфту з-ӯ тоза шуд фарраҳӣ.[4]

Чу Ҷомосп, к-андар шумори сипеҳр
Фарӯзандатар буд зи гарданда меҳр.[5]

Шуданд он бузургону донандагон,[6]
Саворони ҷангиву хонандагон,[7]

Ки андар ҳунар аз он беҳ будӣ,
Ба сол он яке аз дигар меҳ будӣ,

Бипардохтанд ин ҷаҳони фарох,
Бимонданд айвону майдону кох.

Зи шоҳон маро низ ҳамто набуд
В-агар солро чанд боло набуд

---

1. Л – бурдан
2. ТПЗ – Куҷо шуд шаҳи турк–Афросиёб,
Ки дигар чун ӯ кас набинад ба хоб.
3. ТПЗ – Чу Кайхусрави шери озодмард
Куҷо шер бигрифт андар набард.
4. ТПЗ – Куҷо рафт Искандари номвар,
К-аз ӯ гашт иқлим зеру забар.
5. ТПЗ – Ҳамон номвар шоҳ Баҳроми Гӯр,
Ки чун ӯ набуд кас ба мардиву зӯр.
Ба бахшандагӣ шаҳ чу ӯ худ набуд,
Наёраст гардун сарашро бисуд.
Ниёи ман, он моҳи равшанравон,
Ҷаҳондор-Кисрои Нӯшервон,
Куҷо шуд чилу ҳафт шоҳи ҷаҳон,
Ҳама кори эшон шуд андар ниҳон.
6. Л – фарзонагон,
7. Л – мардонагон,

Ҷаҳонро сипардам ба неку ба бад,
Намондам, ки рӯзе ба ман бад расад.

Басе роҳи душхор бигзоштам,
Басе душман аз пеш бардоштам.

Ҳама бумҳо пур зи ганҷи ман аст,
Куҷо обу хок аст, ранҷи ман аст.

Чу з-ин гуна бар ман сар омад ҷаҳон,
Ҳаме тира гардад умеди меҳон.

Намонад ба фарзанди ман низ тахт,
Бигардад зи тахту сар ояд-ш бахт.

Фаришта биёяд яке ҷонситон,
Бигӯям бад-ӯ: «ҷонам осон ситон».

Ба тавба дили рост равшан кунам,[1]
Беозории хеш ҷавшан кунам.[2]

Дуруст аст гуфтори хонандагон,[3]
Ҷаҳондидаву пок донандагон,

Ки чун бахти бедор гирад нишеб,
Зи ҳар гунае дид бояд ниҳеб.

Чу рӯзи меҳӣ бар касе бугзарад,
Агар бозхонад, надорад хирад.

Паёми ман ин аст сӯи ҷаҳон,
Ба назди меҳону ба назди кеҳон.

Шумо низ падруд бошеду шод,
Зи ман низ бар бад магиред[4] ёд.[5]

---

1. ИЛ – кунем,
2. ТПЛИ – Гузаштан чу бар Чинвар пул бувад,
   Ба зери пай- андар ҳама гул бувад.
3. ИЛ – фарзонагон.
4. ИЛ – ҳаргиз нагиред
5. ТПЗ – Басе барнаёяд бад-ин рӯзгор,
   Ки он шоҳу он лашкари номдор.
   Ҳама якдигарро ба куштан диҳад,
   Ба буму ба бар оташ андарзанад.

Чу Аштоду Харроди Барзини гав
Шуниданд пайғоми[1] он пешрав,

Ба пайкон дили ҳарду доно бихаст,
Ба сар барзаданд он замон ҳар ду даст.

Зи гуфтор ҳар ду пушаймон шуданд,
Тапонча ба рухсорагон барзаданд.

Ба бар-бар ҳама ҷомашон чок буд,
Сари ҳарду доно пур аз хок буд.

Бирафтанд гирён зи пешаш бадар,
Пур аз дард дил, пур зи андӯҳ сар.

Ба наздики Ширӯй рафт он ду мард
Пурожанг рухсору дил пур зи дард.

Якояк бидоданд пайғоми шоҳ
Ба Ширӯйи бемағзу бедастгоҳ.

АФСӮС ХӮРДАНИ ШИРӮЯ БАР ХУСРАВИ ПАРВИЗ ВА НОХУШ ШУДАНИ САРДОРОН АЗ ОН

Чу бишнид Ширӯй, бигрист сахт,
Дилаш гашт тарсон аз он тоҷу тахт.

Чу аз пеш бархостанд он гурӯҳ,
Ки ӯро ҳаме доштандӣ сутӯҳ.

Ба гуфтори зишту ба хуни падар
Ҷавонро ҳаме сӯхтандӣ ҷигар.

Падар кушта гардад ба дасти писар,
Писар ҳам бад-он сон ба дасти падар.
Бадандеши мо он куҷо гуфт, кард,
Зи кирдори нохубу овои сард.
Чу мо рафта бошем, кайфар баранд,
На бас рӯзгор аз ҷаҳон барх(в)аранд.
Чу бар мо сар омад шаҳиву меҳӣ,
Чи Ширӯ, чи дигар ба шоҳаншаҳӣ.

1. Л – гуфтори

Фуруд омад аз тахти шоҳӣ Қубод,
Ду дасти гиромӣ ба сар барниҳод.[1]

Зи мижгон ҳаме бар бараш хун чакид,
Чу огоҳии он ба лашкар[2] расид,

Аз он гиряву зории шаҳрёр,
Шуданд он ҳама лашкараш тарсгор.

Ба як ҷой яксар ба гирд омаданд,
Зи Хусрав ҳаме достонҳо заданд.

Ки Парвиз агар барнишинад ба гоҳ,
Вувад дор ҷои сарони сипоҳ.

Чу барзад сар аз тиракӯҳ офтоб,
Бадандешро сар баромад зи хоб.

Бирафтанд яксар сӯи боргоҳ,
Чу бишнид, биншаст бар тахт шоҳ.

Бирафтанд гарданкашон пеши ӯ,
Зи гурдони бегонаву хеши ӯ.

Нишастанд бо рӯи карда дижам,
Забоншон наҷунбид бар бешу кам.[3]

Бад-эшон чунин гуфт, к-«он шаҳрёр,
Куҷо бошад аз пушти парвардгор,

Ки ғамгин набошад ба дарди падар,
Нахонам-ш ҷуз бадтану бадҳунар.

Набояд, ки дорад бад-ӯ кас умед,
Ки ӯ пудатар бошад аз пудабед».

---

1. ТПМ – Аз он ғам фуру монд аз хӯрду хоб,
Зи андӯҳи Хусрав ду дида пуроб.

2. ИЛ – душман

3. ТПИЛМ – Бидонист, к-эшон бар он сон дижам
Нишаста чароянд бо дарду ғам.

Чунин ёфт посух: «Зи марди гуноҳ,
Ки ҳар кас, ки гӯяд, парастам ду[1] шоҳ.

Ту ӯро ба дил ноҳушивор хон.
В-агар арҷманде шавад,[2] хор дон».

Чунин дод Ширӯй посух, ки «шоҳ
Чу беганҷ бошад, наёбад сипоҳ.

Сухан чарб ронем як моҳ низ,
Зи роҳи дуруштӣ нагӯем чиз.

Магар шод бошем з-андарзи ӯй,
Ки ганҷ аст сартосар ин марзи ӯй».

Чу посух шуниданд, бархостанд,
Сӯи хонаҳо рафтан оростанд.

Ба холигарон шоҳ-Ширӯй гуфт,
Ки «чизе зи Хусрав нашояд[3] нуҳуфт.

Ба пеши ҳама хони заррин ниҳед,
Хуришҳо бар ӯ чарбу ширин ниҳед».

Баранда ҳаме бурду Хусрав нах(в)ард,
Зи чизе, ки дидӣ ба хон гарму сард.

Ҳама хӯрдаш аз дасти Ширин будӣ,
Ки Ширин ба хӯрдан-ш[4] ғамгин будӣ.[5]

1. Л – ки растам зи
2. Л – бувад,
3. И – набояд
4. Л – ба он кор
5. ТПЗ – Набудӣ ҷуз ӯ шоҳро нек ёр,
Ҳам ӯ буд рӯзу шаб андуҳгусор.
Або шоҳ будӣ ба биму умед,
Ки ларзон аз ӯ буд чу аз бод бед.
Баромад бар ин кор як моҳ боз,
Шабу рӯз Хусрав ба дарду гудоз.
Ҳаме ёд кард аз гуноҳу база,
Надонист аз он зиндагонӣ маза.

ШЕВАНИ БОРБАД БАР ХУСРАВ

Кунун шевани Борбад гӯш дор,
Сари меҳри меҳтар ба оғӯш дор.[1]

Чу огоҳ шуд Борбад з-он ки шоҳ
Бипардохт нокому берой гоҳ,[2]

Зи Ҷаҳрам биёмад сӯи Тайсафун,
Пур аз об мижгону дил пур зи хун.

Биёмад бад-он хона ӯро бидид,
Шуда лаълрухсори ӯ[3] шанбалид.

Замоне ҳаме буд бар пеши шоҳ,
Хурӯшон биёмад сӯи боргоҳ.[4]

Ҳаме паҳлавонӣ бар ӯ мӯя кард,
Ду рухсораи[5] зарду дил[6] пур зи дард.[7]

Ҳаме гуфт: «Ало, эй радо, Хусраво!
Бузурго, сутурго, диловар гаво!

Куҷот он бузургиву он дастгоҳ,
Куҷот он ҳама фарру бахту кулоҳ!

---

1. И –б. 378 нест.
2. ТПЗ – Ҳаме чора созанд бар куштанаш,
Сипахро дареғ аст аз бастанаш.
3. И – рухсор чун
4. ТПЗ – Ба дил-ш оташи меҳри ӯ барфурӯхт,
Зи тимори Хусрав дилу ҷон бисӯхт.
Биборид чашмаш чу абри баҳор,
Канораш зи дида чу дарё канор.
Бисозид навҳа ба овози руд,
Ба барбат ҳаме мӯя зад бо суруд.
5. ИЛ – рухсора
6. ИЛ – диле
7. ТПИЛМ – Чунон буд, ки зориш бишнид шоҳ,
Ҳамон кас куҷо дошт ӯро нигоҳ.
Нигаҳбон, ки буданд, гирён шуданд,
Чу бар оташи меҳр* бирён шуданд.

* И – тез

Куҷот он ҳама бурзу болову тоҷ!
Куҷо он ҳама[1] ёраву тахти оҷ![2]

Куҷот он шабистону ромишгарон!
Куҷот он дижу боргоҳи сарон!

Куҷот афсару коваёнӣ дирафш!
Куҷот он ҳама теғҳои бунафш!

Куҷот он сарафроз Ҷонусупор!
Ки бо тахти зар буду бо гӯшвор.

Куҷот он сари хӯду заррин зиреҳ!
Зи гавҳар фиканда гиреҳ бар гиреҳ!

Қуҷот аспи Шабдези зарринрикеб,
Ки зери ту андар будӣ ношикеб!

Куҷот он саворони зарринситом,
Ки душман шудӣ теғашонро ниём!

Ҳама гашта аз ҷони ту ноумед,
Куҷот он ҳаюнону пили сапед!

Куҷот он ҳама роҳвор уштурон,
Имории заррину фармонбарон!

Куҷот он сухангӯи ширинзабон,
Куҷот он дилу ройи равшанравон!

Зи ҳар чиз танҳо чаро мондӣ?
Зи дафтар чунин рӯз кай хондӣ?

Мабодо, ки густох бошӣ ба даҳр,
Ки захраш фузун омад аз пойзаҳр!

Писар хостӣ, то бувад ёру пушт,
Кунун аз писар бахтат[3] омад ба мушт.

1. ИЛ – Куҷот он биру
2. ТПЗИЛ – Куҷот он ҳама мардиву зӯру* фар.
Ҷаҳонро ҳаме доштӣ зери пар!
* ИЛ - зебу
3. Л – бандат

Зи фарзанд шоҳон банерӯ шаванд,
Зи ранҷи замона беоҳу шаванд.

Шаҳаншоҳро фарру нерӯ бикост,
Чу болои фарзанди ӯ гашт рост.

Ҳар он кас, ки ӯ кори Хусрав шунуд,
Ба гетӣ набояд-ш густох буд.

Ҳама буми Эрон ту вайрон шумар,
Куноми палангону шерон шумар.

Сари тухми эрониён[1] буд шоҳ,
Ки чун ӯ набинад касе тоҷу гоҳ.

Шуд ин тухма вайрону Эрон ҳамон,
Баромад ҳама комаи бадгумон.

Фузун з-ин набошад касеро сипоҳ,
Зи лашкар, ки омад-ш фарёдхоҳ.

Газанд омад аз посбони бузург,
Кунун андарояд сӯи рахна гург.

Ба Шируй гӯянд, бешарм шоҳ,
На ин буд сазовори ин пешгоҳ.[2]

Набошад сипоҳи ту ҳам пойдор,
Чу бархезад аз чор сӯ корзор.

Равони туро додгар ёр бод,
Сари бадсиголат нагунсор бод!

Ба Яздону номи ту, эй шаҳрёр,
Ба Наврӯзу Меҳру ба хуррам баҳор.

Агар дасти ман з-ин сипас низ руд
Бисозад, мабодо ба ман-бар дуруд.

1. ИЛ – Сосониён
2. ИЛ –б. 407 нест.

Бисӯзам ҳама олати хешро,
Бад-он, то набинам бадандешро».

Бибуррид ҳар чор ангушти хеш,
Бурида ҳаме дошт дар мушти хеш.

Чу дар хона шуд, оташе барфурӯхт,
Ҳама олати хеш яксар бисӯхт.

ХОСТАНИ БУЗУРГОН АЗ ШИРӮЙ МАРГИ ХУСРАВ ВА КУШТА ШУДАНИ Ӯ БА ДАСТИ МЕҲРҲУРМУЗД

Ҳар он кас, ки буд назди он[1] шаҳрёр,
Шабу рӯз тарсон буд аз рӯзгор.

Чу Ширӯй тарсандаву хом буд,
Ҳамон тахт пеш - андараш дом буд.

Бидонист мардумшумар, ҳар кӣ буд,[2]
Ки рӯзи бузургӣ нахоҳад ғунуд.[3]

Бирафтанд ҳар кас, ки бад карда буд,
Бад-он кор тоб андароварда буд.

Зи даргоҳ яксар ба пеши Қубод
Аз он кори бедод карданд ёд,

Ки як бор гуфтему ин дигар аст,
Туро худ ҷуз ин доварӣ дар сар аст.

Нишаста ба як тахти зар-бар ду шоҳ,
Яке гоҳдору яке зергоҳ.

Чу хешӣ физояд падар бо писар,
Ҳама бандагонро бибурранд сар.

Наем андар ин кор ҳамдостон,
Мазан пеши мо з-ин сипас достон.

1. ИЛ – гирд бо
2. Л –дид: И–ахтаршумар ҳар ки дид,
3. Л – К-аз ӯ бар бузургон чӣ хоҳад расид: И – расид.

Битарсид Ширӯю тарсанда буд,
Ки дар ҷанги эшон яке банда буд.

Чунин дод посух, ки «шере ба дом
Наёрад магар мардуми зиштном.

Шуморо сӯи хона бояд шудан,
Бад-ин - андарун[1] рой бояд задан.

Биҷӯед, то кист андар ҷаҳон,
Ки ин ранҷ бар мо сар орад ниҳон.

Кушанда ҳаме ҷуст бадхоҳи шоҳ,
Бад-он, то кунандаш ниҳонӣ табоҳ.

Кас андар ҷаҳон заҳраи он надошт,
Зи мардӣ ҳамон баҳраи он надошт,

Ки хуни чунин хусраве рехтӣ,
Ҳаме кӯҳ дар гардан овехтӣ.

Зи ҳар сӯ ҳаме ҷуст бадхоҳи шоҳ,
Чунин то бидиданд марде ба роҳ.

Ду чашмаш кабуду ду рухсора зард,
Тане хушку пурмӯву лаб ложвард.

Пур аз хок поюю шикам гурсна,
Сари марди бедодгар барҳана.

Надонист кас номи ӯ дар ҷаҳон,
Миёни меҳону миёни кеҳон.

Бари Зодфаррух буд ин[2] марди зишт,
Ки ҳаргиз мабинод хуррам биҳишт!

Чу бишнид бадхӯй аз ӯ достон,
Ба гуфтори ӯ гашт ҳамдостон.[3]

1. ИЛ – Бар ин орзу
2. ИЛ – шуд он
3. ИЛ –б. 425 нест.

Бад-ӯ гуфт, к-«ин ранҷ кори ман аст,
Чу серам кунӣ, ин шикори ман аст».

Бад-ӯ гуфт: «Рав, гар тавонӣ, бикун
В-аз ин низ макшой лаб дар сухун.

Яке киса динор дорам туро,
Чу фарзанди худ ёр дорам туро».

Яке ханҷари тез бистад чу об,
Биёмад кушанда сабук пуршитоб.

Чу он бадҷаҳиш рафт наздики шоҳ,
Варо дид бо банда дар пешгоҳ.

Биларзид Хусрав, чу ӯро бидид,
Сиришкаш зи мижгон ба рух барчакид.[1]

Бад-ӯ гуфт: «Эй зишт, номи ту чист?
Ки зояндаро бар ту бояд гирист».[2]

«Маро Меҳрҳурмузд хонанд, – гуфт,--
Ғарибам бад-ин шаҳр, бе ёру ҷуфт».

Чунин гуфт Хусрав, ки «омад замон
Ба дасти фурӯмояи бадгумон.

Ба мардум намонад ҳаме чеҳри ӯй,
Ба гетӣ наҷӯяд касе меҳри ӯй».

Яке ридаке пеши ӯ буд ба пой,
Ба ридак чунин гуфт, к-«эй раҳнамой!

Бирав, ташти об ору мушку абир,
Яке поктар ҷомаи дилпазир».

Парастанда бишнид овози ӯй,
Надонист кӯдак ҳаме рози ӯй. –

1. ТПЗЛ – Ҳаме дил гувоҳӣ бидодаш бар он,
Ки омад варо рӯзгори гарон.
2. И – б. 442, 443 нест.

Зи пешаш биёмад парастори хурд,
Яке ташти заррин бари шоҳ бурд.

Або ҷомаву обдастону об
Ҳаме кард Хусрав ба бурдан шитоб.

Чу барсам бидид, андаромад ба бож,
На гоҳи сухан буду гуфтори жож.

Чу он ҷомаҳоро бипӯшид шоҳ,
Ба замзам ҳаме тавба кард аз гуноҳ.

Яке чодаре нав ба сар баркашид,
Бад-он то рухи ҷонситонро надид.

Бишуд Меҳрҳурмузд ханҷар ба даст,
Дари хонаи подшоро бубаст.

Сабук рафту ҷома аз ӯ даркашид,
Ҷигаргоҳи шоҳи ҷаҳонро дарид.[1]

Бад-ин гуна гардад ҷаҳони ҷаҳон,
Ҳаме рози хеш аз ту дорад ниҳон.

Сухансанҷи беранҷ агар марди лоф,
Набинад зи кирдори ӯ ҷуз газоф.

Агар ганҷ дориву[2] гар гурму ранҷ,
Намонӣ ҳамон[3] дар сарои сипанҷ.[4]

Беозориву[5] ростӣ баргузин,
Чу хоҳӣ, ки ёбӣ ба дод офарин.

---

1. Л – Пас аз б. 456 ин б. омада:
   Зи рою хирад мағзу дил дошт пок,
   Чи он ҳушмағзу чу як мушт хок.
2. ИЛ – ёбиву
3. ИЛ – ҳаме
4. Л – Пас аз б. 459 ин б. омада:
   Пас ин беҳуда ранҷу ин оз чист,
   Ки фарҷом аз марг бояд гирист.
   Чу донӣ, ки гетӣ вафодор нест,
   Або ҳеҷ кас неккирдор нест.
5. Л – Хирадмандиву

Чу огоҳӣ омад ба бозоргоҳ,
Ки Хусрав бар он гуна баршуд табоҳ.

Ҳама бадгумонон ба зиндон шуданд,
Ба айвони он мустамандон шуданд.

Гиромӣ даҳу панҷ фарзанд буд,
Ба айвони шоҳ он ки бо банд буд.

Ба зиндон бикуштандашон бегуноҳ,
Бад-он гаҳ, ки баргашта шуд тахти[1] шоҳ.

Чу бишнид Ширӯй, чанде гирист
В-аз он пас нигаҳбон фиристод бист.

Бад-он то зану кӯдаконшон нигоҳ
Бидорад пас аз марги он кушта шоҳ.

Ҷаҳондор чизе наёраст гуфт,
Ҳаме дошт он андуҳ андар нуҳуфт.

Шуд он подшоҳиву чандон сипоҳ,
Бузургиву мардиву он дастгоҳ,

Ки касро зи шоҳаншаҳон он набуд,
На аз номдорони пешин шунуд.

Хирадманд гӯяд, наёбад баҳо
Ҳар он кас, ки эмин шуд аз аждаҳо.[2]

Ҷаҳонро махон ҷуз диловар наҳанг,
Бихояд ба дандон, чу гирад ба чанг.

1. М– бахти
2. Л – Пас аз б. 470 ин б. омада:
Чунон подшоҳиву он дастгоҳ,
Ки андар ҷаҳон дошт Парвизшоҳ.
Чу бугзашту бигзошт ин рӯзгор,
На судаш зи гул, на зиёне зи хор.
Яке гашт бо он ки ноне фарох
Наёбад, набинад бару боғу кох!*

* И – Танҳо ин б. мавҷуд аст.

Сар омад кунун кори Парвизшоҳ,
Шуд он номвар тахту ганҷу сипоҳ.[1]

ДОСТОНИ ШИРӮЯ БО ШИРИН, ЗАНИ ХУСРАВИ ПАРВИЗ ВА КУШТА ШУДАНИ ШИРӮЯ

Чу овардам ин рӯзи Хусрав ба бун,
Ба Ширую Ширин кушоям сухун.[2]

Чу панҷоҳу се рӯз бугзашт аз ин,
Ки шуд кушта он шоҳи боофарин,

Ба Ширин фиристод Ширӯй кас,
Ки «эй симану ҷодуви дастрас!

Ҳама ҷодуӣ донию бадхуӣ,
Ба Эрон гунаҳгортар кас туӣ.

Ба тунбал ҳаме доштӣ шоҳро,
Ба чора фуруд оварӣ моҳро.

Битарс, эй гунаҳкор, назди ман ой,
Ба айвон чунин шоду эмин[3] мапой».

Барошуфт Ширин зи пайғоми[4] ӯй
В-аз он бегунаҳ зишт дашноми[5] ӯй.

---

1. ТПЗЛ – Ҳар он кас, ки дорад зи гетӣ умед,
Чу ҷӯяндахурмост аз шохи бед.
Чӣ пӯӣ бад-ин гуна гум карда роҳ
Ба рӯзи сапеду шабони сиёҳ.
Аз ӯ ҳар чӣ ёбӣ, ба дил кун писанд,
Гар эдун, ки ҷонро нахоҳӣ газанд.
Мадон хештанро ба ҷуз нотавон,
Агар дастрас бошадат як замон.
Ҷавонмардиву ростӣ пеша кун,
Ҳама некуӣ андар андеша кун.
Бибахшу бихӯр, то тавонӣ, дирам,
Ки ҷуз ин, дигар ҷумла дард асту ғам.
Чӣ некӯтар аз мо вафодор дӯст,
Вафодорӣ аз дӯстон бас накӯст.
2. Л – б. 473 нест.
3. Л –хуррам
4. И –гуфтори
5. И – бемаза зишт кирдори

Чунин гуфт, к-«он кас, ки хуни падар
Бирезад, мабодош болову фар.

Набинам ман ин бадкунишро зи дур,
На ҳангоми мотам, на ҳангоми сур».

Дабире биёвард андуҳбаре,[1]
Ҳамон сохта паҳлавӣ дафтаре.

Бад-он марди донанда андарз кард,
Ҳама хоста пеши ӯ арз кард.

Ҳаме дошт лахте ба сандуқ заҳр,
Ки заҳраш набоист ҷустан ба шаҳр.

Ҳаме дошт он заҳр бо хештан,
Ҳама[2] дӯхт сарви чаманро кафан,

Фиристод посух ба Ширӯй боз,
Ки «эй тоҷвар, шоҳи гарданфароз!

Суханҳо, ки гуфтӣ ту, барг асту бод,
Дилу ҷони он бадкуниш паст бод!

Куҷо ҷодуӣ дар ҷаҳон, ҷуз ба ном,
Шунудасту будаш аз ин шодком.

В-агар шоҳ аз ин расму андоза буд,
Ки ройи вай аз ҷодуӣ тоза буд.

Ки ҷоду будӣ кас ба мушкуи шоҳ.[3]
Ба дида бидидӣ ҳаме рӯи шоҳ.[4]

Маро аз пайи фарраҳӣ доштӣ,
Ки шабгир чун хашм нагмоштӣ.

Зи мушкуи заррин маро хостӣ,
Ба дидори ман ҷон биёростӣ.

1. Л – андуҳваре.
2. Л– Суман
3. ИЛ –ӯ,
4. ИЛ – ҳамон рӯи ӯ.

Зи гуфтори чунин сухан шарм дор,
Набояд сухан каж бари шаҳрёр.

Зи додори некидиҳиш ёд кун,
Ба пеши - кас андар магӯ ин сухун».

Бибурданд посух ба наздики шоҳ,
Барошуфт Ширӯй аз он бегуноҳ.

Чунин гуфт, к-«аз омадан чора нест,
Чу ту дар замона суханхора нест».[1]

Чу бишнид Ширин, пур аз дард гашт,
Бупечид, ранги рухаш зард гашт.

Чунин дод посух, ки «назди ту ман
Наёям магар бо яке анҷуман,

Ки бошанд пеши ту донандагон,
Ҷаҳондидаву чизхонандагон».

Фиристод Ширӯй панҷоҳ мард,
Биёвард донандаву солх (в)ард.

В-аз он пас ба Ширин фиристод кас,
Ки бархезу пеш ою гуфтор бас».

Чу Ширин шунид он, кабуду сиёҳ
Бипӯшиду омад ба наздики шоҳ.

Бишуд тез то гулшани Шодагон,
Ки буд ҷои гӯянда озодагон.

Нишаст аз паси пардаи подшо,
Чунон чун бувад мардуми порсо.

Ба наздики ӯ кас фиристод шоҳ,
Ки аз сӯги Хусрав даромад ду моҳ.

1. ТПЗЛ – Биёю сари тоҷи моро бубин,
Агар ҳаст зебанда, кун офарин.

Кунун ҷуфти ман бош, то бар х(в)арӣ,
Бад-он то бари[1] кеҳтаре нангарӣ.

Бидорам туро ҳам ба сони падар
В-аз он низ номитару хубтар.

Бад-ӯ гуфт Ширин, ки «додам нахуст
Бидеҳ, в-он гаҳе ҷони ман пеши туст.

Аз он пас наёсоям аз посухат,
Зи фармону рою дили фаррухат».

Бад-он гашт Ширӯй ҳамдостон,
Ки баргӯяд он хубрух достон.

Зани меҳтар аз парда овоз дод,
Ки «эй шоҳ, пирӯз бодиву[2] шод![3]

Ту гуфтӣ, ки ман бад зану ҷодуям,
Зи покиву аз ростӣ як суям».

Бад-ӯ гуфт Ширӯй: «Буд инчунин,
Зи тезӣ ҷавонон нагиранд кин».

Чунин гуфт Ширин ба озодагон,
Ки буданд дар гулшани Шодагон,

Ки «аз ман чӣ дидӣ шумо аз бадӣ,
Зи ториву кажживу нобихрадӣ?

Басе сол бонуи Эрон будам,
Ба ҳар кор пушти далерон будам.

Наҷустам ҳамеша[4] ҷуз аз ростӣ,
Зи ман дур буд кажживу костӣ.[5]

---

1. Л – сӯи
2. Л – бошиву
3. И – род.
4. И–ба гетӣ
5. Л –Пас аз б. 517 ин б. омада:
Худованд донад зи рози ҷаҳон,
Ки ӯ донад аз ошкору ниҳон.
К-аз он гаҳ, ки дар пардаи Хусравам,
На бар бад ғунудам, на ҳам биғнавам.

Басе кас ба гуфтори ман шаҳр ёфт,
Зи ҳар гунае[1] аз ҷаҳон баҳр ёфт.

Ба Эрон кӣ дид аз буна соям
В-агар сояи тоҷу пероям?

Бигӯяд ҳар он кас, ки диду шунид,
Ҳама кор аз ин посух ояд падид».

Бузургон, ки буданд дар пеши шоҳ,
Зи Ширин ба хубӣ намуданд роҳ.

Ки чун ӯ касе[2] нест андар ҷаҳон,
Чи бар ошкоро, чи андар ниҳон.

Чунин гуфт Ширин, ки «эй меҳтарон,
Ҷаҳондидаву коркарда сарон!

Ба се чиз бошад занонро беҳӣ,
Ки бошанд зебои тахти меҳӣ.

Яке он ки бо шарму бо хостаст,
Ки ҷуфташ бад-ӯ хона оростаст.

Дигар он ки фаррух писар зояд ӯй,
Зи шӯи хуҷаста бияфзояд ӯй.

Севум он ки болову рӯяш бувад,
Ба пӯшидагӣ низ мӯяш бувад.

Бад-он гаҳ, ки ман ҷуфти Хусрав шудам,[3]
Ба пайвастагӣ[4] дар ҷаҳон нав шудам.[5]

Чу бекому бедил биёмад зи Рум,
Нишасташ набуд андар ин марзу бум.

Аз он пас бад-он комгорӣ расид,
Ки кас дар ҷаҳон он надиду шунид.

1. Л – Ба ҳар порае
2. ИЛ – зане
3. Л – будам
4. Л – пӯшандагӣ
5. Л– будам.

В-аз ӯ низ фарзандам омад ҷаҳор,
Бад-эшон чунон шод буд шаҳрёр--

Чу Настуру чун Шаҳрёру Фуруд,
Чу Мардоншаҳ, он тоҷи чархи кабуд.

Зи Ҷамму Фаридун чу эшон назод,
Забонам мабод, ар бупечам зи дод».[1]

Бигуфт ину букшод чодар зи рӯй,
Ҳама рӯй моҳу ҳама пушт мӯй.

Се дигар чунин аст рӯям, ки ҳаст,
Яке гар дурӯғ аст, бинмой даст.

Маро аз ҳунар муй буд дар ниҳон,
Ки онро надидӣ кас андар ҷаҳон.

Намудам ҳама пешат ин ҷодуӣ,
На аз тунбалу макру аз бадхуӣ.

На кас мӯи ӯ пеш аз ин дида буд,
На аз меҳтарон низ бишнида буд.

Зи дидор пирон фурӯ монданд,
Хаю зери лабҳо барафшонданд.

Чу Ширӯй рухсори Ширин бидид,
Равони ниҳонаш зи тан барпарид.[2]

Варо гуфт: «Ҷуз ту набояд касам,
Чу ту ҷуфт ёбам зи Эрон басам».[3]

Зани хубрух посухаш дод боз,
Ки аз шоҳи Эрон наям бениёз.

---

1. ТПЗ – Ки ҳар чор акнун ба хок андаранд,
Гурозон ба минуи пок андаранд.
2. ТПЗЛ – Чунон хира монд андар он чеҳри ӯй,
Ки шуд дил-ш оганда аз меҳри ӯй.
3. ТПЗЛ – Наёям бурун ман зи фармони ту,
Нигорам абар дида паймони ту.

Ду ҳоҷат бихоҳам, ки фармон диҳӣ,
Ки бар ту бимонод шоҳаншаҳӣ.

Бад-ӯ гуфт Ширӯй: «Ҷонам туроет,
Дигар орзу ҳар чӣ хоҳӣ, равост».

Бад-ӯ гуфт Ширин, ки «ҳар хоста,
Ки будам, бар ин кишвар ороста--

Аз ин пас супорӣ якояк ба ман,
Ҳама пеши ин номдор анҷуман.

Бад-ин нома - андар занӣ хатти хеш,
Ки безорам аз чиз в-аз камму беш»,

Бикард,ончи фармуд Ширӯй зуд,
Зан аз орзуҳо чу посух шунуд.

Ба роҳ[1] омад аз гулшани Шодагон,
Зи пеши бузургону озодагон.

Ба хона шуду банда озод кард,
Бад-он хоста бандаро шод кард.

Дигар ҳарчи будаш, ба дарвеш дод,
Бад-он к-ӯ варо хеш буд, беш дод.

Бубахшид чанде ба оташкада,
Чи бар[2] ҷои Наврӯзу ҷашни Сада,

Дигар бар куноме, ки вайрон будӣ,
Работе, ки ороми шерон будӣ--

Ба музди ҷаҳондор Хусрав бидод,
Ба некӣ равони варо кард шод.

Биёмад бад-он боғу букшод рӯй,
Нишаст аз бари хоки берангу бӯй.

1. Л –Бурун
2. Л –Ҳамон

Ҳама бандагонро бари хеш хонд,
Мар он ҳар якеро ба хубӣ нишонд.

Чунин гуфт аз он пас ба бонги баланд,
Ки «ҳар кас ки ҳаст, аз шумо арҷманд!

Ҳама гӯш доред гуфтори ман,
Набинад касе низ дидори ман![1]

Магӯед яксар ҷуз аз ростӣ,
Наёяд зи донандагон костӣ,

К-аз он пас, ки ман пеши Хусрав шудам,
Ба мушкуи зррини ӯ нав шудам.

Сари бонувон будаму фарри шоҳ,
Аз он пас чӣ пайдо шуд аз ман гуноҳ?

Набояд сухан ҳеҷ гуфтан ба рӯй,
Чи рӯй ояд[2] андар зане чораҷӯй».

Ҳама яксар аз ҷой бархостанд,
Забонҳо ба посух биёростанд.

Ки «эй номвар, бонуи бонувон,
Сухангӯву донову равшанравон!

Ба Яздон, ки ҳаргиз туро кас надид,
На низ аз паси парда ово шунид.

Ҳамоно зи ҳангоми Ҳушанг боз
Чу ту низ наншаст бар тахти ноз».

Ҳама ходимону парастандагон,
Ҷаҳонҷӯву бедордил бандагон.

Ба овоз гуфтанд, к-«эй сарфароз!
Ситуда ба Чину ба Руму Тароз.

1. ТПЗЛ – Битарсед аз довари додхоҳ,
Фурӯзандаи ахтару ҳуру моҳ.
2. Л – рӯ бояд

Кӣ ёрад сухан гуфтан аз ту ба бад,
Бадӣ кардан[1] аз рӯи ту кай сазад?»

Чунин гуфт Ширин, ки «он бадкуниш,
Ки чархи баландаш кунад сарзаниш.

Падарро бикушт аз пайи тоҷу тахт,
К-аз ин пас ду чашмаш мабинод бахт.

Магар маргро пеш девор кард,
Ки марги падар з-он нишон хор кард.

Паёме фиристод наздики ман,
Ки торик шуд ҷони борики ман.

Бад-он гуфтам, ин бад, ки то[2] зиндаам,
Ҷаҳонофаринро парастандаам.[3]

Падидор кардам ҳама роҳи хеш,
Пур аз дард[4] будам зи бадхоҳи хеш.

Пас аз марги ман бар сари анҷуман
Забонаш магар бад сарояд зи ман».[5]

Зи гуфтори ӯ вижа гирён шуданд,
Ҳам аз дарди Парвиз бирён шуданд.

Чу рафтанд гӯяндагон назди шоҳ,
Шунида бигуфтанд аз он бегуноҳ.

Бипурсид Ширӯй, к-«он некхӯ[6]
Дигар аз чӣ чиз омадаш орзу»[7].

1. Л – гуфтан
2. Л – инро, ки ман
3. Л – ба дил бандаам.
4. Л – Ки пурдард
5. ТП – Ҳар он, к-аз шумо буд банда маро,
Шуд озоду аз ман кушанда маро!
6. Л – эй некхӯй
7. Л – Се дигар, чӣ чиз омадат орзӣ?

Фиристод Ширин ба Ширӯй кас,
Ки «акнун яке орзу монду бас.

Кушоям дари дахмаи шоҳ боз,
Ба дидори ӯ омадастам ниёз».

Чунин гуфт Ширӯй, к-ин ҳам равост,
Ба дидори он меҳтар ӯ подшост.

Нигаҳбон дари дахмаро боз кард,
Зани порсо мӯя оғоз кард.

Бишуд, чеҳр бар чеҳри Хусрав ниҳод,
Гузашта суханҳо ҳама кард ёд.

Ҳамон гоҳ заҳри ҳалоҳил бих(в)ард,
Зи ширин равонаш баровард гард.

Нишаста: бари шоҳ пӯшидарӯй,
Ба тан-дар яке ҷома кофурбӯй.

Ба девор пушташ ниҳода,[1] бимурд,
Бимурду зи гетӣ ситоиш бибурд.

Чу бишнид Ширӯй, бемор гашт,
Зи дидори ӯ пур зи тимор гашт.

Бифармуд, то дахма дигар кунанд,
Зи мушку зи кофураш афсар кунанд.

Дари дахмаи шоҳ кард устувор,
Бар ин барнаёмад басе рӯзгор,

Ки Ширӯйро заҳр доданд низ,
Ҷаҳонро зи шоҳон пур омад қафиз.

1. Л – ниҳоду

Ба шумӣ бизоду ба шумӣ бимурд,
Ҳамон тахти шоҳон писарро супурд.

Касе подшоҳӣ кунад ҳафт моҳ,
Ба ҳаштум зи кофур ёбад кулоҳ.[1]

Ба гетӣ беҳе беҳтар аз гоҳ нест,
Баде бадтар аз умри кӯтоҳ нест.

Кунун подшоҳии шоҳ Ардашер
Бигӯям, ки пеш омадам ногузир.

1. Л – Пас аз б. 593 ин б. омада:
Кунад гирд бар гардани худ база,
Аз он подшоҳӣ чӣ ёбад маза?!

ПОДШОҲИИ АРДАШЕРИ ШИРӮЙ

Шаш моҳ буд

БАР ТАХТ НИШАСТАНИ АРДАШЕРИ ШИРӮЙ ВА АНДАРЗ КАРДАН БА САРДОРОН

Чу биншаст бар тахт шоҳ Ардашер,
Аз Эрон бирафтанд барнову пир.

Басе номдорони гашта куҳан
Бад-он: то чӣ гуна барояд сухан.[1]

Забон баркушод Ардашери ҷавон,
Чунин гуфт к-«эй кордида гавон!

Ҳар он кас, ки бар тахти шоҳӣ нишаст,
Кушодазабон боду яздонпараст.

Бар оини шоҳони пешин равем,
Ҳамон аз паси фарраи дин равем.

Ба Яздони некидиҳиш ёд бод,
Ҳама кардану кори мо дод бод!

Гаронмоягонро гиромӣ кунам,
Парастандагон низ номӣ кунам.[2]

---

1. ТПЗ – Бари шоҳ биншаста аз ҳар суе,
Ҳамон номдорон ба ҳар паҳлуе.
2. Л – Парастандагонро ҳама баркашем,
Ситамгорагонро ба хун даркашем.
ТПЛМ – Кунам тоза оини Нӯшинравон,
Шавад шод озодагонро равон.
Наёбанд ором аз ман бадон,
Набошам замоне абе мӯбадон.
Зи ман густурад дар ҷаҳон эманӣ.
Ниҳонӣ кунам расми оҳарманӣ.
Сипаҳро ба андоза поя диҳам,
Ба ҳар корашон низ моя диҳам.*
Ба динор эшон кунам шодмон,
Набояд, ки бошад касе бадгумон.
Ҳар он кас, ки уммед дорад ба мо,
Бигӯяд, кунам дар замонаш раво.

Ба Парвизи Хусрав супурдам сипоҳ,
Ки аз дод шод асту шодон зи шоҳ.

Ба Эрон чу бошад чун ӯ паҳлавон,
Бимонед шодону равшанравон».

Басе кас ба гуфтораш ором ёфт
В-аз оромии ӯ ҳар касе ном ёфт.

НОХУШ БУДАНИ ГУРОЗ АЗ ПОДШОҲИИ АРДАШЕР ВА БА ЧОРАИ Ӯ КУШТА ШУДАНИ АРДАШЕР БА ДАСТИ ФИРӮЗИ ХУСРАВ

Пас огоҳӣ омад ба сӯи Гуроз,
К-аз ӯ буд Хусрав ба гурму гудоз.

Фиристод гӯяндаеро зи Рум,
Ки дар хок шуд тоҷи Ширӯйи шум,

Ки ҷонаш ба дӯзах гирифтор бод,
Сари дахмаи ӯ нагунсор бод!

Чу Хусрав, ки чашму дили рӯзгор
Набинад чун ӯ низ як шаҳрёр,

Ки моро расид аз вай ин сарварӣ,
Аз ӯ бозгаштам ба фармонбарӣ,

Кӣ донист ҳаргиз, ки сарви баланд
Ба боғ аз гиё ёфт хоҳад газанд?!

Замона фуруд орад ӯро зи тахт,
Битобад ба якбора з-ӯ рӯй бахт.[1]

Зи лашкар яке гар зи фармони мо
Бурун ояд аз аҳду паймони мо--
Ҷуз аз куштани ӯ набошад раво,
Чунин аст бодафраи носазо.**

* Л – Пас аз ин б. омада:

Ҳама шаҳри Эрон кунам чун Ирам,
Намонам, ки бошад кас аз ман дижам.

** Л – Пас аз ин б. омада:

Чу доранд фармони моро нигоҳ,
Ба наздики мо ҳасташон дастгоҳ.

1. ИЛ – б. 17 нест.

Шавад чархи гарданда бо ӯ ба кин,
Кунад баҳри ӯро ниҳон дар замин.

Бигирад аз ӯ меҳтарӣ ҳуру моҳ,
Ситонад зи шоҳе чунон тоҷу гоҳ.[1]

Чу Ширӯйиро шаҳрёрӣ диҳад,[2]
Ҳама шаҳри Эрон ба хорӣ диҳад.[3]

Набудам ман огаҳ зи Парвизшоҳ,
Зи гуфтори он бадтанон шуд табоҳ.[4]

Чу ӯ рафту шуд тоҷдор Ардашер,
На з-ӯ шод бошанд барнову пир.

Нахоҳам, кӣ бошад чун ӯ шаҳрёр,
Агарчанд бешоҳ шуд рӯзгор,

Ки ӯро басе доварӣ дар сар аст,
Ҳамон рой бо лашкари дигар аст.[5]

Маро гар зи Эрон расад ранҷ баҳр,
Намонам, ки бар вай ҷаҳад бод шаҳр.

Биёям кунун бо сипоҳи гарон,
Зи Руму зи Эрон гузида сарон.

Бубинем, то кист он кадхудой,
Ки бошад писандаш бад-ин гуна рой.

1. Л – б. 19 нест: И –б. 15–19 нест
2. Л – диҳанд,
3. Л –диҳанд.
4. ИЛ –б. 21 нест.
5. И – б.23, 24 нест.

Чунон барканам бехи ӯро зи бун,
К-аз он пас наронад зи шоҳӣ сухун.

Наванде барафканд пӯён ба роҳ
Ба наздики пирони эронсипоҳ.

Дигаргуна оҳанг бадкома кард,
Ба Пирӯзи Хусрав яке нома кард,

Ки «шуд тира он тахти шоҳаншаҳон,[1]
Ҷаҳонҷӯй бояд, ки бандад миён.

Тавонӣ, магар чорае сохтан,
Зи ҳар гуна андеша андохтан.

Биҷӯӣ басе ёри барнову пир,
Ҷаҳонро бипардозӣ аз Ардашер.[2]

В-аз он пас биёбӣ ҳама коми хеш,
Шавӣ эмину шод аз ороми хеш.

Гар эдун, ки ин роз берун диҳӣ,
Ҳам эдун, ки ин роз берун ниҳӣ.

Ман аз Рум чандон сипоҳ оварам,
Ки гетӣ ба чашмат сиёҳ оварам.

Ба жарфӣ нигаҳ дор гуфтори ман,
Мабодо, ки хор оядат кори ман».[3]

---

1. Л – ин бахти Сосониён.
2. Л – Пас аз б. 33 ин б. омада:
Чу гардад сару тоҷи ӯ нопадид,
Чу хоҳем шоҳӣ, тавон баргузид.
3. ТПЗЛ – Набояд, ки гардӣ ба хира ҳалок,
Зи гоҳи бузургӣ машав зери хок.
Пушаймонӣ он гаҳ надорад-т суд,
Чу шамшери ман сар ба кина дуруд.*
* Л – танҳо ин б. ҳаст.

Чу Пирӯзи Хусрав чунин нома дид,
Ҳама пешу пас ройи худкома дид.[1]

---

1. ТПЗЛ – Басе кард андеша дар ин сухан,
Бизад рой бо меҳтарони куҳан,
Ки ин кор пеш омадам ногаҳон,
Шавад ошкоро бар ӯ-бар ниҳон.
Чунин посух омад зи пирон бад-ӯй,
Ки «Эй пурҳунар меҳтари номҷуй!
Гар эдун, ки ин шоҳ гардад табоҳ,
Табаҳ гаштани мо сазад з-ин гуноҳ.
Чунин бад макун ту, ба гуфти Гуроз,
Ҳамон чораи кор некӯ бисоз.
Бикун посухи нома андарх(в)араш,
Аз ин хоб бедор гардон сараш.
Бигӯяш, макун ройи Яздон табоҳ,
Мадеҳ девро бар дили хеш роҳ.
Барандеш аз кори Парвизшоҳ,
Аз он носазовор кори табоҳ.
Чу ӯро фуруд овариди зи тахт,
Шуд аз тухми Сосон ба якбор бахт.
Чу Ширӯй бар тахти шоҳӣ нишаст,
Камар бар миёни каёнӣ бубаст.
Ҳама орзу рӯзи Парвиз буд,
Ки мағзаш ба ҳар корҳо тез буд.
Дигар гашт гетӣ аз он сон, ки буд,
Наёвард аз он мояи кор суд.
Чунон шуд зи беҳуда кори ҷаҳон,
Ки якбора шуд некуиҳо ниҳон.
Кунун то ба ҷои Қубод Ардашер
Ба шоҳӣ нишаст аз фарози сарир.
Ҷаҳон шуд зи авранги ӯ шодмон,
Бинозад зи фарраш замину замон.*
Чӣ бояд, ки арманда гетӣ чунин
Пурошӯб гардад зи дарду зи кин.
Макӯбед дарҳои бадро ба мушт,
На фаррух бувад бегунаҳ шоҳ кушт.
Набояд, ки ин гунбади тезгард
Аз Эрон барорад аз ин кина гард.
Битарсам, ки Яздон бар эрониён
Аз ин бадтариҳо сар орад замон».
Чу Пирӯз бишнид аз ин гуна панд,
Навишт ӯ яке номаи судманд.
Ба назди Гуроз он бади баднажод,
Ки чун ӯ сипаҳбад ҷаҳонро мабод!
Чу огоҳ шуд з-он суханҳо Гуроз,
Ту гуфтӣ касе дил гирифташ ба коз.
Зи Фирӯзи Хусрав барошуфт сахт,
Сипаҳбад баророст ҳар гуна рахт.
Бифармуд лашкар, ки берун шаванд
В-аз он шаҳр яксар ба ҳомун шаванд.
Аз ин огаҳӣ сӯи Фирӯз рафт,
Ҳаюне барафканд Фирӯз тафт.
Ба назди Тухору мар ӯро бихонд,

Дили равшани номвар шуд сиёҳ,
Ки то чун кунад бад, бад-он зодшоҳ.[1]

Варо хондӣ ҳар замон Ардашер,
Ки гӯянда марде буду ёдгир.

Баросой[2] дастур будӣ варо,
Ҳамон низ ганҷур будӣ варо.

Биёмад шаби тирагун, бор ёфт,
Майи равшану чарб гуфтор ёфт.

Нишаста ба айвони хеш Ардашер,
Тани чанд бо ӯ зи барнову пир.

Чу Пирӯзи Хусрав биёмад бараш,
Ту гуфтӣ зи гардун баромад сараш.

Бифармуд, то баркашиданд руд,
Шуд айвони ӯ пур зи бонги суруд.

Чу ниме шаби тира андаркашид,
Сипаҳбад зи май як даме[3] баркашид.

Шуда маст ёрони шоҳ Ардашер,
Намонд эҷ ромишгари ёдгир.

Бадандеш ёрони ӯро биронд,
Ба ҷуз шоҳу Пирӯзи Хусрав намонд.

Аз ин-дар суханҳо фаровон биронд.
Зи кори Гурозаш чу дод огаҳӣ
В-аз он кина бо тоҷи шоҳаншаҳӣ.
Ба Фирӯзи Хусрав зи назди Тухор
Чунин посух омад, ки «эй номдор,
Ба хуни бузургони Эрон макӯш,
Сухан ҳар чӣ гӯяд Гуроз, он ниюш.
Чу он нома бинвиштаӣ сӯи ӯй,
Наёяд магар назди ту кинаҷӯй.
Чу Пирӯзи Хусрав чунин нома дид,
Аз андешаи бад дилаш н-орамид.

* Л - б. 10-15 нест.

1. Л – подшоҳ: И – бад чӣ гуна сиголад ба шоҳ.
2. Л – Бад-он сон
3. Л – майи якманӣ.

Ҷафопеша аз пеши хона биҷаст,
Лаби шоҳ бигрифт ногаҳ ба даст.

Ҳаме дошт, то шуд табоҳ Ардашер,
Ҳама кох шуд пур зи шамшеру тир.

Ҳама ёри Пирӯзи Хусрав буданд,[1]
Агар навҷаҳонҷӯй, агар гав буданд.[2]

Ҳаюне барафканд назди Гуроз,
Яке номае низ бо он дароз.

Фиристода чун шуд ба наздики ӯ,
Чу хуршед шуд ҷони торики ӯ.

Биёвард аз он бум чандон сипоҳ,
Ки бар мӯру бар пашша барбаст роҳ.

Ҳаме тохт чун бод то Тайсафун,
Сипоҳаш ҳама даст шуста ба хун.[3]

Зи лашкар наёраст дам зад касе,
Набуд худ бад-он шаҳр мардум басе.[4]

---

1. ИЛ – шуданд,
2. ТПЗ – Варо подшоҳӣ ду маҳ буду чор,
Бад-ин сон зи умраш баромад димор.
3. ТПЛ – Чу овард аз он рӯи Эрон сипоҳ,
Пазира шудандаш бузургон ба роҳ.
4. ТПЗЛ – Гуроз андаромад ба шаҳр-андарун,
На дастурро монду на раҳнамун.
Яке ҷой бугзид холӣ Гуроз,
Нишастанд бо ӯ бузургон ба роз.
Чу букшод Фирӯзи Хусрав забон,
Чунин гуфт, к-«эй номвар паҳлавон!
Киро баргузидӣ ба шоҳаншаҳӣ,
Ки зебанда бошад ба тоҷи меҳӣ?»
Чунин дод посух набарда Гуроз,
Ки «чизе надорем аз Эрон ба роз.
Бубинед фардо яке шоҳи нав,
Нишаста абар гоҳ чун моҳи нав.
Ба дониш бувад мардро обрӯй,
Ба бедонишӣ то тавонӣ, мапӯй.
Сухан хуб гӯяд, чу дорад хирад,
Чу бошад хирад, раста гардад зи бад,
Накӯтар хунар мардро бихрадист.
Ки кори ҷаҳону раҳи эзадист.*
Ба коре ки зебо набошад касе,

ПОДШОҲИИ ФАРОИНИ ГУРОЗ
Панҷоҳ рӯз буд

ТАХТ СИТАДАНИ ГУРОЗ

Фароин чу тоҷи каён барниҳод,
Ҳамегуфт чизе ки омад-ш ёд.

Ҳаме гуфт, шоҳӣ кунӣ як замон
Нишинӣ бар ин тахт-бар шодмон--

Беҳ аз бандагӣ тӯхтан шаст сол,
Баровардa ранҷу фурӯ бурда ёл.[1]

Пас аз ман писар барнишинад ба гоҳ,
Ниҳад бар сар ин хусравонӣ кулоҳ.[2]

Ниҳонӣ бад-ӯ гуфт меҳтар писар,
Ки «акнун ба гетӣ туӣ таҷвар.

Мабош эмину ганҷро чора кун,
Ҷаҳонбон шудӣ, кор якбора кун.

Чу аз тухмаи шаҳриёрон касе
Биёяд, намонӣ ту, эдар басе».[3]

Набояд, ки ёд оварад з-он басе,
Ки худро бад-он хира расво кунад
В-агарчанд кирдори воло кунад.
Чу аз сар хирад рафту аз чашм шарм,
Ҳамон ному нангу ҳамон сарду гарм,
Надорад аз ин хеҷ номард бок,
Чи он мард зинда, чи дар зери хок.**
Ҳама некуӣ пеша кун, гар тавон,
Ки бар кас намонад ҷаҳон ҷовидон.
Ҳама мардумӣ бояд оини ту,
Ҳамон родиву ростӣ дини ту.

* Л – ин б. нест. ** Л – ин б. ва б. пеш аз ин нест.

1. ТПЗЛ – Нишинам ба шоҳӣ ҳаме солиён,
Ҳама пӯшиш аз ҳаззу аз парниён.
2. ТПЗЛ – Ба сони падар шаҳрёре бувад,
Фарозад сару номдоре бувад.
Ҳар он к-ӯ ба мо шодмонӣ кунад,
Абар мардум ӯ комронӣ кунад.
Гаҳи базм дил шодмон, май х(в)арем,
Гаҳи разм бадхоҳро бишкарем.
3. ТПЗ – Зи шоҳӣ ба дил монад андӯҳу дард,
Шавӣ зору бечораву рӯйзард.

В-аз ин пас чунин гуфт кеҳтар писар,
Ки «акнун ба гетӣ туӣ тоҷвар.

Сазовори шоҳӣ сипоҳ асту ганҷ,
Чу бо ганҷ бошӣ, намонӣ ба ранҷ.

Фаридун, ки буд Отибинаш падар,
Мар ӯро, ки буд пеши ӯ тоҷвар,

Ҷаҳонбон шудӣ, кор якбора бод,
Ки андар ҷаҳон ӯ буд аз дод шод.

Ба мардиву ганҷ ин ҷаҳонро бидор,
Назояд зи модар касе шаҳрёр».[1]

Варо хуштар омад бад-ин сон сухун,
Ба меҳтарписар гуфт: «Хомӣ макун!..»

Аразро ба девони шоҳӣ нишонд,
Сипаҳро саросар ба даргоҳ хонд.

Шаби тираву рӯз динор дод,
Басе хилъати носазовор[2] дод.

Ба ду ҳафта аз ганҷи шоҳ Ардашер
Намонд аз баҳои яке парри тир.[3]

Ҳамон гаҳ, ки рафтӣ ба май сӯи боғ,
Набурдӣ ба ҷуз шамъи анбар чароғ.

---

1. Л –б. 10–12 нест:
ТП – Чу фармон маро бошаду тоҷу тахт,
Бинозад бад-он мардуми некбахт.
Бияфрӯзад ин баршуда бахти ман,
Ба кайвон расонад сари тахти ман.
2. Л – босазовор
3. Л – Пас аз б. 16 ин б. омада:
Ҷаҳонро чунин шоҳ ҳаргиз мабод,
Ки аз бун надонад зи бедод дод.
Ҳар он деҳ ки вайрону бебар шавад,
Дар он чуғд солору меҳтар шавад.
Чу аз бахти Сосониён хира гашт,
Дили зердастон ҳама тира гашт.
Касе, к-ӯ ба некӣ бувад носипос,
Зи бад рӯзу шаб бошад андар ҳарос.
Фароин бар ин сон ҳама чанд рӯз
Ҳаме ронд шоҳии давлат сапӯз.

Чу ҳаштод дар пешу ҳаштод пас,
Паси шамъ ёрони фарёдрас.

Ҳамон[1] ташти заррину симин будӣ,
Чу заррин будӣ, гавҳарогин будӣ.

Ҳама шаб будӣ хӯрдан оини ӯ,
Дили меҳтарон пур шуд аз кини ӯ.[2]

Шаби тира ҳамвора гардон будӣ,
Ба полизҳо ё ба майдон будӣ.[3]

Намондаш аз Эрон касе дӯстдор,
Шикаст андаромад бад-он рӯзгор.[4]

Фароин ҳамин ноҷавонмард гашт,
Абе доду бебахшишу х(в)ард гашт.[5]

Ҳаме зарр бар чашм бардӯхтӣ,
Ҷаҳонро ба динор бифрӯхтӣ.

Ҳаме рехт хуни сари бегуноҳ,
Аз он пас барошуфт аз вай сипоҳ.

Ба дашном лабҳо биёростанд,
Ҷаҳоне ҳама марги ӯ хостанд.

Ниҳонӣ ба як ҷой гирд омаданд,
Абар кори ӯ достонҳо заданд.

Шабе тира ҳурмузд Шаҳрон Гуроз
Суханҳо ҳаме гуфт чандон ба роз.

---

1. Л – Ҳама
2. Л – Пас аз б. 20 ин б. омада:
   Ҷуз аз хуфту хезу ҷуз аз хурду бурд
   Надонист он хирасар марди хурд.
   Зи май маст ҳамвора хуфта будӣ,
   Ба дастори Чин сар нуҳуфта будӣ.
3. Л – Пас аз б. 21 ин б. омада:
   Дилозурда з-ӯ гашт лашкар ҳама,
   Пурошӯбу пурдард кишвар ҳама.
4. И –б. 16–22 нест.
5. ТПЗ – Ҷаҳоне зи бедоди ӯ гашт паст,
   Зи дасташ ба сар барниҳода ду даст.

Гузида саворе зи шаҳри Ситахр,
Ки он меҳтаронро бад-ӯ буд фахр.

Ба эрониён гуфт, к-«эй меҳтарон,
Шуд ин рӯзгори Фароин гарон!

Ҳаме дорад ӯ меҳтаронро сабук,
Чаро шуд чунин мағзу дилтон тунук?[1]

Ҳама дидаҳо з-ӯ шуда пурсирашк,
Ҷигар барнаҷӯшад якеро зи рашк.[2]

На сосониву на зи тухми каён,
Чаро пеши ӯ баст бояд миён?

Ҳамоно ки дилтон зи бар барбурид
Ва ё заҳра шуд дар шикам нопадид?»[3]

Чунин дод посух бад-ӯ он сипоҳ,
Ки «чун кас намонд аз дари пешгоҳ-

На касро ҳаме ояд аз рашк ёд,
Ки бардорадӣ дил бад-ин баднажод.

Ба ройи ту гаштем ҳамдостон,
Ба гавҳар чӣ донӣ ту аз ростон?

К-аз ин шоҳи девонаи тезмағз
На гуфтори некӯ, на кирдори нағз.[4]

Чӣ гуна раҳонем Эронзамин,
Ки ҳаргиз мабодо бад-ӯ офарин?»

Бад-эшон чунин гуфт Шаҳрон Гуроз,
Ки «ин кори эрониён шуд дароз.

1. Л – Пас аз б. 31 ин б. омада:
Битобид якбора аз дод рӯй,
Аз ин подшоҳӣ шуда рангу бӯй.
Касеро ба наздики ӯ нест об,
Аз ӯ гашт Эрон ба тобу хароб.
2. И – пур зи хун шуд, на пайдо пизишк.
3. И –б. 33–34 нест.
4. Л – б. 38 нест: И – б. 37, 38 нест.

Гар эдун, ки бар ман насозед бад,
Кунед он, к-аз озодмардӣ[1] сазад.

Ҳам акнун ба нерӯи Яздони пок
Ман ӯро зи тахт андарорам ба хок».

Чунин ёфт посух аз эрониён,
Ки «бар ту мабодо, ки ояд зиён.

Ҳама лашкар имрӯз ёри туем,
Гарат з-ин бад ояд, ҳисори туем».

Чу бишнид ин гурди хусравпараст,
Ҳаме ҷуст бар шоҳи бемоя даст.

КУШТА ШУДАНИ ФАРОИН БА ДАСТИ ШАҲРОН ГУРОЗ

Биёрост як рӯз пас шаҳрёр,
Шуд аз шаҳр берун зи баҳри шикор.

Або ӯ аз эрониён лашкаре,
Ҳар он кас, ки кеҳ буд, агар меҳтаре.[2]

Фароин барангехт аз ҷой асп,
Ҳаме тохт ҳар сӯ чу Озаргушасп.

Саворон шуда гирд бо шаҳрёр,
Ба нахчир тозон зи баҳри шикор.

Бад-он гаҳ, ки зӣ шаҳр гаштанд боз,
Нигаҳ кард бебок Шаҳрон Гуроз.[3]

Бад-он шоҳи шуму зи таркаш нахуст
Яке тири пӯлодпайкон биҷуст.

1. ИЛ – родмардӣ
2. Л – меҳ буд, ё кеҳтаре.
3. И – б. 45–50 нест.

Барангехт аз ҷой аспи сиёҳ,
Ҳаме дошт лашкар мар ӯро нигоҳ.

Камонро биёвард[1] ҳаме даркашид,
Гаҳе бар бару гоҳ бар сар кашид.

Ба бозигарӣ тир бо зеҳ бубаст,
Чу шуд ғарқа пайкон-ш, букшод шаст.

Бизад тир ногоҳ бар пушти ӯ,
Бияфтод тозона аз мушти ӯ.

Ҳама тир то парр дар хун гузашт,
Сари тир[2] аз ноф берун гузашт.[3]

Сипаҳ теғҳо баркашиданд пок,
Баромад шаби тира аз дашт хок.

Ҳама шаб ҳаме ханҷар андохтанд,
Яке аз дигар бознашнохтанд.

Ҳаме ин аз он бистадӣ, он аз ин,
Яке кард нафрин, яке офарин.

Чу пайдо шуд он дебаи зардранг,
Аз ӯ кӯҳ шуд ҳамчу пушти паланг.

Зи лашкар басе куштаву[4] кӯфта,
Савору сипаҳбад ҳам ошуфта.[5]

---

1. М – ба бозу
2. ИЛ – оҳан
3. ТПМ – Зи бора бияфтод шаҳ сарнагун,
   Равон гашт аз он захми ӯ ҷӯи хун.
   Бипечиду барзад яке боди сард
   Ба зорӣ бар он хоки тира зи дард.
4. Л – Басе хаста буду басе
5. И – б. 61 нест: Л – барошуфта.

Пароканда шуд он сипоҳи бузург,
Чу мешон, ки ёбанд ногоҳ гург.

Фаровон бимонданд бе шаҳрёр,
Наёмад касе тоҷро хостор.[1]

Биҷустанд фарзанди шоҳон басе,
Надиданд аз он номдорон касе.[2]

---

1. И–б. 63 нест.
2. Л – Пас аз б. 64 ин б. омада:

Бикун кори гетӣ ба Яздон яла,
Нашояд-т кардан зи гардун гила.
Ки ҳарч-андар ӯ ҳаст, ояд падид,
Чунон гардад ӯ к-Эзадаш офарид.
Зи неку зи бад чарх огоҳ нест,
Сӯи кинаи ӯ туро роҳ нест.
Ҳама неку бадро фиребанда дон,
Худовандро роду донанда дон.
Туро н-аз пайи ин ҷаҳон офарид,
Зи ҷону хирад мар туро ин сазид.

ПОДШОҲИИ ПӮРОНДУХТ

Шаш моҳ буд

БАР ТАХТ НИШАСТАНИ ПӮРОНДУХТ ВА КУШТАНИ Ӯ ПИРӮЗИ ХУСРАВРО ВА СИПАРӢ ШУДАНИ РӮЗГОРАШ

Яке духтаре буд Пӯрон ба ном,
Чу зан шоҳ шуд, корҳо гашт хом.[1]

Бар он тахти шоҳиш биншонданд,
Бузургон бар ӯ гавҳар афшонданд.

Чунин гуфт пас духти Пӯрон, ки «ман
Нахоҳам парокандани анҷуман.

Касеро, ки дарвеш бошад, зи ганҷ
Тавонгар кунам, то намонад ба ранҷ.

Мабодо зи гетӣ касе мустаманд,
Ки аз дарди ӯ бар ман ояд газанд.

Зи кишвар кунам дур бадхоҳро,
Бар оини шоҳон кунам гоҳро.[2]

Нишоне зи Пирӯзи Хусрав биҷуст,
Биёвард ногоҳ марде дуруст.[3]

---

1. ТП – Ки аз тухми Сосон ҳамон монда буд,
Басе дафтари хусравон хонда буд.
2. Л –Пас аз б. 6 ин б. омада:
Бадонро зи бад даст кӯтаҳ кунам,
Сӯи доду некӣ ҳаме раҳ кунам.
Ба дардам ман аз кушта шоҳ Ардашер,
Кунам чанд бадхоҳро дил ба тир.
3. Л – Пас аз б. 7 ин б. омада:
Ки назди Гуроз аст бедарду ғам,
Нишаста шабу рӯз бо дил дижам.

Хабар чун ба наздики Пӯрон расид,
Зи лашкар яке номвар баргузид.[1]

1. Л – Пас аз б. 8 ин б. омада:
Куҷо номи ӯ Баҳмани номдор,
Ки пирӯз будӣ гаҳи корзор.
Бад-ӯ дод Пӯрон сипоҳе гарон,
Або тарки румиву баргустувон.
Бипардохт ганҷе пур аз хоста,
Шуд он лашкари гашн ороста.
Ба назди Гуроза фиристодашон,
Басе панду андарзҳо додашон,
Ки гар кушта, гар зинда он ду савор
Ба назди ман оредашон зинҳор.
Чу бишнид ин достонро Гуроз,
Ҳаме лашкари хешро кард соз.
Чу Баҳман сипаҳро ба роҳ оварид,
Ба пеши сипоҳаш сипоҳ оварид.
Гуроз, он бадандеши беному нанг,
Ки бар шаҳрёрон ҷаҳон кард танг.
Баробар ба кина фуруд омаданд,
Бари кӯҳ наздики рӯд омаданд.
Зи ҳар ду сипаҳ хост овои кӯс,
Ҷаҳон шуд зи гарди сипаҳ обнӯс.
Чу он дид Бахман, бурун шуд ба ҷанг,
Гирифта яке теғи ҳиндӣ ба чанг.
Шуд аз бонги он нойи рӯину санҷ
Ҳама гӯшҳо карру дилҳо ба ранҷ.
Бизад маймана ҳамла бар майсара,
Шикаст ӯ ҳама майсара яксара.
Аз эшон саворон фаровон бикушт,
Фаровон зи лашкар намуданд пушт.
Гуроз ончунон дид, болой хост,
Яке ҷавшани меҳтаророй хост.
Ниҳода ба гардан, бурун рафт гурз,
Намуд он бузургӣ зи болои бурз.
Чу Баҳман бидидаш, барангехт асп,
Даромад ба кирдори Озаргушасп.
Яке найза зад бар миёни Гуроз,
Шуд он захми найза миёнро маҳоз.
Зи бод андаровард гурзи гарон
Гуроз, он бадандеши номеҳрубон.
Фурӯ кӯфт бар суфти Баҳман бадард,
Ҷавонмард дарди далерон бих(в)ард.
Яке теғ зад бар бару гарданаш,
Ки то ноф бубрид тира танаш.
Чу шуд кушта бар дасти Баҳман Гуроз,
Сипоҳаш ҳазимат гирифтанд соз.
Ба лашкар чунин гуфт Баҳман: «Дамед!
Бароншон ба хоку ба хун дарниҳед!»
Фиканданд чандон бар он размгоҳ,
Ки аз кушта ҳар сӯ ниҳон гашт роҳ.
Аз эшон фаровон гирифтанд асир,
Чи хаста ба теғу чи хаста ба тир.

Бибурданд Пирӯзро пеши ӯй,[1]
Бад-ӯ гуфт, к-«эй бадтани киначӯй!

Зи коре, ки кардӣ, биёбӣ ҷазо,
Чунон чун бувад дархури носазо.

Мукофот ёбӣ зи карда кунун,
Биронам зи андоми ту ҷӯи хун.

Аз охур ҳамон гаҳ яке курра хост,
Ба зин-андарун нуз нобуда рост.

Бубасташ бар он асп-бар ҳамчу санг,
Фиканда ба гардан-дараш полаҳанг.

Чунон курраи тези нодидазин
Ба майдон кашид он худованди кин.

Саворон ба майдон фиристод чанд,
Ба фитрок-бар гирд карда каманд,

Ки то курра ӯро ҳаме тохтӣ,
Замон то замонаш барандохтӣ.

Задӣ хештан ҳар замон бар замин,
Бар он курра-бар буд[2] чанд офарин.

Чунин то бар ӯ-бар бидаррид чарм,
Ҳаме рафт хун аз танаш нарм-нарм.

Саранҷом ҷонаш ба хорӣ бидод,
Чаро ҷӯӣ аз кори бедод дод?![3]

Чу Пирӯзи Хусрав гирифтор шуд,
Сипаҳбад зи андарз безор шуд.
Аз он ҷойгаҳ назди шоҳ омаданд,
Ба айвони Пӯрон зи роҳ омаданд.
Чу Баҳман сару тоҷи Пӯрон бидид,
Абар номи ӯ офарин густарид.
Ба наздики ӯ бурд Пирӯзро,
Дилозор марди ҷигарсӯзро.

1. Л – Чу Пирӯзро шоҳи нав дид рӯй,
2. Л – хонд
3. ТПЗЛ – Ҷуз аз бад набошад мукофоти бад,
Чунин аз раҳи дод додан сазад.

Ҳаме дошт ин зан ҷаҳонро ба меҳр,
Наҷаст аз бари хок боди сипеҳр.

Чу шаш моҳ бугзашт аз кори ӯй,
Бибуд ногаҳон кажж паргори ӯй.

Ба як ҳафта бемор буду бимурд,
Або хештан номи некӯ бибурд.

Чунин аст оини чархи равон,
Тавоно ба ҳар кору мо нотавон.[1]

---

1. И – б. 22, 23 нест:
ТПЗЛ – Чи дарвеш бошӣ, чи марди дирам,
Чи афзун бувад зиндагонӣ, чи кам.
Чи бар коми дил комгорӣ бувад,
Чи бар орзу тан ба хорӣ бувад.*
Агар марди ганҷӣ в-агар марди ранҷ,
На ранҷат бувад ҷовидона, на ганҷ.
Чи сад сол шоҳӣ бувад, чи ҳазор,
Чи шасту чи сиву чи даҳ ё чаҳор.
Чу шуд испарӣ, рӯз ҳар ду якест,
Гар афзун бувад сол, гар андакест.
Туро ёр кирдорҳо боду бас,
Ки бошад ба ҳар ҷот фарёдрас **
Раҳо*** кун зи чанг ин сипанҷи сарой,
Ки пурмоятар з-ин туро ҳаст ҷой.
Ба**** омӯхтан гар бубандӣ миён,*****
Зи дониш равӣ бар сипеҳри равон.******.
* Л – ин б. нест. ** Л – ин б. нест. *** Л – Яла **** Л – Бар ***** Л – ту меҳр, ****** Л – Ба дониш ҳаме бар шавӣ бар сипеҳр.

ПОДШОҲИИ ОЗАРМДУХТ

Чаҳор моҳ буд

БАР ТАХТ НИШАСТАНИ ОЗАРМДУХТ ВА МУРДАНАШ

Яке дигаре духтар[1] Озарм ном,
Зи тоҷи бузургӣ расида ба ком[2].

Биёмад, ба тахти каён барнишаст,
Гирифт ин ҷаҳони ҷаҳонро ба даст.

Нахустин чунин гуфт, к-«эй бихрадон,
Ҷаҳондидаву коркарда радон!

Ҳама кор бар доду оин кунем,
К-аз ин пас ҳама хишт болин кунем.

Ҳар он кас, ки бошад маро дӯстдор,
Чунонам ман ӯро чу парвардгор.[3]

Касе, к-ӯ зи паймони ман[4] бугзарад,
Бупечад зи оину роҳи хирад--

Бурида сарашро,[5] барорам ба дор,
Зи деҳқону тозиву румишумор.[6]

Ҳаме буд бар тахт-бар чор моҳ,
Ба панҷум шикаст андаромад ба гоҳ.[7]

---

1. ИЛ – духтаре буд,
2. Л – бузургон шуд ӯ шодком: И – бузургон шуда шодком.
3. ТПЗЛ – Мар ӯро ба динор ёрӣ кунам,
   Гунаҳ гар кунад, бурдборӣ кунам.
4. Л – мо
5. Л – Ба хорӣ танашро
6. ТПЛ – Бузургон бар ӯ офарин хонданд,
   Бар он тахт гавҳар барафшонданд.
   Ҳама шаҳри Эрон аз ӯ шодмон,
   Намонд андар Эрон яке бадгумон*.
   Зи Турку зи Руму зи Ҳинду зи Чин
   Мар ӯро будӣ ҳадяву офарин.

   * Л – Пас аз ин б. омада:
   Зи додаш бихӯрд об бо меш гург,
   Ба шоҳӣ бибуд чун Қубоди бузург.
7. ТПМ – Зи Озарм гетӣ беозарм гашт,
   Пайи ахтари рафтанаш нарм гашт.

Шуд ӯ низу он тахт бешоҳ монд,[1]
Ба коми дили марди бадхоҳ монд.[2]

Ҳама кори гардандачарх ин бувад,
Зи парвардаи хеш пуркин бувад.[3]

1. Л – шуд: И – гашт,
2. Л – шуд: И – гашт.
3. Л – Пас аз б. 10 ин б. омада:

Киро давлату бахт ёрӣ диҳад
Варо бар ҷаҳон комгорӣ диҳад.
На коҳад, на афзояд аз бахши чарх,
Ҳамон аст, к-аввал туро буд бархх.

ПОДШОҲИИ ФАРРУХЗОД

Як моҳ буд

БАР ТАХТ НИШАСТАНИ ФАРРУХЗОД ВА КУШТА ШУДАНАШ БА ДАСТИ БАНДА

Зи Ҷаҳрам Фарухзодро хонданд,
Бад-он тахти шоҳиш биншонданд.

Чу бар тахт биншаст, кард офарин
Ба некӣ ҷаҳиш[1] бар ҷаҳонофарин.

«Манам, - гуфт, - фарзанди шоҳаншаҳон,
Нахоҳам ба ҷуз эминӣ дар ҷаҳон.

Зи гетӣ ҳар он кас, ки ҷӯяд газанд,
Чу ман шоҳ бошам, нагардад баланд.

Ҳар он кас, ки ҷӯяд ба дил ростӣ,
Наёрад ба кор-андарун костӣ.

Бидорам-ш чун ҷони пок арҷманд,
Наҷӯем бар[2] бегазандон газанд».[3]

Сипаҳ хонд яксар бар ӯ офарин,
Ки бе ту мабодо замону замин!

Чу як моҳ бугзашт бар тахти ӯ,
Ба хок андаромад сару бахти ӯ.

Яке банда будаш чу сарви саҳӣ,
Або хубиву зебу бо фарраҳӣ.

Сияҳчашм буд номи он беҳунар,
Ки чун ӯ маёрод гардун дигар.

---

1. Л– некидиҳиш
2. Л – Наҷӯям бар ин.
3. ТПЗ – Касе, к-ӯ бувад аз пайи мо ба ранҷ,
Мукофоти он ранҷ бахшем ганҷ.
Ҳама дӯстонро гиромӣ кунем,
Меҳонро ба ҳар ҷой номӣ кунем.
Ҳамон зердастон зи ман эмананд,
Агар дӯстдоранд, агар душмананд.

Яке парстораш ба дил дӯст гашт,
Ки ногоҳ рӯзе бар ӯ баргузашт.

Сӯи[1] он парастор пайғом кард,
Ки «бо ман гар ой ба як ҷой гирд,[2]

Биёбӣ зи ман бекарон хоста,
Ба гавҳар кунам тоҷат ороста».

Парастор бишниду посух надод,
Ба назди Фарухзод ин кард ёд.

Чу бишнид ин шоҳ, пуртоб шуд,
Аз андӯҳ бехӯрду бехоб шуд.

Сияҳчашмро банд бар пой кард,
Ба зиндон-дарун мардро ҷой кард.

Чу бугзашт чанде бар он беҳунар,
Ки баста будаш он шаҳи додгар.

Аз ӯ шоҳ бардошт[3] банди гарон,
Чу бисёр гаштанд хоҳишгарон.

Дигарбора зӣ хидмати шоҳ шуд,
Аз ӯ шоҳро умр кӯтоҳ шуд.[4]

Ҳаме буду ӯро зи ором баҳр,
Сияҳчашм бо май биёмехт[5] заҳр.

Бихӯрду ба як ҳафта з-он пас бизист,
Ҳар он кас, ки бишнид, бар вай гирист.

Ҳама подшоҳӣ ба поён расид,
Зи ҳар сӯ ҳаме душман омад падид.[6]

1. Л – Бари
2. Л – х(в)ард,
3. Л – гуфтанд
4. И – б. 9–20 нест:
   ТПЗ – Ҳамеҷуст аз кина бар шоҳ ҷой
   Чунон бадкуниш бандаи зиштрой.
5. И – Яке банда бо май барангехт
6. ТПЗЛ – Нагунсор шуд тахти Сосониён
   Аз он зишт кирдори эрониён.

Чунин аст кирдори гарданда даҳр,
Нигаҳ кун, к-аз ӯ чанд ёбӣ ту баҳр.

Бихӯр, ҳар чӣ дорӣ[1] ба фардо мапой,
Ки фардо магар дигар ояд-ш рой.

Ситонад зи ту, дигареро диҳад,
Дигар кас кулоҳи кайӣ барниҳад.

Бихӯр ҳар чӣ дорӣ, фузунӣ бидеҳ,
Ту ранҷидаӣ, баҳри душман манеҳ.

Ҳар он гаҳ, ки рӯзи ту андаргузашт,
Ниҳода ҳама бод гардад ба дашт.[2]

1. Л –ёбӣ,
2. ТПЗ – Ба душман расад, ончи бошад ба ганҷ,
Бидеҳ, то равонат набошад ба ранҷ.

ПОДШОҲИИ ЯЗДГИРД

Шонздаҳ сол буд

БАР ТАХТ НИШАСТАНИ ЯЗДГИРД ВА АНДАРЗ КАРДАН БА САРДОРОН

Чу бугзашт ӯ, шоҳ шуд Яздгирд,
Ба моҳи сипандормуз рӯзи ирд.

Чӣ гуфт он сухангӯй марди далер,[1]
Ки аз гардиши рӯз баргашт сер,

Ки боре назодӣ маро модарам,
Нагаштӣ сипеҳри баланд аз барам.[2]

На рӯзи бузургӣ, на рӯзи ниёз
Бимонад[3] ҳаме бар касе-бар дароз.

Замона замонест, чун бингарӣ,
Бад-ин моя бо ӯ макун доварӣ.

Биёрой хону бипаймой ҷом,
Зи тимори гетӣ мабар ҳеҷ ном.

Агар чархи гардон кашад зини ту,
Саранҷом хишт аст болини ту.[4]

Дилатро ба тимор чандин мабанд,
Бас эмин машав аз сипеҳри баланд.

Чу бо шеру бо пил бозӣ кунад,[5]
Чунон дон, ки аз бениёзӣ кунад.[6]

---

1. Л – дабир
2. ТПИЛМ – Ба паргори тангу миёни ду гӯй
   Чӣ гӯям, ки ҷуз хомушӣ нест рӯй.
3. ИЛ – Намонад
4. ТПЗ – Агар шоҳ гардӣ, саранҷом чӣ?
   Зи оғози тахту зи фарҷом чӣ?
5. Л – кунӣ,
6. Л – кунӣ.

Ту беҷон шавӣ, ӯ бимонад дароз,
Ҳадисе дароз аст, чандин маноз.

Ту аз Офаридун фузунтар наӣ,
Чу Парвиз бо тахту афсар наӣ.[3]

Ба жарфӣ нигаҳ кун, ки бо Яздгирд
Чӣ кард он барафрохта ҳафт гирд.

Чу бар хусравӣ гоҳ биншаст шод,
Кулоҳи бузургӣ ба сар барниҳод.

Чунин гуфт, к-«аз даври чархи равон,
Манам пок фарзанди Нӯширавон.[1]

Падар бар падар подшоҳӣ марост,
Хуру хӯшаву бурҷи[2] моҳӣ мароcт.[3]

Начӯям баландиву фарзонагӣ,
Ҳамон разму тундиву мардонагӣ.[4]

Ки бар кас намонад ҳаме рӯзи бахт,
На ганҷу на дайҳими шоҳӣ, на[5] тахт.

Ҳаме номи ҷовид бояд, на ком,
Бияндоз кому барафроз ном.

Зи ном аст то ҷовидон зинда мард,
Ки мурда бувад колбад зери гард».[6]

Бузургон бар ӯ офарин хонданд
Варо шаҳрёри замин хонданд.[7]

---

1. ТПЗЛ – Чу Ҷамшед деват ба фармон набуд,
Чу Ковус ҷонат ба Яздон набуд.
2. Л – Нӯшинравон.
3. Л – моҳу: И – чарху
4. ТПИЛ – Бузургӣ диҳам, ҳар кӣ меҳтар бувад,
Наёзорам онро, ки кеҳтар бувад.

* Л – Гаразмон
5. Л – шоҳиву
6. ТПЗЛ – Чу некӯ бувад шоҳро доду дин,
Зи номаш замонҳо пур аз офарин.
Бар онам, ки то зинда монад танам,
Буну бехи бад аз ҷаҳон барканам.
7. И –б. 19, 20 нест.

Бар ин гуна то сол шуд бар ду ҳашт,
Ҳаме моҳу хуршед бар сар гузашт.[1]

ТОХТАНИ САЪДИ ВАҚҚОС БА ЭРОН ВА ФИРИСТОДАНИ ЯЗДГИРД РУСТАМРО БА ҶАНГИ Ӯ

Умар Саъди Ваққосро бо сипоҳ
Фиристод, то ҷанг ҷӯяд зи шоҳ.[2]

---

1. ТПМ – Ҳаме дошт гетӣ ба оину дод,
Ҳама шаҳри Эрон бар ӯ буд шод.

2. ТПЗЛ – Чунон буд куҷо сарфарози араб,
Ки аз теғи ӯ рӯз гаштӣ чу шаб.
Умар, он ки буд мӯъминонро амир,
Сутуда варо холиқи беназир.*
Чу бахти Араб бар Аҷам чира шуд,
Ҳаме бахти Сосониён тира шуд.
Пур омад шаҳони ҷаҳонро қафиз,
Ниҳон шуд зару гашт пайдо пашиз.
Ҳамон зишт шуд хубу шуд хуб зишт,
Шуда роҳи дӯзах падид аз биҳишт.
Дигаргуна шуд чархи гардон ба чеҳр,
Зи озодагон пок бубрид меҳр.
Ба доди ҷаҳонофарин кирдгор
Бибояд ҳаме бандаро кард кор.
Ба озори ӯ бандаро пой нест,
Ҷуз ӯ ҷондеҳу чеҳраорой нест.

ТПЗМ – Чу огоҳ шуд з-он сухан паҳлавон,
Биёмад бари шоҳи равшанравон.
Заминро бибӯсиду бурдаш намоз,
Ҳаме буд пешаш замоне дароз.
Бар ӯ офарин хонд бас шаҳрёр,
Ки «эй аз каёни ҷаҳон ёдгор!
Ки дорӣ тани пилу чанголи шер,
Наҳанги дамон андарорӣ ба зер.
Сари саркашонро ба ҳангоми ҷанг
Бибуррӣ, чу ту теғ гирӣ ба чанг.
Шунидам, ки аз тозиён бешумор
Сипоҳе ҳама рух ба кирдори қор.
Бад-ин марзи мо размхоҳ омаданд,
Агарчанд беганҷу шоҳ омаданд.
Сипаҳдорашон Саъди Ваққос ном,
Ки ҷӯёи гоҳ асту ҷӯёи ком.
Дирафши бузургиву ганҷу сипоҳ
Туро додам, эй паҳлави некхоҳ.
Сипаҳро биёрою барсоз ҷанг,
Набояд, ки гирӣ замоне диранг.
Аз эдар чу рафтӣ чунин ҷангҷӯй,
Сипаҳро чу рӯй андароянд ба рӯй,
Ту худро нигаҳ дор (аз) ин тозиён,

Чу огоҳ шуд з-он сухан Яздгирд,
Зи ҳар сӯ сипоҳ андаровард гирд.

Бифармуд, то пури Ҳурмузд роҳ
Бипаймояду баркашад бо сипоҳ,

Ки Рустам будаш ному бедор буд,
Хирадманду гурду ҷаҳондор буд.

Ситорашумар буду бисёрҳуш,
Ба гуфтори мӯбад ниҳода ду гӯш.[1]

Бирафту гаронмоягонро бибурд,
Ҳар он кас, ки буданд бедору гурд.

Бар ин гуна то моҳ бигзашт сӣ,
Ҳаме разм ҷустанд дар Қодисӣ.[1]

Бидонист Рустам шумори сипеҳр,
Ситорашумар буду бододу меҳр.

Ҳаме гуфт, к-ин размро рӯй нест,
Раҳи оби шоҳон бад-ин ҷӯй нест!

Биёвард суллобу ахтар гирифт,
Зи рӯзи бало даст бар сар гирифт.

Яке нома сӯи бародар бадард
Набишту суханҳо ҳама ёд кард.

Ба ҳар кор бингар ба суду зиён».
Бад-ӯ гуфт Рустам, ки «ман бандаам,
Ба пеши ту эдар парастандаам.
Бибуррам сари душмани шоҳро,
Ба банд оварам ҷони бадҳоҳро».
Заминро бибӯсиду омад бадар,
Ҳама шаб ҳаме буд пурандеша сар.
Чу хуршеди тобанда бинмуд рӯй,
Биёмад дамон Рустами кинаҷӯй.

*Л – Ин б. ва б. аввал нест.

1. Л – Пас аз б. 28 ин б. омада:
Басе кушта шуд лашкар аз ҳар ду сӯй,
Сипаҳ як зи дигар набаргошт рӯй.
Ҳаме чораи тозиён кам шинохт,
Агарчанд дар ҷанги вай сар фарохт.

Нахуст офарин кард бар кирдгор,
К-аз ӯ дид неку бади рӯзгор.

Дигар гуфт, к-«аз гардиши осмон
Пажӯҳанда мардум шавад бадгумон.

Гунаҳкортар дар замона манам,
Азеро гирифтори Оҳарманам,

Ки ин хона аз подшоҳӣ таҳист,
На ҳангоми фирӯзиву фарраҳист.[1]

Зи чорум ҳаме бингарад офтоб,
К-аз ин ҷанг моро бад ояд шитоб.

Зи Баҳрому Зуҳра-ст моро газанд,
Нашояд гузаштан зи чархи баланд.

Ҳамон тиру кайвон баробар шудаст,
Уторид ба бурҷи дупайкар шудаст.

Чунин асту коре бузург аст пеш,
Ҳаме сер гардад дил аз ҷони хеш.

Ҳама буданиҳо бубинам ҳаме
В-аз ӯ хомушӣ баргузинам ҳаме.[2]

Бар эрониён зор гирён шудам,
Зи сосониён низ бирён шудам.

Дареғ он сари тоҷу он тахту дод,
Дареғ он бузургиву фарру нажод,[3]

К-аз ин пас шикаст ояд аз тозиён,
Ситора нагардад магар бар зиён.

1. Л – Пас аз б. 36 ин б. омада:
Хуру Моҳу Ноҳид бо тозиён
Чунон шуд, к-аз ахтар биёбад зиён.
2. ТПЗЛ – Чу огоҳ гаштам аз ин рози чарх,
Ки моро аз ӯ нест ҷуз ранҷ* барх.
* Л – зи давлат намондаст
3. Л – Дареғ ин сару тоҷу ин доду тахт,
Дареғ ин бузургиву ин фарру бахт.

Бар ин солиён чорсад бугзарад,
К-аз ин тухма гетӣ касе наспарад.

Аз эшон фиристода омад ба ман,
Сухан рафт ҳар гуна бар[1] анҷуман,

Ки аз Қодисӣ то лаби Рӯдбор
Заминро бубахшем бо шаҳрёр.

В-аз он сӯ яке баркушоянд роҳ,
Ба шаҳре куҷо ҳаст бозоргоҳ.

Бад-он то харему фурӯшем чиз,
Аз он пас фузунӣ наҷӯем низ.

Пазирем мо сову божи гарон,
Наҷӯем дайҳими кундоварон.

Шаҳаншоҳро низ фармон барем,
Гар аз мо бихоҳад, гаравгон барем.

Чунин аст гуфтор, кирдор нест,
Ҷуз аз гардиши кажжпаргор нест.

Бар ин низ ҷанге бувад ҳар замон,
Ки кушта шавад сад ҳизабри дамон.

Бузургон, ки бо ман ба ҷанг- андаранд,
Ба гуфтори эшон ҳаме нангаранд.

Чу Мирӯи Табриву чун Арманӣ
Ба ҷанганд бо кеши оҳарманӣ.

Чу Гулбӯи Суриву ин меҳтарон,
Ки гӯпол доранду гурзи гарон,

Ҳаме сарфарозанд, к-эшон кианд,
Ба Эрону Мозандарон бар чианд?

Агар марзу роҳ аст, агар неку бад
Ба гурзу ба шамшер бояд ситад.

1. Л – гуфт ҳар гуна аз

Бикӯшему мардӣ ба кор оварем,
Бар эшон ҷаҳон тангу тор оварем.

Надонад касе рози гардонсипеҳр,
Ки ҷуз гуна гаштаст бар мо ба меҳр.

Чу нома бихонӣ хирадро марон,
Бипардозу барсоз бо меҳтарон.

Ҳама гирд кун хоста, ҳар чӣ ҳаст,
Парастандаву ҷомаҳои нишаст.

Ҳаме тоз то Озарободагон
Ба ҷои бузургону озодагон.

Ҳам эдун гала ҳар чӣ дорӣ зи асп,
Бибар сӯи ганҷури Озаргушасп.

Зи Зобулситон ҳам зи эронсипоҳ,
Ҳар он кас, ки оянд, зинҳорхоҳ,

Бидору бипӯшу биёрой меҳр,
Нигаҳ кун бад-ин гирдгардон сипеҳр,

К-аз ӯ шодмонему з-ӯ бониҳеб,
Замоне фарозу замоне нишеб.

Сухан ҳар чӣ гуфтам, ба модар бигӯй,
Набинад ҳамоно маро низ рӯй.

Дурудаш деҳ аз мову бисёр панд,
Бар-он, то набошад ба гетӣ нажанд.

В-ар аз ман бад огоҳӣ орад касе,
Мабош андар ин кор ғамгин басе.

Чунон дон, ки андар сарои сипанч
Касе, ки ниҳад ганҷ, бо дасту[1] ранҷ.[2]

1. Л – подоши
2. ТПЗЛ – Зи ганҷи ҷаҳон ранҷ беш оварад.*
Аз он ранҷи ӯ дигаре бар хӯрад.**

Ҳамеша ба яздонпарастӣ гирой,
Бипардоз дил з-ин сипанҷӣ сарой,

Ки омад ба танг-андарун рӯзгор,
Набинад маро з-ин сипас шаҳрёр.

Ту бо ҳар кӣ аз дудаи мо бувад,
Агар пир, агар марди барно бувад,

Ҳама пеши Яздон ниёиш кунед,
Шаби тира ӯро ситоиш кунед,[1]

Ки ман бо сипоҳӣ ба сахтӣ - дарам,
Ба ранҷу ғаму шӯрбахтӣ - дарам.

Раҳоӣ наёбам саранҷом аз ин,
Хушо боди нӯшини Эронзамин.[1]

Чу гетӣ шавад танг бар шаҳрёр,
Ту ганҷу тану ҷон гиромӣ мадор,

К-аз ин тухмаи номдор арҷманд,
Намондаст ҷуз шаҳрёри баланд.[2]

Ба кӯшиш макун ҳеҷ сустӣ ба кор,
Ба гетӣ ҷуз ӯ нест парвардгор.

Зи сосониён ёдгор ӯсту бас,
К-аз ин пас набинанд аз ин тухма кас.

Дареғ ин сари тоҷу ин меҳру дод,
Ки хоҳад шудан тухми шоҳӣ ба бод.[3]

Чӣ будат басе инчунин ранҷу оз,
Ки аз бештар кам нагардад ниёз.

* Л – пеш оядаш ** Л – Ҷуз аз ноз тимор беш оядаш

1. Л –Пас аз б. 75 ин б. омада:
Ба Эзад кунед аз замона паноҳ,
Ба ҷуз вай мабошед фарёдхоҳ:
ТПИЛМ – Бикӯшеду бахшанда бошед чиз,
Зи хӯрдан ба фардо мамонед низ.
2. ТПЗ – Нигаҳ дор ӯро ба рӯзу ба шаб,
Ки то чун бувад кори ман бо араб.
3. И – б. 82 нест.

Ту пирӯз бошу ҷаҳондор бош,
Зи баҳри тани шаҳ батимор бош!

Гар ӯро бад ояд, ту шав пеши ӯй,
Ба шамшер биспор пархошҷӯй.

Чу бо тахт минбар баробар шавад,[1]
Ҳама ном Бубакру[2] Уммар шавад.[3]

Табаҳ гардад ин ранҷҳои дароз,
Шавад носазо шоҳи гарданфароз.

На тахту на дайҳим бинӣ, на шаҳр,
Зи ахтар ҳама тозиёнрост баҳр.[4]

Чу рӯз андарояд ба рӯзи дароз,
Нишеби дароз аст пеши фароз.

Бипӯшанд аз эшон гурӯҳе сиёҳ,
Зи дебо ниҳанд аз бари сар кулоҳ.

На тахту на тоҷу на заррина кафш,
На гавҳар, на афсар, на бар сар дирафш,

Биранҷад, яке дигаре бар хурад,
Ба доду ба бахшиш касе нангарад.

Шаб ояд, яке чашм рахшон кунад,
Нуҳуфта касеро хурӯшон кунад.

Ситонандаи рӯзу шаб[5] дигар аст,
Камар бар миёну кулаҳ бар сар аст.

Зи паймон бигарданду аз ростӣ,
Гиромӣ шавад кажживу костӣ.

---

1. ИЛ – кунанд,
2. И – Усмону
3. Л – кунанд: Пас аз б. 85 ин б. омада:
   Бимирад фурӯзанда ин озарон,
   Аз ин девхӯ, беҳунар сарварон.
   И – кунанд.
4. И –б. 87 нест.
5. Л –Ситояндаи рӯзашон

Пиёда шавад мардуми ҷангҷӯй,[1]
Саворе, ки[2] лоф ораду гуфтугӯй.

Кашоварзи ҷангӣ шавад беҳунар,
Нажоду ҳунар камтар ояд ба бар.

Рабояд ҳаме ин аз он, он аз ин,
Зи нафрин надонанд боз офарин.

Ниҳон бадтар аз ошкоро шавад,
Дили шоҳашон санги хоро шавад.

Бадандеш гардад писар бар падар,
Падар ҳамчунин бар писар чорагар.

Шавад бандаи беҳунар шаҳрёр,
Нажоду бузургӣ наёяд ба кор.

Ба гетӣ касеро намонад вафо,
Равону забонҳо шавад пурҷафо.

Зи Эрону аз Турк в-аз тозиён
Нажоде падид ояд андар миён,

На деҳқон, на турку на тозӣ бувад,
Суханҳо ба кирдори бозӣ бувад.

Ҳама ганҷҳо зери доман ниҳанд,
Бимиранду кӯшиш ба душман диҳанд.[3]

Чунон фош гардад ғаму ранҷу шӯр,
Ки шодӣ ба ҳангоми Баҳроми Гӯр.

На ҷашну на ромиш, на кӯшиш, на ком--
Ҳама чораву тунбалу сози дом.[4]

1. Л –размҷӯй,
2. ИЛ –Савор он ки
3. ТПИЛ – Бувад донишуманду зоҳид ба ном,
Бикӯшад аз ин, то кӣ ояд ба дом.
4. ТПИЛ – Падар бо писар кини сим оварад,
Хӯриш кашку пӯшиш гилем оварад.

Зиёни касон аз пайи суди хеш
Бичӯянду дин андароранд пеш.

Набошад баҳор аз зимистон падид,
Наёранд ҳангоми ромиш набид.[1]

Чу бисёр аз ин достон бугзарад,
Касе сӯи озодагон нангарад.

Бирезанд хун аз пайи хоста,
Шавад рӯзгори меҳон коста.

Дили ман пур аз хун шуду рӯй зард,
Даҳон хушку лабҳо шуда ложвард,

Ки то ман шудам паҳлавон аз миён,
Чунин тира шуд бахти сосониён.

Чунин бевафо гашт гардонсипеҳр,
Дижам гашту аз мо бибуррид меҳр.[2]

Маро тиру пайкони оҳангузор
Ҳаме бар бараҳна наёяд ба кор.

Ҳамон теғ, к-аз гардани пилу шер
Нагаштӣ ба захм, андаровард сер.

Набуррад ҳаме пӯст бар тозиён,
Зи дониш зиён омадам бар зиён.

Маро кошкӣ ин хирад нестӣ,
Гар андешаи неку[3] бад нестӣ.

Бузургон, ки дар Қодисӣ бо мананд,
Дуруштанду бар тозиён душманананд.

---

1. ТПЗЛ – Зи пешиву бешӣ надоранд ҳуш,
Хуриш нони кашкину* пашминапӯш.
* Л – Ниҳон бар баду дӯш
2. ТПЗЛ – Агар найза бар кӯҳи рӯин занам,
Гузора кунад з-он ки рӯинтанам.
3. ИЛ – огоҳии рӯзи

Гумонанд, к-ин беш берун шавад,
Зи душман замин рӯди Ҷайҳун шавад.

Зи рози сипеҳрӣ кас огоҳ нест,
Надонанд, к-ин ранҷ кӯтоҳ нест.

Чу бар тухмае бугзарад рӯзгор,
Чӣ суд ояд аз ранҷу аз корзор?!

Туро, эй бародар, тан обод бод!
Дили шоҳи Эрон ба ту шод бод!

Ки ин Қодисӣ гӯргоҳи ман аст,
Кафан ҷавшану хун кулоҳи ман аст.

Чунин аст рози сипеҳри баланд,
Ту дилро ба дарди бародар[1] мабанд.

Ду дида зи шоҳи ҷаҳон бармадор,
Фидо кун тани хеш дар корзор,

Ки зуд ояд ин рӯзи оҳарманӣ,
Чу гардуни гардон кунад душманӣ».

Чу нома ба мӯҳр андаровард, гуфт,
Ки «пайвандаро[2] офарин бод ҷуфт!»

Ки ин нома назди бародар барад,
Бигӯяд ҷуз ин, ҳар чӣ андарх(в)арад.

НОМАИ РУСТАМ БА САЪДИ ВАҚҚОС

Фиристодае низ чун барқу раъд
Фиристод тозон ба наздики Саъд.

Яке номае бар ҳарири сафед
Нависанда бинвишт тобон чу шед.

1. ИЛ – ман-андар
2. Л –пӯяндаро: И–баррандаро

Ба унвон-бар аз пури Ҳурмуздшоҳ,
Ҷавонпаҳлавон Рустами некхоҳ.[1]

Сӯи Саъди Ваққоси ҷӯяндаҷанг,
Ҷаҳон карда бар хештан тору танг.

Сари нома гуфт: Аз ҷаҳондори пок
Набояд, ки бошем бетарсу бок.

К-аз ӯяст бар пой гардонсипеҳр,
Ҳама подшоҳиш додасту меҳр.

В-аз ӯ бод бар шаҳрёр офарин,
Ки зебои тоҷ асту тахту нигин.[2]

Ки дорад ба фар Аҳриманро ба банд
Худованди шамшеру тоҷи баланд.

Ба пеш омад ин нописандида кор,
Ба беҳуда ин ранҷу ин корзор.

Ба ман бозгӯй ин, ки шоҳи ту кист,
Чӣ мардиву оину роҳи ту чист?

Ба назди кӣ ҷӯӣ ҳаме дастгоҳ,
Бараҳна сипаҳбад, бараҳна сипоҳ?

Ба ноне ту сериву ҳам гурсуна,
На пилу на тахту на бору буна.

Ба Эрон туро зиндагонӣ бас аст,
Ки тоҷу нигин баҳри дигар кас аст,[3]

Ки бо пилу ганҷ асту бо фарру гоҳ,
Падар бар падар номбардор шоҳ.

---

1. ИЛ –кинахоҳ.
2. ТПМ – Дурахшон аз ӯ фарри шоҳаншаҳӣ,
Бузургиву фирӯзиву фарраҳӣ.
3. Л –Пас аз б. 141 ин б. омада:
Кунун Яздгирд аст шоҳи ҷаҳон,
Ситоянда бошад ба пеши меҳон.

Ба дидори ӯ дар фалак моҳ нест,
Ба болои ӯ бар замин шоҳ нест.

Ҳар он гаҳ, ки бар базм[1] хандон шавад,
Кушодалабу симдандон шавад.

Бубахшад баҳое сари тозиён,
Ки бар ганҷи ӯ з-ин наёяд зиён.

Сагу юзу бозаш даҳу ду ҳазор,
Ки бо занги зарранду бо гӯшвор.

Ба соле ҳама дашт найзаварон
Наёбанд хӯрд аз карон то карон,

Ки ӯро бибояд ба юзу ба саг,
Ки дар дашт нахчир гирад ба таг.[2]

Шуморо ба чашм - андарун шарм нест,
Зи роҳи хирад меҳру озарм нест.

Бад-он чеҳру он зоду он меҳру хӯй,
Чунин тоҷу тахт омадат орзуй?

Ҷаҳон гар бар андоза ҷӯӣ ҳаме,
Сухан бар газофа нагӯӣ ҳаме.

Сухангӯй марде бари мо фирист,
Ҷаҳондидаву гурду доно фирист.

Бад-он, то бигӯяд, ки роҳи[3] ту чист,
Ба тахти каён раҳнамои ту кист?

---

1. Л –гоҳ
2. ТПЗИЛ – Сагу юзи ӯ бештар з-он х(в)арад,
Ки шоҳ он ба чизе ҳаме нашмарад.*
Зи шири шутур хӯрдану сусмор
Арабро ба ҷое расидаст кор,
Ки тахти Аҷамро кунад орзу,
Туфу бод бар чархи гардон, туфу!
* М – Танҳо ҳамин бамаврид аст.
3. ИЛ – ройи

Саворе фиристам бад-ин[1] назди шоҳ,
Бихоҳам аз ӯ, ҳар чӣ гӯӣ бихоҳ.

Ту ҷанги чунон подшоҳе маҷӯй,
Ки фарҷоми кор андарояд ба рӯй.

Набери ҷаҳондор Нӯшинравон,
Ки бо доди ӯ пир гардад ҷавон,

Падар бар падар шоҳу худ шаҳрёр,
Замона надорад чун ӯ ёдгор.

Ҷаҳонро[2] макун пур зи нафрини хеш,
Машав бадгумон андар оину кеш.[3]

Нигаҳ кун бад-ин номаи пандманд,
Макун чашму гӯши хирадро ба банд.

Чу нома ба мӯҳр андаромад, бидод
Ба Пирӯз Шопури фаррухнажод.

Бари Саъди Ваққос шуд паҳлавон,
Зи Эрон бузургони равшанравон.

Ҳама ғарқ дар ҷавшану симу зар,
Сипарҳои заррину заррин камар.

ПОСУХИ НОМАИ РУСТАМ АЗ САЪДИ ВАҚҚОС

Чу бишнид Саъд-он гаронмоя мард,
Пазира шудаш бо сипоҳе чу гард.

---

1. ЛМ – Ту разми чунин шаҳрёре маҷӯ.
Ки фарҷом аз ин хорӣ орад ба рӯ.
2. ИЛ – Ҷаҳоне
3. Л – Пас аз б. 158 ин б. омада:
Худованд ӯро кунад озмун,
Ба фарҷомашон ӯ бувад раҳнамун.
ТПИЛ – Ки тахти каён чун набошад нажод,
Наҷӯяд худованди фарҳангу* дод.

* ИЛ – оину

Фуруд оваридаш ҳам андар замон,[1]
Зи лашкар бипурсиду аз паҳлавон.

Ҳам аз шоҳу дастур в-аз лашкараш,
Зи солори бедору аз кишвараш.

Ридо зери Пирӯз бифканду гуфт,
Ки «мо найзаву теғ дорем ҷуфт.

Зи дебо нагӯянд мардони мард,
Зи зарру зи симу зи хобу зи х(в)ард».[2]

Суханҳош бишниду нома бихонд,
Ба посух фаровон ситоиш биронд.

Ба тозӣ яке нома посух навишт,
Падидор кард андар ӯ хубу зишт.[3]

Зи ҷиннӣ сухан гуфту аз одамӣ,
Зи гуфтори пайғамбари ҳошимӣ.

Зи тавҳиду Қуръону ваъду ваъид,
Зи тобиду аз расмҳои ҷадид.

Зи қатрону оташ ва аз[4] замҳарир,
Зи фирдавсу ҷӯи маю ҷӯи шир.

Зи кофури[5] маншуру моъи маъин,
Дарахти биҳишту маю ангубин,

Ки гар шоҳ бипзирад ин дини рост,
Ду олам ба шоҳиву шодӣ варост.

---

1. Л – Сипаҳбад фурӯ омаду ҳам гавон.
2. ТПЗ – Шуморо ба мардонагӣ нест кор,
Ҳамон чун занон рангу бӯю нигор.
Ҳунартон ба дебост перостан,
Дигар нақши бому дар оростан.
Ҳамон гоҳ Фирӯз нома бидод,
Суханҳои Рустам бад-ӯ кард ёд.
3. ТПЗ – Сари нома бинвишт номи Худой,
Муҳаммад расулаш ба ҳақ раҳнамой,
4. ИЛ – аз оташу
5. Л –кофуру

Ҳамон тоҷ ёбад, ҳамон гӯшвор,
Ҳамасола бӯй асту рангу нигор.

Шафеъ аз гуноҳаш Муҳаммад бувад,
Танаш чун гулоби мусаъъад бувад.

Ба коре, ки подош ёбӣ биҳишт,
Набояд ба боғи бало кина[1] кишт.

Тани Яздгирду ҷаҳони[2] фарох,
Чунин боғу айвону майдону кох.

Ҳама тахту тоҷу[3] ҳама ҷашну сур
Нахаррам ба дидори як мӯи ҳур.

Ду чашми ту андар сарои сипанҷ
Чунин хира гашт аз сари[4] тоҷу ганҷ.

Пас эмин шудастӣ бад-ин тахти оҷ,
Бад-ин юзу бозу бад-ин бахту[5] тоҷ.

Ҷаҳоне куҷо, шарбати оби сард
Наярзад, ту дил з-ӯ чӣ дорӣ бадард?[6]

Ҳар он кас, ки пеши ман ояд ба ҷанг,
Набинад ба ҷуз дӯзаху гӯри танг.

Биҳишт аст, агар бигравӣ ҷойи ту,
Нигар, то чӣ бошад кунун ройи ту.[7]

Ба қиртос мӯҳри араб барниҳод,
Дуруди Муҳаммад ҳаме кард ёд.[8]

1. Л –хор
2. Л –ҷаҳоне
3. Л – тахтгоҳу
4. ИЛ – пайи
5. Л – мӯҳру
6. ТПЗМ – Хирадманд нанҳад ҷаҳонро ба ҳеч,
Машав ғарра в-аз роҳи дин сар мапеч.
7. ТПЗЛ – Ҳамеша бувад ону ин бугзарад,
Чунин донад он кас, ки дорад хирад.
8. ТПЗЛ– Фиристодаи Саъди Ваққос рафт,*
Ба наздики Рустам хиромид тафт.

* Л – Саъд Шӯъба бирафт,

Чу Шӯъба Мағира бирафт аз гавон,
Ки ояд бари Рустами паҳлавон.

Аз эрониён номдоре зи роҳ
Биёмад бари паҳлавони сипоҳ,

Ки омад фиристодае пиру суст,
На аспу силеҳу на ҷисми дуруст.

Яке теғи борик бар гарданаш,
Падид омада чоки пероҳанаш.

Чу Рустам ба гуфтори ӯ бингарид,
Зи дебо саропардае баркашид.[1]

Зи зарбафти чинӣ кашиданд нах,
Сипоҳ андаромад чу мӯру малах.

Ниҳоданд заррин яке пешгоҳ,[2]
Нишаст аз бараш паҳлавони сипоҳ.

Биёвард аз эрониён шаст мард,
Саворону шерони рӯзи набард.

Ба зар бофта[3] ҷомаҳои бунафш,
Ба пой - андарун карда заррина кафш.

Ҳама тавқдорони богӯшвор,
Саропарда ороста шоҳвор.

Чу Шӯъба ба даҳлези[4] пардасарой
Биёмад, бар он ҷома нанҳод пой.

Ҳаме рафт бар хок-бар хор-хор,
Зи шамшер карда яке дастворо.

Нишаст аз бари хоку касро надид,
Сӯи паҳлавони сипаҳ нангарид.[5]

---

1. Л – баргузид.
2. Л – зергоҳ.
3. Л – Або афсару
4. ИЛ – болои
5. Л – бингарид.

Бад-ӯ гуфт Рустам, ки «ҷон[1] шод дор,
Ба дониш равону тан обод дор!»

Ба Рустам чунин гуфт, к-«эй некном,
Агар дин пазирӣ, алайкассалом».

Бупечид Рустам зи гуфтори ӯй,
Буруҳош пурчин шуду зард рӯй.

Аз ӯ нома бистад, ба хонанда дод,
Суханҳо бар ӯ кард хонанда ёд.[2]

Чунин дод посух, ки «ӯро бигуй,
Ки на шаҳриёрӣ, на дайҳимҷӯй.

Бидидӣ сари тирабахти маро,
Дилат орзу кард тахти маро?!

Сухан назди донандагон[3] хор нест,
Туро андар ин роҳ дидор нест.

Агар Саъд бо тоҷи шоҳон[4] будӣ,
Маро разму базми вай осон будӣ.

Валекин чу бад з-ахтари[5] бевафост,
Чи гӯям, ки имрӯз рӯзи балост.

Маро гар Муҳаммад бувад пешрав,
Зи дини куҳан гирам ин дини нав.

Ҳамон каж бувад кори[6] ин кӯзпушт,
Бихоҳад, ҳаме буд бо мо дурушт.

Ту акнун бад-ин хуррамӣ бозгард,
Ки ҷои сухан нест рӯзи набард.

1. Л –дил
2. Л –Пас аз б. 202 ин б. омада:
Чу бишнид он гуфтаи Саъд пок,
Ситад номаи Саъдро, кард чок.
3. Л – хонандагон
4. Сосон
5. Л–Валекин бад аз ахтари
6. Л– Ҳамон кажжпаргор

Бигӯяш, ки дар ҷанг мурдан баном
Беҳ аз зинда, душман бад-ӯ шодком».

РАЗМИ РУСТАМ БО САЪДИ ВАҚҚОС ВА КУШТА ШУДАНИ РУСТАМ

Чу Шӯъба зи наздики ӯ гашт боз,
Сипаҳро бифармуд, то кард соз.

Бифармуд, то баркашиданд пой,
Сипоҳ андаромад зи ҳар сӯ ба ҷой.

Баромад яке абру баршуд хурӯш,
Ҳаме карр шуд мардуми тезгӯш.[1]

Синонҳои алмос дар тирагард,[2]
Ту гуфтӣ, ситораст бар[3] ложвард.

Ҳаме найза бар миғфари обдор
Биёмад ба захм-андарун тобдор.

Се рӯз андар он ҷойгаҳ буд ҷанг,
Ба эрониён-бар бибуд об танг.[4]

Шуд аз ташнагӣ дасти гурдон зи кор,
Ҳам аспи гаронмоя аз корзор.

Лаби Рустам аз ташнагӣ шуд чу хок,
Даҳон хушку гӯё, забон чок-чок.

Чунон танг шуд рӯзгори набард,
Гили тар ба хӯрдан гирифт аспу мард.[5]

---

1. ТПМ – Чу Шӯъба биёмад ба наздики Саъд
Або он суханҳо чу дарранда раъд,
Сипаҳро бифармуд Саъди далер,
Биёростанд размро ҳамчу шер.
Биёмехтанд он ду лашкар ба ҳам,
Абар ҷойгаҳ–бар фишурда қадам.
2. Л – ба миён гард.
3. Л – Чу оташ паси пардаи
4. ТП – Ба бар-бар силеҳи гарон доштанд,
Ҳамовард найзаварон доштанд.
5. ТПМ – Чу Рустам ба ҷанг- андарун бингарид,
Сари номдорон ҳама кушта дид.

Хурӯше баровард бар сони раъд
Аз ин рӯй Рустам, аз он рӯй Саъд.

Бирафтанд ҳар ду зи қалби сипоҳ,
Ба яд сӯ кашиданд аз овардгоҳ.

Чу аз лашкар он ҳар ду танҳо шуданд,
Ба зери яке тундболо шуданд.

Ҳаме тохтанд андар овардгоҳ
Ду солор, ҳар ду ба дил кинахоҳ.[1]

Хурӯше баромад зи Рустам чу раъд,
Яке теғ зад бар сари аспи Саъд.

Чу аспи набард андаромад ба сар,
Ҷудо гашт аз ӯ Саъди пархошх(в)ар.

Бароҳехт Рустам яке теғи тез,
Бад-он, то намояд яке[2] растахез.

Ҳаме хост аз тан сарашро бурид,
Зи гарди сиёҳ ин мар онро надид.[3]

Фуруд омад аз пушти зини паланг,
Бизад бар камар, бар сари полаҳанг.[4]

Бипӯшид дидори Рустам зи гард,
Бишуд Саъд пӯён ба дашти набард.[5]

Яке теғ зад бар сари тарки ӯй,
Ки хун андаромад зи торак ба рӯй.

---

1. Л –Пас аз б. 225 ин б. омада:
Тани Рустам аз ташнагӣ нотавон,
Бикӯшид, лекин, зи баҳри равон.
2. Л –бад-ӯ
3. Л –Зи рахшандаи теғ аспаш рамид
4. Л –Пас аз б. 229 ин б. омада:
Чу бар синаи Саъд Рустам нишаст,
Гирифт он сару риши ӯро ба даст.
Бар он рӯи майдон кашидаш ба рӯй,
Раҳо шуд ба ҷон Саъд аз дасти ӯй.
5. Л – Аз он ҷой барҷаст он шермард,
Бари Рустам омад ба кирдори гард.

Чу дидори Рустам зи хун тира гашт,
Ҷаҳонҷуи тозӣ бар ӯ чира гашт.[1]

Дигар[2] теғ зад бар сару гарданаш,
Ба хок- андар афканд ҷангӣ танаш.

Сипоҳи дуруя худ огоҳ не,
Касеро сӯи паҳлавон роҳ не.

Ҳаме ҷуст мар паҳлавонро сипоҳ,
Бирафтанд то пеши овардгоҳ.

Бидидандаш аз дур, пурхуну хок
Саропой гашта ба шамшер чок.

Ҳазимат гирифтанд эрониён,
Басе номвар кушта шуд дар миён,

Басе ташна бар зин бимурданд низ,
Пур омад зи шоҳон ҷаҳонро қафиз,[3]

Сӯи шоҳи Эрон биёмад сипоҳ,
Шаби тираву рӯз тозон ба роҳ.[4]

Ба Бағдод буд он замон Яздгирд,
Ки ӯро сипоҳ андаровард гирд.

РОЙ ЗАДАНИ ЯЗДГИРД БО ЭРОНИЁН ВА РАФТАН СӮИ ХУРОСОН

Фарухзоди Ҳурмузд бо оби чашм
Аз Арвандрӯд андаромад ба хашм.[5]

---

1. Л –б. 231, 232 нест.
2. Л – Яке
3. ТПЗЛМ– Чу моя бикуштанд аз эронсипоҳ,
Ҳама кушта диданд бар дашту роҳ.
4. ТПЗ – Чу Рустам ба ҷанг андарун кушта шуд,
Сари номдорон ҳама гашта шуд.
Сипоҳи мусулмон пас- андар дамон,
Ҳаме шуд ба кирдори шери жаён.
5. ТПЗ – Бигуфтанд бо ӯ, ки Рустам намонд,
Аз он ғам ба дарё- дарун нам намонд.
Бикуштанд чанде зи эронсипоҳ,
Дигар бозгаштанд аз он размгоҳ.

Ба Карх андаромад, яке ҳамла бурд,
Ки аз найзадорон намонд эч гурд.

Якояк[1] зи Бағдод берун шуданд,
Сӯи разм ҷустан ба ҳомун[2] шуданд.[3]

Фарухзод баргашту шуд назди шоҳ
Пур аз гард бо олати размгоҳ.

Фуруд омаду бурд пешаш[4] намоз,
Ду дида пур аз хуну дил пургудоз.[5]

Бад-ӯ гуфт: «Чандин[6] чӣ мӯӣ ҳаме,
Ки тахти[7] каёнро бишӯӣ ҳаме.

Зи тухми каён кас ҷуз аз ту намонд,
Ки бо тоҷу бар тахт шояд нишонд.

Туӣ як тану душманат сад ҳазор,
Миёни ҷаҳон чун кунӣ корзор?

Бирав то сӯи[8] бешаи Норван,
Ҷаҳоне шавад бар ту-бар анҷуман.

В-аз он ҷойгаҳ чун Фаридун бирав,
Ҷавонӣ, яке кор барсоз нав».

Фарухзод гуфту сипаҳбад шунид,
Яке тоза андеша омад падид.

Биёмад шаҳаншоҳи бофар ба гоҳ,
Ба сар барниҳод он каёнӣ кулоҳ.

Аз он ҷо ба Карх андаромад сипоҳ,
Ҳам аз порсӣ, ҳам зи тозӣ ба роҳ.

1. Л – Ҳамон гаҳ
2. ИЛ – Бикуштанд чандеву пурхун
3. ТП – Чу бархост гарди набард аз миён,
   Шикаст андаромад ба эрониён.
4. ИЛ – омад аз аспу бурдаш
5. Л – тан дар гудоз.
6. Л – Шоҳо,
7. Л – тоҷи
8. И – Бишав то сари

Яке анҷуман кард бо бихрадон,
Бузургону бедордил мӯбадон.

«Чӣ бинед, – гуфт,-- андар ин достон?
Чӣ доред ёд аз гаҳи бостон?»

Фарухзод гӯяд, ки «бо[1] анҷуман
Гузар кун бари[2] бешаи Норван.

Ба Омул парастандагони туанд,
Ба Сорӣ ҳама бандагони туанд.

Чу лашкар фаровон бувад, бозгард,
Ба мардум тавон кард нангу набард».[3]

Шуморо писанд ояд ин гуфти ӯй?
Ба овоз гуфтанд, к-«ин аст рӯй».

Шаҳаншоҳ гуфт: «Ин на андах(в)ар аст,
Маро дар дил андешаи дигар аст.

Бузургони Эрону чандон сипоҳ,
Бару буми ободу тахту кулоҳ--

Сари хеш гирам, намонам[4] ба ҷой,
Бузургӣ набошад, на мардӣ, на рой.

Маро ҷанги душман беҳ ояд зи нанг,
Яке достон зад бар ин-бар паланг,

Ки хира ба бадхоҳ манмой пушт,
Чу пеш оядат рӯзгори дурушт.

Чунон ҳам, ки кеҳтар ба фармони шоҳ
Баду нек бояд, ки дорад нигоҳ.

Ҷаҳондор бояд, ки ӯро ба ранҷ
Намонад ба ҷову шавад сӯи ганҷ».

---

1. Л – бе
2. Л – сӯи
3. ТПМ – Ба лашкар чунин гуфт он гоҳ шоҳ,
   Ки «эй баргузида сарони сипоҳ».
4. Л – бимонам

Бузургон бар ӯ хонданд офарин,
Ки ин аст оини шоҳони дин.

Нигаҳ кун, кунун то чӣ фармон диҳӣ,
Чӣ хоҳиву бар мо чӣ паймон ниҳӣ?

Меҳонро чунин посух овард шоҳ,
К-«аз андеша гардад ҳама дил табоҳ.[1]

---

1. Пас аз б. 268 ин б. омада:
Яке бори дигар бисозем ҷанг,
Магар бахти гумкарда ояд ба чанг.
Сипаҳро зи ҳар сӯ биёвард гирд,
Фарухзодро гуфт пас Яздгирд,
Ки «лашкар бурун бар сӯи размгоҳ,
Ки танг андаромад зи душман сипоҳ.
Бурун рафт аз эрониён лашкаре,
Ки аз рахташон пур шавад кишваре».
Чу лашкар ба якдигар омад фароз,
Сӯи ҷанг шуд он ки буд размсоз.
Чунон гашт гетӣ зи гарди сипоҳ,
Ки шуд чеҳри рӯзи дурафшон сиёҳ.
Баромад зи ҳар ду сипаҳ бӯқу кӯс,
Рухи баддилон гашт чун сандарӯс.
Ҳама номдорони эрониён
Яке ҳамла бурданд андар миён.
Бикуштанд аз он тозиён бешумор,
Бипайваст бар ҳар сӯе корзор.
Зи гурзи гарону зи шамшери тез
Барангехтанд аз ҷаҳон растахез.
Бикуштанд чандон зи ҳар ду гурӯҳ,
Ки овардгаҳ шуд ба кирдори кӯҳ.
Чунон андар он разм овехтанд,
Ки гуфтӣ, ба ҳамшон баромехтанд.
Ҳама тарку ҷавшан пур аз хун шуда,
Зи хун рӯи саҳро чу Ҷайҳун шуда.
Ҳама рӯз буданд гурдон ба ҷанг,
Баровехта ҳамчу шеру паланг.
Чу бинмуд шаб он дурафши сиёҳ,
Зи ҳар сӯ ба лашкаргаҳ омад сипоҳ.
Аз эрониён кушта шуд сӣ ҳазор
Саворони ҷанговари корзор.
Бад-он шаб нишастанд гурдон ба ҳам,
Гузиданд мардон чу шери дижам.
Бикарданд он размҷӯён шумор,
Ба гирд омад аз номвар шаш ҳазор
Бихӯрданд савганд як бо дигар,
Ки фардо ҷуз аз мо набандад камар.
Чу барзад сар аз чархи гарданда шед,
Замин гашт аз ӯ чун ҳарири сафед.
Ҳаме кард бар абри ғуррон фусӯс
Дар он дашти бекор овои кӯс.

Ҳамон беҳ,[1] ки сӯи Хуросон шавем,
Зи пайкори душман таносон шавем,

К-аз он сӯ фаровон маро лашкар аст,
Ҳама паҳлавонони кундовар аст.

Бузургони туркону хоқони Чин
Биёяндy бар мо кунанд офарин.

Бар он дӯстӣ низ бешӣ кунам,
Або духти Фағфур хешӣ кунам.

Ба ёрӣ биёяд сипоҳе гарон
Бузургони Тӯрону ҷанговарон.

Куноранг мард аст Моҳӯй низ,
Або лашкару пилу ҳар гуна чиз.

Кучҷо пешкори шубонони мост,
Баровардаи даштбонони мост.

Варо баркашидам, ки гӯянда буд,
Ҳам он размро низ ҷӯянда буд.

Фарухзод лашкар-ҳама яксара
Биёрост бо маймана, майсара.
Ниҳода ба сар тоҷ фархунда шоҳ,
Абар пил биншаста бар қалбгоҳ.
Саворони номовар аз баҳри лоф
Ба овард берун шуданд аз масоф.
Зи эрониён шуд ҳамон шаш ҳазор,
Ки аз кина омад сӯи корзор.
Баровехтанд бо ҳама тозиён,
Набуд тозиёнро аз эшон зиён.
Чунон ҷангашон гашт якбора сахт,
Ки шуд диръ бар тан ҳама лахт-лахт.
Ба ёрӣ шуданд он замон дигарон,
Ки аз тозиён буд сипоҳе гарон.
Дар он разм чандон сипаҳ кушта шуд,
Ки аз хун замин чун гил оғушта шуд.
Ба якбор бар лашкар омад шикаст,
Ки бисёр куштанд абар пили маст.
Ба лашкар чунин гуфт бедор шоҳ,
К-«аз ин разм рӯй андарорам ба роҳ».

1. Л – Ҳамоно

Чу беарзро ном додем Арз,
Кунорангиву пилу мардону марз.

Агарчанд бемояву бетан аст,
Баровардаи боргоҳи ман аст.

Зи мӯбад шунидастам ин достон,
Ки бархонд аз гуфтаи бостон,

Ки парҳез аз он кун, ки бад кардаӣ,
Ки ӯро ба беҳуда озурдаӣ.

Бад-он дор уммед, к-ӯро ба меҳр
Сар аз нестӣ бурдаӣ бар сипеҳр.

Ман ӯро наёмурзам аз ҳеҷ рӯй,
Зи душман бувад ин замон кинаҷӯй.[1]

Фарухзод бар ҳам бизад ҳар ду даст,
Чунин гуфт, к-«эй шоҳи яздонпараст!

Ба бадгавҳарон-бар бас эмин машав,
Ки инро яке достон аст нав,

Ки ҳарчанд бар гавҳар афсун кунӣ,
Бикӯшӣ, к-аз ин ранҷ берун кунӣ.

Чу парвардгораш чунон офарид,
Ту бар банди Яздон наёбӣ калид».[2]

Бад-ӯ гуфт шоҳ: «Эй ҳижабри жиён,
Аз ин озмоиш надорам зиён».

Бибуд он шабу бомдоди пагоҳ,
Гаронмоягон баргирифтанд роҳ.

---

1. ИЛ – б. 282 нест.
2. И – б. 286 нест.
ТПИЛМ – Аз аспон* бипурсанд рангу нажод,
Туро ҷуз бузургиву шодӣ мабод.
* ИЛ – эшон

Зи Бағдод роҳи Хуросон гирифт,
Ҳама ранҷҳо бар тан[1] осон гирифт.

Бузургони Эрон ҳама пур зи дард
Бирафтанд бо шоҳи озодмард.

Бар ӯ-бар ҳаме хонданд офарин,
Ки бе ту мабодо замону замин!

Хурӯше баромад зи лашкар ба зор
Зи тимору аз рафтани шаҳрёр.

Аз эшон ҳар он кас, ки деҳқон буданд,
Зи тухму нажоди[2] бузургон буданд--

Хурӯшон бари шаҳрёр омаданд,
Ҳама дидаҳо ҷӯйбор[3] омаданд,[4]

Ки моро дил аз буму оромгоҳ
Чӣ гуна бувад шод бе рӯи шоҳ?

Ҳама бум ободу фарзанду ганҷ
Бимонему бо ту гузинем ранҷ.

Замона нахоҳем бе тахти ту,
Мабодо, ки печон шавад бахти ту.

Ҳама бо ту оем, то рӯзгор
Чӣ бозӣ кунад дар дами корзор.

Зи эрониён он ки буд чарбгӯй,
Ба хоки сияҳ барниҳоданд рӯй,

Ки мо буми обод бугзоштем,
Ҷаҳон дар панохи ту пиндоштем.

---

1. Л – дил
2. Л – Ба Эрон зи пушти
3. Л – дида чун навбаҳор
4. ТПЗЛ – Бигуфтанд: «Аё шоҳ, мо бандаем,
Тану ҷон ба меҳри ту огандаем».

Кунун доғдил пеши хоқон шавем,
Зи Эрон сӯи марзи Тӯрон шавем.[1]

Шаҳаншоҳ мижгон пур аз об кард,
Чунин гуфт бо номдорон ба дард,[2]

Ки «яксар ба Яздон ниёиш кунед,
Ситоиш варо дар физоиш кунед.[3]

Магар боз бинам шуморо яке,
Шавад неруи тозиён андаке.[4]

Ҳама[5] пок парвардгори манед,
Ҳамон аз падар ёдгори манед.

Нахоҳам, ки ояд шуморо газанд,
Мабошед бо ман ба бад ёрманд.[6]

Бубинем, то гирди гардонсипеҳр
Аз ин пас ҳаме бар кӣ гардад ба меҳр.[7]

Шумо соз гиред бо пойи ӯй,
Гузар нест аз гардишу ройи ӯй».

Аз он пас ба бозоргонони Чин
Чунин гуфт, к-«акнун ба Эронзамин-

Мабошед якчанд, к-аз тозиён
Бар ин суд чустан сар ояд зиён».[8]

Аз ӯ бозгаштанд бо дарду чӯш
Зи тимор бо нолаву бо хурӯш.

---

1. Л –б. 299–302 нест.
2. Л – Шаҳаншоҳ бо дарду бо оби чехр
Яке посух овард бо доду меҳр.
3. Л – Ба озодагон гуфт, к-«аз меҳру дод
Сухан чун бар ин гуна гардад ба ёд».
4. Л – б. 304 нест.
5. Л – Шумо
6. Л – б. 306 нест.
7. Л – Битарсед аз кирдгори сипеҳр,
Чи фармояд ӯ, бо кӣ гардад ба меҳр.
8. Л – б. 309 нест.

Фарухзоди Ҳурмузд лашкар биронд,
Аз Эрон ҷаҳондидагонро бихонд.

Чунин рафт бо нолаву дард шоҳ,
Сипаҳбад ба пеш - андарун бо сипоҳ.

Чу манзил ба манзил биёмад ба Рай,
Баросуд якчанд[1] бо руду май.

Зи Рай сӯи Гургон баромад чу бод,
Ҳаме буд якчанд ношод шод.

Зи Гургон биёмад сӯи роҳи Буст
Пурожанг рухсору дил нодуруст.

НОМАИ ЯЗДГИРД БА МОҲУИ СУРӢ ВА БА МАРЗБОНОНИ ХУРОСОН

Ҷаҳондор чун кард оҳанги Марв,[2]
Ба Моҳуи Сурӣ куноранги Марв

Яке нома бинвишт бо дарду хашм,[3]
Пур аз орзу дил, пур аз об чашм.[4]

Дабири ҷаҳондидаро пеш хонд,
Дил оганда будаш, ҳаме[5] барфишонд.

Нахуст офарин кард бар кирдгор,
Худованди донову парвардгор.

Худованди гарданда Баҳрому Ҳур,
Худованди пилу худованди мӯр.

Кунад, чун бихоҳад, зи ночиз чиз,
Ки омӯзгораш набояд баниз.

---

1. Л – Бибуду баросуд
2. Л – Зи шоҳи сарафрози озодасарв
3. Л – ранҷ,
4. Л – Ки омад ба рӯяш аз тоҷу ганҷ?
5. Л – ҳама

Бигуфт он ки моро биёмад ба рӯй
В-аз ин подшоҳӣ бишуд рангу бӯй.

Зи Рустам куҷо кушта шуд рӯзи ҷанг,
Зи тимор бар мо ҷаҳон гашт танг.

Ба дасти яке, Саъди Ваққос ном--
На буму на зоду на дониш, на ком.

Кунун то дари Тайсафун лашкар аст,
Ҳамон роғу беша ба пеш андар аст.

Ту бо лашкарат размро соз кун,
Сипаҳро бар ин-бар ҳамовоз кун.[1]

Ман, инак, паси нома бар сони бод
Биёям ба назди ту, эй покзод![2]

Фиристодаи дигар аз анҷуман
Гузин кард бинодилу ройзан.

НОМАИ ЯЗДГИРД БА МАРЗБОНОНИ ТӮС

Яке нома бинвишт дигар ба Тӯс
Пур аз хун дилу рӯй чун сандарӯс.

Нахуст офарин кард бар додгар,
К-аз ӯ дид нерӯву бахту ҳунар.

Худованди пирӯзиву фарраҳӣ,
Худованди дайҳими[3] шоҳаншаҳӣ.

---

1. ТПЗЛ – Ман андар Нишопур як ҳафта беш
Набошам, ки ранҷи дароз аст пеш.
Ба Марв ояму кас фиристам бад-ин,
Ба хоқони Турку ба фағфури Чин.
В-аз эшон бихоҳам фаровон сипоҳ,
Магар бахти баргашта ояд ба роҳ.*
*Л – ин б. нест.
2. ТПЗ – Ҳаюне барафканд бар сони бод
Ба наздики Моҳуи суринажод.
3. И –дайҳиму

Пайи пашша то парри паррон уқоб,
Ба хушкӣ чу пилу наҳанг андар об,

Зи фармону паймони ӯ нагзарад,[1]
Дами хеш бе ройи ӯ нашмарад.[2]

Зи шоҳи ҷаҳон Яздгирди бузург--
Падар номвар шаҳрёри сутург.

Сипаҳдори Эрону пирӯзгар,
Нигаҳбони ҷунбандаву буму бар.

Зи тухми бузургони供ездонишинос,
Ҳаме тоҷдорон аз[3] ахтаршинос,

К-аз эшон шуд обод рӯи замин,
Фурӯзандаи тоҷу тахту нигин.

Сӯи марзбонони бодастгоҳ,[4]
Ки бо фарру бурзанду бо доду роҳ.

Шамирону Рӯиндижу Робакӯҳ,
Калот аз дигар дасту дигар гурӯҳ.

Нигаҳбони мо бод парвардгор,
Шумо бегазанд аз бади рӯзгор.

Ҳамоно шуниданд гарданкашон,
Ханида шуд андар ҷаҳон ин нишон,

Ки бар корзориву марду нажод,
Дили мо пурозарму меҳр асту дод.

Бавижанаҷоди шуморо, ки ранҷ
Фузун аст наздики шоҳон зи ганҷ.

Чу Баҳроми Чӯбина омад падид,
Зи фармону дайҳими шаҳ[5] сар кашид.

1. ИЛ – нагзаранд,
2. ИЛ –нашмаранд.
3. Л –Агар тоҷдоранд, ар
4. Л – ганҷу гоҳ,
5. Л – мо

Шуморо сар аз шаҳрҳои фарох
Бупечиду аз боғу майдону кох.

Бад-ин бенишон роғу кӯҳи баланд
Када сохтед аз ниҳеби газанд.

Гар эдун, ки нерӯ диҳад кирдгор,
Ба коми дили мо шавад рӯзгор.

Ба подоши некӯ физоиш кунем,
Мар ин пешдастӣ ситоиш кунем.

Ҳамоно, ки омад шуморо хабар,
Ки моро чӣ омад зи ахтар ба сар?

Аз ин морхор аҳриманчеҳрагон,
Зи доноиву шарм бебаҳрагон[1]--

На ганҷу на тахту на ному нажод,
Ҳаме дод хоҳанд гетӣ ба бод.[2]

Чунин гашт паргори чархи баланд,
Ки ояд бад-ин подшоҳӣ газанд.

Аз ин зоғсорони беобу ранг
На ҳушу на дониш, на ному на нанг.[3]

Анӯшервон дида буд ин ба хоб,
К-аз ин тахт бипроганад рангу тоб.

Чунон дид, к-аз тозиён сад ҳазор
Ҳаюнони масту[4] гусистамаҳор

---

1. Л – Аз ин морхор аҳриманчеҳр чанд,
На ганҷу на тахту на номи баланд.
2. ТПИЛМ – Басе ганҷу гавҳар пароканда шуд,
Басе сар ба хок - андар оганда шуд.
3. ТПЛ – Бад-ин тахти шоҳӣ ниҳодаст* рӯй
Шикамгурсна марди** дайҳимҷӯй.
* Л – ниҳоданд ** Л – ком
4. Л – масти

Гузар ёфтандӣ ба[1] Арвандрӯд,
Ба чархи зуҳал баршудӣ тира дуд.[2]

Ба Эрону Бобул зи кишту дуруд
Намондӣ худ аз буму бар тору пуд.[3]

Ҳам оташ бимурдӣ ба оташкада,
Шудӣ тира Наврӯзу ҷашни Сада.

Аз айвони шоҳи ҷаҳон кунгура
Фитодӣ ба майдони ӯ яксара.

Кунун хобро посух омад падид,
Зи мо бахт гардан бихоҳад кашид.

Шавад хор ҳар кас, ки буд арҷманд,
Фурӯмояро бахт гардад баланд.

Пароканда гардад бадӣ дар ҷаҳон,
Газанд ошкорову хубӣ[4] ниҳон.

Ба ҳар кишваре-дар ситамкорае
Падид ояду зишт[5] патёрае.

Нишони шаби тира омад падид,
Ҳаме рӯшноӣ бихоҳад бурид.

Кунун мо ба дастурии раҳнамой,
Ҳамон паҳлавонони покизарой,

Ба сӯи Хуросон ниҳодем рӯй,
Бари марзбонони пархошҷӯй.[6]

Бубинем, то гардиши рӯзгор
Чӣ гӯяд бад-ин ройи[7] ноустувор.

---

1. Л – зи
2. Л – Зи буму зи бар гум шуда тору пуд.
3. Л – Ба бурҷи ҳамал баршудӣ тира худ.
4. Л – некӣ
5. Л – оварад зуд
6. Л – Сӯи паҳлавонони пайкорҷӯй: И – дайҳимҷӯй.
7. Л – бандад бар ин банди

Пас акнун зи баҳри куноранги Тӯс
Бад-ин сӯ кашидем пилону кӯс.[1]

Фарухзод бо мо зи як пӯст аст,
Ба пайвастагӣ низ ҳам дӯст аст.

Ба Алтуния ӯ кунун размҷӯй
Сӯи ҷанги душман ниҳодаст рӯй.

Кунун Кашмагон-пури он некхоҳ
Бари мо биёмад бар ин размгоҳ.

Бигуфт он ки бояд зи шоистагӣ,
Ҳам аз бандагӣ, ҳам зи боистагӣ.

Шунидем аз ин марзҳо, ҳар чӣ гуфт,
Баландиву пастиву розу нуҳуфт.

Зи ҳар гуна бинмуд он дилгусил,
Зи хубӣ намуд, он чи будаш ба дил.[2]

Чунин лашкари гашн бо мо ки ҳаст,
Бад-ин тангдижҳо нашояд нишаст.

Дижи Гунбадинкӯҳ[3] то Харбуна,
Дижи Ложвардин зи баҳри буна.[4]

Нишастему гуфтем бо ройзан,
Ҳама паҳлавонон шуданд анҷуман.

Зи ҳар гуна гуфтему андохтем,
Саранҷом яксар бад-ин сохтем,

Ки аз тоҷу аз тахту мӯҳру нигин
Ҳамон ҷомаи Руму Кашмиру Чин,

---

1. ТПЗ – Миёнро бубастам кунун размҷӯй,
Ки бо тозиён андарорем рӯй.
2. ТПИ – Аз ин боргаҳ шуд ба ҳар ҷой кас,
Ба наздики ёрони фарёдрас.*
* Л – Сагу юзбонони моро на бас.
3. Л – гунбадинтеғ
4. ТПИЛ – Ҳама ҳар чи аз мо пароканданист,
Гар аз пушинӣ, гар зи афканданист.

Зи пурмоя чизе ки ояд ба даст,
Зи Руму зи Тоиф, ҳама ҳар чи ҳаст,

Зи зарринаву ҷомаи нобурид,
Зи чизе, ки онро бишояд кашид.

Ҳам аз хӯрданиҳову ҳар гуна соз,
Ки моро бибояд ба рӯзи ниёз.

Зи говони гардункашон чил ҳазор,
Гурунҷ оваранд, он ки ояд ба кор.[1]

Ба харвор аз он пас[2] даҳу ду ҳазор,
Ба хӯша - дарун гандум оранд бор.

Ҳамон арзану пиставу нордон
Биёрад яке мӯбади кордон.

Шутурвор з-ин ҳар яке ду ҳазор,
Ҳаюнони бухтӣ биёранд бор.

Ҳамон говгардун ҳазор аз намак
Биёранд, то бар чӣ гардад фалак.

Зи хурмо ҳазору зи шаккар ҳазор
Бувад сохта, рост карда шумор.

Даҳу ду ҳазор ангубин кандура
Ба дижҳо кашанд он[3] ҳама яксара.

Намакхӯрда ҳар гӯшт чун чил ҳазор
Зи ҳар сӯ ба дижҳо кашад пешкор.

Шутурвор сесад зи нафти сиёҳ
Биёранд бар борҳо то ду моҳ

Биёяд яке мӯбаде бо гурӯҳ
Зи гоҳи Шамирону аз Робакӯҳ.

1. Л – Бirинҷ оваранд андар ин рӯзгор.
2. Л – сӯ
3. Л –ин

Ба дидори пирону фарҳангиён,
Бузургон киани аз кунорангиён.

Ба ду рӯз нома ба дижҳо ниҳед,[1]
Яке нома ганҷури моро диҳед.[2]

Дигар худ бидоред бо хештан,
Бузургон, ки бошед аз он анҷуман.

Ҳамоно бад-он роғу кӯҳи баланд
Зи турку зи тозӣ наёяд газанд.

Шуморо бад-ин рӯзгори сутург
Яке даст бошад бари мо бузург.

Ҳунарманду гӯянда[3] дастури мо
Бифармояд акнун ба ганҷури мо,

Ки ҳар кас, ки инро биёрад ба ранҷ,
Фиристад варо порсӣ ҷома панҷ.

Яке хуб сарбанди пайкар ба зар
Биёмад аз ин ранҷ фарҷом- бар.

Бад-ин рӯзгори табоҳу дижам,
Ҳар он кас, ки ҳастанд бо мо ба ҳам,

Физоем бар рӯзии зердаст,
Яке з-ин дирамҳо, ки ояд ба шаст.

Аз он шаст бар сар шашу чор донг
Биёрад набишта, бихонад ба бонг.

Ба як руй бар номи Яздони пок,
К-аз ӯяст уммеду ҳам тарсу бок.

Дигар пайкараш афсару чеҳри мо,
Замин борвар гашта аз меҳри мо.

1. Л – ниҳанд,
2. Л – диҳанд.
3. Л – покиза

Ба Наврӯзу Меҳр он ҳам ороста,
Ду ҷашни бузург асту бохоста.

Дуруди ҷаҳонбон бар он родмард,
Касе, к-ӯ зи дайҳими мо ёд кард.

Чу нома ба мӯҳр андаровард шоҳ,
Фиристод зӣ меҳтарони сипоҳ.

Баландахтаре номҷӯву савор
Биёмад ба каф номаи шаҳрёр.

РАФТАНИ ЯЗДГИРД БА ТӮС ВА ПАЗИРА ШУДАНИ МОҲУИ СУРӢ ӮРО

Аз он ҷойгаҳ баркашиданд кӯс,
Ба Бусту[1] Нишопур шуд то ба Тӯс.

Хабар ёфт Моҳуи Сурӣ зи шоҳ,
Ки аз марзи Тӯс андаромад сипоҳ.

Пазира шудаш бо сипоҳе гарон,
Ҳама найзадорону ҷавшанварон.

Чу пайдо шуд он фарру аврангн шоҳ,
Дирафши бузургеву чандин сипоҳ.

Пиёда шуд аз асп Моҳуй зуд,
Бад-он кеҳтарӣ бандагиҳо фузуд.

Ҳаме рафт нарм аз бари хоки гарм,
Ду дида пур аз об карда зи шарм.

Заминро бибӯсиду бурдаш намоз,
Ҳаме буд пешаш замоне дароз.

Сипоҳаш ҳама хонданд офарин,
Якояк ниҳоданд сар бар замин.

Фарухзод чун рӯи Моҳуй дид,
Саросар сипоҳаш рада баркашид.

1. Л – Зи шаҳри

Зи Моҳуи Сурӣ дилаш гашт шод,
Бар ӯ-бар басе пандҳо кард ёд,[1]

Ки ин шоҳро аз нажоди каён
Супурдам туро, то бубандӣ миён.

Набояд, ки боде бар ӯ барҷаҳад
В-агар кас сипосе бар ӯ барниҳад.

Маро рафт бояд сӯи марзи Рай,
Надонам, ки кай донам[2] ин тоҷи Кай,

Ки чун ман фаровон ба овардгоҳ
Шуд аз ҷанги он найзадорон табоҳ.

Чу Рустам саворе ба гетӣ набуд,
На гӯши хирадманд ҳаргиз шунуд.

Ба дасти яке зоғсар[3] кушта шуд,
Ба мо-бар чунин рӯз баргашта шуд,

Ки Яздон варо ҷои некон диҳод,
Сияҳзоғро дарди пайкон диҳод!

Бад-ӯ гуфт Моҳуй, к-«эй паҳлавон,
Маро шоҳ чашм асту равшан равон.

Пазируфтам ин зинҳори туро,
Сипеҳри туро, шаҳрёри туро.

Фарухзоди Ҳурмузд аз он ҷойгоҳ
Сӯи Рай биёмад ба фармони шоҳ.

Бад-ин низ бугзашт чанде сипеҳр,
Ҷудо шуд зи мағзи бадандеш меҳр.[4]

---

1. ТПС – Ба Мохуи Сурӣ Фарухзод гуфт
Бад-он гаҳ, ки букшод роз аз нуҳуфт.
2. Л – бинам
3. Л – теғи яке теғзан
4. ТПЗ – Наёраст шуд пешашон кас ба ҷанг,
Ки буд ёрашон чархи фирӯзранг.
Рухи шоҳи Эрон пурожанг шуд
В-аз он кори душман дилаш танг шуд.

Шубонро ҳаме кард тахт орзуй,
Дигаргунатар шуд ба оину хӯй.

Тани хеш якчанд бемор кард,
Парастидани подшаҳ хор кард.

БАРАНГЕХТАНИ МОҲУИ СУРӢ БЕЖАНРО БА ҶАНГИ ЯЗДГИРД ВА ГУРЕХТАНИ ШОҲ ДАР ОСИЁ

Яке паҳлавон буд густурдаком,
Нажодаш зи Тархону Бежан ба ном.

Нишасташ ба шаҳри Самарқанд буд,
Дар он марз чандеш пайванд буд.

Чу Моҳуи бадбахт худкома шуд,
Аз ӯ назди Бежан яке нома шуд.

Ки эй паҳлавонзодаи бегазанд,
Яке разм пеш омадат судманд,

Ки шоҳи ҷаҳон бо сипоҳ эдар аст,
Або тоҷу гоҳ асту бо афсар аст.

Гар оӣ, сару тоҷу гоҳаш турост,
Ҳамон ганҷу чатри сиёҳаш[1] турост.

Зи кини ниёкон ба дил ёд кун,
Бад-ин тухма бар дод бедод кун.

Чу Бежан нигаҳ карду он нома дид,
Ҷаҳон пеши Моҳуи худкома дид.

Ба дастур гуфт: «Эй сари ростон,
Чи дорӣ ба ёд андар ин достон?

Чу Моҳуй мар шоҳро монда дид,
Ба бекоми ӯ бахти ӯ ронда дид.

1. Л – чира сипоҳаш

Ба ёрии Моҳуй гар ман сипоҳ
Биронам, шавад корам эдар табоҳ?»[1]

Чунин дод дастур посух бад-ӯй,
Ки «эй шердил, марди пархошҷӯй!

Аз эдар туро нанг бошад шудан
Ба ёрии Моҳую боз омадан.

Ба гуфтори Сурӣ шавӣ сӯи ҷанг,
Сабуксор хонад туро марди санг.

Ба Барсом фармой, то бо сипоҳ
Ба ёрӣ шавад сӯи ин размгоҳ».

Чунин гуфт Бежан, ки «ин аст рой,
Маро худ наҷунбид бояд зи ҷой».

Ба Барсом фармуд, то даҳ ҳазор
Набардасаворони ханҷаргузор

Ба Марв ораду[2] сози ҷанг оварад,
Магар тахти[3] Эрон ба чанг оварад.

Сипоҳ аз Бухоро чу паррон тазарв
Ба як ҳафта омад сӯи шаҳри Марв.

Шаби тира, ҳангоми бонги хурӯс
Аз он дашт бархост овои кӯс.

Шаҳаншоҳ аз он худ на огоҳ буд,
Ки Моҳуи Суриш бадхоҳ буд.

Хурӯше баромад ҳам андар замон,
Саворе сӯи хусрав омад дамон,

1. ТПЗИЛ – Ба ман-бар кунад шоҳ чандин фусӯс,
Маро беманиш хонаду чоплус
В-агарна бигӯянд, к-аз бим кард,
Ҳаме тарсад аз рӯзгори набард.
2. ИЛ – ояду
3. Л – ганҷи

Ки Моҳуй гӯяд, ки омад сипоҳ
Зи туркон, кунун бар чӣ рой аст шоҳ?

Сипаҳдор хон аст Фағфури Чин,
Сипоҳаш ҳаме барнатобад замин.

Барошуфту ҷавшан бипӯшид шоҳ,
Фароз омаданд аз ду рӯя сипоҳ.[1]

Баророст бо маймана, майсара,
Ба ҷанг андаромад сипаҳ яксара.

Ҳаме буд то найза дар қалбгоҳ,
Шуд аз гард гетӣ саросар сиёҳ.

Чу нерӯи пархоши туркон бидид,
Бизад дасту теғ аз миён баркашид.

Ба пеши сипоҳ андаромад чу пил,
Замин шуд ба кирдори дарёи Нил.

Чу бар лашкари турк-бар ҳамла бурд,
Паси пушти ӯ худ намонд эч гурд.

Ҳама пушт бар тоҷвар гоштанд,
Миёни саворон-ш бугзоштанд.

Чу баргашт Моҳуй, шоҳи ҷаҳон
Бидонист найранги ӯ дар ниҳон.

Чунин буд Моҳуйро рою роҳ,
Ки ӯ монад андар миёни сипоҳ.

Шаҳаншоҳ дар ҷанг мардӣ намуд,
Далериву тундиву гурдӣ намуд.

Фаровон аз он номдорон бикушт,
Чу бечоратар гашт, бинмуд пушт.

Зи туркон басе дар паси пушти ӯй,
Яке кобулӣ теғ дар мушти ӯй.

1. ТПЗЛ – Рада баркашиданду баршуд хурӯш,
Сипаҳдори Эрон баромад ба ҷӯш.

Ҳаме тохт ҷӯшон чу аз абр[1] барқ,
Яке осиё дид бар[2] оби Зарқ.

Фуруд омад аз асп шоҳи ҷаҳон,
Зи бадхоҳ дар осиё шуд ниҳон.

Саворон ба ҷустан ниҳоданд рӯй,
Ҳама Зарқ аз ӯ шуд пур аз гуфтугӯй.

Аз ӯ бозмонд аспи зарринситом,
Ҳамон гурзу шамшери зарринниём.

Ба ҷустан-ш туркон хурӯшон шуданд,
Аз он бораву соз ҷӯшон шуданд.

Ниҳон шоҳ дар хонаи осиё,
Нишаст аз бари хушклахте гиё.

Чунин аст расми сарои фиреб,
Фарозаш баланд асту пасташ нишеб.

Бад-он гаҳ, ки бедор буд бахти ӯй,[3]
Ба гардан кашидан[4] фалак тахти ӯй.[5]

Кунун осиёе биёмад-ш баҳр,
Зи нӯшаш фаровон фузун буд заҳр.[6]

Чӣ бандӣ дил андар сарои фусус,
Ки ҳазмон ба гӯш ояд овои кӯс?

Хурӯше бароянд, ки барбанд рахт,
Наёбӣ ҷуз аз тахтаи гӯр тахт.

Даҳон ночарида, ду дида пуроб
Ҳаме буд, то сар кашид офтоб.

---

1. П –ҳамчун шаби тира
2. Л – пур
3. Л – шоҳ,
4. Л – кашидӣ
5. шоҳ.
6. ТПЗЛ – Агар бихрадӣ, дар ҷаҳон дил мабанд,
Ки н-ояд ба фарҷом аз ӯ ҷуз газанд.
Ба гоҳи бисудан чу мор аст нарм,
Валекин гаҳи заҳр додан-ш гарм.

Кушод осиёбон дари осиё,
Ба пушт - андараш бор лахте гиё.

Фурӯмояе буд, Хусрав ба ном,
На тахту на ганҷу на тоҷу на ком.

Хӯри хеш аз он осиё сохтӣ,
Ба коре ҷуз ин, худ напардохтӣ.

Гаве дид бар сони сарви баланд,
Нишаста бар он хок-бар мустаманд.

Яке афсаре хусравӣ бар сараш,
Дурахшон зи дебои чинӣ бараш.

Ду чашми гавазну бару ёли шер
Нашуд дида аз диданаш ҳеҷ сер.

Ба пайкар яке кафши заррин ба пой,
Зи хушшобу зар остини қабой.

Нигаҳ кард Хусрав бад-ӯ, хира монд,
Бад-он хирагӣ номи Яздон бихонд.

Бад-ӯ гуфт, к-«эй шоҳи хуршедрӯй!
Бад-ин осиё чун расидӣ ту, гӯй?!

Чӣ ҷои нишасти ту буд осиё,
Пур аз гандуму хоку чанде гиё?

Чӣ мардӣ бад-ин бурзу ин фарри чеҳр,
Ки чун ту набинад ҳамоно сипеҳр?»

«Аз эрониёнам, – бад-ӯ гуфт шоҳ,--
Ҳазимат гирифтам зи тӯронсипоҳ».

Бад-ӯ осиёбон ба ташвир гуфт,
Ки «ҷуз тангдастӣ маро нест ҷуфт.

Агар нони кашкинат ояд ба кор
В-аз ин носазо тарраи ҷӯйбор,

Биёрам, ҷуз ин нест, чизе ки ҳаст,
Хурӯшон бувад мардуми тангдаст».

Ба се рӯз шоҳи ҷаҳонро зи разм
Набуд эч пардозиши хобу базм.

Бад-ӯ гуфт шоҳ: «Օнчи дорӣ, биёр,
Хуриш низ бо барсам ояд ба кор».

Сабук марди бемоя чаббин ниҳод[1],
Бар ӯ[2] тарраву нони кашкин ниҳод.

Ба барсам шитобиду омад ба роҳ,
Ба ҷое, ки буд андар ӯ божгоҳ.

Бари меҳтари Зарқ шуд бекиёр,[3]
Ки барсам яке з-ӯ кунад хостор.

Ба ҳар сӯ фиристод Моҳуй кас,
Ба гетӣ ҳама шоҳро ҷуст бас.

Аз ин осиёбон бипурсид меҳ,
Ки «барсам чаро хоҳӣ, эй рӯзбеҳ?»

Бад-ӯ гуфт Хусрав, ки «дар осиё
Нишастаст кундоваре бар гиё.

Ба боло ба кирдори сарви саҳӣ,
Ба дидор хуршеди бофарраҳӣ.

Ду абрӯ камону ду наргис дижам,
Даҳон пур зи боду равон пур зи ғам.

Яке кӯҳна чаббин ниҳодам-ш пеш,
Бар ӯ нони кашкин сазовори хеш.

Ба барсам ҳаме бож хоҳад гирифт,
Сазад, гар бимонӣ бад-ӯ дар шигифт.[4]

1. Л – бемояи бе мурод: И – бемояи чинниҳод
2. Л – Бараш.
3. Л–сӯгвор,
4. Л – хоне

Бад-ӯ гуфт меҳтар, к-«аз эдар бипӯй,
Чунин ҳам ба Моҳуи Сурӣ бигӯй.

Набояд, ки он баднажоди палид
Чу ин бишнавад, гавҳар орад падид».

Сабук меҳтар ӯро ба марде супурд,
Накӯхӯйро сӯи[1] Моҳуй бурд.

Бипурсид Моҳуй аз ин чораҷӯй,
Ки «барсам киро хостӣ? Рост гӯй».

Чунин дод посух варо тарскор,
Ки «ман бор кардам ҳаме хостор.

Дари осиёро кушодам ба хашм,
Чунон дон, ки хуршед омад ба чашм.

Ду наргис чу нар-оҳуе дар ҳарос,
Ду гесӯ чу аз шаб гузашта ду пос.[2]

Чу хуршед гаштаст аз ӯ осиё,
Хуриш нону кашку[3] нишасташ гиё».

Ҳар он кас, ки ӯ фарри Яздон надид,
Аз ин осиёбон бибояд шунид.

Пур аз гавҳари нобисуд афсараш,
Зи дебои чинӣ фурӯзон[4] бараш.

Баҳорест гӯӣ дар андар биҳишт,
Ба болои ӯ сарв деҳқон накишт.

---

1. Л – Сарафрозро пеши
2. ТПЗЛ – Ҳама ёди мушк ояд аз бӯи ӯй,
Ҳаме зеби тоҷ ояд аз рӯи ӯй.
3. Л – нони кашкин,
4. Л – дурахшон

ФИРИСТОДАНИ МОҲУИ СУРӢ ОСИЁБОНРО БА КУШТАНИ ЯЗДГИРД ВА ПАНДИ МӮБАДОН ДАР БОРАИ БОЗДОШТАНИ Ӯ АЗ КУШТАНАШ

Чу Моҳуй дилро баровард гирд,
Бидонист, к-ӯ нест ҷуз Яздгирд.

Бад-ӯ гуфт: «Биштоб аз ин анҷуман,
Ҳам акнун ҷудо кун сарашро зи тан.

В-агарна ҳам акнун бибуррам сарат,
Намонам касе зинда аз гавҳарат!»

Шуниданд аз ӯ ин сухан меҳтарон,
Бузургони бедору кундоварон.

Ҳама анҷуман гашт аз ӯ пур зи хашм,
Забон пур зи гуфтору пур-об чашм.

Яке мӯбаде буд, Зоруй ном,
Ба ҷон аз хирад барниҳода лагом.

Ба Моҳуй гуфт: «Эй бадандеш мард!
Чаро дев чашми туро хира кард?!

Чунон дон, ки шоҳиву пайғамбарӣ
Ду гавҳар бувад дар як ангуштарӣ.

Аз ин ду якеро ҳаме бишканӣ,
Равону хирадро ба пай[1] афканӣ.

Нигар, то чӣ хоҳӣ, бипарҳез аз ин,
Машав бадгумон бо ҷаҳонофарин.

Нахустин аз ин бар ту ояд газанд,
Ба фарзанд[2] монӣ яке киштманд.

Ки бораш кабаст ояду барг хун,
Ба зудӣ сари хеш бинӣ нагун.

1. ИЛ – пой
2. Л – фарҷом

Бараҳна шавад дар ҷаҳон зишти ту,
Писар бидравад, бегумон, кишти ту.

Ҳамон дини Яздон шавад з-ӯ табоҳ,
Ҳамон бар ту нафрин кунад тоҷу гоҳ».

Яке динвар буд яздонпараст,
Ки ҳаргиз набурдӣ ба бедод даст,

Ки Ҳурмузди Харрод буд номи ӯ,
Ба дин - андарун буд ороми ӯ.

Ба Моҳуй гуфт: «Эй ситамгора мард,
Чунин аз дари пок Яздон магард.

Ҳама тира бинам дилу ҳуши ту,
Ҳама хор бинам ба оғӯши ту.

Тануманд, бемағзиву чоннизор,
Ҳаме дуд аз оташ кунӣ хостор.

Туро з-ин ҷаҳон сарзаниш бинам оз,
Ба баргаштанат ранҷу гурму гудоз.

Кунун зиндагонит нох(в)аш бувад,
Чу рафтӣ, нишастат бар оташ бувад».

Нишаст ӯву Шаҳрӯй бар пой хост,
Ба Моҳуй гуфт: «Ин далерӣ чарост?

Шаҳаншоҳро корзор омадӣ,
Зи хоқону фағфур ёр омадӣ.

Аз ин тухма бе кас басе ёфтанд,
Ки ҳаргиз ба куштан-ш наштофтанд.

Ту гар бандаӣ, хуни шоҳон марез,
Ки нафрин бувад бар ту то растахез».

Бигуфт ину бинщаст гирён бадард,
Пур аз хун дилу мижжа аз[1] оби зард.

1. Л – хун дилу мижжа пур

Чу биншаст гирён, бишуд Меҳрнӯш,
Пур аз дарду бо нолаву бо хурӯш.

Ба Моҳуй гуфт: «Эй бади баднажод,
Ки на ройи фарҷом дорӣ, на дод.

Зи хуни каён шарм дорад наҳанг
В-агар кушта дорад, надаррад паланг.

Аё баттар аз дад ба меҳру ба хӯ,
Ҳаме ҷои шоҳ оядат орзу?

Чу бар дасти Заҳҳок Ҷам кушта шуд,
Чӣ моя сипеҳр андар он гашта шуд.

Чу Заҳҳок бигрифт рӯи замин,
Падид омад андар ҷаҳон Отбин.

Бизод Офаридуни фаррухнажод,
Ҷаҳонро яке дигар омад ниҳод.

Шунидӣ, ки Заҳҳоки бедодгар
Чӣ овард аз он хештанро ба сар?

Бар ӯ сол бугзашт беш аз ҳазор,
Ба фарҷоми кор омадаш хостор.

Ва дигар, ки Тур он сарафроз мард,
Куҷо ӯ зи Эраҷ баровард гард.[1]

Манучеҳр аз он тухма омад падид,
Шуд он банди бадро саросар калид.

Се дигар Сиёвуш зи тухми каён
Камар баст беорзу бар миён.

Ба гуфтори Гарсиваз Афросиёб
Бибурд аз равону хирад шарму об.

---

1. ТПЗ – Ба хира бикушт Эраҷи покро,
Ки бахшоиш омад бар ӯ хокро.
Фиристод назди Фаридуни гурд,
Чаҳонро саросар ба андуҳ супурд.

Чунон шоҳзода ҷавонро бикушт,
Азеро ҷаҳон гашт бо ӯ дурушт.

Ҷаҳонгир Кайхусрав аз пушти ӯй
Биёмад, ҷаҳон кард пургуфтугӯй.

Ниёро ба ханҷар ба ду ним кард,
Сари кинаҷӯён пур аз бим кард.

Чаҳорум сухан, кини Арҷосп буд,
Ки резандаи хуни Лӯҳросп буд.

Чу Исфандёр андар омад ба ҷанг,
Зи кина надодаш замоне диранг.[1]

Ба панҷум сухан кини Ҳурмуздшоҳ,
Чу Парвизро шуд гашан дастгоҳ.

Ба Биндӯю Густаҳм кард, он чи кард,
Наёсояд ин чархи гардон зи гард.[2]

Чу шуд даствар, ҷони эшон бибурд,
Дари кинаро хор натвон шумурд.[3]

Туро зуд ояд чунин рӯзгор,
Ки печӣ зи андешаи нобакор.

Ту з-ин ҳар чӣ корӣ, писар бидравад,
Замоне замона ҳаме нағнавад.

Бипарҳез аз ин ганҷи ороста
В-аз ин мурдарӣ тоҷу ин хоста.

---

1. ТПМ – Ба панҷум, сухан кини Исфандёр,
Ки Рустам мар ӯро гаҳи корзор
Бикушту сар омад бар ӯ низ рӯз,
Ҳамоно шуд он гурди гетифурӯз.
Саранҷом бингар, ки Баҳман чӣ кард,
Зи пури Таҳамтан баровард гард.
Шашум, кини Парвизшоҳи баланд,
Ки аз Хушнавоз омад ӯро газанд.
Камар баст бар кини ӯ Суфарой,
Сари хештан андаромад ба пой.
2. ТПЗ– Зи кирдори эшон накард эч ёд,
Чу хуни падар буду меҳру нажод.
3. ИЛ – б. 565 нест.

Ҳаме сар бупечӣ ба гуфтори дев,
Бибуррӣ дил аз роҳи кайҳонхидев.

Ба чизе ки бар ту назебад ҳаме,
Надонӣ, ки деват фиребад ҳаме.

Ба оташ тану ҷони худро масӯз,
Макун тира ин тоҷи гетифурӯз.

Сипоҳи парокандаро гирд кун
В-аз ин дар, ки гуфтӣ, магардон сухун.

Аз эдар ба пӯзиш бари шоҳ рав,
Чу бинӣ варо, бандагӣ соз нав.

В-аз он ҷойгаҳ ҷанги душман басеч,
Зи рою зи пӯзиш маёсой ҳеч.

К-аз ин-бад нишони ду гетӣ шавӣ,
Чу гуфтори донандагон нашнавӣ.

Чу коре ки имрӯз бояд-т кард,
Ба фардо расад, з-ӯ бароранд гард.

Ҳаме Яздгирди шаҳаншоҳро
Батар хоҳӣ[1] аз турк бадхоҳро,

Ки бар разм[2] шер асту бар тахт шоҳ,
Дурахшон ба кирдори тобанда моҳ.

Яке ёдгоре зи Сосониён,
Ки чун ӯ набандад саворе[3] миён.

Падар бар падар роду донишпазир,
Зи Нӯшинравон то гаҳи Ардашер.

Пас аз Ардашераш зи ҳаштум падар
Ҷаҳондор Сосон бувад тоҷвар.

1. Л-хонӣ
2. ИЛ – дар чанг
3. Л –камар бар

Ки Яздон-ш тоҷи каӣ барниҳод,
Ҳама шаҳрёрони фаррухнажод.

Зи ту буд меҳтар ба кишвар басе,
Назад инчунин рой ҳаргиз касе.

Чу Баҳроми розӣ, ки сесад ҳазор
Инондору баргустувонвар савор--

Ба як тир аз ӯ пушт баргоштанд,
Бад-ӯ дашти пайкор бугзоштанд.

Чу аз тухми шоҳон сараш сер гашт,
Пайи ахтари равшанаш зер гашт.

Фароин, ки тахти кайиро[1] биҷуст,
Набудаш сазо, дасти бадро бишуст.

Бад-он гуна- бар кушта шуд зору хор,
Газофа набардорад[2] ин рӯзгор.

Битарс аз Худои ҷаҳонофарин,
Ки тахт офаридасту тоҷу нигин.

Тани хеш бар хира расво макун,
Ки бар ту сар оранд зуд ин сухун.

Ҳар он кас, ки бо ту нагӯяд дуруст,
Чунон дон, ки ӯ душмани ҷони туст.

Ту бемори акнуну ман чун пизишк,
Пизишке хурӯшон ба хунин сиришк.

Ту аз бандаи бандагон камтарӣ,
Ба андешаи дил макун меҳтарӣ.

Ҳаме кина бо пок Яздон ниҳӣ,
Зи роҳи ҳунар ҷӯй тахти меҳӣ».

1. Л- меҳиро
2. Л–набаргирад: И – напардозад

Шубонзодаро дил пур аз тахт буд,
Варо панди он мӯбадон сахт буд.

Чунин буд, то буду ин тоза нест,
Газофи[1] замона бар андоза нест.

Якеро барорад ба чархи баланд,
Якеро кунад зору хору нажанд.

На пайванд бо он, на бо ин-ш кин,
Кӣ донист рози ҷаҳонофарин?!

Ҳама мӯбадон, то ҷаҳон шуд сиёҳ,
Бар оини хуршед биншаст моҳ.

Ҳаме панд гуфтанд бо кинаҷӯй,
Набуд суд як мӯй з-он гуфтугӯй.

Чу шаб тира шуд, гуфт бо мӯбадон:
«Шуморо бибояд шуд, эй бихрадон!

Ман имшаб бияндешам ин бо писар,[2]
Зи ҳар гунае дониш орам ба бар.

Зи лашкар бихонем донанда бист,
Бад-он, то бад-ин бад набояд гирист».

Бирафтанд донандагон аз бараш,
Биёмад пас аз мӯбадон[3] лашкараш.

Чу биншаст Моҳуй бо ростон,
«Чӣ бинед, – гуфт, – андар ин достон?

Агар зинда монад тани Яздгирд,
Зи ҳар сӯ бад-ӯ лашкар оянд гирд.

Бараҳна шавад рози ман дар ҷаҳон
Бидонанд яксар кеҳону меҳон.

---

1. И – Ки рози
2. Л – бигардонам инро ба сар,
3. ИЛ – яке мӯъбад аз

Биёяд маро аз бадаш[1] ҷон ба сар,
На тан монад эдар, на буму на бар».

Чунин дод посух хирадманд мард,
Ки «ин худ нахустат набоист кард.

Агар шоҳи Эрон шавад душманат,
Аз ӯ бад расад бегумон бар танат.

В-агар хуни ӯро бирезӣ ба даст,
Ки кинхоҳи ӯ дар ҷаҳон Эзад аст.

Чапу рост ранҷ асту андӯҳу дард,
Нигаҳ кун бад-ин[2], то чӣ бояд-т кард?»

Писар гуфт, к-«эй боби фархундарой,
Чу душман кунӣ, з-ӯ бипардоз ҷой.

Сипоҳ андарорад зи Мочину Чин,
Ба мо-бар кунад танг рӯи замин.

Ту инро чунин хурд коре мадон,
Чу чира шудӣ, коми мардон бирон.

Гар аз домани ӯ дирафше кунанд,
Туро бо сипоҳ аз ҷаҳон баркананд.

КУШТА ШУДАНИ ЯЗДГИРД БА ДАСТИ ХУСРАВИ ОСИЁБОН

Чу бишнид Моҳуи бедодгар,
Суханҳо кучо гуфт бо ӯ писар.[3]

Чунин гуфт бо осиёбон, ки «хез,
Саворон бубар, хуни душман бирез».[4]

Чу бишнид аз ӯ осиёбон сухун,
На сар дид аз он кор пайдо, на бун.

---

1. Л –андар ин
2. Л – кунун
3. Л –б. 617 нест.
4. ТПМ – Ки ӯ низ ҳаргиз наёяд ба даст,
   Чу аз ман чунин ошкоро биҷаст.

Шабонгоҳ пирони хурдодмоҳ
Сӯи осиё рафт наздики шоҳ.

Зи даргоҳи Моҳуй чун шуд бурун,
Ду дида пур аз обу дил пур зи хун.

Саворон фиристод Моҳуй зуд
Паси осиёбон ба кирдори дуд.

Бифармуд, к-он тоҷу он гӯшвор,
Ҳамон мӯҳру он ҷомаи шоҳвор

Набояд, ки яксар пур аз хун кунанд,
Зи тан ҷомаи шоҳ[1] берун кунанд.

Бишуд осиёбон ду дида пуроб,
Ба зардӣ ду рухсора чун офтоб.

Ҳаме гуфт, к-«эй равшани кирдгор,
Туӣ бартар аз гардиши рӯзгор.

Бад-ин нописандида фармони ӯй,
Ҳам акнун бупечон дилу ҷони ӯй.

Бари шоҳ шуд дил пур аз шарму бок,
Рухонаш пуробу даҳонаш чу хок.

Ба наздик танг андаромад ба ҳуш,
Чунин чун касе роз гӯяд ба гӯш.

Яке дашна зад бар тиҳигоҳи[2] шоҳ,
Раҳо шуд ба захм - андар аз шоҳ оҳ!

Ба хок андаромад сару афсараш,
Ҳамон нони кашкин ба пеш- андараш.

Агар роҳ ёбад касе з-ин ҷаҳон
Бибошад, надорад хирад дар ниҳон.

1. Л – Чу беҷон шавад, ҷома
2. Л – ҷигаргоҳи

Зи парварда сер омад ин ҳафтгирд,
Шавад бегунаҳ кушта чун Яздгирд.

Бар ин гуна-бар точдоре намурд,[1]
Ҳам аз лашкари ӯ саворе намурд.[2]

Хирад нест бо гирдгардон сипеҳр,
На пайдо бувад ранҷу хашмаш зи меҳр.

Ҳамон беҳ, ки гетӣ набинӣ ба чашм,
Надорӣ зи кирдори ӯ меҳру хашм.

Саворони Моҳуи шӯридабахт
Чу диданд, к-он хусравонӣ дарахт

Зи тахту зи овардгоҳ орамид,
Бишуд ҳар касе, рӯи ӯро бидид.

Кушоданд банди қабои бунафш,
Ҳамон афсару тавқу зарринакафш.

Фиканда тани шоҳи Эрон ба хок,
Пур аз хуну паҳлӯ ба шамшер чок.

Зи пеши шаҳаншоҳ бархостанд,
Забонро ба нафрин биёростанд,

Ки Моҳуйро бод тан ҳамчунин,
Фиканда пур аз хун ба рӯи замин!

Ба Моҳуй гуфтанд, к-«он сарфароз
Баромад зи тахту зи ҷангу ниёз».[3]

Бифармуд, к-ӯро ба ҳангоми хоб
Аз он ҷойгаҳ афкананд андар об.

Бишуд низ бадмеҳр ду пешкор,
Кашиданд бар хун тани шаҳрёр.

1. Л – бимурд,
2. Л – Ки ӯро зи лашкар саворе набурд.
3. ИЛ – б. 643 нест:
ТПЗИЛ – Ҳама поймардон чу бархостанд,
Забонҳо ба нафрин биёростанд.

Куҷо арҷи он кушта нашнохтанд,
Ба гирдоби Зарқ андарандохтанд.

Ба об -андар афканда марди далер,
Сараш гаҳ забар буду гоҳе ба зер.

Чу шаб рӯз шуд, мардум омад падид,
Ду марди гаронмоя он ҷо расид.

Аз он сӯгворони парҳезгор
Биёмад яке то лаби рӯдбор.

Тани ӯ бараҳна бидид андар об,
Барошуфту омад ҳам андар шитоб.

Давон то дари хони роҳиб расид,
Бад-он сӯгворон бигуфт, ончи дид,

Ки шоҳи замона ба фарқ андар аст,
Бараҳна ба гирдоби Зарқ андар аст.

Бирафтанд аз он сӯгворон басе,
Сакубову руҳбон зи ҳар дар касе.

Хурӯше баромад зи роҳиб ба дард,
Ки «эй номвар,[1] шоҳи озодмард!

Касе тоҷдоре бад-ин сон надид,
На пеш аз ту ҳеч ин сухан кас шунид,

Ки бар шаҳрёре зи бад бандае,
Саге, баднажоде, парокандае

Бипарвард, то бар танаш бад расид
В-аз ин баҳри Моҳуй нафрин сазид.

Дареғ он тану шоху болои ту,
Дареғ он дилу донишу ройи ту!

Дареғ он сари тухмаи Ардашер,
Дареғ он ҷавону савори ҳажир.

1. Л – тоҷвар,

Тануманд будӣ, хирад бо равон,
Бибурдӣ хабар з-ин ба Нӯшервон,[1]

Ки дар осиё моҳрӯи туро,
Ҷаҳондору дайҳимҷӯи туро

Ба дашна ҷигаргоҳ бишкофтанд,
Бараҳна ба об- андар андохтанд».[2]

Сакубо аз он сӯгворон чаҳор
Бараҳна шуданд андар он ҷӯйбор.[3]

Бараҳна тани шаҳрёри ҷавон,
Набери ҷаҳондори Нӯширвон--

Ба хушкӣ кашиданд аз он обгир,
Басе мӯя карданд барнову пир.

Ба боғ- андарун дахмае сохтанд,
Сарашро ба абр -андар афрохтанд.

Сари захмҷояш бикарданд[4] хушк
Ба дибқу ба қиру ба кофуру мушк.

Биёростандаш ба дебои зард,
Қасаб зеру дасте зи бар ложвард.

Маю мушку кофуру чанде[5] гулоб
Сакубо бияндуд бар ҷои хоб.

Чӣ гуфт он гаронмоя деҳқони Марв,
Ки бинҳуфт болои он зодсарв,

---

1. ТПМ – Дареғ, он сари гоҳи Сосониён!
Дареғ, он фару бурзу тоҷи каён!
2. ТПЗИЛ – Ҳамоно, ки он хок гирён шавад,
Равонаш бад-ин сӯг бирён шавад.
Хурӯшон шавад дахмаи Ардашер,
Ки нашнид кас, шоҳ дар обгир.
Фиканда бад-ин сон ба об - андарун,
Бараҳна нагунсору тан пур зи хун.
3. Л – рӯдбор.
4. Л – он дашна карданд
5. Л – дибқу

Ки бахшиш зи кӯшиш бувад дар ниҳон,
Кӣ хушнуд берун шавад з-ин ҷаҳон?

Дигар гуфт: «Агарчанд хандон бувад,
Чунон дон, ки аз дардмандон бувад,

Ки аз чархи гардон пазирад фиреб,
Чу ӯро намояд фарозу нишеб».

Дигар гуфт, к-«онро ту доно махон,
Ки танро парастад, на роҳи равон.

Ҳаме хоста хоҳаду номи бад,
Натарсад равонаш зи фарҷоми бад».

Дигар гуфт: «Агар шоҳ лабро бубаст,
Набинад ҳаме тоҷу тахти нишаст.

На меҳру парастандаи боргоҳ,
На афсар, на кишвар, на фарру на ҷоҳ.

В-агар худ наёяд ҳаме ин ба кор,
Чаро бояд ин ранҷу ин рӯзгор?!»

Дигар гуфт, к-«аз хуб гуфтори ӯй,
Ситоиш надорам сазовори ӯй.

Ҳаме сарв кишт ӯ ба боғи биҳишт,
Бубинад равонаш, дарахте ки кишт».

Дигар гуфт: «Яздон равонат бибурд,
Танатро бад-ин сӯгворон супурд.

Равони туро судманд ин бувад,
Тани бадкунишро газанд ин бувад.

Кунун дар биҳишт аст бозори шоҳ,
Ба дӯзах кунад ҷони бадхоҳ роҳ».[1]

Дигар гуфт, к-«эй шоҳи ромишпазир,
Хирадманду аз гавҳари Ардашер.

1. Л – б. 683 нест.

Дурудӣ ҳамон бар, ки киштӣ ба боғ,
Дурафшон шуд он хусравонӣ чароғ».

Дигар гуфт, к-«эй шаҳрёри ҷавон,
Бихуфтиву бедор кардӣ[1] равон.

Лаби[2] хомушу ҷон ба чандин гила
Бирафту танат монд эдар яла.

Ту бекориву ҷон ба кор андар аст,
Тани бадсиголат ба дор андар аст.

Бигӯяд равон, гар забон баста шуд,
Биболид ҷон, гар танат хаста шуд.

Агар даст бекор гашт аз инон,
Равонат ба ҷанг андарорад синон».[3]

Дигар гуфт, к-«эй номбардор, гав!
Ту рафтиву кирдор шуд пешрав.

Туро дар биҳишт аст тахти нишаст,
Замини бало баҳри дигар кас аст».

Дигар гуфт, к-«он мард, к-ӯ чун ту кушт,
Бубинад кунун рӯзгори дурушт».

Суҷуф гуфт: «Мо бандагони туем,
Ниёишгари покҷони туем,

Ки ин дахма пурлола боғи ту бод!
Кафан дашти шодиву роғи ту бод!»

Бигуфтанду тобут бардоштанд,
Зи ҳомун сӯи дахма бугзоштанд.[4]

---

1. Л – будат
2. Л – Лабат
3. Л –б. 690 нест.
4. Л –Пас аз б. 696 ин б. омада:
   Сазад гар зи ту мо набандем лаб,
   Ки буд аз тумон эминӣ рӯзу шаб.

Бад-он хобгаҳ рафт ноком шоҳ,
Сар омад бар ӯ тахту тоҷу кулоҳ.[1]

Чунин дод хонем бар Яздгирд
Ва ё кина хонем аз ҳафт гирд.

В-агар худ надонад ҳаме кину дод,
Маро файласуф эч посух надод.

В-агар гуфт динӣ ҳама баста гуфт,
Бимонад ҳама посух андар нуҳуфт.[2]

Агар ҳеҷ ганҷест, эй некрой,
Биёрой дилро, ба фардо мапой,

Ки гетӣ ҳаме бар ту-бар бугзарад,
Замона дами мо[3] ҳаме бишмарад.[4]

Дари хӯрданат чира кун бар ниҳод,
Агар худ бимонӣ, диҳад он ки дод.[5]

Маро дахлу харҷ ар баробар будӣ,
Замона маро чун бародар будӣ.

Тагарг омад имсол бар сони марг,
Маро марг беҳтар будӣ аз тагарг.

1. Л – Пас аз б. 697 ин б. омада:
Ҳамин чору ин ҳафту ин даҳу ду,
Бар онам, ки оҷизтар омад зи ту:
ТПЗЛ – Ало, эй сухангӯй марди куҳан,
Бигард аз раҳи озу бугсил сухан!
2. Л -- 699, 700 нест.
3. Л – нафасро
4. ТПЗЛ – Бад-ин моя рӯз - андар ин колбад,
Ба ҷуз тухми некӣ накорӣ, сазад.
5. Л – б. 703 нест.
ТПЗЛ – Ба ҷуз шодмониву ҷуз номи нек
Аз ин зиндагонӣ наёбӣ ту рек.
Макун, то тавонӣ, ту кирдори бад,
Ки аз донишӣ бад наёяд сазад.

Дари ҳезуму гандуму гӯсфанд
Бубаст ин бароварда[1] чархи баланд.[2]

Май овар, ки аз рӯзи мо бас намонд,
Чунин буд, то буду бар кас намонд.

БА ТАХТ НИШАСТАНИ МОҲУИ СУРӢ

Кас омад, ба Моҳуи Сурӣ бигуфт,
Ки шоҳи ҷаҳон ёфт дахма[3] нуҳуфт.

Сакубову Қиссису руҳбони Рум
Ҳама сӯгворони он марзу бум.

Бирафтанд бо мӯя барнову пир,
Тани шоҳ бурданд аз он[4] обгир.

Яке дахма карданд ӯро ба боғ,
Бузургу баландиш бартар зи роғ.

Чунин гуфт Моҳуи бадбахти шум,
Ки «Эрон набуд пеш аз ин хеши Рум.

Фиристод, то ҳар кӣ он дахма кард,
Ҳамон кас, к-аз он кор тимор х(в)ард».

Бикуштанду тороҷ карданд марз,
Чунин буд Моҳуйро кому[5] арз.

Аз он пас ба гирди ҷаҳон бингарид,
Зи тухми бузургон касеро надид.[6]

Яке тоҷ бо ӯ буду мӯҳри шоҳ,
Шубонзодаро орзу кард гоҳ.

1. Л – ситамгора
2. ТПЛМ – Ки бедодӣ омад зи банда ба рӯй,
Сазад, гар хурам бода бегуфтугӯй!
3. Л – ҷои
4. Л –диданд дар
5. Л –рою
6. И – б. 715 нест.

Ҳама роздорон-шро пеш хонд,
Сухан ҳар чӣ будаш, фаровон биронд.

Ба дастур гуфт: «Эй ҷаҳондида мард,
Фароз омад он рӯзи нангу набард.

На ганҷ аст бо ман, на ному нажод,
Магар дод хоҳам сари худ[1] ба бод.

Бар ангуштарӣ Яздгирд аст ном,
Ба шамшер бо ман накарданд ром.

Ҳама шаҳри Эрон варо банда буд,
Агар хеш буд, ар пароканда буд.

Нахонад маро марди донанда шоҳ,
На бар меҳрам ором гирад сипоҳ.

Ҷуз ин буд чора маро дар ҷаҳон,[2]
Чаро рехтам хуни шоҳи меҳон.[3]

Ҳама шаб зи андеша пурхун будам,
Ҷаҳондор донад, ки ман чун будам».

Бад-ӯ ройзан гуфт: «Акнун гузашт,
Аз ин кор гетӣ пуровоза гашт.

Кунун боз ҷӯӣ ҳаме кори хеш,
Ки бугсистӣ ин риштаи тори хеш».

Кунун ӯ ба дахма- дарун хок шуд,
Равони варо хок тарёк шуд.

Ҷаҳондидагонро ҳама гирд кун,
Забон тез гардон ба ширин сухун.

Чунин гӯй, к-«ин тоҷу ангуштарӣ
Ба ман дода шоҳ аз пайи меҳтарӣ.

1. Л –ҳаме сар
2. ИЛТ– ниҳон,
3. – ҷаҳон.

Чу донист, к-омад зи туркон сипоҳ,
Чу шаб тиратар шуд, маро хонд шоҳ.

Ба ман гуфт, чун хост боди набард,
Кӣ донад ба гетӣ, ки бар кист гард?!

Ту ин тоҷу ангуштариро бидор,
Бувад рӯз, к-ин ҳарду ояд ба кор.

Маро нест ҷуз духтаре дар ҷаҳон,
Ҳамоно, ки ҳаст ӯ зи тозӣ[1] ниҳон.

Ту з-ин пас ба душман мадеҳ гоҳи ман,
Нигаҳ дор ҳам з-ин нишон роҳи ман.

Ман ин тоҷ мерос дорам зи шоҳ,
Ба фармони ӯ барнишинам ба гоҳ.

Бад-ин чора деҳ кори бадро[2] фурӯғ,
Кӣ донад, ки ин рост аст аз дурӯғ».

Чу бишнид Моҳуй гуфто, ки «зеҳ,
Ту дастуриву бар ту кас нест меҳ».

Ҳама меҳтаронро зи лашкар бихонд
В-аз ин бора чандин суханҳо биронд.

Бидонист лашкар, ки ин нест рост,
Ба шӯхӣ варо сар буридан равост.

Яке паҳлавон гуфт, к-«ин кори туст,
Сухан гар дуруст аст, гар нодуруст».

Чу бишнид, бар гоҳи шоҳӣ нишаст,
Зи афсунаш омад сипоҳӣ[3] ба даст.

Бубахшид рӯи замин бар меҳон,
«Манам, – гуфт, – бо мӯҳр шоҳи ҷаҳон».

1. Л – аз тозиён шуд
2. Л – худро
3. Л – афсӯсаш омад Хуросон: И – Ба афсӯсаш омад Хуросон

Ҷаҳонро саросар ба бахшиш гирифт,
Ситора бимонда бар ӯ дар шигифт.[1]

Ба меҳтарписар дод Балху Ҳарӣ,
Фиристод бар ҳар сӯе лашкарӣ.

Бадандешагонро ҳама баркашид,
Бад-он сон, ки аз гавҳари ӯ сазид.

Бадонро ба ҳар ҷой солор кард,
Хирадмандро сар нагунсор кард.

Чу зер андаромад сари ростӣ,
Падид омад аз ҳар сӯе костӣ.

Чу лашкар фаровон шуду хоста,
Дили марди бераҳ шуд ороста.

Сипаҳро дирам доду обод кард,
Бар он буд, ки ҷӯяд зи Бежан набард.

Ба Омуй шуд паҳлавон пешрав
Або лашкару ҷангсозони нав.

Талоя ба пеши сипоҳ- андарун,
Ҷаҳондидае номи ӯ Гарсиюн.

Ба шаҳри Бухоро ниҳоданд рӯй,
Чунон сохта лашкари ҷангҷӯй.

Ҳаме гуфт: «Моро Самарқанду Чоҷ
Бибояд гирифтан бад-ин мӯҳру тоҷ».

Ба фармони шоҳи ҷаҳон Яздгирд,
Ки солор буд зери ӯ[2] ҳафт гирд.

Зи Бежан бихоҳам ба шамшери кин,
К-аз ӯ тира шуд бахти шоҳи замин.

1. ИЛ – б. 743 нест:
ТПЗ – Ҳар он кас, к-аз он тухма буд, пеш хонд
В-аз ин дар фаровон суханҳо биронд.
2. Л – ӯ буд бар

ЛАШКАР КАШИДАНИ БЕЖАН БА ҶАНГИ МОҲУИ СУРӢ

Чунон то ба Бежан расид огаҳӣ,
Ки Моҳуй бигрифт шоҳаншаҳӣ.

Ба ҳар сӯ фиристод мӯҳру нигин,
Ҳаме ром гардад бар ӯ-бар замин.[1]

Кунун сӯи Ҷайҳун ниҳоданд рӯй,
Ба пархош бо лашкари ҷангҷӯй.[2]

Бипурсид Бежан, ки «тоҷаш кӣ дод?»
Бар ӯ кард гӯянда он кор ёд[3]

1. И – б. 757 нест.
2. Л – б. 758 нест.
3. ТПЗЛ – Ки чун ту расидӣ ба реги Фараб,
Замона бубаст аз баду нек лаб.
Аз эдар бишуд лашкаре сӯи ӯй,
Саворони гарданкашу номҷӯй.
Туро гуфт: «Ин тоҷи шоҳаншаҳон
Чу лашкар фиристӣ, фиристам ниҳон.
Ҳамон тахти заррину ангуштарӣ,
Туро зебад андар ҷаҳон меҳтарӣ.
Аз эдар сипоҳи ту биштофтанд,
Ба Марв- андарун шоҳро ёфтанд.
Гирифтанд он шоҳро дар миён,
Ҳазимат гирифтанд эрониён.
Чу танҳо бимонд он шаҳи пурхирад,
Битарсид к-аз лашкараш бад расад.
Яке осиё буд бар раҳгузар,
Бад-ӯ даршуд он шоҳи хуршедфар.
Хабар ёфт Моҳуи Сурӣ зи шоҳ,
Фиристод кас, кард шаҳро табоҳ.
Чу Сурӣ худованди худро бикушт,
Ба мӯҳр андаровард гетӣ ба мушт.
Ду баҳра аз ин ному нанг они туст,
Саворони ҷангиву ҷанг они туст.*

* Л – Чу бишнид Бежан, барошуфт сахт,
К-аз ӯ шоҳро тира шуд тоҷу тахт.
Чу бишнид Бежан, фиристод мард,
Ба Моҳуи Сурӣ яке нома кард,
Ки мо дӯстиро сӯи хони ту
Биёему бошем меҳмони ту.
Аз ин марз чандон ки хоҳӣ, бигир,
На Эрон бувад дар чаҳон ёдгир.
Чу бишнид Моҳуй, дил шод кард,
Зи туркон ду рухро пур аз бод кард.

Бад-ӯ гуфт Барсом, к-«эй шаҳрёр,
Чу ман бурдам аз Чоҷ чандин савор,

Аз эдар бишуд лашкаре сӯи ӯй
Саворони гарданкашу номҷӯй.[1]

Туро, гуфт, ман тахти заррини ӯй,
Ҳамон ёраи гавҳарогини ӯй,

Ҳамон тоҷу ганҷаш фиристам ба Чоҷ,
Туро бояд андар ҷаҳон тахти оҷ.

Ба Марв -андарун разм кардам се рӯз,
Чаҳорум чу бифрӯхт гетифурӯз--

Шудам тангдил, разм кардам дурушт,
Ҷафопеша Моҳуй бинмуд пушт.

Сипаҳдори Эрон чу танҳо бимонд,
Ғамӣ гашту ёрони худро бихонд.

Басе номдорони моро бикушт,
Чу ёрон бирафтанд, бинмуд пушт.[2]

Чу Моҳуй ганҷи худованд хеш
Биёвард беранҷу бинҳод пеш,

Чу оганда шуд марди бадтан[3] ба чиз,
Моро худ ту гуфтӣ надидаст низ.

Ба Марв- андарун буд лашкар ду моҳ,
Ба хубӣ накард ӯ ба мо-бар[4] нигоҳ.

Бикушт ӯ худовандро дар ниҳон,
Чунон подшоҳе – чароғи ҷаҳон.

Саворе ки гуфтӣ, миёни сипоҳ--
Ҳаме баргузорад сар аз чархи моҳ.

---

1. ИЛ – Наёвардам аз Марв чандон буна,
Бишуд Яздгирд аз миён яктана.
2. И –б. 766 нест.
3. ТПЗ – Надонам, ки чун кардаш аз ҷон ҷудо
Худовандкуш, бандаи бевафо.
4. Л – баддил

Зи туркон касе пеши гурзаш нарафт,
Ҳаме з-ӯ дили номдорон бикафт.[1]

Чу оганда шуд, подшоӣ гирифт,
Бад-ин гуна нопорсоӣ гирифт.[2]

Чу бадхоҳи ҷангӣ ба болин расид,
Набояд туро бо сипоҳ орамид.

Гули хав ба полизи шоҳӣ[3] мабод,
Чу бошад, наёяд[4] зи полиз ёд.[5]

Чу бишнид Бежан, сипаҳ гирд кард
Зи туркон-саворони рӯзи набард.

Зи Каҷғорбошӣ биёмад дамон,
Наҷуст эч гуна ба раҳ-бар замон.

Чу наздики шаҳри Бухоро расид,
Ҳама дашти Нахшаб сипаҳ густарид.

Ба ёрон чунин гуфт, к-«акнун шитоб
Мадоред, то ӯ бад-ин рӯи об

Ба пайкори мо пеш орад сипоҳ,
Магар боз хоҳам аз ӯ кини шоҳ».

В-аз он пас бипурсид,[6] к-«аз номдор
Намонд эч фарзанд, к-ояд ба кор?

Ҷаҳондор шоҳе[7] бародар надошт,
Писар гар набуд, эч духтар надошт,

---

1. ТПЗ – Надидам саворе бад-он фарру бурз,
   Чунон тарку ҷавшан, чунон дасту гурз.
2. ТПИЛМ – Талоя ҳаме гӯяд омад сипоҳ,
   Набояд, ки бар мо бигиранд роҳ.
3. Л – шоҳон
4. Л – мабодо
5. ТПЗ – Чу бишнид Бижан, барошуфт сахт,
   К-аз ӯ шоҳро тира шуд рӯи бахт.
6. Л- Бипурсид Бежан
7. Л – Чунон подшоҳе

Ки ӯро биёрему ёрӣ кунем,[1]
Ба Моҳуй-бар комгорӣ кунем?»[2]

Бад-ӯ гуфт Барсом, к-«эй шаҳрёр,
Сар омад бар он тухма-бар рӯзгор.

Бар он шаҳрҳо тозиёнрост даст,
Ки на шоҳ монду на оташпараст».

Чу бишнид, Бежан, сипаҳ баргирифт,
Зи кори ҷаҳон даст бар сар гирифт.[3]

Талоя биёмад, ки омад сипоҳ,
Ба якчанд созад ҳаме размгоҳ.

Сипоҳе ба киштӣ баромад зи об,
Ки аз гард пайдо набуд офтоб.

Сипаҳдор Бежан зи пеши сипоҳ
Биёмад, ки созад ҳам ӯ размгоҳ.

Чу Моҳуи Сурӣ сипаҳро бидид,
Ту гуфтӣ, ки ҷонаш зи тан барпарид:[4]

Зи бас ҷавшану хӯду заррин[5] сипар,
Зи бас найзаву гурзу чоҷӣ табар.[6]

---

1. И – диҳем,
2. И–диҳем.
3. Л –Пас аз б. 787 ин б. омада:
Чу тир аз камон сӯи Омӯй шуд,
Сӯи баднажоди ҷаҳонҷӯй шуд.
Зи Ҷайҳун гузар кард Бежан чу гард.
Дил аз шоҳи Эрон шуда пур зи дард.
Сипоҳе ки Ҷайҳуну ҳомуну кӯҳ
Шуд аз наъли сумми сутурон сутӯҳ.
Зи бас найзадорону ҷавшанварон
Замин тира шуд аз карон то карон.
4. Л – Чу бишнид Моҳуй, барбаст кӯс,
Замин шуд зи гарди сипаҳ обнӯс.
Шубонзода чун рӯи Бежан бидид,
Бар он номдор офарин густарид.
Бар он лашкари гашну он паҳлавон,
Дилаш гашт пурдарду печон равон.
5. Л – теғу румӣ
6. ТПЗИМ–Шутурворҳо низ бар уштурон,
Зи лашкар ҳаме шуд ба дигар карон.

Ғамӣ шуд, баробар сафе баркашид,
Ҳаво нилгун шуд, замин нопадид.

ҶАНГИ БЕЖАН БО МОҲУЙ ВА КУШТА ШУДАНИ МОҲУЙ

Чу Бежан сипаҳро ҳама рост кард,
Ба эрониён-бар камин хост кард.

Бидонист Моҳуй, аз он қалбгоҳ
Хурӯшон бирафт аз миёни сипоҳ.

Нигаҳ кард Бежан, дурафшаш бидид,
Бидонист, к-ӯ ҷаст хоҳад гузид.

Ба Барсом фармуд, к-аз қалбгоҳ
Ба як сӯ гузор, он чи дорӣ сипоҳ.

Набояд, ки Моҳуи Сурӣ зи ҷанг
Битарсад, ба Ҷайҳун кашад бедиранг.

Ба чизе бар ӯ чашм з-ӯ бармадор,
Ки бо ӯ дигаргуна созем кор.

Чу Барсоми чинӣ дирафшаш бидид,
Сипаҳро саросар зи як сӯ кашид.[1]

Ҳаме тохт то пеши шаҳри Фараб,
Пурожанг рух, пур зи дашном лаб.

Мар ӯро ба реги Фараб дарбиёфт,
Рикобаш гарон карду андаршитофт.

Чу наздик бо ӯ баробар бибуд,
Назад ханҷар ӯро, далерӣ намуд.

---

1. Л –Пас аз б. 800 ин б. омада:
   Ба як ҳамла Моҳуйро баргирифт,
   Замона ҳаме ройи дигар гирифт.
   Гурезон шуд аз пеш он бевафо,
   Ҳаме рафт Барсомаш андар қафо.

Камарбанд бигрифту ӯро зи зин
Бароварду осон бизад[1] бар замин.

Фуруд омаду дасти ӯро бубаст,
Ба пеш андарафканду худ барнишаст.

Ҳамон гаҳ расиданд ёрони ӯй,
Ҳама дашт аз ӯ шуд пур аз гуфтугӯй.

Ба Барсом гуфтанд, к-«инро мабар,
Бибояд задан гарданаш бо табар».[2]

Чунин дод посух, ки «ин роҳ нест,
К-аз ин ёфтан[3] Бежан огоҳ нест».

Ҳамон гаҳ ба Бежан расид огаҳӣ,
Ки омад ба даст он бадоин раҳӣ.[4]

Чу бишнид Бежан, ба дил шод гашт,
Бихандид,[5] з-андеша озод гашт.

Широъе заданд аз бари реги нарм,
Ҳаме рафт Моҳуй чун боди гарм.[6]

Гунаҳкор чун рӯи Бежан бидид,
Хирад шуд зи мағзи сараш нопадид.

Шуд аз бим ҳамчун тани беравон,
Ба сар барпароканд реги равон.

---

1. Л – Баровард осону зад
2. Л – б. 807 нест.
3. ИЛ – тохтан
4. ТПИ – Ҷаҳонҷӯй Моҳуи шӯридаҳуш--
Пурозору бедин худовандкуш.
5. И – Биёмад,
6. ТПЗ – Хурӯше баровард Бежан чу шер,
Зи туркон бирафтанд чанде далер.
Сиголида бо якдигар сохтанд,
Ҳама чораи куштан андохтанд.
Ҳар он кас, ки диданд аз он боргоҳ,
Бикуштанд ногоҳ бемар сипоҳ.
Ба тороҷ бурданд бору буна,
Кашиданд Моҳуйро барҳана.

Бад-ӯ гуфт Бежан, ки «эй баднажод,
Ки чун ту парастор[1] касро мабод!

Чаро куштӣ он додгар шоҳро,
Худованди пирӯзиву гоҳро?!

Падар бар падар шоҳу худ шаҳрёр[2]
Зи Нӯшинравон дар ҷаҳон ёдгор».

Чунин дод посух, ки «аз бадкуниш
Наёяд, магар куштану сарзаниш?

Бад-ин бад кунун гардани ман бизан,
Бияндоз дар пеши ин анҷуман».[3]

Бад-ӯ[4] дод посух, ки «эдун кунам,
Ки кин аз дили хеш берун кунам».[5]

Ба шамшер дасташ бибурриду гуфт,
Ки «ин дастро дар бадӣ нест ҷуфт».

Чу дасташ бибуррид, гуфто: «ду пой
Бибурред,[6] то монад эдар ба ҷой».

Бифармуд, то гӯшу биниш паст
Буриданду бар[7] борагӣ барнишаст.[8]

---

1. Л – сарафроз
2. Л – номдор,
3. ТПИЛМ – Битарсид, к-аш пӯст берун кашанд,
   Танашро бад-он кина дар хун кашанд.
   Ниҳонаш бидонист марди далер,
   Ба посух замоне ҳаме буд дер.
4. ИЛ –Чунин
5. Л –Пас аз б. 819 ин б. омада:
   Аё беҳунар марди шӯридабахт,
   На зебои тоҷу на зебои тахт:
   ТПЛМ – Бад -ин мардиву донишу рою хӯ,
   Ҳаме тоҷи шаҳ омадат орзу.
6. Л –Бибурранд,
7. Л –худ
8. Л - Пас аз б. 822 ин б. омада:
   Зеҳе дигар аз торакаш баркашид,
   Ҳаме ронд, то зери пояш расид!
   Бад-ӯ гуфт, к-«ин куштани ногузир--
   Зи Нӯшинравоншоҳ то Ардашер».
   Дигар гуфт: «гаштӣ агар шаҳрёр,
   Зи туркон чаро хостӣ корзор?»

Бифармуд, к-инро бар ин реги гарм
Бидоред, то хобаш ояд зи шарм.

Сарашро ба фарҷом бубрид паст,
Бияфканд пешу ба хӯрдан[1] нишаст.

Мунодигаре гирди лашкар бигашт,
Ба даргоҳи ҳар хаймае баргузашт,

Ки «эй бандагони худовандкуш!
Машӯред ҳар ҷой беҳуда ҳуш!

Чу Моҳуй бод, он ки бар ҷони шоҳ
Набахшид, ҳаргиз мабинод гоҳ.

Се пури ҷавонаш ба лашкар буданд,
Ҳамон ҳар се ботахту афсар буданд.[2]

Ҳамон ҷо баланд оташе барфурӯхт,
Падар бо писар ҳар се бо ҳам[3] бисӯхт.

Аз он тухма кас дар замона намонд
В-агар монд, ҳар кас ки дидаш, биронд.

Бузургон бад-он дуда нафрин кунанд,
Сар аз куштани шоҳ пуркин кунанд,

Ки нафрин бар ӯ боду ҳаргиз мабод,
Ки ӯро на нафрин фиристӣ[4] ба дод![5]

---

1. Л – шодӣ
2. ТПЗЛ – Яке меҳтаре буд, номаш Гуроз,
К-аз ӯ буд Моҳуйро ному ноз.
Нигаҳбони Марв андар он рӯзгор
Чу Моҳуй шуд кушта бар зору хор.
Фурӯзандаи ӯ чу меҳтар писар.
Ҳаме сохт аз баҳри ӯ тоҷи зар.
Чу Моҳӯйро тира шуд рӯзгор,
Ба Марв андаромад зи ҳар сӯ савор.
Битӯфид шаҳру баромад хурӯш,
Шуд он марз яксар пур аз ҷангу ҷӯш.
Гуроз андар он тирагӣ кушта шуд,
Ҳама дударо рӯз баргашта шуд.
3. ИЛ – Падаррову ҳар се писарро
4. Л – фиристӣ ту нафрин
5. Л –Пас аз б. 832 ин б. омада:
Равонаш ба дӯзах гирифтор бод,
Ҳамеша варо хасм додор бод!

Кунун з-ин сипас[1] даври Уммар бувад,
Чу дин оварад, тахт минбар бувад.

ТАЪРИХИ АНҶОМИ «ШОҲНОМА»

Чу бугзашт сол аз барам[2] шасту панҷ,
Фузун кардам андешаи дарду ранҷ.

Ба таърихи шоҳон ниёз омадам,
Ба пеш ахтари дерсоз омадам.

Бузургону бодониш озодагон
Набиштанд яксар ҳама роягон.[3]

Нишаста назора ман аз дурашон,
Ту гуфтӣ, будам пеш муздурашон.

Ҷуз аҳсант аз эшон набуд баҳраам,
Бикафт андар аҳсанташон заҳраам.

Сари бадраҳои куҳан баста шуд
В-аз он банд равшан[4] дилам хаста шуд.

Аз он номвар номдорони шаҳр,
Алӣ Дайламӣ Будулафрост[5] баҳр,

Ки ҳамвора корам ба хубӣ равон
Ҳамедошт он марди равшанравон.[6]

Ҳусайни Қутайба-ст з-озодагон,
Ки аз ман нахоҳад сухан роягон.

ТПЗЛ – Гунаҳкор буд Бежани турк низ
Варо низ ҳам бар сар омад қафиз.
Хирад з-он чунон мард бегона гашт,
Аз он пас шунидам, ки девона гашт.
Ҳаме буд, то хештанро бикушт,
Зиҳӣ чархи гардандаи кӯзпушт!

1. Л – Чу з-ин бугзарӣ,
2. Л – бари
3. ТПМ – Чунин номдорону гарданкашон,
Ки додам аз ин нома з-эшон нишон.
4. Л – банди баста
5. И – Дайламу Будалакрост
6. ТПЛМ – Абӯнасри Варроқ бисёр низ
Бад-ин нома аз меҳтарон ёфт чиз.

Аз ӯям хуру пӯшишу симу зар,
Аз ӯ ёфтам ҷунбиши пову пар.

Наям огаҳ аз аслу фаръи хироҷ,
Ҳаме ғалтам андар миёни давоҷ.

Чу сол андаромад ба ҳафтоду як,
Ҳаме зери шеър[1] андар омад фалак.

Сиву панҷ сол аз сарои сипанҷ
Басе ранҷ бурдам ба уммеди ганҷ.

Чу барбод доданд ранҷи маро,
Набуд ҳосиле сиву панҷи маро.

Кунун умр наздики ҳаштод шуд,
Умедам ба якбора барбод шуд.[2]

Сар омад кунун қиссаи Яздгирд,
Ба моҳи сифандормуз рӯзи ирд.[3]

---

1. Л – байт
2. ИЛ – б. 846–848 нест.
3. ТП – Аз ин паҳлавонону гарданкашон,
Ки додам дар ин қисса з-эшон нишон.
Бимурданд аз рӯзгори дароз,
Ба гуфтори ман зинда гаштанд боз.
Маро дам аз ин зиндагонӣ сухан
Ба ҳубби Набиву Алӣ шуд куҳан.
Чу аз Мустафо ман ҳикоят кунам,
Чу Маҳмудро сад ҳимоят кунам.
Чу султони дин буд Набиву Алӣ,
Ба файзи илоҳӣ умеди валӣ.
Манам бандаи ҳар ду то растахез,
Агар шаҳ кунад пайкарам рез-рез.
Чу шуд сохта, бурдамаш назди шоҳ,
Бад-он то маро з-ӯ диҳад дастгоҳ.
Маро гуфт: «Рустам кӣ будасту Гев,
Фаридуну Кайхусрав он шоҳи нев?
Чу шоҳӣ маро дар замона нав аст,
Басе бандагонам чу Кайхусрав аст.
Чу андар табораш бузургӣ набуд,
Наёраст номи бузургон шунуд.
Надорам зи динори хусрав сипос,
Ки ӯ нест шоҳи ҳақиқатшинос.
Ба некӣ набуд шоҳро дастгоҳ
В-агарна маро барнишондӣ ба гоҳ.

Зи ҳиҷрат шуда панҷ ҳаштод бор
Ки гуфтам ман ин номаи шаҳрёр.[1]

Ҳаме гоҳи[2] Маҳмуд obод бод,
Сараш сабз бодо,[3] дилаш шод бод![4]

Чунонаш сутудам, ки андар чаҳон
Сухан монад аз ошкору ниҳон.

Маро аз бузургон ситоиш бувад,
Ситоиш варо дар физоиш бувад,

Ки ҷовид бодо хирадманд мард,
Ҳамеша ба кому дилаш коркард.

Бад-ӯ мондам ин номаро ёдгор,
Ба шаш бевар абёташ омад шумор.[5]

---

1. Л – Ба номи ҷаҳондовари кирдгор.
2. Л–Тани шоҳ
3. Л –сабзу ҷону
4. И – б. 851 нест:
   ТПИЛ – Ҳамаш рою ҳам донишу ҳам насаб,
   Чароғи Аҷам, офтоби Араб.
5. ТПЗ – Замонам сар овард гуфту шунид,
   Чу рӯзи ҷавонӣ ба пирӣ расид:
   Л – Пас аз б. 855 ин б. омада:
   Ба фархунда фолу ба ҳангоми нек,
   Ба оғози хубу ба анҷоми нек
   Бубинӣ бад-ин дод некигумон,
   Ки ӯ хилъате ёбад аз осмон.
   Ки харгиз нагардад куҳан минбараш,
   Бимонад кулоҳи кайӣ бар сараш.
   Сараш сабз боду танаш бегазанд,
   Маниш баргузашта зи чархи баланд.
   Надорад касе хор фоли маро,
   Куҷо бишмарад моҳу соли маро.
   Нигаҳ кун, ки ин нома то ҷовидон
   Дирафше шавад бар сари бихрадон.
   Каюмарсро тухмае гардад ин,
   Ки хонанд ҳар кас бар ӯ офарин.
   Чунин гуфт Нӯшинравонро Қубод,
   Ки «чун шоҳро сар бупечад зи дод,
   Кунад чарх маншури ӯро сиёҳ,
   Ситора нахонад варо низ шоҳ,
   Ситамномаи адли шоҳон бувад,
   Чу дарди дили бегуноҳон бувад».
   Бимонод то ҷовидон ин гуҳар,
   Ҳунарманду бар донишу додгар,
   Набошад касе дар ҷаҳон пойдор,

Чу ин номвар нома омад ба бун,
Зи ман рӯи кишвар шавад пурсухун.

Намирам аз ин пас, ки ман зиндаам,
Ки тухми суханро парокандаам.

Ҳар он кас, ки дорад ҳушу рою дин,
Пас аз марг бар ман кунад офарин.[1]

Ҳамон номи некӯ бувад ёдгор.
Куҷо Офаридуну Заҳҳоку Ҷам,
Меҳони Араб, хусравони Аҷам?
Куҷо он бузургони сосониён,
Ҷаҳондору пурдавлат эрониён?
Накӯҳидатар шоҳ Заҳҳок буд,
Ки бедодгар буду нопок буд.
Фаридуни фаррух ситоиш бибурд,
Бимурд ӯву ҷовид номаш намурд.
Накӯҳида он кас, ки бедод буд,
Ба ганҷу ба тахти меҳӣ шод буд.
Гусиста шуд аз тоҷҳо номи ӯ,
Нахонад касе бад саранҷоми ӯ.
Сухан монад андар ҷаҳон ёдгор,
Сухан беҳтар аз гавҳари шоҳвор.
Аз ин номаи шоҳи душмангудоз,
Ки бодо ҳамасола бар тахти ноз.
Ҳама мардум аз хонаҳо шуд ба дашт,
Ниёиш ҳаме з-осмон баргузашт.
Ки ҷовид бодо сари тоҷдор,
Хуҷаста бад-ӯ гардиши рӯзгор!
Ба фармони ӯ бод яксар замӣ,
Мабуррод аз ӯ шодиву хуррамӣ!

1. И –б. 858 нест:
ТП – Ҳазорон дуруду ҳазорон сано,
Зи мо офарин бод бар Мустафо!
Ва бар ахли байташ ҳамэдун чунин,
Ҳаме офарин хонам аз баҳри дин:
ТПЗ – Таърихи итмоми «Шоҳнома»
Сипоси Худованди доно кунам,
Равону хирадро тавоно кунам.
Тавоно Худованд бар ҳар чи ҳаст.
Худованди болову дорои паст.
Фиристам дуруди фиристодааш,
Гузини гузинони озодааш--
Муҳаммад, ки аз буданиҳо сар ӯст,
Худовандро аз ҳама рӯй дӯст.
Ки Эзад зи ёрон-ш хушнуд бод,
Равони бадандеш пурдуд бод!
Чу шуд охир ин достони бузург,
Суханҳои он хусравони сутург.
Ба рӯзи сеюм не, ба шаб чоштгоҳ,
Шуда панҷу даҳ рӯз аз он шаҳру моҳ,

Ки тозиш хонад муҳаррам ба ном
В-аз озор хонад-ш моҳи ҳаром.
Агар сол низ орзу омадаст,
Нуҳум сол ҳаштод бо сесад аст.
Маҳи баҳману осмон рӯз буд,
Ки килкам бад-ин нома пирӯз буд,
Чу хоҳишгариву ниёзам набуд,
Бар ин-бар бубастам забони ҳасуд.

Дар нусхаи хаттии дигар мутааллиқ ба музейи Британиё дар поёни «Шоҳнома» ин абёт омадааст, ки дар ТП бо андак тағйирот дучор мешаванд.

Чу шуд испарӣ достони бузург,
Суханҳои он хусравони сутург.
Ба рӯзи сеюм шанбадӣ чоштгоҳ
Шуда панҷ рах, панҷ рӯз он зи моҳ,
Ки тозиш хонад муҳаррам ба ном,
Ки аз арҷмандиш моҳи ҳаром.
Агар сол низ орзут омадаст,
Нуҳум солу ҳаштод бо сесад аст.
Зи таърихи деҳқон бигӯям-т низ,
Зи андеша дилро бишӯям-т низ.
Маҳи баҳману осмон рӯз буд,
Ки фолам бад-ин нома пирӯз буд.
Чу хоҳишгариву ниёзам намуд,
Бад-ин пурсишам (бар) забон баркушуд.
Ҳумоюнниҳоду писандидагил,
Хирадманду армидиву некдил.
Гаронмоя Аҳмад, ки ҳамсоли ӯ
Бичӯяд ба ҳар ҷо аз ӯ оли ӯ.
Зи бобаш чу ҷӯӣ ту номи дуруст,
Абубакраш охир, Муҳаммад нахуст.
Сипоҳониву хон нишастангаҳаш,
Ба назди бузургон сутуда раҳаш.
Чу дар хони ланҷон фароз омадам,
Ба ҳар чӣ бигӯӣ, ниёз омадам.
Маро сӯи хони хирад роҳ дод,
Чу бо ман бидид ӯ, ба хиргоҳ дод.
Худованд ин дафтарам банда кард,
Лаби ҳар муродам пур аз ханда кард.
Зи пӯшиданиву зи густурданӣ,
Зи афканданиву ҳам аз хӯрданӣ,
Писандидаву пок дарх(в)арди ман
Бидодӣ, нишастӣ зи дил дарди ман.
Бадандеш бар ман забон (бар) кушуд,
Чу ҳар жож ҳар зиштие месуруд.
Ба гӯшам расиду гирифтам карон,
Ки то дил-ш бар ман нагардад гарон.
Маро хонду аз ман нинюшид чиз,
Чӣ бояд-т, гуфто, бубахшем низ.
Чу бадгӯй донам, ки бадхоҳи туст,
Бадандеш бар шеваву роҳи туст.
Ту бебок бошу машав дури мо,
Ки бадгӯ нашояд ба муздури мо.

ФЕҲРИСТИ ФУСУЛИ ҶИЛДИ ДАҲУМ

Ки ҳамвора ранҷур бодо танаш,
Чу модар-ш бадному ҳар ҷо занаш.
Чу аз пардагиш огаҳӣ ёфтам,
Сӯи хидматаш тез биштофтам.
Ба ҳар кор фармонбари ӯ шудам,
Ба некӯниҳодиш хастӯ шудам.
Ба фарзанди ӯ гарчи шогирд ҳаст,
Нигар, то куҷо меҳрубониш ҳаст.
Баҳорон сӯи рӯди заррин шудем,
Зи баҳри нишоту ба оин шудем.
Ба об андарафтодам аз ногаҳон,
Зи ёрон ба пешам кеҳону меҳон.
Бимондам гирифтори гирдоби сахт,
Ту гуфтӣ, ки баргашт бедор бахт.
Чу огоҳ шуд, бар сари ман давид,
Ба мӯям гирифту маро баркашид.
Дилаш гашт бар диданам нек шод,
Сабук гӯсфанде ба дарвеш дод.
Пас аз хости додори Яздони пок,
Шуд эмин аз ӯ ҷони ман аз ҳалок.
Кунун гар ба дастам бувад ҷону тан,
Надорам дареғ, ар бихоҳад зи ман.
Ки Яздони некидиҳиш ёр бод!
Бадандешу бадгӯи ӯ хор бод!

"АХТАРОНИ АДАБ" (СИЛСИЛА)
ИБОРАТ АЗ 50 ҶИЛД

Ҷилди 12

Абулқосим Фирдавсӣ

ШОҲНОМА

Ҷилди X

Муҳаррири ороиш ***Р. Шералӣ***
Муҳаррири саҳифабандӣ ***М. Саидова***
Мусаҳҳеҳ ***М. Кенҷа***
Тарроҳ ***Ф. Раҳимов***
Ҳуруфчин ***Ҳ. Ҷӯраева***

Ба матбаа 23.05.2009 таҳвил гардид. Чопаш 26.02.2010 ба имзо расид. Коғази офсет. Чопи офсет. Ҳуруфи адабӣ. Андозаи 60x90[1]/$_{16}$. Ҷузъи чопии шартӣ 26,0. Адади нашр 5000 нусха. Супориши №41/09.

Нашриёти "Адиб"-и Вазорати фарҳанги
Ҷумҳурии Тоҷикистон, 734018, ш. Душанбе,
кӯчаи Неъмат Қаробоев, 17а.

Дар матбааи нашриёти «ЭҶОД» чоп шудааст.
734025, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 36.
Тел.: 221-95-43. E-mail: ejodfir@mail.ru.

ISBN 978-99947-32-84-5

